

๖๙/๑๙๙๕๙๓

๘/๕๘๔

๗,๓

ชาวเลในจังหวัดภูเก็ต : การศึกษาสภาพชุมชนเพื่อหาแนวทาง
จัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชนกลุ่มน้อย

ปริญญานิพนธ์

ของ

จรัส ทองจีน

๑๙ ก.ค. ๒๕๓๖

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

มกราคม ๒๕๓๖

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบแก้พิจารณาปริญญาบัณฑิตชั้นนี้แล้ว เห็น
สมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการ
ศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์)
..... กรรมการ
(อาจารย์บุญธรรม คำพอ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์)
..... กรรมการ
(อาจารย์บุญธรรม คำพอ)
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์เชียรศรี วิวิธศิริ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญาบัณฑิตชั้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษานักเรียนผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่ ๒๐ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๓๖

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือและสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่ายหลาย
คณะ โดยเฉพาะรองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ ประธานที่ปรึกษา และอาจารย์
บุญธรรม คำพอง กรรมการที่ปรึกษานิพนธ์ คอยให้คำปรึกษาแนะนำและเป็นที่กำลังใจใน
การดำเนินการด้วยดีตลอดมา รวมทั้งรองศาสตราจารย์เชียรศรี วิวิธสิริ กรรมการสอบ
ปริญญานิพนธ์ ได้กรุณาช่วยเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาสาระ
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ คุณสุเทพ วุฒิสักดิ์ แห่งสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดภูเก็ต ที่ได้กรุณาแนะนำ
ด้านการจัดทำเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลและอนุเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ข้อมูล
ที่สำคัญของกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มเกือบครบถ้วนบริบูรณ์

ขอขอบคุณ อาจารย์สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ แห่งศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต และอาจารย์
ประเสริฐ ศรีอักษร ศึกษาานิเทศกรรมสามัญศึกษา ประจำสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการ
ศึกษา 4 ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์เอกสารซึ่งรวบรวมสาระสำคัญเกี่ยวกับชาวเลเอาไว้มากมาย ทำ
ให้การรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีศึกษาเอกสารของผู้วิจัยได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองภูเก็ต สำนักงานสาธารณสุข
อำเภอถลาง เจ้าหน้าที่อนามัยประจำตำบลราไวย์ ตำบลรัชฎา ตำบลเกาะแก้ว และตำบลไม้ขาว
เจ้าหน้าที่ของ 4 กระทรวงหลักทุกท่านที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย รวมทั้งผู้ใหญ่บ้านทั้ง 4
หมู่บ้านที่มีชาวเลอาศัยอยู่ ซึ่งท่านเหล่านั้นได้ให้ความกรุณาในเรื่องของข้อมูลสำหรับผู้วิจัยต้องการ ทั้ง
ที่เป็นเอกสารและคำสัมภาษณ์สอบถาม ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ใน
พื้นที่ ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้หากพึงมี ก็ขอมอบให้กรมการศึกษานอก
โรงเรียน เพื่อจะได้นำเอาสารประโยชน์ไปเป็นข้อมูลใช้ในการพัฒนาชนกลุ่มน้อยให้มีคุณภาพ
ชีวิตที่ดียิ่งขึ้น สมเจตนารมณ์ของรัฐบาลต่อไป

จรัส ทองจีน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	6
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	7
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	8
รูปแบบของการวิจัย	9
พื้นที่ทำการวิจัยและกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล	9
เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล	11
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	14
เค้าโครงของรายงานการวิจัย	15
2 ชาวเลในประเทศไทย	16
ประวัติความเป็นมาและชาติพันธุ์ของชาวเล	16
ชาวเลในประเทศไทย	22
การกระจายตัวของกลุ่มชาวเลในประเทศไทย	26
3 ชาวเลในภูเก็ต	31
ความเป็นมาของชาวเลจังหวัดภูเก็ต	31
สภาพทั่วไปของชุมชนชาวเลภูเก็ต	34
สภาพการดำเนินชีวิต	45
สภาพทางสังคมและการเมือง	50

สภาพทางการศึกษาของชาวเล	52
วัฒนธรรมชาวเลภูเก็ต	55
4 สภาพและปัญหาของชุมชนชาวเลในภูเก็ต	79
สภาพทั่วไปของจังหวัดภูเก็ต	79
สภาพของหมู่บ้านเป้าหมาย	82
สภาพและปัญหาโดยสรุปของหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 4 แห่ง	108
5 ความคิดเห็นของประชาชน	112
ข้อมูลส่วนตัวของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง	112
ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษาของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง	115
ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษาหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากการอ่าน	120
การศึกษาหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์	124
ความคิดเห็นด้านสุขภาพอนามัย	127
ข้อมูลและความคิดเห็นด้านสุขลักษณะในครัวเรือน	132
ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในหมู่บ้านและปัญหาละเอียด	134
ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน	136
ความต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการ	139
ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านวิชาชีพ	142
ความคิดเห็นด้านการศึกษาออกโรงเรียน	144
6 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่	148
ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่	149
ความมุ่งหมายและลักษณะการจัดกิจกรรม	151

บทที่	หน้า
ปัจจัยที่เกื้อหนุนและอุปสรรคในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน .	154
ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่	158
7 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	161
ความมุ่งหมายของการวิจัย	161
วิธีดำเนินการวิจัย	162
การวิเคราะห์ข้อมูล	163
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	163
อภิปราย และเสนอแนวความคิด	176
บรรณานุกรม	185
ภาคผนวก	190
ประวัติของผู้วิจัย	208

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 หมู่บ้านเป้าหมาย จำนวนประชาชนกลุ่มตัวอย่าง และเจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูล ..	10
2 จำนวนชาวเลในประเทศไทยแบ่งตามกลุ่ม (เผ่า) ต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2519 - 2525	29
3 จำนวนชาวเลที่อาศัยในจังหวัดภูเก็ตแบ่งตามกลุ่ม (เผ่า) ต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2532	38
4 เปรียบเทียบภาษาชาวเลกลุ่มต่าง ๆ กับภาษาไทยและมลายู	40
5 ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านเป้าหมาย	83
6 ข้อมูลส่วนตัวของประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสัมภาษณ์	113
7 ข้อมูลและความคิดเห็นค่านการศึกษาของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง	116
8 ข้อมูลและความคิดเห็นค่านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากการอ่าน ...	120
9 ข้อมูลและความคิดเห็นค่านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์	125
10 ข้อมูลและความคิดเห็นค่านสุขภาพอนามัยในหมู่บ้าน	128
11 ข้อมูลและความคิดเห็นค่านสุขลักษณะในครัวเรือนของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง .	132
12 ข้อมูลและความคิดเห็นค่านปัญหาในหมู่บ้านและปัญหาส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง .	135
13 ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน	137
14 ความต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการ	140
15 ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	143
16 ข้อมูลและความคิดเห็นค่านการศึกษานอกโรงเรียน	145
17 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เป้าหมาย	149
18 ข้อมูลค่านความมุ่งหมายและลักษณะการจัดกิจกรรมค่านการศึกษานอกโรงเรียน ของหน่วยงานต่าง ๆ	152

การวาง	หน้า
19 ข้อมูลด้านปัจจัยที่เกื้อหนุนและอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่	155
20 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอก	
โรงเรียนสำหรับชุมชนชาวเล	159

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่แสดงการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาวเล	24
2 แผนที่แสดงที่ตั้งถิ่นฐานของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต	33
3 ลักษณะบ้านแบบกึ่ง เฌิมของชาวเล	35
4 ลักษณะบ้านแบบกึ่งกึ่ง เฌิมกึ่งสมัยใหม่ของชาวเล	36
5 ลักษณะบ้านแบบสมัยใหม่ของชาวเล	37

ภูมิหลัง

ในการพัฒนาประเทศ ต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยด้านประชากร ถือว่ามีค่าและสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนา ถ้าหากประชากรของประเทศมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถตรงตามที่ประเทศชาติต้องการ การพัฒนา ก็เป็นไป ด้วยดี ตรงกันข้ามถ้าหากประชากรของประเทศมีคุณภาพ ขาดความรู้ ความสามารถ เนื่องจากยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร การพัฒนาในด้านอื่น ๆ เป็นต้นว่า วัตถุ สิ่งก่อสร้าง การ เมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ก็จะประสบความสำเร็วยาก ประชากรจึงเป็นปัจจัยอันกับ แรกที่จะต้องพัฒนา ก่อนด้านอื่นทั้งหมด ดังที่ ปรูม นิคมานนท์ (2528 : 94) ได้ชี้ให้เห็น ความสำคัญของประชากรต่อการพัฒนาประเทศว่า ปัญหาที่สำคัญยิ่งของประเทศที่ก่อกำหนดขึ้น ทั้ง หลายนั้น ไม่ใช่ความยากไร้ด้านทรัพยากร หากแต่ความก่อกำหนดคุณภาพของประชากร และ ทิพย์พรณ นพวงศ์ (2529 : 2) ได้ย้ำความคิดเห็นดังกล่าวว่า ประเทศชาติจะเจริญมาก น้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรมากกว่าปริมาณของประชากร

ดังนั้นเงื่อนไขและความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ ก็คือการพัฒนาประชากรของ ประเทศให้มีคุณภาพ ตามที่สังคมและประเทศชาติต้องการ และเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนา ประชากรให้มีคุณภาพก็คือ การศึกษา การศึกษาจะช่วยให้ประชากรได้รู้จักปรับตนเอง เข้ากับ สภาพแวดล้อม เข้าใจสภาพความเป็นจริงต่าง ๆ ทันโลก ทันเหตุการณ์ ช่วยให้เกิดความคิด กว้างไกลและสร้างสรรค์ ไม่จำกัดอยู่เฉพาะแววดวงที่แคบ ๆ การศึกษาจึงมีความสำคัญเป็น อย่างยิ่ง ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร แก่นิสิตและนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เมื่อ 27 พฤศจิกายน 2515 มีความตอนหนึ่งว่า

... การให้การศึกษา นั้น กล่าวโดยวัตถุประสงค์ที่แท้จริงคือการสร้างสรรค์ความรู้ ความคิด พร้อมทั้งคุณสมบัติและจิตใจที่สมบูรณ์ ทำให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล เพื่อช่วยให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและราบรื่น ทั้งสามารถบำเพ็ญประโยชน์สุขเพื่อตน เพื่อส่วนรวมได้ตามควรแก่ศักยภาพ ...

ประเทศไทยมีประชากรอีกจำนวนหนึ่งที่ยังถือว่าด้อยคุณภาพ มีมาตรฐานความเป็นอยู่ต่ำและขาดการศึกษา คือยังอ่าน - เขียนหนังสือไทยไม่ได้ ประชากรกลุ่มนี้เป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศที่อาศัยกระจุกกระจายอยู่ตามชายแดนติดกับประเทศข้างเคียง ความป่า ความเขา และความเถาต่าง ๆ ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้มีอยู่เกือบทุกภาคของประเทศ มีหลายพวกหลายเผ่า แต่ละพวกแต่ละเผ่าจะมีวิถีความเป็นอยู่ ค่านิยม สภาพแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ได้แก่ ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง แม้ว อีกอ ลีซอ เย้า ละว้า มูเซอร์ ฉาน ในแถบภูเขาทางภาคเหนือและภาคตะวันตก ชาวเขมร ทางภาคตะวันออก ชาวภูไท เขมรและญวนอพยพ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชาวมอญ ในจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี ชาวไทยอิสลาม เขม็ง ผิทองเหลือง ทางภาคใต้ และชาวน้ำ ซึ่งอยู่ตามชายฝั่งและเกาะต่าง ๆ ทางฝั่งทะเลด้านตะวันตกของประเทศ (ประเทือง เครือหงส์. 2519 : 2 - 3)

แม้ว่าประชากรกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวจะเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ก็ยังเป็นประชาชนคนไทยส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในฐานะเป็นประชากรของประเทศ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประชากรทั่วไป จึงสมควรจะได้รับการพัฒนาให้เท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ หรืออย่างน้อยที่สุดก็ยกระดับความเป็นอยู่ ให้ใกล้เคียงกับคนส่วนใหญ่ของประเทศ รัฐเองก็ตระหนักในเรื่องนี้ จึงพยายามที่จะส่งเสริมให้ชนกลุ่มน้อยได้รับการศึกษาในลักษณะของการศึกษานอกโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) รัฐได้มีนโยบายที่จะช่วยเหลือชนกลุ่มน้อย ให้มีโอกาสได้รับการศึกษาค้นการศึกษานอกโรงเรียนที่เหมาะสมไว้อย่างชัดเจน นโยบายดังกล่าวกำหนดไว้ว่า "จะขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีสภาพปัญหาเฉพาะ เช่น ชนกลุ่มน้อย และประชาชนในพื้นที่เป้าหมายตามนโยบายความมั่นคงของชาติ เพื่อยกระดับการศึกษา พัฒนาคุณภาพชีวิต และเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ" (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2529 : 40)

บรรดาชนกลุ่มน้อยของไทยที่ได้รับความสนใจและรู้จักกันดีนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นชาว
เขา ชาวกอย และชนกลุ่มน้อยที่อยู่บนพื้นแผ่นดินใหญ่ที่ราบทั่วไป แต่ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ตาม
เกาะแก่งตามชายฝั่งทะเลของจังหวัดทางภาคใต้ ที่เรียกกันว่า ชาวเล หรือชาวทะเล หรือ
ชาวน้ำ นั้น ยังได้รับความสนใจและมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวและวิถีความเป็นอยู่ของ
ชนกลุ่มน้อย เมื่อเทียบกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่น ๆ แม้แต่ทางราชการเองก็ให้ความสนใจต่อชน
กลุ่มน้อยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะว่าชาวเลไม่เคยสร้างปัญหาและความก่อกวนบ้านการเมือง
และการปกครองที่ทำให้กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ (ประเทือง เครือหงส์.
2519 : 3) เมื่อเทียบกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาคำานต่าง ๆ อยู่เสมอ
เช่น ปัญหาความมั่นคงของชาติ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาคำาน
เศรษฐกิจและสังคม การเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน การเพิ่มของจำนวนประชากรชาวเขา และปัญหา
ยาเสพติด เป็นต้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2526 : 1)

ชาวเล หรือชาวทะเล หรือชาวน้ำในประเทศไทย เป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ตามฝั่ง
ทะเลและเกาะต่าง ๆ ที่อยู่แถบทะเลอันดามันทางภาคใต้ของประเทศ ได้แก่จังหวัดระนอง
พังงา ภูเก็ต กระบี่ และสตูล ชนกลุ่มน้อยนี้ไม่ชอบให้ผู้อื่นเรียกพวกเขาว่า "ชาวน้ำ" แต่อาจ
จะเรียกว่า "ชาวเล" หรือ "ชาวทะเล" ได้ ทางราชการได้แนะนำให้เรียกชนกลุ่มนี้ว่า
"ชาวไทยใหม่" ซึ่งคำนี้ ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์ (2521 : 79) ได้เขียนถึงความเป็นมาไว้ว่า
"พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียน แจกวัตถุปัจจัยที่
จำเป็นต่าง ๆ แก่ชาวทะเล และโปรดให้เรียกชาวทะเลว่า ไทยใหม่ ซึ่งบรรดาพวกชาว
ทะเลปลื้มปิติพอใจมาก ต้องการให้ชาวทุกทั่วไปเรียกพวกเขาตามนามพระราชทาน" แต่คน
ทั่วไปก็ยังนิยมเรียกชนกลุ่มนี้ว่า "ชาวเล" เหมือนเดิม

จังหวัดภูเก็ต มีชาวเลทั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่มาเป็นเวลาช้านาน รายงานจำนวน
ประชากรชาวเลครั้งล่าสุดในปี 2532 มีจำนวน 1,979 คน กระจายอยู่ตามชายหาดของเกาะ
ภูเก็ต ในเขตอำเภอเมืองภูเก็ตและอำเภอดง ในเขตอำเภอเมืองภูเก็ตมีอยู่ 3 แห่ง คือ
ที่หาดราไวย์ หมู่ 2 ตำบลราไวย์ จำนวน 878 คน ที่แหลมตุ๊กแก หมู่ 4 ของเกาะสิเหร่
ตำบลรัษฎา จำนวน 605 คน และที่บ้านสะปำ หมู่ 3 ตำบลเกาะแก้ว จำนวน 116 คน
(สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองภูเก็ต. 2532) ส่วนที่อำเภอดงมีอยู่ 2 กลุ่ม คือที่บ้าน

เหนือและที่แหลมหลา ซึ่งอยู่ที่บริเวณท่านครไชย หมู่ 5 ตำบลไม้ขาว มีชาวเลอาศัยอยู่จำนวน 380 คน (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอถลาง. 2532)

สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต ยังอยู่ในลักษณะล้าหลังมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการศึกษาที่ถือว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประชากร และจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างอื่นต่อไปนั้น ชาวเลไม่ค่อยจะสนใจเท่าที่ควร แม้ทางการจะบังคับให้เรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา แต่ชาวเลยังไม่เห็นคุณค่าดีพอ พยายามหลีกเลี่ยงการส่งบุตรหลานให้ไปโรงเรียน จะมีเด็กชาวเลไปโรงเรียนจริง ๆ ก็เพียงส่วนน้อย เฉพาะที่ผู้ปกครองสนิทสนมกับครูผู้สอนเป็นพิเศษ หรือไม่ก็ต้องอาศัยอิทธิพลของนายทุนเข้าช่วย ผู้ปกครองจำใจต้องส่งบุตรหลานเข้าเรียน (พิมพ์ไธ คังเมธากุล. 2529 : 64) ชาวเลเกือบทั้งหมดจึงมีผู้รู้หนังสือหรืออ่านออกเขียนได้จำนวนน้อยมาก แม้ว่าจะมีโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือและเคยมีการจัดชั้นเรียนแบบเบ็ดเสร็จขึ้นพื้นฐานให้แก่ชาวเลบางกลุ่มมาบ้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

นอกจากนี้ยังมีสภาพความเป็นอยู่อย่างอื่นอีกหลายประการ ที่แสดงให้เห็นถึงความล้าหลังของชุมชนชาวเล เช่น การมีอาชีพหาปลาและจับสัตว์น้ำด้วยวิธีการดั้งเดิมซึ่งมีรายได้น้อย การทำมาหากินที่เป็นเพียงวันหนึ่ง ๆ ไม่มีการสะสมทรัพย์และอาหาร เมื่ออาหารหมดก็ออกหาอาหารกันอีกครั้งหนึ่ง (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้. 2529 : 963) การชอบเล่นการพนัน การดื่มสุรา ความสกปรกของบริเวณอาคารบ้านเรือน การไม่ใช้ส้วมในการขับถ่าย ชอบถ่ายบริเวณบ้านและชายหาด การแต่งกายที่สกปรกและเป็นโรคผิวหนังกันมาก การเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมดั้งเดิมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ได้แก่การคลอกบุตรตามแบบดั้งเดิม การไม่เข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายบ้านเมือง ไม่มีการแจ้งเกิด แจ้งตาย จดทะเบียนสมรส การประกอบอาชีพโดยดูนายทุนเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น สภาพปัญหาเหล่านี้ควรจะได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างรวดเร็ว มิฉะนั้นอาจจะก่อปัญหาแก่ท้องถิ่นในภายภาคหน้ายิ่งขึ้น

แม้ว่าสภาพปัญหาก็กล่าวจะเกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มของชาวเล ไม่ส่งผลกระทบไปถึงสังคมภายนอก แต่ในฐานะที่พวกเขาเป็นประชากรส่วนหนึ่งของท้องถิ่น และถือว่าเป็นคนไทย ก็สมควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้หาวิธีการช่วยเหลือ ให้พวกเขาได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีกว่าเดิม โดยเฉพาะหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษานอกโรงเรียน จะต้องหาวิธีการ

สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ชาวเล ให้พวกเขาได้รับทราบข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต สร้างนิสัยรักการอ่าน อันจะช่วยให้เขาทันโลก ทันเหตุการณ์ ไม่เสียเปรียบผู้อื่น สามารถอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีคุณภาพ และไม่ถูกทิ้งห่างจากสังคมส่วนใหญ่มากเกินไป

ในปัจจุบันผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชาวเลยังมีน้อยมาก ข้อมูลและหลักฐานต่าง ๆ จึงไม่ค่อยจะปรากฏและเผยแพร่แก่วงวิชาการใดกว้างขวาง เมื่อเทียบกับเรื่องราวของชาวไทยภูเขาหรือชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่น ที่มีองค์การต่างประเทศคอยให้การสนับสนุนด้านการทดลองศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยอยู่เสมอ เช่น โครงการพัฒนาที่สูงไทย - เยอรมัน จังหวัดแม่ฮ่องสอน (การพัฒนาลุ่มน้ำลาง) โครงการพัฒนาที่สูงไทย - สหประชาชาติ (คอยสามหมื่น) เป็นต้น แต่สำหรับชาวเลยังไม่มีแม้แค่องค์การของไทยเราเองที่จะเข้าไปช่วยพัฒนากันอย่างจริงจัง ครั้นเมื่อจะมีหน่วยงานเข้าไปช่วยพัฒนาบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดบริการด้านการศึกษานอกโรงเรียนก็ขาดข้อมูลค้นคว้าต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาในการวางแผนเบื้องต้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ก่อนที่จะจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียนในลักษณะกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยพัฒนาชุมชนชาวเลนั้น ควรจะได้มีการศึกษาสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชาวเลอย่างพื้นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนเหล่านั้นเสียก่อน จึงจะนำไปสู่การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ชนกลุ่มนี้ได้อย่างถูกต้อง หรือใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ทำให้รู้สาเหตุแห่งปัญหาต่าง ๆ รู้แนวทางแก้ไขและช่วยเหลือให้พวกเขาได้รับการพัฒนายิ่งขึ้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษานี้ จะสามารถนำไปประกอบการวางแผน เพื่อจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนบริการแก่ชาวเลได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ชาวเลมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้ มุ่งสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนชาวเลในจังหวัดภูเก็ต เพื่อนำมาใช้วางแผนและกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในชุมชนดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายในการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชนชาวเลในจังหวัดภูเก็ต ที่เป็นข้อมูลจำเป็นต่อการวางแผนจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชนกลุ่มนี้
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างด้านประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต ที่อาจเป็นปัจจัยเกื้อหนุนหรืออุปสรรคต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของชาวเล เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนที่เหมาะสมในชุมชนของตน และความต้องการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก
4. เพื่อศึกษากิจกรรมและโครงการเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน และโครงการพัฒนาที่ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐบาล และองค์กรต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่ในชุมชนชาวเลจังหวัดภูเก็ต ในปัจจุบัน
5. เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ หารูปแบบและแนวทางในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่เหมาะสม สำหรับชุมชนชาวเลในจังหวัดภูเก็ต

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะได้อะไรพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับชุมชนชาวเลในจังหวัดภูเก็ต ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาชนบทตามนโยบายของรัฐ ซึ่งปัจจุบันนี้มี 6 กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์ ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านนี้ ทั้งของรัฐและเอกชน โดยสามารถนำเอาข้อมูลเหล่านี้ไปวิเคราะห์ แล้วพิจารณาเปรียบเทียบกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเล ก็จะทำให้เข้าใจได้ว่าเพราะเหตุใดชาวเลหรือชุมชนของชาวเลจึงเกิดปัญหาลักษณะเช่นนั้น หน่วยงานหรือองค์กรแต่ละแห่งจะได้วางแผนของตนเอง และวางแผนประสานร่วมกันหาวิธีการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาให้แก่ชาวเลได้อย่างเหมาะสมและตรงจุดยิ่งขึ้น ในส่วนที่จะสนับสนุนและอนุรักษ์เอาไว้ อันได้แก่วัฒนธรรม ประเพณีที่งดงามต่าง ๆ ของชุมชนชาวเล ก็จะได้วางแผนร่วมกันหรือจัดการให้หน่วยงานที่รับผิดชอบได้ดำเนินการในส่วนนี้ เพื่อประโยชน์ทางด้านการศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สำหรับกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดภูเก็ต เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในท้องถิ่น จะได้รูปแบบในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับชนกลุ่มน้อยนี้ ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากการจัดการศึกษาแก่กลุ่มทั่ว ๆ ไป และกรมการศึกษานอกโรงเรียนก็จะได้นำเอารูปแบบที่ได้นี้ ไปปรับปรุง คัดแปลง ประยุกต์ใช้จัดการศึกษาสำหรับชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่น ๆ ได้อีกต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ จะทำการศึกษาวิจัยเฉพาะในพื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต เฉพาะแหล่งที่มีชุมชนชาวเลอาศัยอยู่ ซึ่งมี 2 อำเภอ คือ อำเภอเมืองภูเก็ต ได้แก่ ท่าคราไวย์ หมู่ 2 ตำบลราไวย์ แหลมศุกข์แกของเกาะสิเหร่ หมู่ 4 ตำบลรัชฎา บ้านสะพาน หมู่ 3 ตำบลเกาะแก้ว และอำเภอกลาง ที่บ้านเหนือและแหลมหลา ซึ่งอยู่ในบริเวณท่าฉัตรไชย หมู่ 5 ตำบลไม้ขาว มีประชากรชาวเลรวมกันทั้งสิ้น 1,979 คน (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองภูเก็ต และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอกลาง. 2532)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา จะทำการศึกษาเนื้อหา 4 ประเด็นด้วยกัน คือ

2.1 สภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชนชาวเล โดยทำการศึกษาค้นคว้าด้านสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ อาชีพ การศึกษา สาธารณสุข ความต้องการและปัญหาของชุมชนโดยรวม ปัญหาภายในครัวเรือน เป็นต้น ตลอดจนปัจจัยที่เกื้อหนุนและที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนและการพัฒนาท้องถิ่น เนื้อหาเหล่านี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน ใช้ประกอบการวางแผนดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นต่อไป

2.2 ด้านประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อของชาวเล จะทำการศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของชาวเล ในด้านประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อต่าง ๆ อันได้แก่ ความเชื่อในเรื่องของผีสง่า สยาศาสตร์ เครื่องรางของขลัง ประเพณีในเรื่องการเกิด การแต่งงาน งานศพ การลอยเรือสะเดาะเคราะห์ ศิลปะการบันเทิงเกี่ยวกับ มโนห์รา กายกรรม การเล่นร้องเงี้ยว ฯลฯ โดยจะศึกษาในลักษณะวิเคราะห์ให้เห็นว่า ประเพณี วัฒนธรรม และ

ความเชื่ออะไรบ้าง ที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียน และต้องการพัฒนาอย่างไร

2.3 สภาพการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนและโครงการพัฒนาในพื้นที่
จะศึกษากิจกรรมด้านการศึกษานอกโรงเรียน และโครงการพัฒนาที่ดำเนินงานอยู่ในชุมชนชาวเลของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด กิจกรรมหรือโครงการพัฒนาของ 4 กระทรวงหลัก ตลอดจนกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาของหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ โดยวิเคราะห์ลักษณะการให้บริการนั้น ๆ ซึ่งได้แก่ จุดมุ่งหมาย กิจกรรม ผู้รับบริการ ผลที่ประชาชนได้รับ ปัจจัยที่เกื้อหนุนและที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.4 ความคึกเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน จะศึกษาความคึกเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวบรวมเพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ หาข้อเสนอแนะและแนวทางในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับชุมชนชาวเลในจังหวัดภูเก็ตต่อไป

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ชาวเล หมายถึงชนกลุ่มน้อยที่เป็นชนพื้นเมืองทางภาคใต้เข้าหนึ่ง อาศัยอยู่บริเวณทางฝั่งทะเลและตามหมู่เกาะต่าง ๆ บริเวณฝั่งทะเลทางตะวันตก ตั้งแต่บริเวณตอนใต้ของพม่า แลบจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูลไปถึงเขตมาเลเซีย ชนกลุ่มนี้ชาวมลายู เรียกว่า โอริง ละอูต (Orang Laut) แปลว่าคนทะเล ชาวพม่าเรียกว่า ฉลาก ไทยเรียกเพี้ยนเป็นฉลาก อังกฤษเรียกว่า Sea Gypsy ส่วนคนไทยเราใช้คำว่า ชาวเล เป็นคำที่นิยมมากที่สุด นอกจากนั้นอาจจะเรียกเป็น ชาวทะเล หรือชาวน้ำก็ได้อ สำหรับทางราชการกำหนดให้เรียกชนกลุ่มนี้ว่า "ชาวไทยใหม่" แต่ยังไม่เป็นที่นิยมเรียกกันมากนัก

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะใช้คำว่า ชาวเล ซึ่งหมายถึงเฉพาะชาวเลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต บริเวณหาดราไวย์ แหลมตึกแก บ้านสะปำ ของอำเภอเมืองภูเก็ต และที่บ้านเหนือ แหลมหลา ซึ่งอยู่บริเวณท่าฉัตรไชย ของอำเภอดอน

การศึกษานอกโรงเรียน หมายถึงกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้น นอกเหนือไปจากการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน กิจกรรมดังกล่าวอาจจะดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนก็ได้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ หมายถึงกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่จะจัดบริการให้แก่ประชาชนในชุมชนของชาวเลในจังหวัดภูเก็ตในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดสอนกลุ่มสนใจสำหรับชาวเล การฝึกทักษะวิชาชีพระยะสั้นสำหรับชาวเล การอบรมผู้นำท้องถิ่นของกลุ่มชาวเล เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนกลุ่มนี้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต เพิ่มผลผลิต และเพิ่มรายได้ของตนเองยิ่งขึ้น

รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจช่วยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อของชุมชนชาวเลจังหวัดภูเก็ต รวมทั้งทัศนคติ ความเห็นของประชาชนและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต่อการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ชาวเล ตลอดจนศึกษาสภาพและกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นปัจจุบัน เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์หาข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่เหมาะสมกับชุมชนชาวเลในจังหวัดภูเก็ตต่อไป

พื้นที่ทำการวิจัยและกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้เลือกศึกษาเฉพาะพื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต ในอำเภอที่มีชาวเลอาศัยอยู่ ซึ่งมีเพียง 2 อำเภอเท่านั้น แต่ละอำเภอก็ทำการศึกษาทุกหมู่บ้านของชาวเล รวม 4 หมู่บ้านด้วยกัน ลักษณะของหมู่บ้านที่ทำการศึกษามีลักษณะดังนี้

1. เป็นหมู่บ้านที่มีชาวเลอาศัยอยู่ทั้งหมด หรือมีชาวเลเกือบทั้งหมด จะมีชาวไทยท้องถิ่นอาศัยอยู่บ้างก็เพียงจำนวนน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรชาวเลทั้งหมู่บ้าน
2. ทุกหมู่บ้านของชาวเลสามารถเดินทางเข้าไปสะดวก มีความปลอดภัยต่อการเข้าไปเก็บข้อมูล

เนื่องจากพื้นที่เป้าหมายที่มีชาวเลอาศัยอยู่มีจำนวนน้อยเพียง 2 อำเภอ 4 ตำบล

และ 4 หมู่บ้าน จึงได้ทำการศึกษาทั้ง 4 หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ ส่วนการเก็บข้อมูลกันต่าง ๆ ก็อาศัยการสัมภาษณ์ประชาชนทั้ง 4 หมู่บ้าน และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่ทำงานเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 4 หมู่บ้าน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เกษตร สาธารณสุข การศึกษา และพัฒนาชุมชน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2532 ถึง เดือนเมษายน 2534

รายชื่อสถานที่ จำนวนประชาชน เจ้าหน้าที่ที่ให้การสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม แสดงในตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 หมู่บ้านเป้าหมาย จำนวนประชาชนกลุ่มตัวอย่าง และเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล

ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	ประชาชน	เจ้าหน้าที่	รวม
ราไวย์	2	ราไวย์	เมืองภูเก็ต	15	5	20
แหลมตึกแก	4	รัชฎา	เมืองภูเก็ต	15	5	20
สะพาน	3	เกาะแก้ว	เมืองภูเก็ต	15	5	20
ท่าฉัตรไชย (บ้านเหนือ, แหลมหลา)	5	ไม้ขาว	กลาง	15	5	20
รวม				60	20	80

จากตาราง 1 จำนวนประชาชนที่ทำการสัมภาษณ์ 60 คน และเจ้าหน้าที่ 20 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 80 คน

การวิจัยครั้งนี้ ได้เก็บข้อมูลในหมู่บ้านเป้าหมายที่มีชาวเลอาศัยอยู่รวมทั้งสิ้น 4 หมู่บ้าน ใช้วิธีการสัมภาษณ์ประชาชนหมู่บ้านละ 15 คน โดยให้มีการกระจายและมีความสมดุลระหว่าง เพศ อายุ และอาชีพให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้

ค่านเจ้าหน้าทีนั้น ได้ทำการสัมภาษณ์และให้แบบสอบถาม เฉพาะเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานหรือเกี่ยวข้องกับหมู่บ้านเป้าหมายในช่วงที่เก็บข้อมูลนั้น ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ผู้ให้การสัมภาษณ์และแบบสอบถามครั้งนี้รวม 20 คน

เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษานี้ ได้ใช้เครื่องมือช่วยในการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้เดินทางไปในพื้นที่เป้าหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 3 วิธี ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของท้องถิ่นต่าง ๆ จากเอกสาร รายงาน สถิติ หรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ของทุกหน่วยงานในจังหวัดและท้องถิ่น เช่น ข้อมูลจากแบบสำรวจ กชช. 2 ค ของสำนักงานพัฒนาชุมชน รายงานประจำปีของสถานีนามัยประจำตำบล สรุปผลการปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้สถิติและภาพรวมของชุมชนชาวเล ตลอดจนโครงการและกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนที่ดำเนินอยู่ในท้องถิ่นนั้น ข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่

- 1) สถิติบ้านประชากร
- 2) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน
- 3) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
- 4) ข้อมูลด้านการศึกษาและบริการของทางราชการ
- 5) ปัจจัยที่เกื้อหนุนและที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

2. การใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสนทนา ชักถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานการศึกษาออกโรงเรียน รวมทั้งการตอบแบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ และใช้วิธีการสัมภาษณ์ประชาชนชาวเลที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น โดยได้ดำเนินการสนทนา ชักถามอย่างไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้ได้มากที่สุดและเป็นจริงมากที่สุด เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลตามวิธีการนี้จึงแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการบริการด้านการศึกษานอกโรงเรียน
ที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย โดยสอบถามในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) ความมุ่งหมายและลักษณะการจัดกิจกรรม
- 3) วิธีการให้บริการ
- 4) ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม
- 5) การประสานงานและการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น
- 6) ผลการดำเนินงาน
- 7) ปัจจัยที่เกื้อหนุนในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน
- 8) ปัญหา อุปสรรคและวิธีการแก้ไข
- 9) ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

สำหรับชุมชนเป้าหมาย

สำหรับรายละเอียดของแบบสอบถามได้เสนอไว้ในภาคผนวกท้ายเล่ม

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามประชาชนซึ่งเป็นชาวเลที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน มีลักษณะเป็น
แบบสำรวจ โดยสอบถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียน
ของชาวเล หัวข้อที่สอบถาม ได้แก่

- 1) ข้อมูลส่วนตัว
- 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบัน
- 3) ปัญหาทั่วไป เช่น ปัญหาด้านอาชีพ สาธารณสุข ความปลอดภัย ความ
ช่วยเหลือและการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ
- 4) ความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียน เช่น ด้านความรู้พื้นฐาน
ข่าวสารข้อมูล และการฝึกอบรมด้านอาชีพ
- 5) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมการศึกษา

นอกโรงเรียน

สำหรับรายละเอียดของแบบสอบถามได้เสนอไว้ในภาคผนวกท้ายเล่ม

ในการเก็บข้อมูลภาคสนามสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เดินทางไปด้วยตนเองทั้ง

4 หมู่บ้าน โดยใช้จักรยานยนต์เป็นพาหนะ เพราะการคมนาคมระหว่างตัวเมืองกับชุมชนชาวเล ทั้ง 4 แห่ง มีความสะดวกมาก ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการเก็บข้อมูลก็มีอยู่บ้างประการ ซึ่งต้องทำให้เสียเวลาในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างมาก ก็คือการที่เข้าไปในหมู่บ้านแล้วไม่พบตัว ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพราะผู้ชายชาวเลจะต้องออกทะเลคราวละหลาย ๆ วัน ส่วน สตรีชาวเลบางครั้งก็ออกเก็บหอยจนมีค่าจึงจะกลับ จึงต้องใช้เวลารอคอยและเข้าหมู่บ้าน หลาย ๆ ครั้ง จึงจะได้สัมภาษณ์พูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้ บางครั้งเข้าไปพบตัวแล้ว เจ้าตัวไม่ยอมพูดจาด้วย ทั้ง ๆ ที่สามารถพูดและฟังภาษาไทยท้องถิ่นได้ ต้องหาความเข้าใจ โดยแจ้งเจตนาที่แท้จริงผ่านผู้นำชุมชนชาวเล จึงได้พูดคุยกับเขาอย่าง เป็นกันเองและได้ข้อมูล ที่ต้องการทั้งหมด

หนึ่งในการเก็บข้อมูลทั้ง 4 หมู่บ้าน พบว่าประชาชนในแต่ละหมู่บ้านมีลักษณะค่อนข้าง เป็นเอกพันธ์ คือสมาชิกในหมู่บ้านเดียวกันมักจะมีอาชีพ ระดับการศึกษา ความคิดเห็น และวิถี ชีวิตความเป็นอยู่มีลักษณะเหมือน ๆ กัน ดังนั้นเมื่อสอบถามสมาชิกเพียงไม่กี่คน ก็ได้คำตอบ หรือข้อมูลคล้ายคลึงกัน พอที่จะสรุปเป็นภาพรวมของหมู่บ้านได้

3. การสำรวจชุมชน เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดของชุมชนชาวเลใน แง่มุมต่าง ๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้แบบสำรวจหมู่บ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงและประยุกต์มา จากแบบสำรวจหมู่บ้านของกรมการพัฒนาชุมชน ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากแบบสำรวจนี้จะมีประเด็น อื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากการศึกษาเอกสารตามข้อ 1 เพราะบางครั้งข้อมูลที่เอกสารเก็บได้ บันทึกลงไว้ไม่เป็นปัจจุบัน ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้เพราะสภาพการณ์เปลี่ยนไปแล้ว จึงจำเป็นต้อง ปรับแก้ให้ถูกต้อง โดยใช้แบบสำรวจ จะได้ข้อมูลต่าง ๆ จากหลายวิธีการด้วยกัน เช่น ศึกษา จากสถิติและเอกสารที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น การสอบถามผู้ใหญ่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ การสังเกตของ ผู้วิจัยเอง การอภิปรายร่วมกัน การสนทนากลุ่มจากชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องกำเนิ การอย่างไม่เป็นทางการเช่นกัน

ข้อมูลที่ไ้จากการสำรวจนี้ ช่วยทำให้เข้าใจสภาพของหมู่บ้านหรือชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องหรือใกล้เคียงที่สุด และสามารถช่วยในการวางแผนดำเนินการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ให้แก่ชุมชนชาวเลได้ อย่างเหมาะสมต่อไป ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมตามแบบสำรวจ ได้แก่

- 1) ประวัติและความเป็นมาของหมู่บ้าน
- 2) สภาพทางภูมิศาสตร์
- 3) สภาพการคมนาคม - การสื่อสาร
- 4) ข้อมูลด้านประชากร
- 5) สภาพครอบครัว
- 6) สภาพทางเศรษฐกิจและอาชีพ

ฯลฯ

สำหรับรายละเอียดของแบบสำรวจได้เสนอไว้ในภาคผนวกท้ายเล่ม

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้มีอยู่ 2 ลักษณะ คือข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการวิเคราะห์และจัดกระทำดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น สถิติประชากร สถิติการศึกษา รายได้และอื่น ๆ รวมทั้งความคิดเห็นบางประการที่สามารถเจนนับได้ ทำการวิเคราะห์โดยเสนอในรูปสถิติอย่างง่าย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จักรนำเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ รวมทั้งอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนสภาพของหมู่บ้าน ได้ทำการวิเคราะห์โดยยึดเนื้อหาเป็นเกณฑ์ และจัดหมวดหมู่เพื่อให้เข้าใจลักษณะธรรมชาติของชุมชน สภาพการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียน สภาพปัญหาและความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียนของประชาชน และข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่

เค้าโครงของรายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอโดยแยกเนื้อหาออกเป็น 7 บท ตามลำดับดังต่อไปนี้

ไปนั้

บทที่ 1 บทนำ ได้แก่เค้าโครงของการวิจัยซึ่งประกอบด้วย ภูมิหลังของการศึกษาค้นคว้า ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า คำนิยามศัพท์เฉพาะ รูปแบบของการวิจัย พื้นที่ที่ทำการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล รวมทั้งวิธีวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 2 เป็นการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชาวเลทั่วไป ประกอบด้วยประวัติความเป็นมา และชาติพันธุ์ของชาวเล ชาวเลในประเทศไทย และการกระจายตัวของกลุ่มชาวเลในประเทศไทย

บทที่ 3 เป็นการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชาวเลในจังหวัดภูเก็ต โดยกล่าวถึงความเป็นมาของชาวเลจังหวัดภูเก็ต สภาพทั่วไปของชุมชนชาวเลภูเก็ต สภาพการดำเนินชีวิต สภาพทางสังคมและการเมือง การศึกษาและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต

บทที่ 4 เป็นการเสนอสภาพและปัญหาในหมู่บ้านเป้าหมายที่ทำการศึกษาในจังหวัดภูเก็ต

บทที่ 5 เป็นข้อมูลจากความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาหาข้อเสนอนะในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่เป้าหมายต่อไป

บทที่ 6 เป็นข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เป้าหมาย โดยเสนอข้อมูลในประเด็นข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ ความมุ่งหมายและลักษณะการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของหน่วยงาน ปัจจัยที่เกื้อหนุนและอุปสรรคในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชุมชนชาวเล

บทที่ 7 เป็นบทสรุปผลการศึกษาค้นคว้า การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ชาวเลในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมาและชาติพันธุ์ของชาวเล

"ชาวเล" เป็นชื่อเรียกชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ตามเกาะ ชายหาด หรือชายฝั่งของทะเลด้านตะวันตกทางตอนใต้ของประเทศไทย บริเวณทะเลอันดามัน ชนกลุ่มนี้มีชีวิตหากินอยู่กับทะเลตลอดเวลา บางครั้งก็ร่อนเร่อพยพโดยอาศัยเรือเป็นบ้าน บางครั้งก็ขึ้นมาพักพิงอาศัยบนบก โดยสร้างเป็นเพิงพักขนาดเล็ก ๆ อยู่ใกล้กับทะเล ชนกลุ่มนี้มีสังคมวัฒนธรรม ภาษาพูด ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นของตนเอง มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ชนกลุ่มนี้ไม่ได้มีอยู่แต่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ในประเทศอื่น ๆ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย พม่า ก็มีเผ่าพันธุ์ของชนกลุ่มนี้อาศัยอยู่เช่นกัน และเชื่อกันว่าชาวเลที่อยู่ในประเทศไทยนั้น ก็เป็นเผ่าพันธุ์ของชนกลุ่มนี้ที่อพยพมาจากประเทศเหล่านั้นเอง

ในประเทศอื่นที่มีชนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ เราจะจัดชนกลุ่มนี้ไว้เป็นชนกลุ่มน้อย (Minority Group) เช่นเดียวกัน แต่คำเรียกหาชนกลุ่มนี้จะแตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น ฉันทสิ ทองช่วย (2528 : 254) ได้ศึกษาและรวบรวมชื่อที่ใช้เรียกชนกลุ่มนี้ของแต่ละประเทศไว้ คือ ชาวพม่าจะเรียกชนกลุ่มนี้ว่า เซลัง (Selang) เซลอง (Selong) หรือ เซลอน (Selen) ที่ยะโฮร์ และสิงคโปร์ จะเรียกว่า โอริงเลาต์ (Orang Laut) หรือ ร่ายกเลาต์ (Rayat Laut) ในประเทศอินโดนีเซียจะเรียกว่า บาโจ (Badjo) บาโรก (Barok) เซกะฮ์ (Sekah) ร่ายก (Rayat) หรือจูรู (Juru) ทางฝั่งตะวันออกของสุมาตราเรียกว่า ร่ายก (Rayat) หรือกัวลา (Kuala) ส่วนประเทศอื่น ๆ เรียกตามสากลว่า Sea Gypsy หรือ Sea Dyaks หรือ Orang Selat (ชนผู้อาศัยอยู่ตามช่องแคบ)

สำหรับประเทศไทย นอกจากคำว่า "ชาวเล" ซึ่งเป็นคำเรียกชื่อชนกลุ่มนี้ของชาวบักซ์ไคแล้ว ยังมีคำอื่น ๆ ที่ใช้เรียกชนกลุ่มนี้อีก เช่น "ชาวน้ำ" "ชาวไทยใหม่" และ "ชาวสิงห์" หรือ "มาซิง" คำว่าชาวน้ำ เป็นคำที่ชนกลุ่มนี้ถือว่าไม่สุภาพและถูกเหยียดหยามพวกเขา โดยเขาให้เหตุผลว่า คนเราเกิดมาจากน้ำอสุจิซึ่งถือเป็นน้ำที่ไม่สะอาดไม่บริสุทธิ์

ดังนั้นคำว่า "ชาวน้ำ" จึงถือเป็นคำคำ เป็นคำที่ชาวเลรังเกียจมาก จึงไม่ควรใช้คำนี้เรียกชนกลุ่มนี้ (ฉันทส ทองช่วย. 2528 : 255)

ส่วนคำว่า "ชาวไทยใหม่" เป็นคำที่ทางราชการกำหนดให้เรียกชนกลุ่มนี้แทนคำว่า "ชาวเล" หรือ "ชาวน้ำ" หรือแทนคำอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อต้องการลดช่องว่างด้านความรู้สึกที่ไม่ดี ระหว่างชนกลุ่มนี้กับประชาชนทั่วไปออกไป ทำให้พวกเขาารู้สึกว่าเขาก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีความพอใจต่อคำว่า "ชาวไทยใหม่" มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพวกเขามีความรู้สึกว่าได้รับการยกย่องให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกับคนไทยส่วนใหญ่ แต่คนทั่วไปก็ยังเรียกชนกลุ่มนี้ว่า "ชาวเล" เหมือนเดิม คำว่า "ไทยใหม่" จึงใช้อยู่เฉพาะวงราชการเท่านั้น

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2521 : 79) ได้เขียนถึงความเป็นมาของคำว่า "ไทยใหม่" ในวารสาร อ.ส.ท. เรื่องวัฒนธรรมชาวเล ความตอนหนึ่งว่า "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียน แจกวัคซีนป้องกันโรคที่จำเป็นต่าง ๆ แก่ชาวทะเล และโปรดให้เรียกชาวทะเลว่า ไทยใหม่ ซึ่งบรรดาพวกชาวทะเลปลื้มปิติพอใจมาก ต้องการให้ชาวเลทั่วไปเรียกพวกเขาตามนามพระราชนาน" "

สำหรับคำที่เรียกว่า "ชาวสิงห์" หรือ "มาซิง" นั้น เป็นชื่อของชาวเลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเชื่อกันว่าอพยพมาจากแถบประเทศพม่า มาอาศัยอยู่ที่หาดทรายขาวของจังหวัดภูเก็ตรวมกับชาวเลกลุ่มอื่น ชาวสิงห์นอกจากจะมีที่จังหวัดภูเก็ตแล้ว ยังอาศัยอยู่ที่จังหวัดพังงา ระนอง ตลอดจนไปถึงหมู่เกาะมะริดในประเทศพม่าตอนใต้ พวกนี้จะมีภาษาพูดแตกต่างกับชาวเลทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด

ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาหรือต้นกำเนิดของชาวเล ตลอดจนชนชาติพันธุ์ นิสัยใจคอ ประเพณี วัฒนธรรม การดำรงชีวิตของชนกลุ่มนี้ไว้มาก แต่ไม่มากนัก เรื่องราวของชาวเลจึงปรากฏสู่สังคมภายนอกในลักษณะที่ค่อนข้างจะน้อยและไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะชนกลุ่มนี้มีเฉพาะภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียนที่จะบันทึกเรื่องราวของตนเองหรือบรรพบุรุษเอาไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า อย่างไรก็ตาม ตามหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าแล้วบันทึกเอาไว้ เมื่อนำมาประมวลเข้าด้วยกัน ก็พอจะทำให้รู้ว่าชาวเลมีความเป็นมาอย่างไร

กันกำเนิดหรือบรรพบุรุษของชาวเลนั้น ไม่อาจที่จะระบุให้ชัดเจนลงไปว่าเป็นใครมาจากไหน มีมาตั้งแต่เมื่อไร และเริ่มต้นอยู่ในเขตไหนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้แต่พวกของเขาเองก็ไม่อาจบ่งบอกหรือระบุได้ แต่จากการค้นคว้าในแง่มุมต่าง ๆ ของนักวิชาการหลายท่าน ตลอดจนหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ สันนิษฐานกันว่าชาวเลเป็นเผ่าพันธุ์ที่อพยพมาจากลุ่มน้ำแยงซีเกียงในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ใค้อพยพลงมาจากใต้ตามลำน้ำโขง เมื่อออกทะเลแล้วเร่ร่อนไปตามเกาะต่าง ๆ จนถึงแหลมมลายูและแนวฝั่งพม่า จากการตรวจค้นพบวัตถุเก่า ๆ เครื่องมือเครื่องใช้ และแบบประเพณีที่หลงเหลืออยู่ เชื่อกันว่าชาวเลเป็นบรรพบุรุษของชาวมลายูอย่างแน่นอน

ตามความเชื่อข้างต้นนั้น สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2512 : 6225 - 6226) ได้บันทึกไว้ว่า ชาวเลเป็นชนพื้นเมืองเดิมพวกหนึ่งของมลายูที่ยังเหลืออยู่โดยไม่กลาย เป็นมลายู ชนพวกนี้อพยพเข้ามาในแหลมมลายูสมัยที่การค้าระหว่างชาวมลายู ชาวมลายูเรียกพวกนี้ว่า โอริงละอูต แปลว่าคนทะเล (โอริง = คน, ละอูต = ทะเล) ชอบท่องเที่ยวขลุ่ยล่องตามชายฝั่งตะวันตกของแหลมมลายู ตามกลุ่มเกาะมะริด และรอบฝั่งภูเก็ต และที่โน้นบ้าง ที่นี้บ้าง ลงไปจนถึงเกาะสิงคโปร์ โดยใช้เวลาในการเดินทาง มีภาษาของตนเองคล้ายภาษามลายู ชาวเลมีลักษณะคล้ายชาวมองโกล สูงราวคนไทย ผิวกร้านดำ เป็นโรคผิวหนังกันมาก ทางปากมีไค้เรียกชนกลุ่มนี้ว่า ชาวเล หรือชาวน้ำ พม่าเรียกว่า ฉलग ไทยมาเห็นเป็นฉलग ภาษาอังกฤษให้ชื่อว่า Sea Gypsy แปลว่า ชาวยิปซีทะเล แต่ชาวเลเรียกตัวเองว่า มอเก็น (Moken)

สำหรับนักวิชาการหรือผู้สนใจท่านอื่น ต่างก็พยายามศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของชาวเล ได้รวบรวมข้อมูล หลักฐาน ข้ออ้างอิงต่าง ๆ เสนอข้อคิดเห็นข้อสันนิษฐานของตนในแง่มุมหลาย ๆ ด้านในเชิงวิชาการ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้เรื่องราวของชาวเล ผลงานของนักวิชาการและผู้สนใจเหล่านั้น เท่าที่พอจะรวบรวมได้ ได้แก่

เควิด โฮแกน (Hogan. 1972 : 235) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของชาวเลว่าเป็นเผ่าพันธุ์ที่ปรากฏขึ้นมาในราวศตวรรษที่ 17 เรียกว่า "Orang Selat" หมายถึงชนผู้อาศัยอยู่ตามช่องแคบ เป็นพวกเกี่ยวกับพวกมอเก็นในปัจจุบัน เป็นพวกเร่ร่อนอยู่ในทะเลตามเกาะต่าง ๆ ไม่มีรัฐบาล กษัตริย์ประมุขซึ่งเป็นกษัตริย์องค์แรกของมะละกา ใช้ชนพวกนี้

เป็นเครื่องมือ โดยการให้เป็นโจรสลัดคอยคักปล้นเรือเคินทะเล ไททรัพยากรมากก็แบ่งให้แก่ กษัตริย์ปรเมศวร ส่วนชาวเลกลุ่มนี้จะได้รับความดีความชอบ ได้รับการยกย่องให้เป็นตระกูล ชั้นสูงของเกาะมะละกาในขณะนั้น

อุทัย หิรัญโก (2516 : 340) ได้บันทึกไว้ว่า เกิมชาวเล (ชาวน้ำ) อาศัยอยู่ ความลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงในประเทศจีน แล้วไคอพยพหลบหนีภัยเร่ร่อนลงมาทางตอนใต้เป็น พวก ๆ โดยอาศัยลำแแม่โขงล่องเรือไปตามยถากรรมเร่ร่อนมาตลอดแหลมอินโดจีน เมื่อออก ทะเลก็อาศัยเรือเร่ร่อนอยู่ตามเกาะต่าง ๆ ตลอดลงไปจนถึงพม่าและแหลมมลายู

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2517 : 76) ได้ทำการศึกษาเรื่องของชาวเล ปรากฏว่า ชาวเลนั้นพอจะเชื่อถือได้ว่าเป็นบรรพบุรุษของชนชาติมลายู ผสมกับชาติอื่น ๆ ในระหว่าง เกาะชวา เกาะสุมาตรา พวกชาวเลแบ่งออกได้เป็น 3 พวก คือ พวกมะละกา พวกลังคา และพวกมาซิงหรือพวกสิงห์ พวกหลังนี้ตั้งถิ่นฐานท่ามาหากินอยู่แถวหน้าเมืองมะริค ทะวาย ใน กินแดนพม่า ส่วนชาวเลที่อยู่ในประเทศไทย จะอยู่แถบจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และสตูล จะเป็นชาวเลผสม คือผสมปนเปกันระหว่างสามพวกดังกล่าว

สำหรับ ประเทือง เกรือหงส์ (2519 : 11 - 12) สนใจเกี่ยวกับลักษณะของ ชาวเล ได้เสนอผลการค้นคว้าไว้ว่า ชาวเลมีลักษณะคล้ายชาวมองโกล แต่ไม่เด่นนัก สูงราว คนไทย ผิวกร้านดำและเป็นโรคผิวหนังกันมาก รูปร่างลักษณะและหน้าตาของชาวเลจะเห็นได้ ชัดเจนว่าละม้ายคล้ายคลึงกับชาวมลายู ผู้ชายผิวค่อนข้างดำ หน้าอกกว้าง ผู้หญิงรูปร่างสูงโปร่ง ผิวพรรณหน้าตาไม่ค่อยสวย จากการสังเกตและศึกษาเกี่ยวกับเชื้อชาติของมนุษย์ โดยอาศัย หลักการพิจารณาลักษณะ รูปร่างทางชีวภาพของมนุษย์ ได้แก่ สีของผิวหนัง สีและลักษณะของ ผมและขน ลักษณะสีของดวงตา ส่วนสูง ขนาดรูปร่าง และลักษณะโดยทั่วไป หน้าผาก จมูก ริมฝีปาก ฟันและคาง ฯลฯ สันนิษฐานว่าชาวเลเป็นพวกมองโกล (Mongol) เช่นเดียวกับพวกอินเดียนแดง จีน พม่า ไทย มลายู อินโดนีเซีย และนิกริโต เป็นต้น

ส่วน ประทีป ชุมพล (2524 : 25) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเผ่าพันธุ์ชาวเลในแง่ ชาติ พันธุ์วิทยา (Ethnography) ได้อธิบายไว้ว่า ชาวเลจัดเข้าอยู่ในกลุ่มชนพวกเมลานีเซียน (Melanesian) ซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ในแถบหมู่เกาะทะเลใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก หรือหมู่เกาะ เมลานีเซียน (เกาะของคนผิวดำ) ต่อมาได้โยกย้ายถิ่นฐานกระจายไปในหมู่เกาะทะเลใต้

พวกนี้มีรูปร่างลักษณะตัวค่อนข้างเล็ก ผิวดำ ทาคำ ผมหยิกหยอยเป็นกระจุก มีภาษาและมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง แต่ปัจจุบันมักถูกกลืนจากประเทศที่คนอาศัยอยู่

นอกเหนือจากนี้ ผลงานของนักมานุษยวิทยาที่ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเผ่าพันธุ์ และความเป็นมาของชาวเล ก็เป็นแนวทางให้นักวิชาการสมัยใหม่ได้ศึกษาค้นคว้าหาหลักฐานมาอ้างอิง เสนอแนวความคิด ทลอคจนวิเคราะห์แยกแยะเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องราวของชาวเล ได้อย่างน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

เจน จรจิต (2525 : 47 - 48) กล่าวถึงการค้นคว้าของคนสมัยใหม่บางกลุ่มในเรื่องของชาวเล โดยให้ความเห็นว่า ชาวเล หรืออุรัก ลาไวย์ เป็นเผ่าพันธุ์มองโกลพวกหนึ่ง สืบสายมาจากเผ่าอินโดนีเซียซึ่งเคยอาศัยอยู่แถบตะวันตกเฉียงใต้ของจีน แล้วเคลื่อนย้ายลงมาทางใต้ตามสายแม่น้ำแยงซีเกียงและแม่น้ำโขง จนออกสู่ทะเล เป็นต้นกำเนิดของคนชายฝั่งและชาวเกาะหลายเผ่าพันธุ์ บรรพบุรุษของชาวเลเริ่มต้นจากการที่ชนเผ่าอินโดนีเซียพวกหนึ่ง อพยพสู่เกาะบอร์เนียวในครั้งแรก เป็นการจากแผ่นดินไปสู่ทะเล และเริ่มต้นวิถีชีวิตแบบชาวเกาะ ทำให้เกิดเผ่าพันธุ์ดัยค (Dyaks) ขึ้น กัยคพวกหนึ่งมักหลักอาศัยบนฝั่ง กลายเป็นบรรพบุรุษของคนพื้นเมืองแห่งเกาะบอร์เนียว แต่กัยคอีกพวกหนึ่งใช้ชีวิตร่อนเร่ท่ามาหากินอยู่ในท้องทะเล จึงได้ชื่อว่า "กัยคทะเล" (Sea Dyak) เคลื่อนย้ายอพยพตามแนวหมู่เกาะเรื่อยมาจนถึงแหลมมลายู บางพวกขึ้นฝั่งที่นั่นและกลายเป็นบรรพบุรุษดั้งเดิมของชาวมลายู แต่บางพวกก็แล่นเรือร่อนเร่ต่อมาทางช่องแคบมะละกา ออกสู่บริเวณทะเลอันดามัน ท่องมาตามหมู่เกาะฝั่งตะวันตกของไทย และขึ้นไปทางหมู่เกาะตอนใต้ของพม่า ชนกลุ่มนี้ได้แบ่งออกเป็นหมู่พวกย่อย ๆ แต่ยังคงดำรงชีวิตแบบเคลื่อนย้ายอพยพ ร่อนเร่พักพิงตามหมู่เกาะชายฝั่งทะเลอันดามัน จนได้ฉายาใหม่ว่า "ยิปซีทะเล" (Sea Gypsy) หลังจากนั้นอีกนาน ชนกลุ่มนี้จึงยอมเปลี่ยนวิถีชีวิตพาหมู่พวกเข้มาตั้งหลักแหล่งถื่นฐานเป็นที่เป็นที่ เป็นทาง เป็นสภาพชีวิตชาวเลปัจจุบัน

สำหรับความเห็นของนักมานุษยวิทยาที่ คณิดา เลชะกุล (2529 : 33) ได้รวบรวมไว้ กล่าวว่า เดิมทีแหลมมลายู (รวมทั้งส่วนบนที่เป็นของไทยด้วย) เป็นที่อยู่อาศัยของพวกเขมร และชาไกมาก่อน เรียกพวกกันว่า "พวกพื้นเมืองเขมร" ต่อมาชนอีกพวกหนึ่งซึ่งเรียกว่า "ชนพุกภาษามอญ - เขมร" อพยพมาจากทางเหนือ เข้ามายึดริมแม่น้ำคอนไกล ๆ ชายทะเลเป็นถิ่นฐาน เรือยกลงไปจนถึงปลายแหลมมลายู ชนพวกนี้ส่วนหนึ่งได้เข้มาตั้งถิ่นฐาน

ใกล้แม่น้ำสาละวิน (เป็นชนชาติมอญ) ใกล้ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา (เป็นละว้า) และปากแม่น้ำโขง (เป็นเขมร) เฉพาะส่วนที่ลงมาอยู่บนแหลมมลายูนั้นกลายเป็นพวก "มลายูเดิม" แต่ไม่พูดภาษามลายู ครั้นต่อมามีชนพวกพูดภาษามอญ - เขมร อพยพใหญ่ลงมาตามแนวเดิมอีกครั้งหนึ่ง ชนพวกนี้ได้เจริญมากแล้ว ได้ทำเรือแพข้ามไปอยู่บนเกาะสุมาตรา ชวา และบอร์เนียว ทำการขับไล่พวกมลายูเดิมที่คอยความเจริญกว่าให้เข้าไปอยู่ในป่าข้าง หนีไปอยู่ตามชายทะเลห่างไกลบ้าง กลายเป็นพวก "จาอูน" ไป และอยู่ตามฝั่งทะเล ไทยเรียกว่า "ชาวเล" หรือ "ชาวน้ำ" ภาษาราชการเรียกว่า "ไทยใหม่"

พวก "จาอูน" ที่ คณิตา เลเซอร์กุล ได้กล่าวไว้นั้น แท้จริงก็คือชาวเลนั่นเอง แต่เป็นเพียงสายหนึ่งของพวกจาอูน สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2509 : 4875 - 4876) ได้อธิบายไว้ว่า จาอูน (Jakun) หมายถึงชื่อชนพื้นเมืองเดิมของแหลมมลายูพวกหนึ่ง เป็นพวกที่อพยพเข้ามาอยู่ในแหลมมลายูก่อนบรรพชนชาวมลายู แต่มาภายหลังพวกเงาะ (Negrito) ชนพวกนี้เรียกชื่อทางวิชาชาติพันธุ์วิทยาว่า Proto Malays คือชนผู้มาอันดัมแรก ต่อมา มีชนในตระกูลมองโกลอยด์ (Mongoloid) อีกพวกหนึ่ง เรียกตามสามัญว่าเผ่ามองโกลิเยน เรียกทางวิชาการว่า Deutero Malays คือชนผู้มาอันดัมรอง อพยพเข้ามาผสมกับพวก Proto Malays เกิดเป็นชนชาวมลายูขึ้น พวกจาอูนหรือโปรโต - มาเลย์ที่ยังเหลืออยู่บางส่วนไม่กลายเป็นมลายู แบ่งกว้าง ๆ เป็น 2 พวก คือ พวกโอริง บูกิก (คนภูเขา) และพวกโอริง ละอูต (คนทะเล) อังกฤษเรียก Sea Gypsy แปลว่า ชาวยิปซีทะเล ทางปากมีได้เรียกว่า ชาวน้ำ หรือ ชาวเล นั่นเอง

ผลจากการศึกษาของนักวิชาการตามที่กล่าวมาแล้ว ชี้ให้เห็นว่าชาวเลไม่ได้เป็นชนพื้นเมืองเดิมของเกาะต่าง ๆ ทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย แต่อพยพเร่ร่อนมาจากที่อื่น ส่วนจะอพยพมาจากลุ่มน้ำแยงซีเกียง หรือมาจากบริเวณประเทศอินโดนีเซียนั้น ยังไม่สามารถสรุปได้แน่นอน ทั้งนี้เพราะผู้ที่ทำการศึกษาเรื่องของ "ชาวเล" แต่ละท่าน ต่างก็ใช้เหตุผลที่แตกต่างกันไป ทำให้ผู้ที่ศึกษาสืบต่อมาต้องประสบความลำบากพอสมควร เขมชาติ เทพไชย (2528 : 248) ได้อธิบายสาเหตุบางประการ ที่ทำให้การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาวเลเป็นไปด้วยความลำบาก ก็คือในกลุ่มของชาวเลไม่มีภาษาเขียนในการสื่อความหมายกัน มีแต่ภาษาพูดเท่านั้น การค้นคว้าศึกษาเรื่องนี้จึงขาดหลักฐานอ้างอิง

ที่พอจะนำมาเป็นบรรทัดฐาน (Norms) ในการศึกษาได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม คำานเฝ้าพันธุ์ดั้งเดิมของชาวเลนั้น นักวิชาการส่วนมากลงความเห็น ว่า ชาวเลเป็นพวกเชื้อชาติมองโกล (Mongol) อย่างแน่นอน ซึ่งความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของ ไรอัน (N.J. Ryan) ในการศึกษาความเป็นมาของชาวมาเลเซีย และสิงคโปร์ โดยได้อธิบายไว้ว่า เกมที่คาบสมุทรมาลายูเป็นที่อาศัยของพวกเชื้อสายนิกริโต (Nigrity) มาก่อน ต่อมาถูกพวกโปรโตมาเลย์ที่อพยพมาจากมณฑลยูนนานของประเทศจีน รุกราน จนต้องถอยร่นกลับเข้าไปอยู่ตามป่าเขา หลังจากนั้นอีก 300 ปีก่อน ค.ศ. มีพวกที่ อพยพมาจากมณฑลยูนนานมาตามเส้นทางเดิมอีกกระลอกหนึ่ง เข้ามาในคาบสมุทรมาลายู เรียกว่าพวกทิวเทอโรมาเลย์ พวกนี้มีความเจริญกว่าพวกแรก ได้ขับไล่พวกโปรโตมาเลย์ให้ถอยลึกเข้าไปในดินแดนตอนในคือมลายูตอนใต้ จนกลายเป็นพวกจายูน (Ryan.n.d.) ทั้งพวก โปรโตมาเลย์และทิวเทอโรมาเลย์ที่อพยพมาจากมณฑลยูนนานในประเทศจีนนั้น เชื้อสายดั้งเดิม ก็เป็นพวกมองโกลด้วยกัน

ชาวเลในประเทศไทย

ชาวเลที่ทั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลและเกาะแก่งต่าง ๆ ทางฝั่งตะวันตก ในภาคใต้ของประเทศไทยนั้น ไม่สามารถที่จะระบุให้ชัดเจนได้ว่าอพยพเข้ามาตั้งแต่เมื่อใด เพียงแต่รู้ว่าชาวเลได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานนับร้อยปีมาแล้ว ทั้งนี้เพราะ ชาวเลไม่มีภาษาเขียนหรือบันทึกหลักฐานเอาไว้ให้อนุชนรุ่นหลังของตนเองได้ทราบความเป็น มา อาศัยการสันนิษฐานจากหลักฐานที่ยังหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน คือสถานที่ต่าง ๆ ที่ชาวเล อาศัยอยู่และเคยอยู่มาก่อน เรียกเป็นภาษาชาวเลเกือบทั้งสิ้น จึงสันนิษฐานว่าหมู่เกาะและ ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของไทยนั้น เดิมเป็นที่อยู่ของชาวเลมาแล้วทั้งนั้น และชาวเลเป็นคน พื้นเมืองดั้งเดิมของเกาะ ก่อนที่คนพื้นเมืองในปัจจุบันเข้าไปอาศัยอยู่ (ถนน ชูลักษณะ. 2531 : 83)

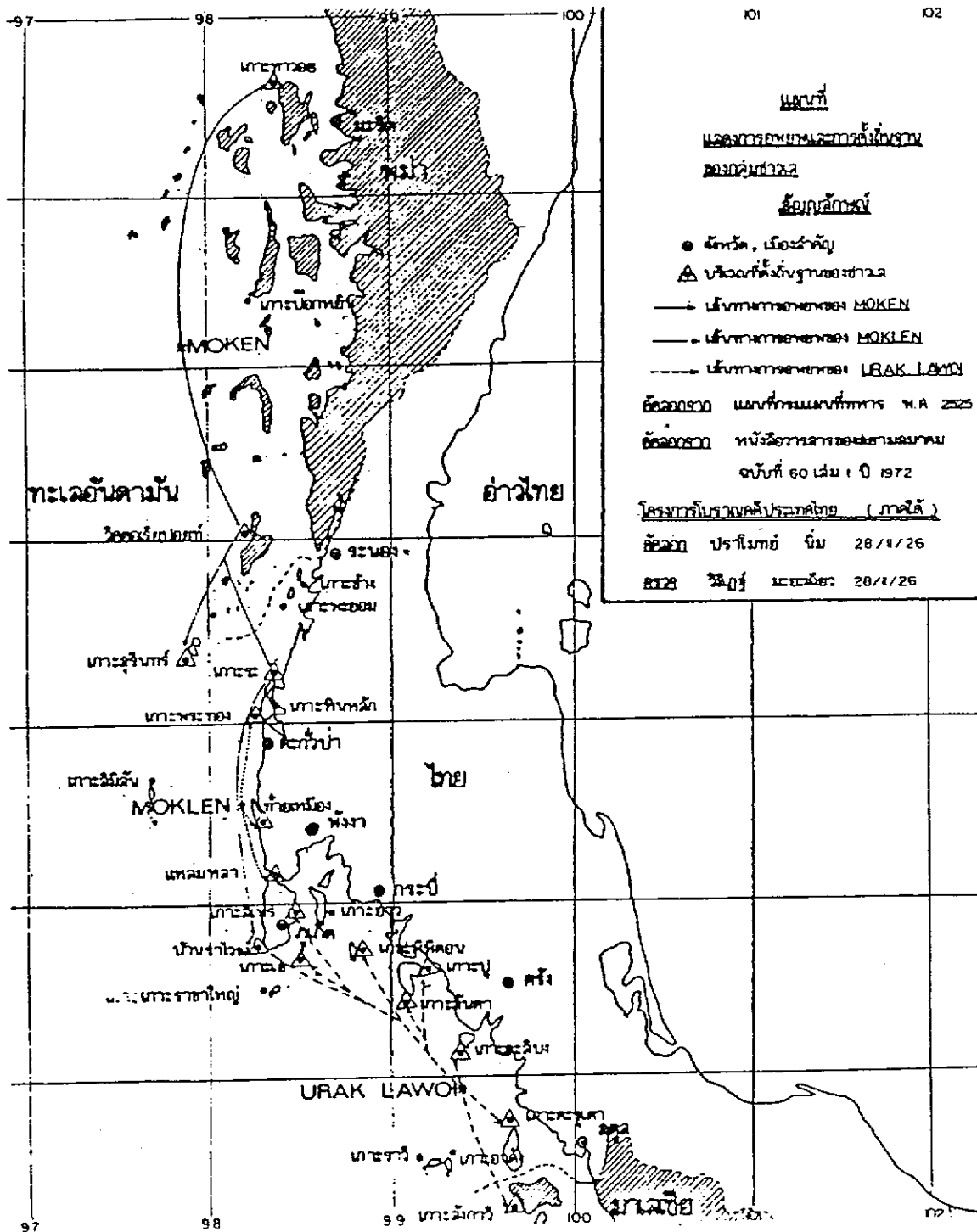
สำหรับแหล่งเดิมก่อนที่ชาวเลจะอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้น สันนิษฐานได้ว่า มาจาก 2 แหล่งด้วยกัน คือ กลุ่มหนึ่งอพยพมาจากหมู่เกาะแถบประเทศมาเลเซีย มาอาศัย

อยู่ตามเกาะในจังหวัดสตูล กระบี่ และภูเก็ต อีกกลุ่มหนึ่งอพยพมาจากหมู่เกาะในประเทศ
สหภาพมา มาอาศัยอยู่ตามเกาะในจังหวัดระนอง พังงา และภูเก็ตบางพื้นที่เช่นกัน

สาเหตุที่ชาวเลเหล่านี้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้น สันนิษฐานว่าเพราะ
ชนกลุ่มนี้มีนิสัยรักชีวิตอิสระ ชอบเร่ร่อนเล่นเรือท่องเที่ยวไปตามเกาะแก่งในทะเลต่าง ๆ
จนได้ชื่อว่า "ยิปซีทะเล" นั่นเอง ส่วนสาเหตุประการอื่นอาจจะเป็นเพราะนิสัยที่รักความสงบ
ต้องหนีภัยจากธรรมชาติ หนีภัยจากสงคราม และเข้าสังคมคบหากับคนในถิ่นเดิมไม่ได้จึงอพยพ
กันมา ข้อสันนิษฐานดังกล่าวนี้ ชี้ให้เห็นนิสัยของชาวเลในเรื่องการรักความสงบ ซึ่งระบุไว้ใน
รายงานประจำปีงบประมาณ 2528 จังหวัดพังงา เรื่องยิปซีสมุทร (องค์การบริหารส่วน
จังหวัดพังงา. 2528 : 38) โดยกล่าวว่า

... บรรพบุรุษของยิปซีสมุทรเหล่านี้ เคยมีพื้นเพอยู่ทางมลายู ถูกรังควานพากันหนี
ขึ้นมาทางเหนือ ประสบการณ์ที่ถูกล่าข่มเหงรังแกโดยไม่มีใครคุ้มครอง ทำให้ชาวเล
มีนิสัยหวาดระแวง ต้องหลีกเลี่ยงเร่ร่อนเรื่อยมา เมื่อมาได้เห็นท่าที่ที่เป็นมิตรของคน
ไทย ซึ่งมีน้ำใจเมตตาสงสาร ไม่รังแกผู้อ่อนแอค่อยโอกาส ทำให้ชาวเลรู้สึกปลอดภัย
เริ่มรับรู้เข้าใจภาษาไทย และปรับชีวิตความเป็นอยู่มาทางไทยมากขึ้น ...

ส่วนเส้นทางที่ชาวเลกลุ่มต่าง ๆ ได้ใช้เดินทางอพยพจากแหล่งเดิมเข้าสู่ประเทศ
ไทย จนมาถึงถิ่นฐานอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย เป็นไปตามภาพประกอบ 1 ซึ่ง
วิสิฐ มะยะเฉียว ได้แสดงเส้นทางดังกล่าวไว้ในเอกสารวิชาการของกรมศิลปากร เรื่อง
"ชีวิตชาวเลภูเก็ต" (วิสิฐ มะยะเฉียว. 2532 : 218)

ภาพประกอบ 1 แผนที่แสดงการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาวเล

นอกจากนี้ยังมีตำนานเล่าขานเกี่ยวกับการอพยพเข้ามาในประเทศไทยของชาวเล โดยการบอกเล่าของผู้สูงอายุชาวเล ซึ่งนักวิชาการได้สัมภาษณ์และบันทึกเอาไว้ แม้ว่าเรื่องราวเหล่านี้จะไม่มีหลักฐานรองรับ แต่ก็พอจะเป็นแนวทางให้ผู้สนใจค้นคว้าได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมต่อไปได้ เช่น

อาภรณ์ อุกฤษณ์ (2530 : 91) ได้บันทึกคำบอกเล่าจากคนเขาค้นแก่ชาวเกาะลันตาว่า ชาวเลที่เรียกตัวเองว่า "อูรัก ลาโว้ย" ได้เข้ามาหากินอยู่แถบหมู่เกาะลันตาก่อนชนพื้นเมืองกลุ่มอื่น ๆ โดยชาวเลกลุ่มนี้ได้เดินทางเร่ร่อนมาพร้อมกับชาวจีนตัวเมีย ซึ่งหนีภัยจากชาวอังกฤษที่เข้ายึดครองไทรบุรี ชาวจีนตัวเมียได้เข้ามาออกทะเลที่แถบชายฝั่งเมืองสตูลและขอร่วมขบวนกับพวกชาวเล จนกระทั่งถึงหมู่เกาะลันตา ชาวจีนตัวเมียจึงได้ชักชวนให้ชาวเลขึ้นไปตั้งหลักแหล่งบนเกาะด้วยกัน เหตุนี้เองชาวเลในประเทศไทยจึงถือว่า ลันตาเป็นบ้านแห่งแรกของพวกเขา และเป็นแหล่งที่ชาวเลมารวมตัวกันมากที่สุด จนได้ชื่อว่าเป็นเมืองหลวงของชาวเล

ประเทือง เครือหงส์ (2523 : 61) บันทึกไว้ว่า ชาวเลในเกาะลันตาเข้ามาหากินในเกาะนั้นนานแล้วหลายชั่วบรรพบุรุษ แต่ไม่มีหลักฐานการบันทึกไว้ เป็นแค่เพียงการบอกเล่าสืบต่อกันมาว่า มาจาก "สุหน่งหยาท่วยกยงัน" จะอยู่ที่ใดไม่ปรากฏ ตามที่ทราบมาเข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านเจ๊ะหลี (ชาวเลเรียกว่า "จยี่เหยอ") ไม่ทราบว่าใครเป็นหัวหน้า แหล่งที่อาศัยอยู่นี้เป็นบริเวณอ่าว คลื่นลมสงบพอที่จะจอดเรือและหามาหากินได้ มีปลาชุกชุม ประมุขของเขาเรียกว่า "กะโทะอาคัม" เป็นคนชอบเที่ยวเตร่ หายาท่อมมาจึงเร่ร่อนอยู่ที่นี่

ส่วน "หนุ่นญเก็ก" (2530 : 53) ได้บันทึกตำนานที่ผู้สูงอายุชาวเลได้เล่าสืบต่อกันมาว่า นางแมสุรี ภรรยาของเจ้าเมืองไทรบุรี เป็นคนที่สวยงามมาก จนน้องชายเจ้าเมืองเองอยากได้เป็นภรรยา เมื่อคราวเกิดสงคราม เจ้าเมืองไทรบุรีต้องนำทหารไปรบกับศัตรู เป็นโอกาสให้น้องชายบุกเข้าหาพี่สะใภ้ แต่นางแมสุรีไม่ยอม คอยป้องกันจนพี่แค้นมือของน้องสามีไปได้ น้องชายเจ้าเมืองมีความแค้นมาก เมื่อเจ้าเมืองกลับมาจึงกล่าวหาว่าพี่สะใภ้เป็นชู้กับทหารคนสนิท เจ้าเมืองหุนเบาสั่งประหารชีวิตภรรยาทันทีโดยไม่ฟังคำแก้ตัว ก่อนที่เพชฌฆาตจะลงดาบ นางแมสุรีได้ลั่นวาจาสาปแช่งไว้ว่า "หากนางไม่ผิด ผู้ใดที่คิดร้ายต่อกันนาง ขอให้ทกระกำลำบาก ออก ๆ ยาก ๆ คองพเนจรเร่ร่อนเร่ไม่มีแผ่นดินอาศัยอยู่เจ็ดชั่วโคตร

หากพ้นจากนี้แล้วไปอยู่ที่ใด จะอยู่สภาพใดก็ตาม ขอให้เป็นขอทานขอเช่ากินตลอดไป" สิ้นคำ
สาปแช่ง เพชฌฆาตก็ลงดาบคองนางชากระเด็นเลือดพุ่งเป็นสีขาว คนทั่วไปจึงเรียกว่า "นาง
เลือดขาว" ต่อมาเจ้าเมืองรู้ความจริงจึงไต่สิ่งประหารน้องชายและผู้สมรู้ร่วมคิด แค้นองชาย
รู้ตัว จึงชวนพรรคพวกทั้งหญิงชายจำนวนหนึ่งหนีภัยโดยทางเรือเข้าสู่ประเทศไทย ด้วยความ
ไม่ชำนาญทางและกลัวคนไทยจะฆ่าเพราะล่วงล้ำดินแดน จึงได้แค่ว่ร่อนอยู่ตามทะเล เมื่อ
เจ้าเมืองออกติดตาม ท่างก็พากันแยกย้ายหลบหนีไปคนละทางสองทาง หลบ ๆ ซ่อน ๆ อยู่
ตามเกาะต่าง ๆ ของไทย ครั้นนานเข้าก็ยึดเป็นที่พักอาศัยมีลูกหลานเพิ่มขึ้น กลายเป็นชาวเล
ที่มีชีวิตลำบากอดอยากและเร่ร่อนพเนจรตลอดไป ตามคำสาปแช่งของนางแม่อุรีหรือนางเลือด
ขาวนั่นเอง

การกระจายตัวของกลุ่มชาวเลในประเทศไทย

ชาวเลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีอยู่หลายกลุ่ม นักวิชาการได้แบ่งกลุ่มชาวเลเหล่านี้
ออกตามถิ่นฐานที่เคยอาศัยอยู่มาก่อนได้ 3 กลุ่มย่อย คือพวกมะละกา พวกสิงห์ และพวกสิงห์
หรือมาฆิง (ประพนธ์ เรืองณรงค์. 2517 : 76) ครั้นเมื่อมาอยู่ในประเทศไทยก็มีการผสม
ปนเปกัน กลายเป็นชาวเลผสม กระจายกันอยู่ตามเกาะต่าง ๆ แยกเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มจะ
มีภาษาพูดที่แตกต่างกันไป ดังนั้นถ้าจะแบ่งกลุ่มชาวเลตามลักษณะภาษาถิ่นย่อย (Sub-dialect)
ก็คงจะแบ่งได้ 3 พวก ดังที่ อภินันท์ บัวหภักดี (2531 : 103) ได้ศึกษาเรื่องของชาวเล
ในประเทศไทย และจัดแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มอุรัง ลาไวย หรืออุรัก
ลาไวย กลุ่มมอเกลิน และกลุ่มมอแกน (มอเก็น) หรือสิงห์ หรือมาฆิง ซึ่งคงจะถือเอาภาษา
ของแต่ละกลุ่มเป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่งกลุ่ม

สำหรับคำเรียกชื่อกลุ่มชาวเลของไทยนั้น ประเทือง เครือหงส์ (2519 : 5 - 6)
ได้ศึกษาและอธิบายคำเรียกชื่อกลุ่มชาวเลต่าง ๆ ไว้ว่า ชาวน้ำผสม เรียกตัวเองว่า "โอริง
ละยูย" (อุรัก ลาไวย) แปลว่าคนทะเล ชาวน้ำผสม เรียกชาวน้ำพวกมาฆิงว่า "โอริง มาฆิก"
หรือ "โอริง บาไร" แปลว่าชาวสิงห์ ส่วนชาวน้ำพวกมาฆิง (สิงห์) เรียกชาวน้ำพวกผสมว่า
"มอเก็น" (Moken) และชาวน้ำพวกมาฆิงเรียกตัวเองว่า "สิงห์"

ชาวเลเหล่านี้จะกระจุกกระจายอยู่ตามเกาะของจังหวัดต่าง ๆ ในทะเลอันดามัน ทางตอนใต้ของประเทศไทย มีการอพยพไปมาหาสู่ระหว่างกลุ่มอยู่เสมอ บางครั้งก็มีการ แต่งงานข้ามกลุ่มกัน เช่น ชาวเลเกาะพิทักษ์แต่งงานกับพวกที่อยู่บริเวณเกาะใหญ่ซึ่งอยู่ทางตอน ใต้ของเกาะลันตา เป็นต้น การโยกย้ายของกลุ่มชาวเลซึ่งถือเป็นปกติ ทำให้ยากต่อการจัดทำ สถิติเกี่ยวกับประชากรของกลุ่มชาวเลที่แท้จริงได้ อย่างไรก็ตามเมื่อปี พ.ศ. 2525 ได้มีการ รวบรวมสถิติจำนวนประชากรของชาวเลได้อย่างคร่าว ๆ ดังนี้ (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้. 2529 : 964)

1. พวกมอเก็น มีผู้สำรวจเฉพาะที่อาศัยอยู่บนเกาะพระทองและเกาะสุรินทร์ พบ ว่ามีประมาณ 70 - 110 คน ส่วนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดระนอง หาดราไวย์ และเกาะพิทักษ์ มีอยู่ประมาณ 200 - 300 คน ดังนั้นประชากรที่เป็นพวกมอเก็นมีราว 270 - 400 คน

2. พวกมอเกล็นและพวกอุรัก ลาไวย์ ซึ่งรู้จักในนามของ "ไทยใหม่" ที่กระจุก กระจายเป็นหมู่บ้าน มีถึง 1,000 คน หรือมากกว่านั้น บางครั้งมีการสำรวจสำมะโนครัว ประชากร พบว่ามีถึง 2,000 - 2,500 คน

จังหวัดที่ชาวเลชอบอาศัยอยู่ จะเป็นจังหวัดในภาคใต้ที่อยู่ติดกับทะเล โดยเฉพาะ ทางฝั่งตะวันตกบริเวณทะเลอันดามัน ได้แก่ จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และสตูล ชาวเลจะเลือกอาศัยอยู่ตามเกาะ และตามชายฝั่งที่ใกล้กับทะเลมากที่สุดเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อ สะดวกต่อการดำรงชีวิตของพวกเขาเอง กลุ่มชาวเลที่กระจายอาศัยตามจังหวัดต่าง ๆ พอ สรุปได้ดังนี้ (เชมชาติ เทพไชย และวิสิษฐ์ มะยะเดียว. 2528 : 55 - 57)

1. จังหวัดระนอง มีชาวเลอาศัยอยู่ที่เกาะสินไห และเกาะลูกหลิก เป็นชาวเล กลุ่มมอเก็น (Moken)

2. จังหวัดพังงา มีชาวเลอาศัยอยู่บริเวณเกาะพระทอง เกาะย่านเชือก และ หมู่เกาะสุรินทร์ อำเภอกระบุรี ตลอดจนกระจายมาจนถึงชายฝั่งทะเลบ้านทุ่งน้ำคำ อำเภอ ตะกั่วป่า บ้านจำปี อำเภอท้ายเหมือง ชาวเลพวกนี้เป็นกลุ่มมอเกล็น (Moklen)

3. จังหวัดภูเก็ต มีชาวเลอาศัยอยู่หลายพวกด้วยกัน คือ บริเวณหาดราไวย์ จะเป็นชาวเลกลุ่มอุรัก ลาไวย์ (Urak Lawoi) และกลุ่มสิงห์ หรือมาซิง หรือมอเก็น บริเวณ แหลมตึกแกของเกาะสิเหร่ จะเป็นชาวเลกลุ่มอุรัก ลาไวย์ บริเวณบ้านสะบ่า จะเป็นชาวเล

ที่อพยพมาจากเกาะสีเหร่คือกลุ่มอุรัก ลาโว้ย และที่บริเวณแหลมทลางและบ้านเหนือ ในตำบล
ไม้ขาว อำเภอดงยาง จะเป็นชาวเลกลุ่มมอเกิ้ล

4. จังหวัดกระบี่ มีชาวเลอาศัยอยู่หลายแห่งด้วยกัน เช่น บนเกาะพีพี ที่บ้าน
แหลมตง เกาะจำ (เกาะปู) ในเขตอำเภอมือกระบี่ บนเกาะลันตา ที่บ้านศาลาด่าน บ้าน
คลองควา บ้านหัวแหลม บ้านสังกะอู ชาวเลพวกนี้จะเป็นกลุ่มอุรัก ลาโว้ย

5. จังหวัดสตูล มีชาวเลอาศัยอยู่ที่เกาะลังกาอู เกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ เกาะ
บุดูน เกาะราวี เกาะสาหร่าย เกาะอูเล็น เกาะกาหลัง เกาะตง เกาะเหล็ก เกาะหินจาน
และเกาะปูโละนอก ชาวเลพวกนี้จะเป็นกลุ่มอุรัก ลาโว้ย

สำหรับจังหวัดศรีสะเกษ เคยมีชาวเลอาศัยอยู่ที่เกาะทะลิบง แต่ปัจจุบันชาวเลกลุ่มนั้นได้
อพยพไปรวมกลุ่มกับชาวเลจังหวัดอื่นหมดแล้ว

คำนวณจำนวนประชากรของชาวเลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย มีจำนวนตัวเลขที่ไม่แน่นอน
ตามสาเหตุที่กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตามข้อมูลตามที่ ประเทือง เครือหงส์ (2519)
ได้สำรวจและบันทึกไว้ในเรื่อง ชว่นน้ำในเมืองไทย กับจำนวนประชากรชาวเลที่ สาราณุกรม
วัฒนธรรมภาคใต้ (2529) ได้บันทึกไว้เกี่ยวกับชาวเล พอจะรวบรวมและสรุปโดยประมาณได้
ตามตาราง 2 ต่อไปนี้

ตาราง 2 จำนวนชาวเลในประเทศไทยแบ่งตามกลุ่ม (เผ่า) ต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ.
2519 - 2525

จังหวัด	กลุ่ม/เผ่า	จำนวน		ร้อยละ
		ครอบครัว	ประชากร	
ระนอง	มอเก้น (สิงห์)	20	127	3.30
พังงา	มอเก้น (สิงห์)	18	110	2.86
	มอเกล็น	50	300	7.79
ภูเก็ต	มอเก้น (สิงห์)	10	70	1.82
	มอเกล็น	50	337	8.75
	อุรัก ลาไวย์	260	1,418	36.82
กระบี่	มอเก้น (สิงห์)	19	103	2.67
	อุรัก ลาไวย์	106	536	13.92
สตูล	อุรัก ลาไวย์	125	850	22.07
รวม		658	3,851	100.00

จากตาราง 2 จำนวนชาวเลที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย จากการสำรวจ
ระหว่างปี พ.ศ. 2519 - 2525 มีจำนวนทั้งสิ้น 658 ครอบครัว ประชากร 3,851 คน
แยกอาศัยตามจังหวัดต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นแต่ละกลุ่มหรือเผ่า ได้ดังนี้

จังหวัดระนอง เป็นพวกมอเก้น (สิงห์) ทั้งหมดมีจำนวน 20 ครอบครัว ประชากร
127 คน คิดเป็นร้อยละ 3.30 ของประชากรชาวเลทั้งหมด

จังหวัดพังงา เป็นพวกมอเก้น (สิงห์) จำนวน 18 ครอบครัว ประชากร 110 คน
คิดเป็นร้อยละ 2.86 ส่วนพวกมอเกล็น มีจำนวน 50 ครอบครัว ประชากร 300 คน คิดเป็น
ร้อยละ 7.79

จังหวัดภูเก็ต เป็นพวกมอแกน (สิงห์) จำนวน 10 ครอบครัว ประชากร 70 คน
คิดเป็นร้อยละ 1.82 พวกมอเกล็นมีจำนวน 50 ครอบครัว ประชากร 337 คน คิดเป็น
ร้อยละ 8.75 ส่วนพวกอูรัก ลาไว้อย มีจำนวน 260 ครอบครัว ประชากร 1,418 คน คิด
เป็นร้อยละ 36.82

จังหวัดกระบี่ เป็นพวกมอแกน (สิงห์) จำนวน 19 ครอบครัว ประชากร 103 คน
คิดเป็นร้อยละ 2.67 ส่วนพวกอูรัก ลาไว้อย มีจำนวน 106 ครอบครัว ประชากร 536 คน
คิดเป็นร้อยละ 13.92

จังหวัดสตูล เป็นพวกอูรัก ลาไว้อย ทั้งหมดมีจำนวน 125 ครอบครัว ประชากร
850 คน คิดเป็นร้อยละ 22.07

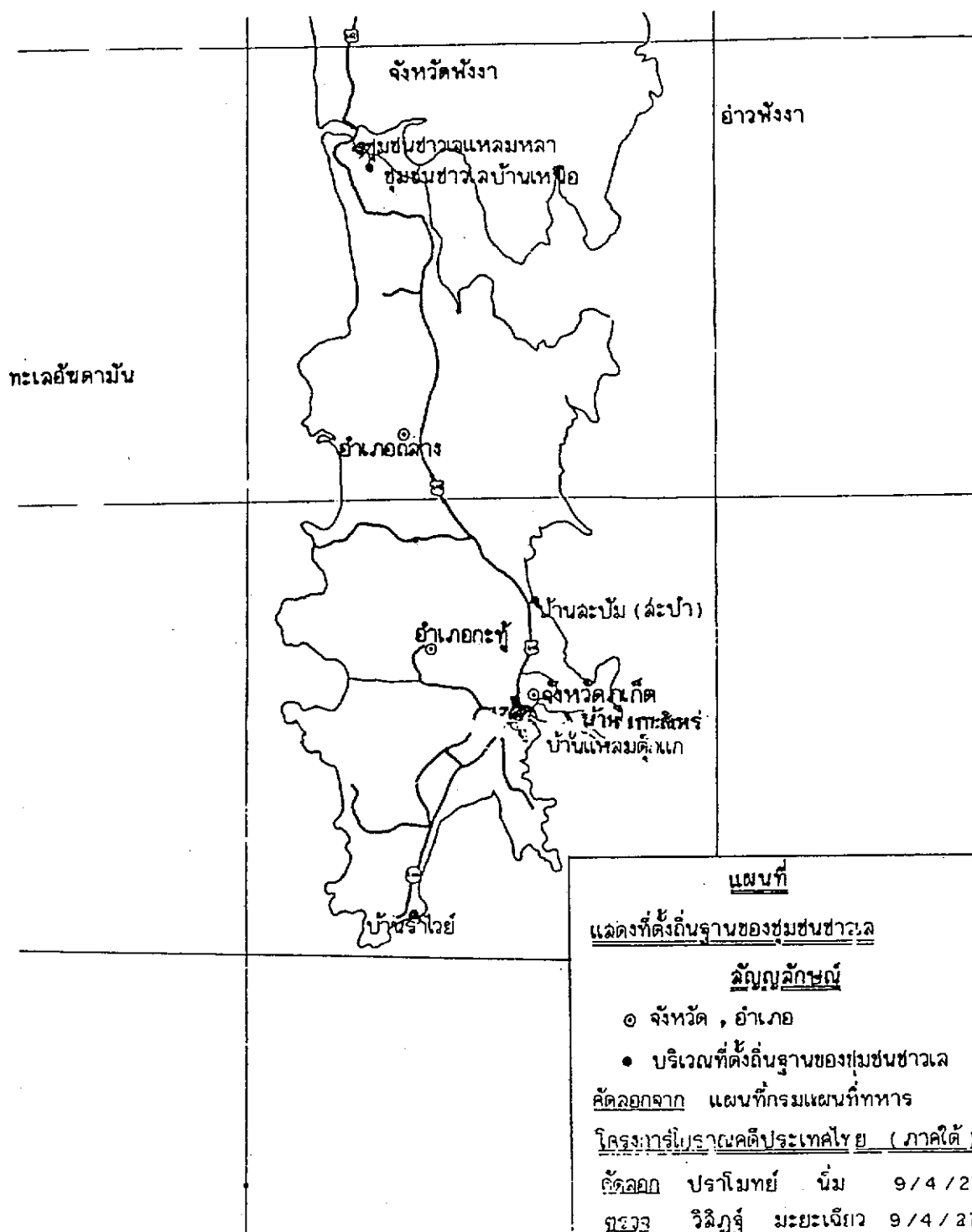
พวก คือ

3.1 พวกไทยใหม่ หรือพวกอุรัก ลาโว้ย (Urak Lawoi) เชื่อว่าบรรพบุรุษของตนเองอพยพมาจากหมู่เกาะแถบประเทศมาเลเซีย แล้วแยกย้ายกันขึ้นอาศัยตามเกาะต่าง ๆ คือเกาะเต เกาะบอน แลตมกา ค่อมมาเกิดใช้ทรัพย์สินระบาค จึงย้ายมาอยู่ที่หาคราไว้อยู่สมัยรุ่นปู่ (ประมาณ 100 - 150 ปี)

3.2 พวกสิงห์ (Moken) เชื่อว่าบรรพบุรุษดั้งเดิมของพวกเขาสืบเชื้อสายอยู่ที่บริเวณหมู่เกาะในเขตประเทศพม่า อันได้แก่ เกาะพริก เกาะสอง อพยพผ่านมาทางปากจก บางสัก (เขตจังหวัดพังงา) มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หาคราไว้อยู่ ประมาณ 40 กว่าปีมาแล้ว มีจำนวน 10 กว่าครัวเรือน

4. กลุ่มที่แหลมหลาและบ้านเหนือ อยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 5 ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง เริ่มตั้งชุมชนอยู่ที่บ้านเหนือประมาณ 150 กว่าปีมาแล้ว เป็นพวกอุรัก ลาโว้ย ที่อพยพมาจากเกาะลันตา (เขตจังหวัดกระบี่) เมื่อประมาณ 40 - 50 ปีที่แล้ว มีชาวเลจากบ้านเหนือกลุ่มหนึ่งแยกพวกไปอยู่ที่แหลมหลาโดยการนำของโต๊ะสาก ค่อมมาได้มีชาวเลจากบ้านท้ายเหมือง (เขตจังหวัดพังงา) ซึ่งเรียกตัวเองว่า "มอเกล็น" (Moklen) หรือสิงห์บก ได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยที่บ้านแหลมหลาอีกกลุ่มหนึ่งด้วย

บริเวณที่ตั้งชุมชนของชาวเลกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดภูเก็ต แสดงในภาพประกอบ 2 ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 แผนที่แสดงที่ตั้งถิ่นฐานของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต

สภาพทั่วไปของชุมชนชาวเลภูเก็ต

1. บ้านเรือนที่อยู่อาศัย

สมัยก่อนชาวเลชอบอาศัยอยู่ในเรือ แต่บางครั้งจะมาพักพิงอาศัยอยู่บนชายหาด ต่อมาได้มีการพัฒนาความเป็นอยู่โดยขึ้นมามากทั้งหลังสร้างบ้านอยู่บนชายหาดในลักษณะถาวร แต่กระนั้นชาวเลก็ยังมีการโยกย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง

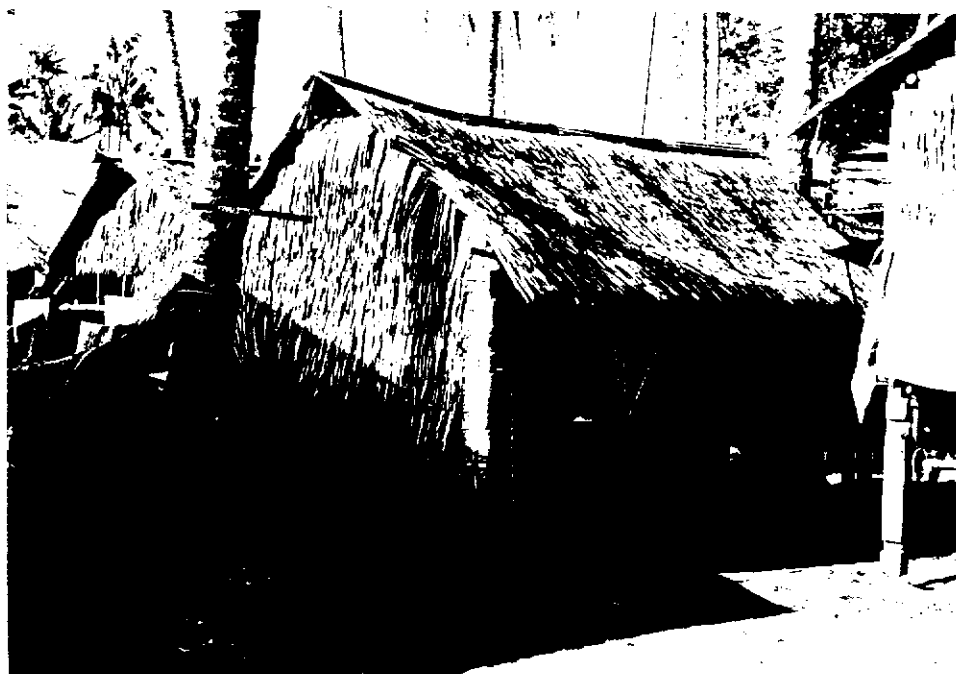
สภาพบ้านเรือนโดยทั่วไปของชาวเลจะสร้างในลักษณะง่าย ๆ จะทำเป็นเพิงหรือบ้านอยู่เป็นกลุ่มตามชายหาด ที่ใดอุดมสมบูรณ์ชาวเลก็จะปักหลักตั้งถิ่นฐานอยู่ไต่กัน แต่ถ้าวาหาการกินขาดแคลนก็จะอพยพไปที่อื่นอีก อุทัย หิรัญโท (2516 : 342) ได้บันทึกเกี่ยวกับลักษณะของบ้านเรือนของชาวเลไว้ว่า บ้านเรือนของชาวเลจะทำเป็นเรือนยกพื้นอยู่เป็นชุมชนเชื่อมติด ๆ กัน รูปเรือนทำเป็นเรือนโบราณแบบของไทยเรา ปลูกเป็นเรือนยาวไม่มีระเบียบ มีนอกชานเฉพาะตรงหน้าบันได ปลูกเป็นแบบเดียวกันหมด เรือนแต่ละหลังจะปลูกตามแนวพระอาทิตย์ขึ้นและตก จะปลูกขวางดวงอาทิตย์ไม่ได้เป็นอันขาด

แต่ปัจจุบันเท่าที่สังเกต ลักษณะบ้านเรือนของชาวเลในจังหวัดภูเก็ตแต่ละหมู่บ้าน ไม่มีชุมชนใดที่จะปลูกเรือนโดยถือเอาทิศทางดวงอาทิตย์ขึ้นหรือตกอีกแล้ว ชาวเลจะปลูกบ้านตามความสะดวกกระเถิบกระไปหมด และตัวเรือนก็มีลักษณะทันสมัยมากขึ้น ใช้วัสดุก่อสร้างที่ทนทานมาทำฝา ทำหลังคา เช่น กระดาน สังกะสี อลูมิเนียม กระจก เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะของแต่ละครอบครัว ชาวเลที่พอจะมีฐานะสร้างบ้านเรือนถาวรแล้วได้ จะเป็นชาวเลที่อาศัยอยู่ที่เกาะสิเหร่ และหาคราไวย์ ส่วนชาวเลกลุ่มที่อาศัยอยู่ที่บ้านสะพาน บ้านเหนือ และแหลมหลาซึ่งอยู่ใกล้หาดทราย ส่วนมากยังคงมีฐานะที่ยากจนและปลูกบ้านอาศัยในลักษณะเดิมอยู่ มีเพียงไม่กี่หลังที่สร้างบ้านเรือนในลักษณะเหมือนชาวไทยท้องถิ่นทั่วไป

จากการสำรวจสภาพชุมชนของชาวเลทุกกลุ่ม ความที่ได้เห็นรูปแบบบ้านของชาวเล จะมีอยู่ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ สร้างในลักษณะแบบดั้งเดิม สร้างในลักษณะกึ่งดั้งเดิมกึ่งสมัยใหม่ และสร้างในลักษณะสมัยใหม่เหมือนคนไทยในท้องถิ่นภูเก็ต

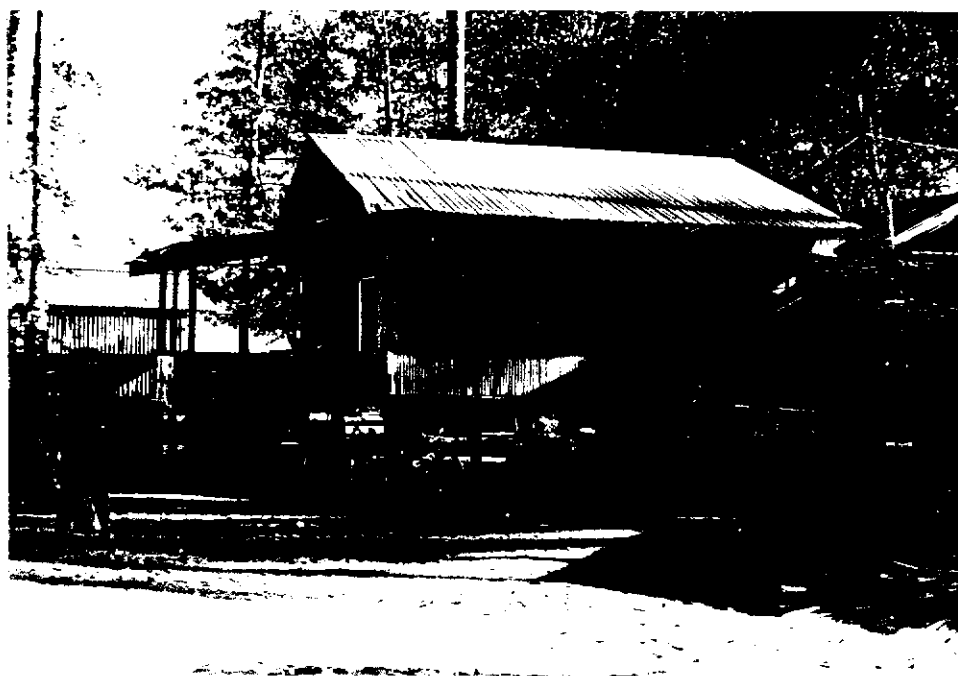
บ้านแบบดั้งเดิมของชาวเล จะเป็นบ้านยกพื้นมีใต้ถุนสูงขึ้นไปประมาณ 1 เมตร มี 2 ประตู คือหน้าบ้านและหลังบ้าน มีหน้าคางอย่างน้อย 2 บาน ใช้วัสดุที่ทำได้ง่ายจากท้องถิ่นมา

ปลูกสร้าง เช่น ใช้ใบมะพร้าวมาทำเป็นจากมุงหลังคา กันฝ้ายาน ทำเป็นประตู หน้าต่าง หรือไม้ไผ่ใช้ไม้ไผ่จักตะกั้นฝา ทำประตู หน้าต่าง และใช้ไม้ไผ่ทำเป็นปากมุ้งกันยุง หน้าบ้าน จะมีชานยื่นออกมา มีบันไดขึ้นบ้านที่จะต้องทำเป็นจำนวนชั้นคี่ ไม่นิยมทำเป็นชั้นคู่เพราะถือว่าเป็นบ้านผี (วิสิษฐ์ มะยะเจียว. 2532 : 226) บ้านแบบดั้งเดิมของชาวเลอีกแบบหนึ่ง คือ ปลูกเป็นกระท่อมแบบง่าย ๆ บนพื้นทราย ไม่ยกพื้น ใช้วัสดุในท้องถิ่นปลูกสร้างเช่นกัน แต่ที่นอนจะใช้ไม้ไผ่ทำเป็นแคร่หรือร้านปากไม้ไผ่เป็นเตียงนอน ลักษณะบ้านแบบดั้งเดิมของชาวเล ดังภาพประกอบ 3

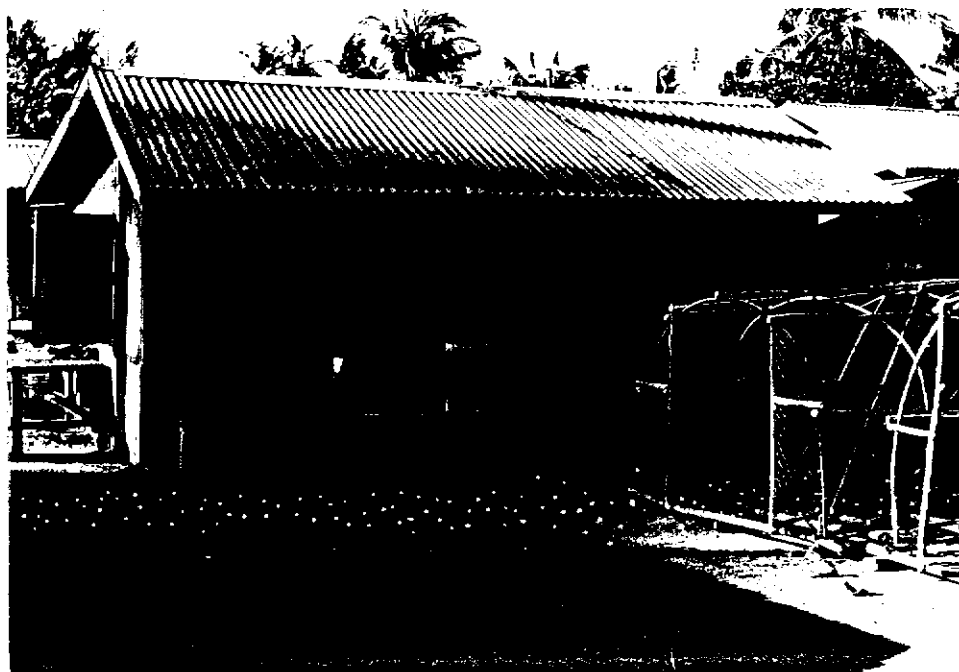

ภาพประกอบ 3 ลักษณะบ้านแบบดั้งเดิมของชาวเล

บ้านแบบกิ่งกิ่ง เติมกิ่งสมัยใหม่นั้น จะมีลักษณะคล้ายแบบกิ่ง เติมมาก แต่วัสดุที่ใช้ในการสร้างจะมีความแข็งแรงทนทานกว่า เช่น ใช้สังกะสีกันฝนบ้าน มุงหลังคา ใช้กระดานปูพื้นบ้าน ปูเตียงนอน ซึ่งบ้านแบบนี้จะพบมากในกลุ่มชาวเลที่มีฐานะพอปานกลาง เช่น ชาวเลที่หาดราไวย์ และเกาะสิเหร่ ส่วนบ้านแบบสมัยใหม่ซึ่งปลูกเหมือนกับคนไทยในท้องถิ่นภูเก็ตนั้น จะปลูกเป็นบ้านชั้นเดียวไม่ยกพื้น ผนังก่ออิฐบล็อก หรือไม้ก่ออิฐขึ้นไปประมาณ 1 เมตร แล้วกันด้วยสังกะสี ส่วนหลังคาจะใช้สังกะสีหรือกระเบื้อง พื้นเพคอนกรีต ภายในจัดกันห้องเป็นสัดส่วน มีทั้งห้องนอน ห้องครัว และห้องนั่งเล่นสำหรับพักผ่อน แต่ไม่ค่อยจะมีห้องน้ำห้องส้วมไว้ในบ้าน บ้านแบบนี้จัดว่าเป็นบ้านของชาวเลที่มีฐานะค่อนข้างดี ซึ่งมีอยู่ไม่กี่ครัวเรือน ลักษณะบ้านแบบกิ่งกิ่ง เติมกิ่งสมัยใหม่ของชาวเลแสดงในภาพประกอบ 4 ส่วนบ้านแบบสมัยใหม่นั้นแสดงในภาพประกอบ 5 ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 4 ลักษณะบ้านแบบกิ่งกิ่ง เติมกิ่งสมัยใหม่ของชาวเล

ภาพประกอบ 5 ลักษณะบ้านแบบสมัยใหม่ของชาวเล

สำหรับเรื่องบริเวณบ้านนั้น เนื่องจากชาวเลปัจจุบันนี้ปลูกบ้านใกล้ชิดติดกัน และสร้างระเคระกะไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย จึงยากที่จะรู้ว่าส่วนไหนหรือบริเวณไหนเป็นบริเวณพื้นที่บ้านของตน ทั้งนี้เพราะชาวเลไม่มีการกันรั้วรอบบริเวณ และไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงไม่มีใครสนใจในเรื่องเหล่านี้ (วิสิฐ มะยะเจียว, 2528 : 264) ดังนั้นบริเวณบ้านจริง ๆ ก็คือที่ดินบ้านของตนเอง ยกเว้นที่ชุมชนชาวเลบ้านเหนือ แม้จะไม่มีการกันรั้ว แต่ก็มียุบริเวณพื้นที่รอบบ้านกว้าง มีการกวาดคกแต่งบริเวณบ้านเตียนโล่ง ทั่วบ้านก็ปลูกต่าง ๆ กัน ทั้งนี้เพราะว่าพื้นที่ปลูกบ้านนั้นเป็นของพวกเขาซึ่งอยู่กันมาตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว (สัมภาษณ์ นางวัน วารี, 13 กุมภาพันธ์ 2534) ซึ่งต่างกับชาวเลกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

2. ประชากร

จากการสำรวจสภาพชุมชนและสัมภาษณ์ผู้ใหญ่นบ้านของชุมชนชาวเลที่ทั้งอยู่ในหมู่บ้าน ๗ ได้ทราบว่า ชุมชนชาวเลที่ท่าฉัตรไชย (แหลมหลาและบ้านเหนือ) จะมีการโยกย้ายเปลี่ยนถิ่นน้อยที่สุด ส่วนชุมชนชาวเลอื่น ๆ อีก 3 แห่ง คือที่ราไวย์ สะป้า และแหลมทุกแก ชาวเลจะโยกย้ายเปลี่ยนถิ่นกันบ่อยมาก ทำให้จำนวนสถิติบ้านประชากรของชาวเลทั้ง 3 กลุ่มนี้จึงไม่ค่อยแน่นอน อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจจำนวนประชากรชาวเลจากทะเบียนบ้านของแต่ละหมู่บ้านครั้งนี้ พอจะทราบจำนวนประชากรชาวเลในจังหวัดภูเก็ตได้อย่างใกล้เคียงที่สุด ตามตาราง 3 ซึ่งแสดงจำนวนประชากรชาวเลไว้ ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 จำนวนชาวเลที่อาศัยในจังหวัดภูเก็ต แบ่งตามกลุ่ม (เผ่า) ต่าง ๆ ปี พ.ศ. 2532

ชื่อชุมชน	กลุ่ม (เผ่า)	ครัวเรือน	ประชากร		รวม	ร้อยละ
			ชาย	หญิง		
ราไวย์	มอเก็น	10	39	31	70	3.54
	อูรัก ลาไวย์	123	442	366	808	40.83
แหลมทุกแก	อูรัก ลาไวย์	175	328	277	605	30.57
สะป้า	อูรัก ลาไวย์	21	69	47	116	5.86
แหลมหลาและบ้านเหนือ	อูรัก ลาไวย์ และมอเก็น	68	187	193	380	19.20
	รวม	397	1,065	914	1,979	100.00

(แหล่งที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัยในพื้นที่ และสำรวจจากทะเบียนบ้านของผู้ใหญ่นบ้าน และข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองภูเก็ตและอำเภอถลางปี 2532)

จากตาราง 3 พอสรุปได้ว่าชาวเลที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตเมื่อปี พ.ศ. 2532 มีจำนวนทั้งสิ้น 397 ครัวเรือน จำนวนประชากร 1,979 คน เป็นชาย 1,065 คน หญิง 914 คน โดยแยกอาศัยตามชุมชนต่าง ๆ ดังนี้

หากราไวย์ ค่ายลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต มีชาวเลกลุ่มมอเก้สหรือสิงห์อาศัยอยู่ 10 ครัวเรือน จำนวนประชากร 70 คน เป็นชาย 39 คน หญิง 31 คน รวมคิดเป็นร้อยละ 3.54 ส่วนชาวเลกลุ่มอุรัก ลาไวย์ มีจำนวน 123 ครัวเรือน ประชากร 808 คน เป็นชาย 442 คน หญิง 366 คน รวมคิดเป็นร้อยละ 40.83

แหลมตุ๊กแก เกาะสิเหร่ ค่ายลริษฎา อำเภอเมืองภูเก็ต เป็นชาวเลกลุ่มอุรัก ลาไวย์ มีจำนวน 175 ครัวเรือน ประชากร 605 คน เป็นชาย 328 คน หญิง 277 คน รวมคิดเป็นร้อยละ 30.57

บ้านสะพาน ค่ายลเกาะแก้ว อำเภอเมืองภูเก็ต เป็นชาวเลกลุ่มอุรัก ลาไวย์ มีจำนวน 21 ครัวเรือน ประชากร 116 คน เป็นชาย 69 คน หญิง 47 คน รวมคิดเป็นร้อยละ 5.86

บ้านท่าฉัตรไชย ค่ายลไม้ขาว อำเภอดงยาง ซึ่งมีชาวเลอยู่ที่แหลมหลาและบ้านเหนือ เป็นชาวเลกลุ่มอุรัก ลาไวย์ และกลุ่มมอเก้ส มีจำนวนรวมกัน 68 ครัวเรือน ประชากร 380 คน เป็นชาย 187 คน หญิง 193 คน รวมคิดเป็นร้อยละ 19.20

3. ภาษา

ชาวเลทุกกลุ่มที่อยู่ในประเทศไทย จะมีภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่จะไม่มีภาษาเขียน ภาษาชาวเลนั้นบางคำคล้ายกับภาษามลายู หรืออินโดนีเซีย แต่สำเนียงผิดเพี้ยนไป บางคำก็ใช้เหมือนกับภาษามลายูและอินโดนีเซีย คำพูดในหมู่ของชาวเลเก่าในสิบคำ มีรากฐานที่มาอันเกี่ยวข้องกับภาษามาเลย์ จึงได้นับภาษาที่ชาวเลใช้พูดกันอยู่เป็นภาษาย่อยในตระกูลภาษา "มาลาโย - โพลินีเซียน" (เจน จรจิต. 2525 : 47)

ภาษาตระกูล มาลาโย - โพลินีเซียน หรือ มาลาโย - อินโดนีเซียน จะมีชนต่าง ๆ ใช้กันมาก ได้แก่ ชาว มาหลี มาลูรัส มักกะสัน บูกิส คยัคตามเกาะต่าง ๆ ซึ่งภาษาตระกูลนี้ จะเป็นภาษาถิ่นย่อย (Sub - dialect) ที่แบ่งออกได้อีกหลายถิ่น เช่น ภาษาชาวเลที่จังหวัดภูเก็ต จะแบ่งเป็นภาษา อุรัก ลาไวย์ (Urak Lawoi) ภาษากลุ่มมาซิงหรือกลุ่มสิงห์

หรือมอเกิน (Moken) และภาษากลุ่มสิงห์บก หรือมอเกลิน (Moklen) (วิสิษฐ์ มะยะเฉียว. 2532 : 251) แต่ละกลุ่มจะใช้ภาษาพูดแตกต่างกัน จะมีภาษาของพวกมอเกินกับพวกมอเกลิน เท่านั้นที่ใช้ภาษาคลายคลึงกัน บางคำก็ใช้เหมือนกัน

ฉันทส ทองช่วย (2528 : 255) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาษาของชาวเลเกาะสิเหร่ ซึ่งเป็นกลุ่มอูรัก ลาไว้อยู่ ใต้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของภาษาชาวเลเป็นบางประการ ว่า ภาษาชาวเลเป็นภาษาไม่มีระบบเสียงวรรณยุกต์ กล่าวคือเสียงวรรณยุกต์มีไ้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ความหมายของคำแตกต่างกัน เช่น คำว่า สุนัข ในภาษาชาวเลจะออกเสียงว่า "อาซุ" หรือ "อาซุ" ก็มีความหมายเหมือนกัน อีกประการหนึ่งภาษาของพวกสิงห์หรือมอเกิน จะแตกต่างกับภาษาชาวเลทั่วไป (อูรัก ลาไว้อยู่) ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดในบรรดากลุ่มชาวเลด้วยกัน และภาษาชาวเลทั่วไปนั้น จะมีลักษณะคล้ายภาษามลายูมาก ทั้งคำและรูปคำและการออกเสียงของคำ ถึงการวางเปรียบเทียบภาษาของชาวเลกลุ่มต่าง ๆ กับภาษาไทย และภาษามลายู ดังนี้

ตาราง 4 เปรียบเทียบภาษาชาวเลกลุ่มต่าง ๆ กับภาษาไทย และมลายู

ไทย	มลายู	อูรัก ลาไว้อยู่	มอเกิน	มอเกลิน
หนึ่ง	ซาซุ	ซา	อะชะ	ชะ
สอง	ดูอะ	ดูวา	ดูวา	ดูอะ
ยาว	บันยัง	บันยะ	กาทะ	กาทะ
นก	บุรง	บุรอก	ชีซัม	กิชัม
คงคา	มาตาฮารี	มาทะฮารี	มาทะฮาโลย	มาทะฮาโลย
จันทร์	บุลัน	บุลัค	บุลัน	บุลัน
คว	บันทัง	บันทัก	บีโทะ	บีโทะ
กิน	มากัน	มากัซ	โนยาม	โนยาม

นอกจากนี้ชาวเลทุกกลุ่มในปัจจุบัน สามารถจะพูดภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว จะมีเพียงส่วนน้อยของแต่ละกลุ่มเท่านั้นที่ยังพูดภาษาไทยไม่ได้ ทั้งนี้เพราะว่าการติดต่อกับสัมพันธ์กับคนไทยในท้องถิ่นกว้างขวางยิ่งกว่าเดิม ทั้งทางด้านการวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นอิทธิพลสำคัญทำให้ชาวเลปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากทีเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลทางด้านภาษา มีคำบางคำในภาษาไทยและภาษาชาวเลจะออกเสียงใกล้เคียงกันหรือตรงกัน รวมทั้งใช้คำในความหมายเดียวกันด้วย เช่น กระตัง กะเทย กะโปรง กู เจ้าเมือง รางวัด กระแนน ลำโพง เตี้ยว จกหมาย จรวด จอน (นม) จำปา จี เจ้าบ่าว เจ้าสาว ชู ทุ๊กแก ถุง พู คำบางคำก็รับภาษาอื่นมาใช้ตรงกัน เช่น ก้วยเตี้ยว ผั่ว (ขง) แปลน (วางแผน) เคะระห์ ครู สวามี (ผัว) เป็นต้น (ฉันทส ทองช่วย. 2528 : 260)

4. การแต่งกาย

ชาวเลดั้งเดิมจะแต่งกายแบบง่าย ๆ ผู้ชายจะนุ่งผ้าเตี้ยไม่สวมเสื้อ ผู้หญิงจะใช้ผ้าถุงหรือใส่ร่อนแบบกระโจมอกคลุมยาวถึงหัวเข่า และไม่ชอบสวมเสื้อเช่นกัน เพราะมีความเชื่อว่าการแตกเนื้อสาวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาตอนหลัง ไม่น่าละอายหรือต้องปกปิดแต่ประการใด (ประเทือง เครือหงส์. 2519 : 81) การแต่งกายลักษณะนี้สำหรับชาวเลในจังหวัดภูเก็ต ยังมีพอจะให้เห็นได้ โดยเฉพาะในกลุ่มของสตรีชาวเลในขณะที่อยู่กับบ้านหรือในหมู่บ้านเท่านั้น ส่วนการแต่งกายของพวกผู้ชายจะไม่นิยมนุ่งผ้าเตี้ยเหมือนเดิมแล้ว บางคนชอบนุ่งใส่ร่อนแบบชาวมลายู บางคนก็เปลี่ยนมานุ่งกางเกงที่เป็นแบบจีนแบบที่ชาวเรือคงเคยนิยมกัน เพราะหาได้ง่าย ประหยัดและราคาถูก แต่ไม่ชอบสวมเสื้อเหมือนเดิม

ปัจจุบันการแต่งกายของชาวเลได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ถ้าพวกเขาออกสู่สังคมภายนอกและติดปะปนกับคนทั่วไป เราจะไม่รู้เลยว่าเขาเป็นชาวเลทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เขาจะแต่งตัวทันสมัยเหมือนกับชาวไทยทั่วไป โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่นของชาวเล จะนิยมแฟชั่นสมัยใหม่เหมือนวัยรุ่นทั่ว ๆ ไป เช่น สวมเสื้อยืค นุ่งกางเกงยีนส์ สวมรองเท้าแฟชั่น ๆ และมีราคาแพง ทั้งนี้เพราะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น ทางภาพยนตร์ ทางโทรทัศน์ หรือจากแม็กกาซีน นิตยสารการแต่งกายที่ทันสมัย รวมทั้งการได้คบหาสมาคมกับบุคคลภายนอกด้วย

ทางบ้านเครื่องประดับกาย จากการสังเกตเท่าที่เห็นในหมู่สตรีชาวเล ไม่ค่อยจะนิยมใช้เครื่องประดับเหมือนชาวไทยทั่ว ๆ ไป ไม่นิยมใส่ตุ้มหู กำไล แหวน หรือสร้อยตาม นิยมแฟชั่นสมัยใหม่ แต่ก็ยังมีสตรีบางคนที่มีฐานะค่อนข้างดีใช้ทองคำเป็นเครื่องประดับเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นสร้อยคอ สร้อยข้อมือ หรือแหวน เป็นต้น ส่วนเครื่องประดับที่ชาวเลสามารถประดิษฐ์และหาได้เองและมีราคาถูกค่อนข้างสูงในวงการแฟชั่น ได้แก่ เปลือกหอย มุก และผลิตภัณฑ์จากกระดองเต่ากระที่ทำเป็นกำไล แหวน และอื่น ๆ ชาวเลกลับไม่นิยม กลับนำไปขายในท้องตลาดในราคาถูก ๆ ฝ่ายพวกผู้ชายนั้นแม้การแต่งกายทันสมัยกว่าสตรี ผู้ชายก็ไม่ค่อยนิยมเครื่องประดับเช่นกัน นอกจากผู้ที่มีการศึกษาและผู้ที่มักจะติดต่อกับบุคคลภายนอกเป็นประจำ ซึ่งได้แก่หัวหน้าหรือผู้นำของกลุ่มบางคนเท่านั้นที่รู้จักใช้นาฬิกาข้อมือ และสร้อยคอทองคำเป็นเครื่องประดับบ้าง

ส่วนเครื่องสำอาง แม้ว่าปัจจุบันชาวเลจะมีโอกาสได้รู้ได้เห็นจากการโฆษณาทางโทรทัศน์ วิทยุ หรือมีโอกาสดูเห็นด้วยตนเองจากท้องตลาดจริง ๆ ชาวเลก็ไม่นิยมใช้เครื่องสำอางใด ๆ อาจจะเป็นเพราะว่ายังไม่รู้จักใช้ หรือเห็นว่ายังไม่มีความจำเป็นก็ได้เท่าที่เห็นสตรีชาวเลเพียงรู้จักใช้แป้งฉีกหน้ามากกว่าการเสริมสวยอย่างอื่น

จะเห็นได้ว่าชาวเลได้เปลี่ยนแปลงความรู้สึนึกคิดดั้งเดิมไปมาก ยอมรับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่ตนเองเห็นว่าเป็นดีกว่า และพยายามจะปรับตัวเข้ากับสังคมส่วนใหญ่ให้ได้ ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพิไล ทั้งเมธากุล ที่ได้ศึกษาเรื่องของชาวเลด้านความผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรม พิมพิไล ทั้งเมธากุล (2529 : 34 - 35) ได้กล่าวไว้ว่า ชาวเลจะยอมรับสิ่งใหม่ในลักษณะของการเลียนแบบจากชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งเป็นลักษณะของการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และนับว่าเป็นการผสมกลมกลืนทางด้านการแต่งกายที่ชาวเลได้รับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง

5. อาหารการกิน

ชาวเลทุกกลุ่ม เกือบทุกรอบครัวจะมีฐานะยากจน ดังนั้นสภาพความเป็นอยู่ด้านอาหารการกินจึงเป็นแบบง่าย ๆ ชาวเลจะกินอาหารได้ทุกอย่าง ไม่เลือหรือไม่เว้นอาหารใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะชาวเลไม่มีข้อจำกัดทางศาสนา แม้ว่าภาษาพูดจะค่อนข้างไปทาง

มลายู แต่ชาวเลไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามเหมือนชาวไทยมุสลิม ดังนั้นอาหารต่าง ๆ ที่หาได้ง่าย ๆ ไม่ว่าจะเป็นจากทะเลหรือตามชายฝั่ง จำพวกพืชผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์ต่าง ๆ ชาวเลก็สามารถกินได้เหมือนชาวพื้นเมืองทั่วไป แต่อาหารหลักจริง ๆ ของครอบครัวก็คือข้าว เหมือนคนอื่น ๆ เช่นกัน

ชาวเลกินเป็นอาหาร รวมทั้งพืชผักและเนื้อสัตว์ต่าง ๆ ชาวเลได้มาจากการซื้อ แลกเปลี่ยนกับชาวบ้านพื้นเมือง โดยการนำเอาสัตว์น้ำและสิ่งของที่หาได้จากทะเลไปขาย แล้วนำเงินไปซื้อหาสิ่งที่คนต้องการ หรือไม่ก็ใช้วิธีแลกเปลี่ยนโดยตรง เมื่อได้อาหารมาก็นำไปปรุงแบ่งกินกันภายในครอบครัวจนกว่าอาหารจะหมด ชาวเลจึงจะออกทะเลจับสัตว์น้ำและหาสิ่งของจากทะเลอีกครั้งหนึ่ง เป็นเช่นนี้เรื่อยไป ชาวเลจะไม่รู้จักเก็บหอมรอมริบเงินทองที่หามาได้ ไม่มีนิสัยสั่งสมทรัพย์สินและอาหาร ทำให้ฐานะทางครอบครัวของชาวเลยากจนกว่าชาวพื้นเมืองคนอื่น ๆ

ปัจจุบันนี้ชาวเลบางกลุ่มได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองดีขึ้นกว่าเดิม บางครอบครัวรู้จักเก็บหอมรอมริบสั่งสมเงินทอง บางครอบครัวรู้จักเลี้ยงสัตว์ไว้ขายและรับประทานเอง เช่น กลุ่มชาวเลที่ท่าคราไวย์ มีการเลี้ยงสุกร 3 ครอบครัว เลี้ยงไก่อีก 4 - 5 ครอบครัว แต่ก็เลี้ยงไม่มาก ไว้สำหรับรับประทานเองเท่านั้น จากการสัมภาษณ์นายหมี คำรงเกษม ซึ่งเป็นชาวเลมีตำแหน่งเป็นสารวัตรกำนันตำบลคราไวย์ ถึงสาเหตุที่ชาวเลไม่นิยมเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชผักสวนครัว ก็ได้รับคำตอบว่า ชาวเลไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เจ้าของที่ดินไม่ยินยอมให้เลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ เพราะจะทำให้บริเวณนั้นสกปรกและมีกลิ่นเหม็น รวมทั้งไม่มีที่ปลูกพืชผักต่าง ๆ ด้วย (สัมภาษณ์ นายหมี คำรงเกษม. 16 กุมภาพันธ์ 2534)

จากการที่ชาวเลยินยอมคบหาสมาคมกับคนภายนอก รวมทั้งอิทธิพลจากสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ทำให้ชาวเลได้รู้เห็นวิธีการต่าง ๆ ในเรื่องการอุปโภค บริโภค ชาวเลจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับนิสัยด้านการกินอาหารดีขึ้นกว่าเดิม รู้จักปรุงอาหารให้สุก สะอาด มีรสชาติคล้าย ๆ กับอาหารของชาวเมือง บางบ้านมีอุปกรณ์ในการปรุงที่ทันสมัย มีเตาแก๊สสำหรับหุงต้ม ทำให้สะดวกรวดเร็วขึ้น แต่ก็มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ส่วนใหญ่ชาวเลยังยากจนอยู่มาก และยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร

6. สุขภาพและอนามัย

ชาวเลดั้งเดิมไม่ค่อยจะสนใจในเรื่องสุขภาพ อนามัยและความสะอาดใด ๆ ชุมชนของชาวเลจึงมักจะสกปรก รกรุงรัง มีกลิ่นเหม็น ตลอดจนมีน้ำคร่ำขังเฉอะแฉะ ชาวเลไม่รู้จักเก็บกวาดสิ่งปฏิกูล รอบ ๆ บริเวณบ้านจะเต็มไปด้วยซากเปลือกหอยทะเลและปลาเน่า เวลาทานอาหาร เด็กชาวเลส่วนมากใช้ใบไม้ กะลา และรับประทานด้วยมือ การรับประทานอาหารก็ยังไม่รู้จักใช้ส้อมให้เป็นที่ถูกสุขลักษณะ ยังใช้วิธีรับประทานอาหารในป่า หรือริมชายหาดทราย บางทีสุกหลุมถ่ายแล้วกลบ แต่ส่วนมากมักถือว่าเมื่อมีน้ำทะเลขึ้นถึง คลื่นจะซัดชะล้างไปหมดเอง ไม่ค่อยจะสุกหลุม (ประเทือง เครือหงส์. 2519 : 86 - 87)

เนื่องจากชาวเลใช้ชีวิตอยู่กับทะเลเกือบตลอดทั้งวัน จึงไม่ค่อยจะได้อาบน้ำ อีกทั้งน้ำจืดก็หาได้ยาก ต้องไปนำมาจากที่ไกล ๆ ชาวเลจึงเป็นโรคผิวหนังกันมาก ซึ่งสามารถเห็นได้เด่นชัด มีลักษณะเป็นขุย กากา เกดขึ้นเต็มไปทั้งตัว นอกจากนั้นก็มีการเจ็บไข้ได้ป่วยจากไข้มาเลเรียหรือไข้ป่า เพราะชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกถูกชุกชุม ยุงชุม ไข้ป่าจึงชุกชุม และชาวเลเองก็มีนิสัยไม่นิยมนอนกางมุ้ง ส่วนโรคที่มักจะเป็นกับผู้ใหญ่ที่สูงอายุ คือ โรคเกี่ยวกับหูและตา ชาวเลเมื่อสูงอายุเข้า หูจะตึงและสายตาทึบมัว ทั้งนี้เพราะว่าเมื่ออยู่ในวัยหนุ่มชาวเลมักจะดำน้ำลึกมาก ดูน้ำทะเลก้น บางคนถึงกับแก้วหูแตก สายตาจะพร่ามัวมองไม่เห็น

วิธีการรักษาพยาบาลของชาวเลในสมัยก่อน ก็อาศัยยากลางบ้านและวิธีการทางไสยศาสตร์ควบคู่กันไป เพราะชาวบ้านยังมีความเชื่อว่าการเจ็บไข้ได้ป่วยนั้น สาเหตุเนื่องมาจาก "ผีกิน" ทั้งนี้ (ประเทือง เครือหงส์. 2519 : 88) ดังนั้นจะมีหมอผีทำพิธีขับไล่ภูติผี หรือเชิญผีออกไป โดยอาศัยคาถาอาคมหรือให้กินน้ำมันคั แล้วแต่วิธีการของหมอแต่ละคน ส่วนยากลางบ้านก็มีหลายขนาน แล้วแต่หมอจะนำมาใช้รักษาโรคอะไร ยานี้หมอจะแจกจ่ายกันต่อ ๆ มา เพราะถือว่าเป็นยาผีบอก เวลาจะไปหาตัวยาหมอจะไปหาเองในป่าในเขา แล้วนำมาตำกลั่นชงยาจากผีสาว เจ้าป่า เจ้าเขา แล้วนำมารักษาคามวิธีการของคน หายบ้างไม่หายบ้าง ถ้าหมอในหมู่บ้านจนปัญญาหมดความสามารถแล้ว ชาวเลจึงจะพาคนป่วยไปพึ่งโรงพยาบาล หรือซื้อยาตามร้านมารับประทาน

สุขนิสัยด้านสุขภาพ อนามัย และความสะอาดต่าง ๆ ของชุมชนชาวเลเป็นเช่นนั้นมานมนาน ชาวเลเพิ่งจะรู้จักสุขนิสัยที่ดี รู้จักรักษาความสะอาด และนิยมวิธีการรักษาโรคภัยไข้

เจ็บด้วยวิธีการทางแพทย์สมัยใหม่เมื่อไม่นานมานี้เอง เมื่อราว พ.ศ. 2517 ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปเยี่ยมชมชุมชนชาวเลแถวเกาะสีเเห่และราไวย์ สภาพของชุมชนชาวเลก็ยังคงเป็นตามที่กล่าวแล้วข้างต้น เพราะขณะนั้นชุมชนชาวเลยังไม่ค่อยจะได้คบค้าสมาคมกับบุคคลภายนอก ยังไม่ได้รับการแนะนำที่ถูกต้อง การติดต่อสื่อสารตลอดจนข่าวสารข้อมูลก็ยังไม่ดีเท่ากับปัจจุบัน อีกทั้งยังไม่ได้รับความสนใจจากทางบ้านเมืองเท่าที่ควร

ปัจจุบันนี้สภาพของชุมชนชาวเลค่านสุรนียก็ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก สภาพชุมชนที่สกปรกรกรุงรัง หรือมีน้ำครำขัง แห้งไม่มีอีกแล้ว ชาวเลรู้จักรักษาความสะอาด จัดบ้านเรือนเรียบร้อยกว่าเดิม รู้จักปักถากบริเวณ รู้จักขุดหลุมฝังเปลือกหอย ซากสัตว์และสิ่งปฏิกูล กลิ่นอับเหม็นก็น้อยลง อาหารการกินก็รู้จักปรุง รู้จักใช้ภาชนะเหมือนคนในเมืองทั่ว ๆ ไป ยามเจ็บไข้ได้ป่วยก็นิยมซื้อหายามากินหรือไปหาหมอตามสถานีอนามัยที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน หรือไม่ก็ไปโรงพยาบาล วิธีการรักษาแบบดั้งเดิมจะมีอยู่น้อยมาก ทำให้สุขภาพและอนามัยของชาวเลดีขึ้นมาก นวกกับชาวเลมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง เป็นทุนเดิมอันเนื่องมาจากได้รับอากาศบริสุทธิ์จากทะเล และมีอาหารโปรตีนที่สมบูรณ์จากทะเล ยิ่งทำให้พลานามัยของชาวเลดีขึ้นมากทีเดียว

อย่างไรก็ตาม ค่านสุรนียบางอย่างของชาวเลปัจจุบันก็ไม่อาจจะแก้ไขได้ แม้ว่าพวกเขาจะพยายามปฏิบัติตามคำแนะนำของทางราชการแล้วก็ตาม นั่นคือสุรนียด้านการขั้บถ่าย ชาวเลเกือบทั้งหมดยังไม่ใช้ส้วมในการขั้บถ่าย ยังคงนิยมถ่ายตามชายหาดและบริเวณใกล้เคียง ทั้งนี้เพราะว่าพื้นที่ที่ชาวเลอาศัยอยู่เป็นทราย เมื่อขุดหลุมทำส้วม ยามน้ำทะเลขึ้นจะไหลซึมทำให้ส้วมเต็มเร็วทันที ก่อให้เกิดปัญหาแก่ชาวบ้าน อีกทั้งเจ้าของที่ดินที่ชาวเลอาศัยอยู่ก็ไม่ยอมให้ขุดส้วมด้วย เพราะปัญหาน้ำทะเลไหลซึมเข้าไปและทำให้บริเวณสกปรก มีเพียงบางครอบครัวเท่านั้นที่มีฐานะค่อนข้างดี สามารถสร้างส้วมอย่างถาวรขั้บถ่ายภายในบ้านได้ อีกประการหนึ่งก็คือเรื่องโรคผิวหนัง ชาวเลส่วนมากยังคงเป็นโรคผิวหนังกันอยู่ ทั้งนี้เพราะไม่ค่อยจะได้อาบน้ำเนื่องจากขาดแคลนน้ำจืด และต้องออกไปหากินในทะเลเป็นเวลานานนั่นเอง

สภาพการดำเนินชีวิต

1. เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ชาวเลโดยทั่วไปจะมีฐานะยากจนมาก คำรังสีพอยู่ได้โดยการทำประมง จับสัตว์น้ำ และผลิตผลที่หาได้จากทะเลนำไปขายหรือแลกเปลี่ยนกับชาวพื้นเมือง ซึ่งจะถูกพ่อค้าคนกลาง และนายทุนเอารักเอาเปรียบอยู่เสมอ ดังนั้นเงินทองที่หามาได้จึงไม่พอกับค่าใช้จ่ายในการ จักซื้อหาสิ่งของที่จำเป็นมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ข้าวสาร เสื้อผ้า และเครื่องบริโภค อุปโภคอย่างอื่น ประกอบทั้งมีนิสัยไม่ชอบสั่งสมอาหารและทรัพย์สินเป็นทุนเก็บอยู่แล้ว ฐานะทางเศรษฐกิจของชาวเลจึงย่ำแย่ลงไปอีก จะมีอยู่เพียงบางครอบครัวเท่านั้นที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจค่อนข้างดี รู้จักคิด รู้จักประหยัด และรู้จักประกอบอาชีพอื่นเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ ครอบครัวของตนเอง

เดิมทีชาวเลยังคงใช้วิธีการดั้งเดิมในการจับสัตว์น้ำ เช่น ใช้เบ็ด แห ฉมวก หรือ คำน้าลงไปเพื่อจับปลา งมหอย จับกุ้ง เก็บถักบังหา ฯลฯ จากที่ท้องทะเลด้วยความชำนาญ พิเศษ แล้วนำไปขายหรือแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ตนต้องการ แต่สิ่งของที่ชาวเลหามาได้จะมีปริมาณ เพียงเล็กน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของท้องตลาด พวกนายทุนซึ่งมักจะเป็นเจ้าของที่ดิน ที่ชาวเลอาศัยอยู่จึงยอมลงทุนให้ชาวเล สร้างเรืออย่างดี มอบอุปกรณ์จับปลาที่ทันสมัยบางอย่าง ให้ชาวเลนำไปใช้จับปลาแล้วนำมาขายตนเองในราคาถูก ๆ แม้ว่าจะเป็น การเอารักเอา เปรียบและถูกกดราคาจากนายทุนบ้าง ชาวเลก็ไม่สนใจและไม่มีการโต้ตอบใด ๆ ทั้งนี้ เพราะนิสัยรักความสงบนั่นเอง

ปัจจุบันชาวเลหลายครอบครัวมีทัศนคติในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตเปลี่ยน ไปจากเดิมมาก ทั้งนี้เพราะได้รับอิทธิพลจากภายนอก มีการคมนาคมและความสัมพันธ์กับ คนภายนอกมากยิ่งขึ้น ชาวเลเริ่มรู้จักประกอบอาชีพอย่างอื่น รู้จักนำสินค้าไปขายในตลาดเอง รู้จักประหยัดเก็บเงินทอง บางคนถึงกับมีเรือหางยาวและอุปกรณ์หาปลาเป็นของตนเอง นอกจากการประกอบอาชีพเกี่ยวกับทะเลแล้ว ชาวเลยังรู้จักประกอบอาชีพอย่างอื่นด้วย อย่างเช่น ชาวเลที่หาคราไว้ย บ้านสะปำ และบ้านเหนือ รู้จักเลี้ยงสุกรกันบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ชาวเล ที่บ้านเหนือและแหลมหลาเป็นลูกจ้างของกรมทางหลวง ชาวเลที่เกาะลิเเห่เป็นลูกจ้างประจำ ของกรมการปกครองจนกระทั่งเกษียณอายุราชการ ผู้หญิงชาวเลบางคนรู้จักหาเศษเหล็กและ เศษแร่ขาย บางคนรับจ้างค้ายหิน้ำในส่วนสี่ปะรอก ชาวเลหลายคนเป็นลูกจ้างทำงานบนเรือ ตูกรั่ว บางคนรับจ้างขึ้นมะพร้าวซึ่งชาวเลมีความชำนาญไม่แพ้การค้าหน้าเช่นกัน นอกจากนั้นก็

มีการรับจ้างแบกหามหรืออย่างอื่นที่ชาวเลเห็นว่าพอจะได้เงินทองมาใช้สอย ยิ่งในสภาพปัจจุบันนี้เกิดเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว ชาวเลก็พัฒนาตนเองถึงขนาดเข้าไปทำงานในโรงแรมใหญ่ ๆ ตามชายหาด ใ้ทำงานเป็นถึงหัวหน้าพนักงานรักษาความปลอดภัยของโรงแรม ทั้งนี้เพราะว่านิสัยประการหนึ่งของชาวเลก็คือความอดทนและความซื่อสัตย์ ทางโรงแรมจึงยินดีจ้างพวกเขาไว้ทำงานอย่างเต็มที่ จึงทำให้ชาวเลปัจจุบันนี้มีสภาพการครองชีพดีกว่าเดิม มีความเป็นอยู่ดีขึ้น บางครอบครัวมีรถยนต์มีอิพ มอเตอร์ไซด์ และจักรยานใช้ บางครอบครัวมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เครื่องใช้ไฟฟ้าวิมรณ และบางคนก็มีเงินฝากธนาคารกันบ้างแล้ว

2. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ครอบครัวของชาวเลจะเป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีผู้อาศัยประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก บางทีก็อาจมี ปู่ ย่า ตา ยาย อาศัยอยู่ด้วย เนื่องจากที่บ้านเรือนที่อาศัยอยู่นั้นมีขนาดเล็กและคับแคบ ครั้นเมื่อลูก ๆ ใ้แต่งงานเป็นฝั่งเป็นฝาแล้ว จึงมักจะแยกไปตั้งเป็นครอบครัวใหม่ โดยปลูกบ้านเรือนภายในชุมชนและอยู่ใกล้ ๆ กับบ้านเรือนของพ่อแม่ตนเอง

ความปกติผู้ชายจะทำหน้าที่รับผิดชอบเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัว ดังนั้นผู้ชายชาวเลจึงทำงานหนักมาก ออกทำงานหาปลาในทะเล ออกรับจ้างขายแรงงานภายนอกเพื่อแสวงหาปัจจัยมาเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว แม้กระทั่งบางครั้งเมื่อกลับจากทำงานภายนอกแล้ว ผู้ชายยังต้องคอยดูแลเอาใจใส่เรื่องอาหารการกิน ต้องพาลูกไปอาบน้ำ ตักน้ำมาบ้าน และทำงานอื่น ๆ อีก แล้วแต่ว่าภรรยาจะขอร้องให้ทำอะไร ส่วนภรรยาก็จะไม่ค่อยทำอะไร เมื่อมีเวลาว่างก็มักไปนั่งจับกลุ่มคุยกันบริเวณชายหาด หรือนั่งจับกลุ่มเล่นไพ่ซึ่งสตรีชาวเลชอบมาก และฝ่ายสามีเองก็ไม่เคยบันถึงความลำบากในเรื่องเหล่านี้

ประเทือง เครือหงส์ (2519 : 48 - 49) ใ้ศึกษาเรื่องของชาวเลใ้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสามีและภรรยาใ้ว่า ชาวเลจะถือฝ่ายมารดาและฝ่ายภรรยาเป็นใหญ่ในครอบครัว ชาวเลถือว่าการที่ใครมีบุตรหญิงจะมีค่าเหมือนกับใ้ทอง ใครมีบุตรชายรู้สึกลัวว่าจะตกที่นั่งลำบาก เพราะบุตรชายเมื่อมีครอบครัวจะต้องไปช่วยทำงานในบ้านของฝ่ายหญิงตลอดชีวิต ับภาระทุกสิ่งทุกอย่างในบ้านนั้น ต้องคอยเลี้ยงดูสมาชิกทุกคนในครอบครัว ไม่มีเวลาว่างมาช่วยทำมาหากินที่บ้านเดิม แต่ปัจจุบันฝ่ายชายรู้จักช่วยเหลือพ่อแม่ตนเองบ้าง ผู้เป็น

สามีจะรับผิดชอบทุกสิ่งทุกอย่างในครอบครัว สามีจะหามาหากินแสวงหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงดูสมาชิก โดยการประกอบอาชีพทางทะเล รับจ้าง ผู้เป็นภรรยาจะสบายรับผิดชอบครอบครัวเล็กน้อย ในปัจจุบันฝ่ายภรรยารู้จักรับผิดชอบครอบครัวมากขึ้น เช่น รู้จักนำสิ่งของที่สามีหาไปออกไปขายในตลาด เป็นต้น

สำหรับเด็กชาวเล ขณะที่ยังเล็กอยู่ จะอยู่ในความอบรมเลี้ยงดูของแม่ เพราะพ่อต้องออกไปหาหากิน ต่อเมื่อเด็กอายุประมาณ 10 ขวบขึ้นไป โดยเฉพาะเด็กผู้ชายจะเริ่มใกล้ชิดกับพ่อและญาติที่เป็นผู้ชาย เพราะต้องเริ่มออกไปหาปลาด้วยกัน การอบรมสั่งสอนของชาวเลส่วนใหญ่เป็นการสอนให้รู้จักการดำรงชีวิต เด็กชาวเลทั้งหญิงและชายจะถูกฝึกให้เรียนรู้กับธรรมชาติ ถูกสอนให้รู้จักกับการรักษาตัว ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ฝึกให้ว่ายน้ำ โดยเฉพาะเด็กผู้ชายจะถูกสอนให้ตีควายน้ำ คำน้ำ พายเรือ ฝึกให้รู้จักชีวิตสัตว์ในทะเล และรู้จักการดำรงชีวิตในทะเล นับว่าเป็นการเรียนรู้จากธรรมชาติ ส่วนเด็กผู้หญิงก็ได้รับการฝึกหัดเกี่ยวกับพวกงานบ้าน (วิสิฐ มะยะเฉียว. 2528 : 265)

ส่วนในเรื่องหน้าที่ของครอบครัว นอกจากครอบครัวจะมีหน้าที่เพิ่มสมาชิกในครอบครัวแล้ว ยังมีหน้าที่แสวงหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงดูคนในครอบครัวให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคม สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันเกี่ยวกับการศึกษา อบรม สั่งสอนสมาชิกให้รู้จักการดำรงชีวิต รู้จักการประกอบอาชีพ รู้จักระเบียบของสังคม โดยลักษณะการถ่ายทอดที่เป็นไปอย่างไม่มีพิธีรีตองใด ๆ สถาบันครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อสมาชิกมากที่สุด นอกจากนั้นบางส่วนก็ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนร่วมอาชีพ แต่เป็นส่วนน้อย (ประเทือง เครือหงส์. 2519 : 53)

3. การติดต่อกับสังคมภายนอก

สมัยก่อนชาวเลมักจะไม่ยอมคบค้าสมาคมกับคนภายนอก จะมีการไปมาหาสู่หรือติดต่อกันระหว่างกลุ่มชาวเลด้วยกัน เช่น ชาวเลจากเกาะสิเหร่จะไปมาหาสู่กับชาวเลที่บ้านสะปำและชาวเลที่หาดราไวย์บ่อย ๆ โดยการไปทางเรือ แต่เมื่อความเจริญเข้าไปถึงโดยทางการได้ตัดถนนหนทางผ่านเข้าไปใกล้หมู่บ้านชาวเล ทำให้วัฒนธรรมภายนอกเข้าสู่ชุมชนชาวเลโดยสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ซึ่งชาวเลเองก็ยอมรับ การติดต่อกับสังคมภายนอกจึงเป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น และดูเหมือนว่าสภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของชาวเลจะดีขึ้นกว่าเดิมมากทีเดียวเช่นกัน

การติดต่อกับสังคมภายนอกของชาวเลความจริงมีมานานแล้ว เริ่มจากการที่ชาวเลรู้จักนำเอาสินค้าที่หาได้จากทะเล เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ไปแลกเปลี่ยนกับเสื้อผ้า ข้าวสาร ตลอดจนสิ่งของที่จำเป็นต่อการยังชีพอื่น ๆ กับชาวพื้นเมือง นาน ๆ เข้าชาวพื้นเมืองที่เป็นพ่อค้าเห็นว่าพอจะหาประโยชน์จากชาวเลได้ ก็นำสินค้าเข้าไปแลกเปลี่ยนและค้าขายในหมู่บ้านของชาวเลเสียเอง ทำให้ชาวเลได้รู้จักสังคมภายนอกและมีการติดต่อกันใกล้ชิดยิ่งขึ้น เมื่อชาวเลได้มีโอกาสรู้เห็นแนวทางการดำเนินชีวิตของสังคมภายนอก ชาวเลจึงเริ่มเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ แทนที่จะหาเงินด้วยการจับปลาหรือหาเงินกับท้องทะเลเพียงอย่างเดียว ชาวเลได้รู้จักการประกอบอาชีพอย่างอื่น เช่น ค้าขายด้วยตนเอง รับจ้างทำงานต่าง ๆ ตลอดจนเป็นลูกจ้างของหน่วยงานทางราชการตามที่กล่าวมาแล้ว

สิ่งสำคัญอื่น ๆ อีกหลายประการที่มีบทบาททำให้ชาวเลได้ติดต่อกับสังคมภายนอก จนกระทั่งทำให้ชาวเลมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้แก่ องค์การทางศาสนา แต่เดิมชาวเลนับถือผีเจ้าที่เจ้าทาง แต่ปัจจุบันได้มีการเผยแพร่ศาสนาต่าง ๆ เข้าสู่ชุมชนชาวเล ทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ทำให้ชาวเลได้มีโอกาสสังสรรค์กันทางวัฒนธรรมกับคนในท้องถิ่นที่นับถือศาสนาเหล่านั้น นอกจากนั้นการบริการในรูปแบบต่าง ๆ ของทางรัฐบาล ก็มีส่วนช่วยให้ชาวเลได้ติดต่อกับสังคมภายนอกมาก (วิสิษฐ มะยะเฉียว. 2528 : 266) เช่น

- ถนน ชาวเลส่วนมากมีความชำนาญในการเดินทางโดยใช้เรือ การติดต่อกับภายนอกจึงเป็นสิ่งใหม่สำหรับชาวเล ชุมชนชาวเลในจังหวัดภูเก็ตทุกชุมชนมีถนนตัดเข้าไปถึงสภาพของถนนหนทางก็อยู่ในขั้นที่ใช้งานได้ก็พอสมควร ชาวเลที่มีฐานะค่อนข้างดีก็จะซื้อรถจักรยานยนต์ และจักรยานเข้าไปใช้

- ไฟฟ้า ชุมชนชาวเลที่มีไฟฟ้าใช้ได้แก่ ชุมชนชาวเลหาคราไวย์ ชุมชนชาวเลแหลมหลา ชุมชนชาวเลสะป้า แต่ชาวเลไม่ได้ใช้กันอย่างทั่วถึงทุกครอบครัว ส่วนใหญ่ที่ใช้ไฟฟ้ามักจะเป็นพวกที่มีฐานะค่อนข้างดี สำหรับชุมชนชาวเลเกาะสีเฮอร์มีเครื่องปั่นไฟฟ้าของเจ้าของที่ดิน และมีชาวเลบางบ้านก็เข้าไปใช้ด้วย มีเพียงชุมชนชาวเลบ้านเหนือเท่านั้นที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้

- โรงเรียน เกือบทุกชุมชนชาวเลจะมีโรงเรียนตั้งอยู่ใกล้เคียงกับบริเวณชุมชนนั้น ๆ ยกเว้นที่ชุมชนชาวเลบ้านเหนือมีโรงเรียนอยู่ไกลจากชุมชนประมาณ 4 กิโลเมตร

ปัจจุบันเด็ก ๆ ชาวเลเกือบทุกคน เมื่ออายุถึงเกณฑ์เข้าเรียนหนังสือก็ต้องเข้าโรงเรียนจนจบ ป. 6 บ้าง ไม่จบบ้าง ขึ้นอยู่กับสภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นสำคัญ เพราะเมื่อเด็กโตพอที่จะรับผิดชอบได้บ้างก็ต้องช่วยเหลือทางบ้านทำมาหากิน อย่างไรก็ตามชาวเลยังส่งลูกเข้าโรงเรียนอยู่โดยทั่วไป ยกเว้นพวกชาวเล "สิงห์" ที่ทางโรงเรียนไม่ค่อยไปยุ่งเกี่ยวด้วย เพราะพ่อแม่ของเด็กต้องออกเรือไปหาปลาไกล ๆ และชอบพาลูก ๆ ไปค้าขาย ทำให้เด็กต้องขาดเรียน ประกอบด้วยพวกชาวเล "สิงห์" ไม่ค่อยให้ความสนใจต่อการส่งลูกเข้าเรียนอยู่แล้วด้วย (วิสิษฐ์ มะยะเฉียว. 2528 : 267)

ประการสำคัญที่สุดที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเลกับสังคมภายนอกกระชับแน่นยิ่งขึ้น ก็คือการที่ชาวเลยอมแต่งงานกับบุคคลภายนอก มีอยู่หลายครอบครัวที่ผู้ชายจากต่างจังหวัดได้แต่งงานอยู่กินกับสตรีชาวเล และก็มีอีกหลายครอบครัวที่สตรีชาวเลมาจากจังหวัดต่าง ๆ แต่งานกับฝ่ายชายที่เป็นชาวเล เมื่อแต่งงานกันแล้ว ครอบครัวเหล่านั้นจะดำเนินชีวิตเป็นแบบชาวเลทุกประการ แต่การติดต่อกับสัมพันธ์กับสังคมภายนอกจะกว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะญาติพี่น้องเพื่อนฝูงของทั้งสองฝ่ายจะมีการติดต่อเยี่ยมเยียนไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ

สภาพทางสังคมและการเมือง

ชาวเลในจังหวัดภูเก็ตแม้จะจัดเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ไม่เคยสร้างปัญหาให้แก่บ้านเมืองเหมือนชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่น ๆ ชาวเลมีนิสัยรักความสงบไม่สนใจกับเรื่องราวของบ้านเมืองภายนอก อีกทั้งไม่เคยมีปฏิกิริยาต้านก่อความไม่สงบเรียบร้อยหรือกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ แต่ในฐานะที่ชนกลุ่มนี้อาศัยอยู่บนแผ่นดินไทย ทางราชการก็ถือว่าเป็นคนไทยเช่นกัน ดังนั้นจึงได้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปช่วยเหลือบ้างเล็กน้อย ๆ ไม่ได้ทุ่มเทจริงจังเหมือนชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่น ทำให้ชาวเลมีความรู้สึกว่าเขาไม่ได้รับการเหลียวแลและเอาใจใส่จากทางราชการเท่าที่ควร แต่จากการที่พวกเขาได้เกี่ยวข้องกับสังคมภายนอกมาตลอดเวลา อีกทั้งพยายามเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอก จึงทำให้ชาวเลเริ่มมีบทบาทในทางสังคมและการเมืองบ้างแล้ว เช่น มีการเลือกชาวเลเป็นผู้นำในท้องถิ่นในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสารวัตรกำนัน เป็นต้น แต่ถึงกระนั้นชาวเลโดยทั่วไปก็ยังมีชีวิตจำกั

ในบางเรื่องบางอย่าง (วิสิฐ ณะยะเฉียว. 2528 : 265 - 266) ดังต่อไปนี้

1. การถือครองที่ดิน ชาวเลเกือบทั้งหมดไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ยกเว้นพวกที่แต่งงานกับคนภายในท้องถิ่น พวกนี้จึงต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในการอยู่อาศัยบนที่ดินของเจ้าของที่ ในลักษณะที่แตกต่างกันดังนี้

กลุ่มหาคราไว้ย ชาวเลกลุ่มหนึ่งที่ทั้งบ้านเรือนอยู่บนพื้นที่ของคนในท้องถิ่น ไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดิน แต่ปัจจุบันเจ้าของที่เริ่มเก็บค่าเช่าจากชาวเลบ้างแล้วแต่คิดในราคาถูก นับว่าเป็นชาวเลกลุ่มแรกที่เช่าที่ดินอาศัยอยู่ ส่วนชาวไทยใหม่หรือกลุ่มอุรัก ลาไว้ย ไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดิน เพราะมีชาวเลในกลุ่มนี้แต่งงานกับคนในท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของที่ดิน และเจ้าของที่ดินมีผลพลอยได้โดยการเปิดร้านขายของชำและเป็นพ่อค้าคนกลางรับซื้อสัตว์น้ำที่ชาวเลในชุมชนจับได้

กลุ่มเกาะสิเหร่ (แหลมคู่แอก) กลุ่มนี้ไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดิน แต่ต้องขายสัตว์น้ำที่จับมาได้ให้กับเจ้าของที่ดิน และต้องซื้อของจากร้านขายของชำของเจ้าของที่ดินอีกด้วย

กลุ่มบ้านสะปำ ชาวเลไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดิน พวกชาวเลส่วนใหญ่จะเช่าเรือและเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำจากเจ้าของที่ดินและนายทุนในละแวกนั้น แล้วก็นำสัตว์น้ำที่จับได้มาขายให้กับพวกกลุ่มนายทุนเจ้าของที่ดิน

กลุ่มแหลมหลา (ท่าฉัตรไชย) ไม่ต้องเช่าที่ดิน เพราะที่ดินบริเวณชุมชนชาวเลเป็นของกระทรวงมหาดไทย

กลุ่มบ้านเหนือ (อยู่ใกล้กับแหลมหลา) อาศัยอยู่ในที่ดินของลูกสาวของโต๊ะชุมชนบ้านเหนือ ไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดิน แต่ก็นำสัตว์น้ำที่จับมาได้ไปขายให้กับร้านของเจ้าของที่ดินเช่นกัน

2. การเสียภาษีอากร ชาวเลส่วนใหญ่ไม่ต้องเสียภาษีอากรใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากชาวเลที่มีร้านขายของซึ่งจะต้องเสียภาษีเงินได้บ้าง

3. การเกณฑ์ทหาร ชาวเลที่ต้องเข้าร่วมคัดเลือกทหารร่วมกับคนในท้องถิ่นมีอยู่เพียงกลุ่มเดียว คือที่ชุมชนชาวเลแหลมหลา เคยมีชาวเลในชุมชนไปเป็นทหารเกณฑ์มาแล้วหลายคน ส่วนชาวเลชุมชนอื่น ๆ ไม่ต้องร่วมคัดเลือกทหาร ชาวเลบางคนอ้างว่าสมเด็จพระราชชนนีทรงไม่ให้มีการเกณฑ์ทหารในหมู่ชาวเล เพราะทรงถือว่าพวกชาวเลไม่รู้หนังสือ เกณฑ์

เข้าไปเป็นทหารก็ไม่มีประโยชน์

4. การตั้งนามสกุล ชาวเลในชุมชนต่าง ๆ ส่วนมากจะมีนามสกุลเหมือน ๆ กัน เพราะทางราชการเพิ่งจัดให้มีการใช้นามสกุลขึ้นในหมู่ชาวเล ตอนที่ชาวเลต้องเกี่ยวข้องกับทางราชการมากขึ้น เช่น การเกณฑ์เด็กเข้าเรียนในโรงเรียน นามสกุลจึงจำเป็นต้องใช้นามสกุลที่ตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกคือ "ประมงกิจ" ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 40 กว่าปีมาแล้ว แต่เนื่องจากสำเนียงที่พูดไม่ชัด เมื่อติดต่อกับทางราชการนายทะเบียนจึงเขียนว่า "ประมงกิจ" เป็นนามสกุลที่ใช้กันมากในชุมชนชาวเลเกาะสีเฮอร์ และเมื่อมีการแต่งงานกับคนในท้องถิ่นก็มีนามสกุลเพิ่มขึ้น นอกจากนั้นชาวเลบางกลุ่มก็มีการตั้งนามสกุลใหม่ขึ้นมาใช้เองบ้าง เช่น "หาญทะเล" "ช้างน้ำ" และ "วารี" เป็นต้น

5. ทะเบียนสำมะโนครัว ชาวเลในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่จะมีทะเบียนบ้านกันเกือบทุกบ้าน เพราะทางราชการพยายามให้ชนกลุ่มนี้กลายเป็นคนไทยอย่างสมบูรณ์ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็ยังมีบางบ้านที่ย้ายมาจากที่อื่นมาอยู่ชั่วคราว หรือบางบ้านที่ชอบย้ายไปมาระหว่างกลุ่ม พวกนี้จะไม่มียุทธินามทะเบียนบ้าน เช่น ชาวเลกลุ่มสิงห์ที่ราไวย์ และชาวเลที่กลุ่มบ้านเหนือ เป็นต้น

6. การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ชาวเลส่วนใหญ่ในทุกชุมชนจะมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเหมือนกับคนไทยทั่วไป การพิจารณาเลือกผู้แทนราษฎรของชาวเลนั้น แล้วแต่ว่าผู้นำของชนจะใช้ให้เลือกใคร พวกเขา ก็จะเลือกคนนั้น พวกเขาไม่รู้จักพิจารณาว่าใครจะดีหรือเลวหรือเหมาะสมเพียงใด (สัมภาษณ์ นางวัน วารี. ชาวเลบ้านเหนือ 23 กุมภาพันธ์ 2534) นอกจากนี้ในบางชุมชนก็มีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านขึ้นเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ เช่นที่ชุมชนหาคราไวย์ มีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านหาคราไวย์ โดยมีสารวัตรกำนันเป็นประธาน ประกอบด้วยคณะกรรมการ 11 คน

สภาพทางการศึกษาของชาวเล

1. สภาพโดยทั่วไป

เด็กที่เกี่ยวชาวเลเกือบร้อยละเก้าสิบไม่รู้หนังสือ เพราะไม่ยอมคบค้าสมาคมหรือติดต่อกับสังคมภายนอก สภาพการดำเนินชีวิตจึงอยู่ในวงจำกัดในกลุ่มของตนเอง การศึกษาใน

รูปแบบต่าง ๆ ยังเข้าไม่ถึง ดังนั้นการศึกษาอบรมในหมู่ของชาวเลจึงเป็นไปในลักษณะที่เรียนรู้จากครอบครัว โดยมีพ่อแม่หรือหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้ ซึ่งมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่นการทำมาหากิน การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาลผู้ป่วย ระเบียบประเพณีของกลุ่ม หน้าที่ของสมาชิกภายในครอบครัว ความประพฤติโดยทั่วไป ความเชื่อ ตลอดจนความมุ่งหมายของชีวิต

วิธีการให้การศึกษารวมของหมู่ชาวเล ก็ใช้วิธีการที่ไม่เป็นรูปแบบ อาจจะใช้วิธีการบอกเล่า เรียนแบบ บางอย่างก็ถ่ายทอดให้กันเฉพาะตัว การถ่ายทอดมักจะทำกันในวงแคบ ๆ ผู้อาวุโสมักจะเป็นผู้ให้การศึกษารวมคนรุ่นหลัง ภูมิคุ้มกันมาโดยไม่มีข้อโต้แย้งแต่อย่างใด (ประเทือง เครือหงส์. 2519 : 100)

แม้ภายหลังได้มีการสร้างโรงเรียนอยู่ใกล้กับชุมชนชาวเลทุกแห่งและมีการเกณฑ์เด็กที่อยู่ในวัยบังคับให้เข้าเรียนในโรงเรียน แต่ชาวเลก็ยังไม่ยอมจะส่งลูกหลานเข้าโรงเรียนอยู่ดี ประกอบกับเด็กพื้นเมืองค่อนข้างจะมีความรังเกียจเด็กชาวเลเนื่องจากเป็นโรคผิวหนังและร่างกายสกปรกไม่ค่อยจะอาบน้ำ เด็กชาวเลจึงได้รับการผ่อนผันไม่ต้องเข้าโรงเรียน ยกเว้นเด็กชาวเลที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองสนิทสนมกับครูเป็นพิเศษจริง ๆ หรือผู้ที่นายทุนเข้าไปผูกขาดเชิงบังคับเท่านั้นที่ยอมให้ลูกหลานของตนไปเรียนหนังสือในโรงเรียนได้เป็นปี ๆ แต่เด็กชาวเลถึงกล่าวก็มักจะเรียนไม่จบ เพราะไปเรียนบ้างขาดบ้าง ส่วนมากจะขาดไปช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน

สาเหตุที่ชาวเลสมัยก่อน ๆ ไม่นิยมส่งลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนมีอยู่หลายประการด้วยกัน เช่น ชาวเลมีความคิดว่าการให้เด็กไปโรงเรียนจะไม่ได้อะไรตอบแทนมาเลย แต่ถ้าวเด็กออกไปช่วยทำมาหากินก็จะได้เงินมา (วิสิษฐ์ มะยะเดียว. 2528 : 267) นอกจากนี้ยังกลัวครูจะตีลูกหรือถูกลูก กลัวบุคคลภายนอก เขาเคยอยู่ใกล้ชิดและมีความอบอุ่นในครอบครัวจึงไม่อยากแยกลูกออกมา บางทีเด็กพื้นเมืองก็รังเกียจ อีกอย่างพวกเขายากจน ขาดอุปกรณ์การเรียน ขาดเครื่องแต่งกาย มีชีวิตจะซัดสัดจิตใจความเชื่อหรือทางศาสนาแต่ประการใดเลย (ประเทือง เครือหงส์. 2519 : 103)

ปัจจุบันชาวเลทุกชุมชน ได้เปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการศึกษาไปมาก ส่วนมากเกือบทุกครอบครัวเมื่อมีบุตรหลานถึงอายุเกณฑ์เข้าเรียน ก็จะส่งให้ไปเรียนหนังสือกันที่โรงเรียน จะมีบ้างที่ไม่ค่อยสนใจในเรื่องการศึกษาคือชาวเลกลุ่มสิงห์ ชาวเลกลุ่มนี้ยังนิยมโยกย้ายและนำบุตร

หลานไปกับตัวควย ทำให้ติดตามตัวเด็กเข้าเรียนลำบากมาก ประกอบกับชาวเลกลุ่มนี้ยังไม่มีทะเบียนบ้านกันทุกครัวเรือน ทางโรงเรียนและทางราชการจึงได้ปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่เหมือนชาวเลกลุ่มอื่น ๆ

ทางค่านสคิปัญญานั้น เด็กชาวเลไม่ค่อยกว่าเด็กชาวเมืองเท่าไรนัก สามารถจะเรียนรู้ได้ทุกอย่างทุกอย่างเหมือนเด็กชาวเมือง เพียงแต่ว่าเด็กชาวเลจะต้องใช้เวลาในการปรับตัวบางประการเพื่อให้เข้ากับสังคมใหม่และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เด็กชาวเลในปัจจุบันนี้สามารถจะเรียนหนังสือจนจบการศึกษามัธยมศึกษาบังคับกันเกือบทุกคน และบางคนยังศึกษาต่อในชั้นสูงจนถึงระดับอุดมศึกษาก็มี อย่างเช่นที่ชุมชนชาวเลเกาะสีเฮอร์ เด็กชายบุญขรรค์ ประมงกิจ ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น สุวัจน์ ประมงกิจ มีความสามารถในการเรียนสูง สอบได้ทุน เอ.เอฟ.เอส. ไปศึกษาต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกา กลับมาก็ได้ทำงานในโรงแรมชั้นหนึ่งของจังหวัดภูเก็ต แล้วไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงและได้รับทุนให้ไปชมงานเรือยาวชนที่ประเทศออสเตรเลียอีกครั้งหนึ่ง (พิมพ์ไธ ทั้งเมษากุล. 2529 : 65) จากกรณีนี้ยิ่งทำให้ชาวเลมีความตื่นตัวทางด้านการศึกษามากขึ้น

2. การศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชาวเล

สำหรับทางด้านการศึกษานอกโรงเรียน แม้ว่าชาวเลยังมองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาประเภทนี้เท่าไรนัก แต่ก็มีชาวเลบางกลุ่มบางคนได้ให้ความสนใจพอสมควร ทางราชการเองก็ไม่ได้อปล่อยปละละเลย กรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบด้านจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม ได้เข้าไปบริการแก่ชาวเลเช่นเดียวกับกลุ่มคนไทยอื่น ๆ เช่นได้เปิดสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้ใหญ่และผู้พิการมีโอกาสเรียนในโรงเรียนได้เรียนรู้นจนจบเทียบเท่า ป.4 การสอนแบบนี้ได้เปิดสอนที่ชุมชนชาวเลหาดทรายไวย์ เกาะสีเฮอร์ และบ้านแหลมหลา ซึ่งเป็นจุดที่มีชาวเลอาศัยอยู่มาก โดยเฉพาะที่ไร่ไวย์ได้รับความสนใจจากชาวเลเป็นอย่างมาก ชาวเลถึงกับได้ช่วยกันสร้างอาคารเรียนขึ้นมาเอง มีผู้เรียนรุ่นแรก 45 คน สอบผ่าน 44 คน (สถิติข้อมูลจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดภูเก็ตปี 2526) ส่วนที่ชุมชนอื่นมีผู้เรียนน้อยและสอบผ่านน้อยมาก ระยะเวลาที่ผ่านมาเกี่ยวกับที่ดินในการจัดตั้ง

โรงเรียนและสถานที่สอน ประกอบกับปัญหาค้นหาการทำมาหากินของชาวเล และการกลับไม่เป็นเวลาที่แน่นอน ทำให้การเรียนการสอนประเภทนี้ต้องเลิกราไป นับว่าเป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ยังมีโครงการด้านการศึกษานอกโรงเรียนที่บริการแก่ชาวเลอีกหลายรูปแบบ เช่น จัดหาอาสาสมัครให้ไปช่วยสอนหนังสือให้ชาวเลอ่านออกเขียนได้ตามโครงการรณรงค์เพื่อ การรู้หนังสือแห่งชาติ จัดสอนกลุ่มสนใจประเภทอาชีพจักสานให้แก่ชาวเล เพราะเห็นว่าชาวเล มีวิสัยทองถิ่นคือถ่านมะพร้าวมาก จึงสอนให้รู้จักสานเป็นตะกร้าและอื่น ๆ เพื่อนำไปขายแก่นักท่องเที่ยว แต่ชาวเลก็สนใจเพียงระยะสั้น ๆ แล้วก็เลิกราไปอีก แม้กระทั่งสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นการปักเย็บเสื้อผ้าสตรี การทอผ้าด้วยกี่กระตุกซึ่งร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดภูเก็ต และเคยสอนให้รู้จักซ่อมแซมเครื่องยนต์เล็กที่ชาวเลปัจจุบันมีใช้กับเรือหาปลาแล้ว แต่ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร กิจกรรมที่ชาวเลได้รับจากการศึกษานอกโรงเรียนและเป็นที่สนใจของชาวเลบางกลุ่มบางคนบ้างขณะนี้คือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โดยเฉพาะที่ชุมชนชาวเลเกาะสิเหร่ให้ความสนใจที่อ่านหนังสือและไปใช้บริการกันมากกว่าชุมชนชาวเลแห่งอื่น นับว่าการศึกษานอกโรงเรียนก็เป็นการศึกษาอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาชาวเลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม

วัฒนธรรมชาวเลภูเก็ต

นักวิชาการได้สันนิษฐานว่าชาวเลไม่ได้เป็นชนชาติดั้งเดิมที่มาตั้งรกรากอยู่แถวฝั่งทะเลหรือเกาะด้านตะวันตกของประเทศไทย แต่เป็นชนชาติที่อพยพเร่รอนมาจากถิ่นอื่น และมาอยู่บริเวณแถบนี้มานานแล้ว อาจจะก่อนชาวพื้นเมืองเสียด้วยซ้ำ ซึ่งมีหลักฐานที่เกี่ยวข้องอยู่กับชาวเลมากมาย คือชื่อสถานที่ต่าง ๆ เช่น เกาะลันตา เกาะสิเหร่ หาดราไวย์ เป็นต้น ดังนั้นชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ย่อมมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองที่แตกต่างไปจากชาวพื้นเมืองทั่วไปมากมายหลายประการ ซึ่งเราสามารถจะเห็นได้ชัดเจนในยามที่ชาวเลได้จัดพิธีกรรมต่าง ๆ หรือจากการดำรงชีวิตประจำวันของพวกเขา โดยเฉพาะชาวเลในจังหวัดภูเก็ตยังมีวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจอีกมาก พอจะรวบรวมได้ดังต่อไปนี้

1. ศาสนา ความเชื่อและพิธีกรรม

ถ้าหากเราได้ฟังชาวเลพูดคุยกัน ไม่ว่าจะเป็นชาวเลกลุ่มอุรัก ลาไว้ย กลุ่มสิงห์ (มาซิง หรือมอเกิน) หรือจะเป็นกลุ่มมอเกล็นก็ตาม จะเห็นว่าสำเนียงที่พูดจา คลอจนคำพูด บางคำคล้ายกับภาษามลายูมาก นักวิชาการจึงจัดภาษาของชาวเลไว้ในตระกูล มลายู - อินโดนีเซียน หรือมลายู - โพลินีเซียน และในกลุ่มชาวเลเองก็เชื่อว่าบรรพบุรุษของเขาอพยพมาจากแถบประเทศมลายูและอินโดนีเซีย ดังนั้นพวกชาวเลจะต้องมีความสัมพันธ์กับชนชาติ มลายูเดิมอย่างใกล้ชิด รวมทั้งค่านิยมธรรมเนียม ประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ด้วย ข้อสันนิษฐานนี้ หนุนภูเก็ท ซึ่งเป็นนามแฝงของผู้สนใจท่านหนึ่งทำให้ข้อสังเกตว่า แก่เดิมชาวเลคงจะนับถือศาสนาอิสลาม สันนิษฐานจากความเชื่อบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามผูกพันอยู่ ครั้นผู้รู้ทางศาสนาตายไป คนรุ่นหลังจึงไม่รู้เรื่องศาสนาดีพอ ชาวเลจึงไม่มีศาสนาอยู่เป็นเวลานาน เมื่อไม่มีศาสนาก็ก็นับถือภูคินีแทน มีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ โดยมีหมอผีประจำถิ่นเป็นผู้ คึกคักกับวิญญาณนั้น ๆ (หนุนภูเก็ท. 2530 : 54)

ความเชื่อในเรื่องผีसाงและวิญญาณนั้น ชาวเลในสมัย 30 กว่าปีที่ผ่านมา มีความเชื่ออย่างฝังจิตฝังใจ ชาวเลมีความเชื่อว่าการที่เกิดปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เช่น เกิดพายุ ฝนตก พายุร้อน พายุหนาว ฯลฯ เกิดจากการลงโทษของผีसाงต่าง ๆ การที่พวกเขาเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยก็เกิดจากอำนาจของผีเช่นกัน ดังนั้นยามที่พวกเขาเกิดเจ็บป่วยขึ้นมาจึงไม่ยอมไปซื้อยามารักษาหรือนำผู้ป่วยไปโรงพยาบาล พวกเขายังมีความเชื่อว่าอาการที่เกิดป่วยขึ้นมาเพราะ "ผีกิน" วิธีการรักษาก็คือให้โคะหรือหมอผีทำการไล่ผีออกจากผู้ป่วย

โคะหรือหมอผีของชาวเลนั้น เป็นบุคคลที่ชาวเลให้ความเชื่อถือเคารพมาก ดังนั้นเมื่อมีผู้ป่วยเกิดขึ้น โคะจะทำพิธีรักษาโดยการนั่งทางใน บริกรรมคาถาเพื่อให้ภูมนครที่วางอยู่ข้างหน้าเกิดความขลัง พร้อมกับจุดเทียนออกซื้อผู้ป่วย แล้วทูลว่าไล่เทียนออกไปทางทิศใด โคะก็ให้คนป่วยสาบานว่าถ้าหายจากอาการป่วยแล้ว จะต้องไปเซ่นบวงสรวงตามทิศทางของไล่เทียนที่ออกไป ความเชื่อถือโคะของชาวเลรวมไปถึงเชื่อถือคาถาที่บริกรรมด้วย ชาวเลจะไม่นำเอาคาถาที่โคะท่องบริกรรมมาท่องเล่น ถือว่าเป็นสิ่งไม่สมควรและทำให้คาถาเสื่อมอีกด้วย

ทางคันความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ ชาวเลก็มีเชื่อมากเช่นเดียวกัน เขาเชื่อว่า คาวทกหรือผีพุ่งไต้ นั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิญญาณหรือผีที่เรียกว่า "ผีจีน" ซึ่งพวกเขาเชื่อว่า มีอยู่ 7 ชนิด มีทั้งชนิดที่โหด มีทั้งชนิดที่โหด ทั้งนั้นเวลาออกทะเลจะต้องระวัง ถ้าเห็นเป็น แสงสว่างโชติช่วงก็อย่าได้ตกทาย จีนจะให้โทษได้ บ้างก็เชื่อว่าผีจีนบางพวกก็ให้คนช่วยบอก แหล่งที่ปลาชุกชุมให้ ถ้าเห็นแสงโชติช่วงลอยไปตกที่ใดก็ให้พายเรือตามไปที่นั่น จะพบฝูงปลา ฝูงใหญ่ ชาวเลบางกลุ่มก็เชื่อว่าจีนบางพวกอาศัยอยู่ในร่างของมนุษย์ การที่คนเราถูกผีหลอก นั้น เนื่องจากผีจีนภายนอกที่อาศัยอยู่ตามต้นไม้ ตามภูเข มีปฏิกิริยาโต้ตอบกับผีจีนภายในร่าง ของเรา

นอกจากนั้นชาวเลยังมีความเชื่อว่า สิ่งที่เกิดตามธรรมชาติต่าง ๆ ย่อมมีผีประจำอยู่ เสมอ เช่น ผีน้ำ ผีไม้ ผีปู ผีหอย ทุกอย่างมีผีจีนอยู่ทั้งนั้น สำหรับผีที่ชาวเลนับถือมากที่สุดคือ ผีบรรพบุรุษที่เรียกว่า "โค๊ะ" (ปู่หรือตา) ชาวเลแต่ละกลุ่มจะมีบรรพบุรุษที่คนนับถือ ซึ่งมักจะ เป็นผู้นำกลุ่มคนแรกที่เสียชีวิตไป พวกเขาเชื่อว่าบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วจะปกป้องรักษาลูกหลาน ที่ยังมีชีวิตอยู่ ชาวเลทุกท้องถิ่นจะตั้งศาลบรรพบุรุษไว้กราบไหว้บูชา ทุก ๆ ปีจะมีพิธีกรรมเช่น ไหว้บรรพบุรุษสองครั้ง คือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 และเดือน 11 พิธีเช่นไหว้จะจัดเป็นพิธี ใหญ่ จะละเมิดหรือละเลยขาดทำพิธีไม่ได้ จัดเป็นพิธีลอยเรือสะเคาะเคราะห์อย่างหนึ่ง และ พิธีเช่นไหว้เครื่องมือในการทำมาหากินอย่างหนึ่ง (หม่อมภูเกศ. 2530 : 55)

นอกจากจะมีความเชื่อในการนับถือผีแล้ว ชาวเลยังมีการเชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง และไสยศาสตร์อีกด้วย ในการดำรงชีวิตของกลุ่มชาวเลจะมีเรื่องของทางไสยศาสตร์เข้ามา ประกอบอยู่มาก เช่น ใช้เวทมนตร์คาถาอาคมในการรักษาพยาบาลคนป่วย ในการประกอบ อาชีพ และในการทำยาเสน่ห์ให้คนหลงรัก ยาเสน่ห์ของชาวเลเป็นที่ขึ้นชื่อลือชามาก เชื่อกัน ว่าผู้ถูกเข้าจะหลงใหลฝ่ายตรงกันข้ามตลอดเวลา ยาเสน่ห์ที่กล่าวนี้ทำด้วยน้ำคาลาพะยูน ชาวเลเรียกว่าปลาอุยง ปลาพะยูนถ้าได้ตัวที่มีลูกอ่อนจะดีมาก เพราะปลาพะยูนที่มีลูกอ่อน เมื่อจับมาขังไว้ ความที่คิดถึงลูกน้ำคาลาจะไหลออกมา ชาวเลจะนำไปผสมกับสมุนไพรแล้วเสก ด้วยคาถา เป็นยาเสน่ห์ที่ว่ากันว่าชลังนัถ อารณ อุกฤษณ์ (2530 : 97) ใ้บันทึกเกี่ยวกับยาเสน่ห์ของชาวเลไว้ว่า หากนำไปแตะเนื้อตัวหนุ่มสาวใดแล้ว จะหลงใหลใฝ่ฝันถึงฝ่าย ตรงข้าม จนไม่เป็นอันจะกินจะนอน ถึงกับต้องไปให้เต็นหน้า แม้จะท้าวว่าอย่าเข้าไปก็ยอม

กับบทเพลงร้องแรงที่ชาวบ้านใกล้เคียงกับชาวเลแต่ง เนื้อเพลงเป็นภาษาปากที่ใช้ร้องกันเล่น
ว่า

หลบบ้านไม่รอดแล้วเก มาถูกเสนหน้าตาปลาทุหยง
คกข้าวสักหวัค นึกถึงคนรักกินข้าวไม่ลง
มาถูกเสนหน้าตาปลาทุหยง กินข้าวไม่ลงสักคำเดียว

เรื่องโศกลางของขลัง ชาวเลก็มีความเชื่อเช่นกัน มีการทูลงูขี้เหืองในการทำพิธีต่าง ๆ
โดยหมอประจำหมู่บ้าน มีการทวนายชตาชีวิต หาฤกษ์ยามในการสร้างบ้าน มีการมอบเครื่อง
ลางของขลังให้แก่ผู้ชายชาวเลที่จะออกหาปลาทุกคน พวกชาวเลเชื่อว่าสิ่งที่ได้รับจากหมอหรือ
โกะ ซึ่งเป็นเชือกสีขาวเหนียวมากผูกไว้กับคันทันแซน เป็นของศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถคุ้มครองให้
เขาปลอดภัยจากอันตรายในทะเลและมีสิ่งต่าง ๆ ได้

ด้านการนับถือศาสนา เดิมทีสมัยที่ชาวเลเพิ่งเดินทางมาพักพิงในเกาะภูเก็ตใหม่ ๆ
ยังไม่มี การคบหาสมาคมกับชาวพื้นเมือง เช่นปัจจุบันนี้ ชาวเลก็ยังคงนับถือผีสงเทวดาไปตามเรื่อง
ราวของพวกเขา แต่หลังจากได้มีการไปมาหาสู่และติดต่อกับสังคมภายนอกมาก ๆ เข้า อิทธิพล
ทางศาสนาต่าง ๆ ก็เข้าไปแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของชาวเลมากขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นศาสนา
พุทธ คริสต์ หรืออิสลาม ศาสนาที่ชาวเลนับถือขึ้นไ้แก่ศาสนาพุทธเป็นส่วนมาก ที่นับถือศาสนา
อิสลามมีน้อย ส่วนศาสนาคริสต์นั้น เริ่มมีการเผยแพร่ในกลุ่มชาวเลมากขึ้น แต่เป็นคริสต์เฉพาะ
เมื่อต้องการรับของแจกเท่านั้น พวกเขามักจะพูดเสมอ ๆ ว่า "เขามาเราก็เป็นคริสต์ เขาไป
เราก็เป็นชาวเลตามประสาเรา" (อาภรณ์ อุณณณ์. 2530 : 97)

การนับถือศาสนาพุทธของชาวเลจะควบคู่กันไปกับการนับถือผีสงเทวดาและวิญญาณ
ของบรรพบุรุษ ซึ่งพวกชาวเลยังคงยึดมั่นอยู่เช่นเดิมจนทุกวันนี้ ศาสนาพุทธที่ชาวเลนับถือขึ้น
ชาวเลจะมีความเชื่อแบบของพวกเขาเอง เขามีความเชื่อว่า พระพุทธเจ้าได้ถือกำเนิดขึ้นมา
สั่งสอนประชาชนในโลกนี้ก่อนที่มนุษย์อยู่ในโลกนี้แล้ว พระพุทธเจ้าไม่ได้ให้กำเนิดสรรพสิ่ง
ต่าง ๆ ในโลก พวกชาวเลเชื่อและศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้ามาก จนมีคำกล่าวกัน
ว่า "พระพุทธเจ้าตรัสว่า คนไทยมีหน้าที่สร้างวัด ทำบุญ คนจีนมีการสร้างศาลเจ้าและบูชาผี
บรรพบุรุษ ส่วนชาวเลให้มีการสร้างศาลและไปรับส่วนบุญที่วัดคอนเคียนสืบ เขาให้กินก็ให้กิน
เขาไม่ให้กินก็อด" (เชมชาติ เทพไชยและวิสิฐ มะยะเฉียว. 2528 : 58)

ด้วยเหตุนี้ พอถึงงานทำบุญเดือนสิบของชาวไทยพุทธ จะเห็นพวกเขาเลี้ยวผู้หญิงและเด็ก ๆ เตรียมตะกร้า กระจอบไปขอข้าวปลาอาหารและขนมสำหรับทำบุญเดือนสิบของชาวบ้านที่ไปทำบุญตามวัดต่าง ๆ ชาวเลบางกลุ่มถึงกับว่าจ้างรถยนต์สองแถวบรรทุกกลุ่มของตนและข้าวของ เพื่อไปรับของกินที่วัดซึ่งอยู่ห่างไกลออกไป พร้อมกันนั้นก็ให้นำสินค้าประเภทเปลือกหอย แหวน กำไลที่ทำจากกระดองเต่ากระ และไม้ซาง ไปจำหน่ายแก่ชาวบ้านที่ไปทำบุญในวัด โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากกระดองเต่ากระเป็นที่นิยมของหนุ่มสาวสมัยใหม่ และมีราคาแพงมาก

ปัจจุบันชาวเลในจังหวัดภูเก็ต นับวันจะยิ่งคุ้นเคยกับสังคมภายนอกมากขึ้นทุกที ชาวเลเริ่มเข้าใจในศาสนาพุทธและมีความศรัทธาเพิ่มขึ้น ชาวเลบางคนเริ่มเข้าวัดทำบุญตักบาตรเหมือนชาวพุทธทั่วไป บางบ้านก็มีหิ้งพระไว้เคารพบูชาควบคู่กับหิ้งผี นอกจากนั้นมีเด็กชายชาวเลบางคนไ้บวชเรียนเป็นสามเณรบ้างแล้ว เช่นที่สำนักสงฆ์เกาะสีหะ และที่บวชเป็นพระภิกษุไปแล้วก็มี นับวันศาสนาพุทธเริ่มจะมีอิทธิพลต่อค่านิยมของชาวเลมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้น

2. ขนบธรรมเนียม และประเพณีต่าง ๆ

ชาวเลในจังหวัดภูเก็ต มีขนบธรรมเนียมและประเพณีที่น่าสนใจอยู่หลายอย่าง ทุกชุมชนจะมีวัฒนธรรมค่านิยมคล้ายคลึงหรือเหมือนกัน ต่างกันบ้างก็อยู่ที่เวลาและรายละเอียดปลีกย่อยของประเพณีเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น ทั้งนี้เพราะพวกเขามีเชื้อสายเดียวกัน ไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ บางครั้งต้องไปกระทำพิธีร่วมกัน บรรดาประเพณีต่าง ๆ ของชาวเลนั้นจะแฝงอยู่ด้วยความเชื่อทั้งสิ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่พวกเขาถือปฏิบัติเช่นนี้มาตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว

2.1 ประเพณีการแข่งงาน พิธีแข่งงานของชาวเล เป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่ที่น่าสนใจมาก ไม่ยุ่งยากเหมือนพิธีแข่งงานของคนไทยหรือคนกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมภายนอก ชาวเลถือว่าพิธีแข่งงานหรือการสมรสนั้นเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิต ดังนั้นถ้าหากใครทำผิดประเพณีในเรื่องคู่ครอง เช่น ไล่เสียก่อนการแข่งงาน หรือแข่งงานกับญาติที่ใกล้ชิดกัน ก็จะเป็นที่รังเกียจหรืออาจถูกลงโทษอย่างหนัก ซึ่งสมัยก่อนจะถูกจับมัดมัดน้ำจนกระทั่งถึงตายก็มี (อากรม์ อุทฤษณ์. 2530 : 96)

หนุ่มสาวชาวเลจะมีอิสระในการเลือกคู่ครองของตนเอง และนิยมแข่งงาน

ทั้งแต่อายุน้อยระหว่าง 15 - 18 ปี โดยจะเลือกคูครองในกลุ่มคนบ้านเดียวกัน ที่แต่งงานกับชาวเลบ้านอื่น ๆ ก็มีบ้างแต่น้อยมาก แต่สภาพปัจจุบันมีชาวเลได้แต่งงานอยู่กินกับคนภายนอกซึ่งมาจากจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทยเกือบทุกภาค หลายครอบครัวทีเดียว

ชีวิตคู่ของชาวเล เริ่มต้นจากการที่หนุ่มสาวได้มีโอกาสได้พบปะพูดคุยกัน โดยเฉพาะในช่วงประเพณีลอยเรือของชาวเล ได้มีการเกี้ยวพาราสีเกิดความชอบพอกัน และตั้งใจว่าจะแต่งงานอยู่กินกันฉันสามีภรรยา ฝ่ายชายจะส่งญาติผู้ใหญ่หรือคนที่นับถือไปทำการสู่ขอแก่พ่อแม่ฝ่ายหญิง ซึ่งจะคงไปสู่ขอถึง 3 ครั้งตามประเพณี การสู่ขอครั้งแรกเมื่อฝ่ายชายไปทหาทหา ฝ่ายหญิงจะให้คำตอบว่าขอคิดใคร่ครวญดูก่อนแล้วค่อยมากลลงใหม่ การสู่ขอครั้งที่สอง ฝ่ายหญิงจะตอบว่าขอถามลูกสาวดูก่อน ค่อยกลับมาฟังข่าวใหม่ ส่วนการสู่ขอครั้งที่สาม จะเป็นการให้คำตอบว่าถ้าลูกสาวพอใจรักใคร่ก็ไม่ขัดข้อง โดยปกติการสู่ขอครั้งที่สาม ฝ่ายชายจะเตรียมของหมั้นไปถวาย เพราะแน่ใจว่าจะได้คำตอบจากฝ่ายหญิง เมื่อฝ่ายหญิงตอบรับก็จะหมั้นกันในวันนั้นเลย (กนก ชวลิตยณ. 2531 : 85)

ในการส่งผู้ใหญ่ไปสู่ขอหญิงสาวให้แก่ชายหนุ่มของชาวเลนั้น ไม่ต้องถูกฤกษ์ฤกษ์ยามอะไร ถือเอาความสะดวกของทั้งสองฝ่ายเป็นสำคัญ แต่การสู่ขอครั้งที่สามจะนิยมไปกันค่อนข้าง ๆ เพราะเมื่อสู่ขอเสร็จก็จะเป็นพิธีหมั้นติดต่อกันไป และจะสะดวกต่อการเลี้ยงกันบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ แก่แขกเหรื่อของฝ่ายชาย โดยการเลี้ยงเหล้า หนาก พู เป็นต้น ส่วนของหมั้นที่ใช้ในการหมั้นของชาวเลนั้น ก็ไม่กำหนดแน่นอนว่าจะเป็นอะไร โดยทั่วไปนิยมใช้แหวนเงิน แหวนทอง หรือแหวนเพชร แล้วฐานะของฝ่ายชายที่ไปสู่ขอ

วันแต่งงานก็เช่นเดียวกัน จะเป็นวันใดก็ได้แล้วแต่ความสะดวกของทั้งสองฝ่าย อาจจะหมั้นวันนั้นแล้วแต่งงานในวันรุ่งขึ้นก็ได้ แต่ส่วนมากนิยมแต่งงานในช่วงหลังพิธีลอยเรือ ซึ่งปีหนึ่งจะมี 2 ครั้ง คือในระหว่าง ขึ้น 14 ค่ำ 15 ค่ำ และแรม 1 ค่ำ ของเดือน 6 และเดือน 11 สาเหตุที่นิยมแต่งงานในช่วงนี้เพราะว่าหลังพิธีลอยเรือจะมีอุปกรณที่ใช้ในการประกอบพิธีพร้อม รวมทั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าซึ่งยืมหรือเช่ามาจากที่อื่น เมื่อเสร็จพิธีลอยเรือก็ยืมหรือเช่าค่อไค้ทันที อีกประการหนึ่งก็คือในช่วงประเพณีลอยเรือ พวกชาวเลที่ออกไปหากินไกล ๆ หรือไปทำงานที่อื่น จะต้องกลับมาร่วมพิธีพร้อมกันในหมู่บ้าน จึงเป็นโอกาสที่ดีจะจัดพิธีแต่งงานหลังจากพิธีลอยเรือแล้ว เพราะได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันในหมู่ญาติมิตร (ประเพณีวัฒนธรรมชาวเลภูเก็ต. 2528 : 24)

พิธีแต่งงานของชาวเลมักจะจัดในตอนเย็น โดยกระทำพิธีที่บ้านฝ่ายหญิง เริ่มด้วยฝ่ายเจ้าบ่าวจัดขันหมากมาสามชั้น ชั้นที่หนึ่งเป็นขันหมากหัวหรือขันหมากเอก มีผ้าถุงสองผืน ผ้าคั่นเสื้อสองชิ้น สีนสอกเป็นเงินเท่าไรก็ได้ แต่โดยทั่วไปไม่เกิน 400 - 500 บาท ส่วนชั้นที่สองและสาม จะมีแค่หมากพลูเท่านั้น (กนก ชูลักษณ์. 2531 : 86) แล้วจัดขบวนแห่ขันหมากไปบ้านเจ้าสาว

สินสอดที่ชาวเลใช้ในพิธีแต่งงานตามที่กล่าวแล้วนั้น จะแตกต่างกับสมัยก่อนมาก ทั้งนี้เพราะชาวเลได้รับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้าไปผสมกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน จึงทำให้พิธีแต่งงานบางอย่างจึงเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2521 : 73 - 74) ได้กล่าวถึงสินสอดในการแต่งงานของชาวเลไว้ว่า เมื่อจะมีการแต่งงาน ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายก็เจรจากกลงกันอีกทีเพื่อเรียกค่าสินสอด นักวันแต่งงาน ครึ่งโบราณเรียกแก่เจ้าพวกผ้า เช่นผ้าถุง นอกนั้นก็เป็นเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับทำมาหากินในการดำรงชีวิตประจำวันเท่านั้น ต่อมาเมื่อรู้จักใช้สอทางคึกก็เรียกเป็นค่าสินสอดด้วย โดยมากเรียกกันแค่ 10 - 50 สอทางคึก ภายหลังเพิ่มเปลี่ยนเป็น 12 บาท ตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เหตุผลที่ฝ่ายหญิงเรียกเงิน 12 บาท คือใช้เป็นการแลกเปลี่ยนกับการที่ฝ่ายชายไม่ต้องมาอยู่ "อาสา" ที่บ้านฝ่ายหญิง เนื่องจากครั้งก่อนชาวเลไม่มีการเรียกเงินทองอะไรกัน ใช้แรงงานแทน ชาวเลถือว่าถูกผู้หญิงสำคัญ เมื่อแต่งงานฝ่ายชาย (ลูกเขย) จะต้องเข้ามาช่วยทำงานเลี้ยงดูพ่อแม่ฝ่ายหญิงด้วยเสมอ สามีภรรยาจะแยกครอบครัวไปสร้างบ้านอยู่เองคือเมื่อมีลูกมีเฒ่าแล้ว

เมื่อขบวนขันหมากไปถึงบ้านเจ้าสาว ก่อนที่ฝ่ายเจ้าบ่าวจะนำขันหมากขึ้นบ้าน จะต้องมีการเวียนรอบบ้านเจ้าสาว 3 รอบเสียก่อนโดยการเวียนขวา แล้วจึงนำขันหมากขึ้นบ้านไปตั้งไว้กลางวง ซึ่งมีญาติเจ้าสาวและเจ้าบ่าวนั่งล้อมวงกันอยู่ ต่อจากนั้นผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้เปิดขันหมากให้ทุกคนได้ดูว่ามีอะไรบ้าง ระหว่างที่ทำพิธีอยู่นี้ เจ้าสาวจะอยู่ในห้องตลอดเวลา ส่วนเจ้าบ่าวก็รอเวลาอยู่ที่บ้านของตน

หลังจากได้เปิดขันหมากเรียบร้อยแล้ว ฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะไปรับตัวเจ้าสาวมาบ้านเจ้าสาว โดยการให้เพื่อนเจ้าบ่าวถือผ้าขาวม้าชายหนึ่ง แล้วให้เจ้าบ่าวจับอีกชายหนึ่งวิ่งมาจนถึงบ้านเจ้าสาว เพื่อนคนอื่น ๆ จะช่วยหอบเสื้อผืนหมอนใบ เสื้อผ้าหาลากสีตามแค่มือมี พร้อมกับช่วยเครื่องมือหากินของเจ้าบ่าวไปด้วย และก่อนที่เจ้าบ่าวจะขึ้นบ้านเจ้าสาว จะต้อง

เวียนรอบบ้านสามรอบเสียก่อน โดยการเวียนขวาเช่นเดียวกับคอนเวียนของขบวนขันหมาก แล้วจึงจะขึ้นไปบนบ้านเจ้าสาวได้ ค่อยจากนั้นก็จะเป็นการกระทำพิธี โดยผู้ใหญ่ที่ทำพิธีจะซักถาม ฝ่ายชายตามประเพณีว่า มีเรือไหม มีเบ็ดไหม มีข้าวปิ้ง (นมวก) ไหม ฝ่ายชายจะต้องตอบว่า มี แม้ความจริงจะไม่มีก็ตาม ทั้งนี้เพราะชาวเลถือว่าสิ่งเหล่านี้จำเป็นต่อการดำรงชีวิตซึ่งจะขาดไม่ได้ และหากฝ่ายชายตอบว่าไม่มีหรือตอบในทำนองนี้ เขาคงจะไม่ยกลูกสาวให้ (ประเทือง เครือหงส์. 2523 : 63)

เมื่อได้ซักถามตามประเพณีแล้ว เพื่อนเจ้าบ่าวก็จะนำเสื่อกับหมอนไปวางไว้ กลางวงญาติพี่น้องของทั้งสองฝ่ายที่มาร่วมพิธี เจ้าบ่าวจะไปรับเจ้าสาวออกมานั่งตรงหน้าเสื่อ กับหมอน พวกญาติพี่น้องจะเอามือไปแตะหมอน เจ้าบ่าวเจ้าสาวไหวกราบพร้อมกัน 3 ครั้ง แล้วก็หันหมอนไปรอบ ๆ ทิศทางที่มีคนนั่งจนทั่วทุกคน จึงเป็นอันเสร็จพิธี แล้วจึงส่งตัวเจ้าบ่าว เจ้าสาวเข้าห้องหอ หลังจากนั้นก็มีการเล่นขลุ่ยกันบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยการร่วมวงดื่มเหล้า กินหมากพดู ไม่ค่อยจะมีอาหารอื่น ๆ และมีการร้องรำทำเพลงเต้นร่อนแจ่มสนุกสนานกันอย่างเต็มที่ ตามประสาของชาวเลตลอดทั้งคืน รุ่งเช้าของวันใหม่ญาติ ๆ ของเจ้าบ่าวและเจ้าสาว จะนำคู่บ่าวสาวมาส่งลงเรือพร้อมด้วย เสื่อ หมอน เบ็ด นมวก ข้าวสารและน้ำดื่ม เพื่อให้ออกไปท่องเที่ยวกลางทะเล ทำนองให้ไปค้ำน้ำฝั่งพระจันทร์และพิสูจน์ความสามารถของฝ่ายชายด้วย หากทั้งคู่มีชีวิตรอคกลับมา แสดงว่าชายหนุ่มมีความพร้อมที่จะทำมาหาเลี้ยงครอบครัวได้ หลังจากนั้นฝ่ายชายก็ต้องเข้าไปอยู่บ้านผู้หญิง หรือสร้างบ้านหลังใหม่ใกล้ ๆ กับบ้านของภรรยา (อาภรณ์ อุกฤษณ์. 2530 : 96)

ปัจจุบันการแต่งงานหรือการสมรสของชาวเลเปลี่ยนแปลงไปมาก ชาวเลนิยมเลียนแบบของคนพื้นเมืองอื่น ๆ ผสมผสานกันดูแทบไม่ออก มีทั้งประเพณีของคนไทย และประเพณีของชาวมุสลิม ปนเปกันไปหมด และกระทำกันอย่างสิ้น ๆ และง่ายขึ้นกว่าเดิม เช่น ชาวเลกลุ่มเกาะสิเหร่ หากরাইว นิยมแต่งงานที่เลียนแบบคนไทยเป็นส่วนใหญ่ การที่จะส่งตัวคู่บ่าวสาวไปค้ำน้ำฝั่งพระจันทร์กลางทะเลก็ไม่มีแล้ว ชาวเลของจังหวัดกระบี่มีแถบเกาะลันตา และเกาะอาดังของจังหวัดสตูล ใ้รับอิทธิพลจากคนไทยมุสลิม พิธีสมรสจึงเบี่ยงเบนไปทางพิธีทางศาสนาอิสลามผสมผสานกัน แต่การกำหนดพิธีแต่งงานนั้น ยังนิยมทำกันในตอนกลางคืนเช่นเดิม (ประเทือง เครือหงส์. 2519 : 147)

ถ้าหากชีวิตการครองเรือนของสามีภรรยามีปัญหาถึงขั้นต้องแยกทางกันเกิน คู่สมรสจะหย่าร้างหรือเลิกร้างกันเองไม่ได้ ต้องให้ผู้ใหญ่นานเป็นผู้ตัดสินไกล่เกลี่ย แต่ถ้าทั้งสองฝ่ายยืนยันว่าจะแยกทางกันจริง ๆ ผู้ใหญ่นานจะตัดสินให้เลิกร้างหรือหย่ากันก็ได้ แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ยอมหย่าร้าง ฝ่ายที่จะหึงห่อเสียค่าเสียหายหรือค่าธรรมเนียมให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง กนก ชวลีภณ (2523 : 87) ใ้บันทึกอัตราค่าเสียหายที่อีกฝ่ายจะต้องจ่ายให้แก่อีกฝ่ายในเรื่องการหย่าร้างของชาวเลไว้ว่า ถ้าฝ่ายหญิงไม่ยอมแต่ฝ่ายชายต้องการเลิกรา จะต้องเสียค่าธรรมเนียมให้ฝ่ายหญิง 10 บาท ถ้าฝ่ายชายไม่ยอมแต่ฝ่ายหญิงต้องการเลิกร้าง จะต้องเสียค่าธรรมเนียมให้ฝ่ายชาย 6 บาท

เมื่อผู้ใหญ่นานได้ตัดสินให้สามีภรรยาหย่าร้างกันได้แล้ว แต่ละฝ่ายจะเป็นอิสระ มีสิทธิที่จะแต่งงานกับคนอื่นได้ ซึ่งในสังคมของชาวเลจะไม่รังเกียจแม่หม้ายผู้ร้าง หรือพ่อหม้ายเมียถึงแต่อย่างใด หญิงหม้ายนั้นจะแต่งงานได้อีกสองครั้ง แต่จะต้องแต่งงานมีพิธี การคู่ซ้อหญิงหม้ายจะใช้ขันหมากเพียงขันเดียวเท่านั้น และถ้าหากพ่อหม้ายและแม่หม้ายเกิดชอบพอกัน ก็สามารถจะไปอยู่กันได้เลย เขาเรียกว่า "เซ้าหา" แล้วจึงค่อยบอกกล่าวให้ญาติพี่น้องทั้งสองฝ่ายทราบทีหลังก็ได้ (ประเพณีวัฒนธรรมชาวเลภูเก็ต. 2528 : 27)

ในเรื่องของการนิยประเวณี สังคมของชาวเลดูเหมือนจะไม่ค่อยจะถือเป็นเรื่องร้ายแรงเท่าไร ไม่เหมือนสังคมของไทยเราที่มีการถือสาอีกมาก โดยเฉพาะกรณีที่ภรรยาแอบคบชู้ผู้ชาย จะถือเป็นเรื่องคอขาดบาดตายทีเดียว แต่สังคมชาวเลมีแนวทางหรือธรรมเนียมปฏิบัติที่แตกต่างไป กนก ชวลีภณ ได้อธิบายถึงธรรมเนียมของชาวเลในเรื่องนี้ไว้ว่า หากภรรยาแอบคบชู้ผู้ชายและถูกจับได้ สามีจะไม่ลงมือลงไม้เอง แต่จะพาภรรยาและชายชู้ไปพบผู้ใหญ่นานเพื่อตกลงกัน ชายชู้จะต้องเสียค่าปรับเป็นเงิน 36 บาทให้กับสามี แล้วรับภรรยาของเขาไปครองรักกันต่อไปได้ (กนก ชวลีภณ. 2523 : 88) และกรณีที่หญิงมีหลายผัว (สามผัวขึ้นไป) จะไม่ถูกลงโทษจากสังคมอย่างรุนแรง เป็นแต่ถูกชุมชนนิทาถากถำลับหลังเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เท่าที่ได้เห็นและได้รู้มา เรื่องการนิยประเวณีมีน้อยมาก หรือแทบจะไม่มีเอาเลย ชาวเลจะถือสิทธิผัวเมียเดียวเมียเดียว คู่สามีภรรยาจะอยู่ช่วยกันทำมาหากินจนแก่เฒ่า การหย่าร้าง การละทิ้ง หรือแต่งงานใหม่ไม่ค่อยปรากฏในหมู่ของชาวเล ทั้งนี้เพราะชาวเลถือระบียบแบบแผนกันอย่างเคร่งครัดทุกชุมชน

2.2 ประเพณีการเกิด ชาวเลมีประเพณีเกี่ยวกับการเกิดที่ค่อนข้างจะแปลก และเป็นธรรมชาติอยู่มาก แต่ก็แฝงไว้ด้วยพิธีกรรมและความเชื่ออยู่มากเช่นกัน ชาวเลถือปฏิบัติ เรื่องการคลอดตามแบบฉบับของพวกเขามาตั้งแต่บรรพบุรุษ คือนิยมคลอดกับหมอกกลางบ้านหรือ หมอคำแยะด้วยวิธีการดั้งเดิมคลอดมา จนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังนิยมเช่นนั้น แต่ก็มีบ้างถ้าการ คลอดนั้นมีปัญหา เขาจะไปตามหมอคำแยะที่ชำนาญกว่าจากที่อื่น ซึ่งมีเครื่องมือการทำคลอดที่ทันสมัยและได้รับการยอมรับจากทางราชการมาช่วยทำคลอด หรือไม่ก็นำผู้ที่จะคลอดไปสถานีนามัย ที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านนั่นเอง

พิธีกรรมและความเชื่อนี้ จะเริ่มต้นตั้งแต่ผู้ที่ เป็นแม่ท้องได้ประมาณ 5 เดือน ผู้ที่เป็นพ่อจะต้องออกไปหาไม้เนื้อแข็งชนิดหนึ่งที่เรียกว่า "ไม้มะลาย" มาทำเป็นพื้น โดยการตัดออกเป็น 3 ท่อน ยาวท่อนละประมาณ 1 ศอก ท่อนแรกจะต้องตัดจากส่วนโคนต้น จนได้ 3 ท่อน ที่เหลือให้ทิ้งขว้างไป และจะต้องเก็บรักษาพื้นทั้ง 3 ท่อนไว้อย่างดีจนกว่าเด็ก จะคลอด จึงเอาไม้นี้มาทำเป็นพื้นค้ำน้ำ ซึ่งหมอคำแยะจะต้องมาท่องมนต์ว่าคาถาทำเป็นน้ำมันคร อีกทีหนึ่ง บางทีก็ใส่ถ่านก้อนเล็กลงไปในขัน เสกคาถาแล้วเอาน้ำมันครมาเป่าที่กระหม่อมเด็ก และลูบตัว เชื่อว่าเด็กจะเติบโตสมบูรณ์แข็งแรง ต้องคอยเอาน้ำมันครคบบกระหม่อมเด็กทุกวัน วันละ 3 ครั้งไปจนครบ 44 วัน ส่วนผู้เป็นแม่จะต้องกินหมากที่หมอคำแยะทำเตรียมเอาไว้ให้ ถ้ากินไม่ไหวหรือไม่กิน ก็จะให้ผู้ที่ เป็นพ่อของเด็กเคี้ยวแล้วเอาไปโปะไว้ที่กระหม่อมและลูบตัว ภรรยา (วิสิฐ ณะยะเฉียว. 2532 : 249)

ขณะเดียวกันเมื่อผู้เป็นแม่ท้องได้ 5 เดือน ผู้เป็นแม่ก็จะไปฝากท้องกับหมอ คำแยะประจำหมู่บ้าน โดยการนำเอาหมาก 3 คำ พลุ 3 - 5 ใบ และเงินไม่จำกัดจำนวน ไปให้หมอคำแยะเป็นค่าฝากท้อง หมอคำแยะก็จะจับบริเวณท้องของผู้เป็นแม่เพื่อตรวจดู สุขภาพเด็กในครั้งแรกเสียก่อน หลังจากนั้นผู้เป็นแม่จะไปตรวจอีกที่ครั้งก็ได้ไม่กำหนดเวลา อาจจะเดือนละครั้งหรือสองครั้งก็ได้

สถานที่ในการคลอดนั้น ปัจจุบันชาวเลจะนิยมคลอดลูกที่บ้านของตนเอง ซึ่งเป็น บ้านที่ปลูกสร้างอยู่บนบก โดยการนอนคลอดบนแคร่ไม้ไผ่ยกสูงขึ้น แต่บางบ้านก็อาจจะนอน คลอดบนพื้นธรรมดา แตกต่างกับชาวเลสมัยก่อนที่ต้องระเห่เร่ร่อนอยู่ตลอดเวลา มีที่อาศัยอยู่ บนเรือ ไม่มีบ้านเรือนที่พักบนบกที่แน่นอน ดังนั้นจึงใช้เรือเป็นที่คลอดลูกด้วย ชีวิตของชาวเล

ที่มีบ้านอยู่บนเรือนนี้ ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2521 : 73) ได้บรรยายไว้ว่า เมื่อชาวเลรู้วันกำหนดจะคลอดในเรือนใด ก็จะพาหมอคำแยซึ่งเป็นผู้หญิงคิดไปในลำเรือคายเสมอ ถ้าเมื่อยเจ็บท้องกลางทะเล ก็จะคลอดกันในเรือกลางทะเลนั่นเอง ถ้าอยู่ใกล้ฝั่งใกล้เกาะ ก็จะพาเรือเข้าพักชายหาดหรือริมตลิ่ง การอยู่ไฟก็จะอยู่ในเรือหรือบนบ้านที่พิกบนชายหาด ระยะเวลาที่ผู้หญิงอยู่ไฟราว 3 - 7 วัน แล้วก็ออกไปจับกุ้งหาปลากินได้ตามปกติ

เมื่อถึงกำหนดจะคลอด หมอคำแยก็จะเตรียมสิ่งของมางประการไว้ทำพิธีกรรมบางอย่าง เพื่อให้คลอดง่ายและเป็นสิริมงคลแก่แม่และเด็ก ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2521 : 73) ได้บรรยายพิธีกรรมช่วงนี้ไว้ว่า ขณะเมื่อหญิงตั้งครรภ์เริ่มเจ็บท้อง หมอคำแยก็จะจัดแจงเอา "สอมราก" ขนาดเล็ก ๆ มา 2 ใบ ช่างในใส่หมากพลู สดางค์ ข้าวสาร เป็นต้น อย่างละนิดละหน่อย แล้วเอามะพร้าวปอกเปลือกมาลูกหนึ่งเรียกว่า "พรวาราก" พันค้ายค้ายสีขาวหรือค้ายสายสิญจน์รอบลูกมะพร้าว (จุฑามะพรวารากใช้สอมราก 1 ใบต่างหากถือเป็นการบูชาทายาย นิมรพญูญ) เพื่อให้เด็กง่ายไม่มีอันตราย โดยหมอเอาฝ่ามือไปรมควันเทียนแล้วนำมาลูบท้องหญิงที่กำลังจะคลอด พร้อมกับท่องมนคาถาหรือภาวนา พอเด็กคลอดแล้ว หมอคำแยจะเป็นคนตัดสายสะดือและทิ้งข้อให้เสร็จ เมื่อคลอดได้ 3 วัน หมอจะมา "ปักราก" คือมาเอาเครื่องบูชาทายายไป ซึ่งภายในมีสดางค์อยู่ด้วย ส่วนคำจ้างรางวัลจะว่าอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก และพอคลอดกำหนด 3 วันก็โกนผมไฟ หมอคำแยจะทำหน้าที่มานับนวดขณะอยู่ไฟวันละ 2 ครั้ง ในตอนเช้าและเย็น รวม 3 วัน เป็นอันเสร็จพิธีการคลอดบุตร ส่วนหญิงที่หมอคำแยให้คนคลอดกินนั้น ใช้น้ำในป่านำมาต้มให้กินสิ่งเดียว เป็นยาร้อน ไม่มีสิ่งอื่นอีก

ในการตัดสายสะดือเด็กนั้น สมัยก่อนชาวเลจะใช้เครื่องมืออย่างง่าย ๆ ที่ทำขึ้นเอง คือใช้ไม้ไผ่เหลาบาง ๆ ตัดสายสะดือเด็ก แต่ปัจจุบันนี้หมอคำแยของชาวเลรู้จักใช้เครื่องมือทำการคลอดที่ทางอนามัยมอบให้ใช้ตัดสายสะดือเด็กแทน หรือถ้าไม่มีก็จะใช้มีดเล็ก ๆ ที่ใช้แกะหอย หรือมีดขรรคมคาที่สะอาดมาใช้แทน

ส่วนการอยู่ไฟก็เหมือนกัน เมื่อคลอดแล้วผู้เป็นแม่จะต้องอยู่ไฟประมาณ 7 วัน ถ้าเป็นลูกคนแรกจะอยู่ไฟ 9 วัน วิธีการอยู่ไฟของชาวเลคล้าย ๆ กับการอยู่ไฟของคนไทยในสมัยก่อน โดยจะทำเชิงกรานบรรจุหินแล้วก่อไฟขึ้น เชิงกรานที่ใช้ก่อกองไฟจะวางไว้ใต้

แคว่ของแม่ หรือบริเวณใดของท้องก็ได้ นอกจากนั้นหมอกำแยจะใช้ก้อนเส้าซึ่งใช้ธูปหรือหินเผาให้ร้อน เอนำมารูด แล้วใช้ผ้าพันก้อนเส้านั้นก่อนนำไปกดหรือวางไว้บริเวณท้องของแม่ วิธีการเช่นนี้พวกเขาเชื่อว่าจะทำให้มดลูกเข้าอู่หรือคืนสภาพปกติได้เร็วขึ้น ซึ่งเหมือนกับความสำเร็จของคนไทยสมัยก่อนเช่นกัน

เรื่องอาหารการกินของผู้ที่คลอดใหม่ ๆ ก็เช่นเดียวกัน ชาวเลจะมีความเชื่อเหมือนกับคนไทยสมัยก่อน เขาเชื่อว่าอาหารบางชนิดแสดงต่อผู้คลอดใหม่ ๆ มาก ไม่ควรจะให้รับประทาน ไก่แก่อาหารจำพวกเนื้อ หรือปลาที่ไม่มีเกล็ด อาหารเย็น ๆ พวกผลไม้บางชนิด เช่น แคนโก ห้ามรับประทานเป็นอันขาด อาหารที่บำรุงสุขภาพของแม่ลูกอ่อนนั้น จะเป็นอาหารตามความเชื่อของพวกเขาเอง และควรให้แม่ลูกอ่อนกินยาประเภทยาของสุราค่ายจะช่วยให้สุขภาพดีขึ้น สำหรับอาหารการกินของเด็กแรกเกิด ชาวเลนิยมให้เด็กแรกเกิดกินน้ำผึ้งรวงเพื่อถ่ายของเสียในท้องออก อาหารระยะแรกของเด็กแรกเกิดคือน้ำนมมารดา พอโตขึ้นก็ให้กินข้าวสุกเปล่า ๆ โดยไม่ผสมกับอาหารอื่นเลย

2.3 ประเพณีงานศพ พิธีงานศพของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต มีส่วนที่คล้ายกับพิธีงานศพของชาวไทยมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามอยู่บ้าง บางส่วนก็มีพิธีงานศพของชาวไทยปะปนอยู่ ทั้งนี้เพราะว่าชาวเลในจังหวัดภูเก็ตได้ติดต่อกับและสมาคมกับคนไทยที่นับถือทั้งศาสนาพุทธ และชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม อย่างไรก็ตามนับว่างานศพของชาวเล เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะยังมีพิธีการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของพวกเขาให้สังคมภายนอก ได้ศึกษาเรียนรู้และวิเคราะห์กันอีกต่อไป

เมื่อมีคนตายในหมู่บ้าน ชาวเลจะทำพิธีกรรมต่าง ๆ และรับฝังศพในวันนั้นทันที ซึ่งคล้ายกับพิธีงานศพของชาวไทยมุสลิมเช่นกัน หรือถ้าหากฝังไม่ทันในวันนั้น ก็จะเก็บศพไว้เพียง 1 คืนเท่านั้น แล้วกระทำพิธีฝังในวันรุ่งขึ้น ส่วนเพื่อนบ้านชาวเลด้วยกัน ทันทีที่รู้ข่าวว่ามีการตาย แต่ละครอบครัวจะส่งตัวแทนไปยังบ้านของผู้ตาย พร้อมกับนำสิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามฐานะของตนเอง เช่น ข้าวสาร น้ำตาล หรือสิ่งอื่น ๆ ไปช่วยเหลือเจ้าภาพ

ศพของชาวเลนั้น จะบรรจุในโลงที่ทำกันเองหรือซื้อมา โลงศพชาวเลสมัยก่อนจะทำแบบง่าย ๆ โดยใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกแล้วนำมากรองผูกติดกันเป็นฟากยาว ใช้ผ้าขาวม้าม้วนฟาก แล้วยกศพวางบนผ้าขาวม้า ม้วนฟากห่อศพ มัดหัวและท้ายฟากไม้ไผ่ ใช้ไม้ทามสอด

บนเชือกที่มัดแล้วหามศพนำไปฝัง แต่ปัจจุบันโลงศพของชาวเลใช้กระดานทอกระปุมีลักษณะเช่นเดียวกับโลงศพของคนไทย

ก่อนจะนำศพลงโลง จะมีการอาบน้ำศพเช่นเดียวกับงานศพของคนไทย แต่ให้ผู้ที่อาบน้ำศพต้องเป็นเพศเดียวกับผู้ตาย ถ้าต่างเพศกันชาวเลเชื่อว่าจะทำให้วิญญาณผู้ตายไม่ไปผูกไปเกิด และทำให้ผู้ตายแรงมากจะคอยหลอกหลอนชาวบ้าน วิธีการอาบน้ำศพ เขาจะนั่งพับเพียบซีกกัน 2 คน แล้วยกศพวางบนคอก จากนั้นก็จะช่วยกันอาบน้ำ เมื่ออาบน้ำเสร็จก็แท่งตัวด้วยเสื้อผาซุกใหม่ให้ผู้ตาย ไม่สวมรองเท้า บางรายก็ใช้ผาขาวห่อศพแล้วบรรจุลงในโลง ใส่ข้าวสาร ของใช้ และเสื้อผ้าบางชิ้นที่เป็นของผู้ตายลงในโลงศพด้วย

ก่อนจะเคลื่อนศพไปยังที่ป่าช้า จะมีพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อของชาวเลบางประการ คือ เขาจะให้คนหามศพซึ่งจะต้องมีจำนวนเลขคู่ ยกโลงศพให้สูงขึ้น แล้วให้ญาติพี่น้องของผู้ตายคลานลอดใต้โลงศพ 3 ครั้ง จากนั้นจึงหามศพไปยังป่าช้าทำพิธีดังต่อไปนี้ ขณะยกศพญาติพี่น้องของผู้ตายต้องนำของไป 3 อย่าง คือ หน่อมะพร้าว 1 หน่อ มะพร้าวปอกแล้ว 2 ผล และน้ำ 1 กระละมัง น้ำ 1 กระละมังนี้จะวางไว้ก่อนถึงหลุมศพใกล้ทางเดิน สำหรับให้ญาติผู้ตายล้างมือล้างเท้าหลังจากเสร็จพิธีแล้ว ส่วนหน่อมะพร้าวและผลมะพร้าว ใช้สำหรับทำพิธีกรรมของหมอผี

เมื่อวางศพลงหลุมซึ่งมีความลึกประมาณ 1 - 2 เมตร โตะหมอดหรือหมอผีจะผ่ามะพร้าวทั้ง 2 ผล เหน้ามะพร้าวลงบนโลงศพและคว่ำกะลามะพร้าวทั้งหมกลงบนโลง แล้วให้ตัวแทนผู้หามศพ 2 คน ยืนตรงกันสองข้างฝั่งปากหลุม โดยหันหลังให้กันเพื่อทำพิธีเวียนผ้าขุบ (ผาขาวม้า) โดยส่งผาจากมือขวาของคนหนึ่งไปให้อีกคนหนึ่งซึ่งจะรับด้วยมือขวาเช่นกัน แล้วส่งกลับมาด้วยมือซ้ายให้คนแรก ทำเช่นนั้นจนครบ 3 รอบ การทำพิธีนี้มีความเชื่อว่าจะทำให้วิญญาณผู้ตายลืมเหตุการณ์สมัยยังมีชีวิตอยู่ และมีให้วิญญาณมาหลอกหลอนลูกหลานต่อไป

พิธีกรรมต่อไป หมอผีจะให้ผู้หามศพทุกคนนั่งรอบปากหลุม แล้วหมอผีจะกำคันทิ้งจากหลุมศพทั้ง 2 กำมือมาค้ำบนไม้ทั้ง 2 ข้างของผู้หาม คอจากนั้นจึงสาธยายมนต์ครุหนึ่งแล้วชักคันทิ้งจากมือลงในหลุมศพ ทำเช่นนี้ 3 ครั้งให้ผู้หามศพ 1 คน จนครบทุกคน เสร็จแล้วผู้มาร่วมพิธีทุกคนจะหยิบคันทิ้งคนละกำโรยบนโลงศพ แล้วช่วยกันกลบคินให้สูงขึ้น พร้อมกับปลูกมะพร้าวไว้ 1 ต้น เพื่อเป็นการอธิษฐานว่าบรรพบุรุษเมื่อตายไปแล้ว ชีวิตของลูกหลานที่อยู่

ข้างหลังจะอยู่เย็นเป็นสุขหรือไม่ ถ้าพระพรหมออกมาออกนอกผลก็ แสดงว่าลูกหลานจะมีความสุขก็เช่นเดียวกัน (ประเทือง เครือหงส์. 2519 : 152)

หลังจากเสร็จพิธีฝังศพแล้ว 3 วัน หรือ 7 วัน ชาวเลก็จะมีการประเพณีทำบุญให้แก่ม้า โดยการนำข้าวปลาอาหาร ขนม หรือสิ่งของที่ม้าเคยชอบไปไว้ที่ปากหลุมฝังศพ ลูกหลานของม้าจะนั่งพูดจาบอกให้ม้ามาร่วมของเช่นไหว้เหล่านั้น การทำบุญเช่นนี้ เพื่อนบ้านใกล้เคียงในหมู่บ้านจะมาช่วยเหลือเช่นเดียวกัน เพราะเขาสามารถรู้ว่าบ้านใดมีงานศพ โดยสังเกตจากกองไฟซึ่งบ้านม้าจะก่อกองไฟไว้หน้าบ้านทันทีที่มีคนตายตลอด 3 วัน 3 คืน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้รู้ว่าการตายเกิดขึ้นแล้วนั่นเอง

ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีงานศพของชาวเลที่ปลักย้อยยังมีอีกหลายประการ ซึ่งชาวเลแต่ละชุมชนในภาคใต้ของประเทศไทย มีความเชื่อและปฏิบัติแตกต่างกัน เช่นชาวเลแถบจังหวัดสตูล อาจจะมีพิธีกรรมและปฏิบัติผิดกันกับชาวเลแถบจังหวัดภูเก็ตหรือระนอง ทั้งนี้ เพราะอิทธิพลของสังคมภายนอกที่ชาวเลได้รับของแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ความเชื่อในเรื่องปลักย้อยเกี่ยวกับงานศพของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต ทุกชุมชนเกือบจะเหมือนกันหมด เช่น ชาวเลมีความเชื่อว่าเมื่อฝังศพจะต้องให้ศพหันหัวไปทางทิศเหนือ ผู้ที่อาบนํ้าศพเมื่อบรรจุศพลงฟากหรือลงในโลงแล้ว ต้องให้หมอนี่ประจำกลุ่มเหยียบหลังทุกคน เพื่อป้องกันมิให้โค่นอากรรพวิญญานของม้า ถ้าต้องการเอาศพไว้ก็อย่าอาบนํ้าให้ศพก่อน ถ้ามีการอาบนํ้าศพเมื่อใด ก็ต้องรีบแต่งตัวศพและฝังทันทีมิให้ไว้ศพ ก่อนที่จะบรรจุศพลงฟากหรือลงในโลง จะต้องเอาของมีคม เช่น มีด หรือกรรไกร และหมากพลูอย่างละ 1 คำ ทั้งบนอกของศพทันที โดยเชื่อว่าของพวกนี้จะช่วยกันวิญญานดวงอื่น ๆ มิให้มาทำการรบกวนวิญญานของม้า ส่วนคนที่ไปร่วมพิธีศพจะต้องมีของมีคมติดตัวไปคนละ 1 ชิ้น เป็นต้น

ปัจจุบันอิทธิพลของศาสนาพุทธเข้าไปมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชาวเลมากขึ้น เมื่อมีการตายเกิดขึ้น ชาวเลบางครอบครัวก็หันมาทำพิธีกรรมแบบคนไทยบ้างแล้ว มีการนิมนต์พระมาสวดศพ ใช้ผ้าขาวคลุมศพไว้ โดยยังไม่อาบนํ้าศพก่อนเหมือนแต่เดิม

2.4 ประเพณีลอยเรือ ประเพณีอย่างหนึ่งของชาวเลที่ทุกคนถือว่ามีความสำคัญและมีความหมายต่อพวกเขามาก คือพิธีลอยเรือ เป็นพิธีที่ชาวเลทุกคนต้องมาร่วมอย่างพร้อมเพรียงกัน ถ้าหากชุมชนชาวเลใดไม่ได้จัดพิธีนี้ ชาวเลที่อยู่ในชุมชนก็จะไปร่วมพิธีลอย

เรือกับชาวเลชุมชนอื่น เพราะพิธีลอยเรือนี้เป็นเรื่องของความเชื่อที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา ซึ่งเป็นความเชื่อที่ยึดมั่นกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษดั้งเดิมของพวกเขาแล้ว

ความเป็นมาของพิธีนี้ เกิดจากความเชื่อพื้นฐานของพวกชาวเลในเรื่องอิทธิพลของสิ่งที่ไม่เห็นหรือธรรมชาติ เรื่องของความเชื่อจึงกล่าว สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 3 ได้บันทึกไว้ว่า เนื่องจากชีวิตของชาวเลผูกพันอยู่กับทะเลตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะเขาคงหากินอยู่ในท้องทะเล ต้องต่อสู้กับคลื่นลม ต้องเสี่ยงความตายตลอดเวลา ชาวเลต่างเชื่อว่า ในทะเลมีเทพเจ้า หรือชิน บนเกาะก็มี "เจ้าเกาะ" และสิ่งมีชีวิตประหลาดต่าง ๆ คอยกลืนคนทำให้ได้ทั้งคนและโขน โดยเฉพาะในฤดูมรสุมเต็มไปด้วยการเสี่ยงชีวิต เขาจึงต้องประกอบพิธีลอยเรือเพื่อขออำนาจของเจ้าเกาะช่วยคุ้มครองพวกเขา พร้อมกับปล่อยเคราะห์กรรมอัปมงคลไปเสียจากหมู่เกาะ (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้. 2529 : 969) และถ้าสิ่งที่เป็นอัปมงคลหรือเคราะห์กรรมต่าง ๆ ซึ่งควรจะหายสาบสูญไปในทะเลพร้อมกับเรือ เกิดถูกคลื่นซัดกลับมาที่ฝั่งอีก พวกชาวเลเชื่อว่าเป็นลางร้าย ชาวเลก็จะเริ่มพิธีลอยเรือกันใหม่อีกครั้ง

ชีวิตที่ท่ามาหากินอยู่กับทะเลของชาวเลนั้น แต่ละปีจะมีช่วงที่ประสบกับมรสุมคลื่นลมรุนแรงอยู่ 2 ครั้งด้วยกัน คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ "ลมออก" กับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ หรือ "ลมพริก" ดังนั้นพิธีลอยเรือของชาวเลจึงต้องกระทำก่อนถึงหน้ามรสุม โดยกระทำปีละ 2 ครั้ง คือในเดือน 6 และเดือน 11 พวกเขามีความเชื่อว่าสิ่งที่เป็นอัปมงคลหรือความวิบัติทั้งหลาย จะถูกเรือลอยไปทิ้งที่ "เมืองออก" และ "เมืองพริก" (กนก ชูลักษณ์. 2523 : 145) จำนวนวันที่จัดแต่ละแห่งก็อาจจะไม่เท่ากัน เช่น ชุมชนชาวเลที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จะจัด 2 วัน ชุมชนชาวเลที่เกาะอาดัง จังหวัดสตูล และชุมชนชาวเลภูเก็ต จะจัดพิธีนี้ 3 วัน เป็นต้น

สำหรับชุมชนชาวเลในเกาะภูเก็ตที่จัดพิธีลอยเรือ นั้น จะมีชุมชนชาวเลที่เกาะสิเหร่ ชุมชนชาวเลที่บ้านสะพาน และชุมชนชาวเลที่ท่าฉัตรไชย (แหลมหลาและบ้านเหนือ) ส่วนชุมชนชาวเลที่หาดราไวย์นั้น เป็นชาวเลกลุ่มเดียวที่กระทำพิธีสะเกาะเคราะห์ไล่สิ่งอัปมงคลที่ไม่เหมือนชาวเลกลุ่มอื่น คือใช้พิธีทำนํ้ามนตร์แทนพิธีลอยเรือ ซึ่งเขาถือว่ามีความสำคัญเทียบเท่ากับพิธีลอยเรือเช่นกัน (วิสิฐ มะยะเฉียว. 2532 : 236)

พิธีลอยเรือของชาวเลที่จังหวัดภูเก็ตนั้น จะเริ่มตั้งแต่วันขึ้น 14 ค่ำของเดือน 6

และเดือน 11 แต่พวกเขาจะเตรียมจัดซื้อจัดหาข้าวของไว้ทำพิธีให้พร้อมเสร็จตั้งแต่วันที่ขึ้น 13
 ค่ำ เหมือนวันสุกดิบของไทยนั่นเอง ในวันที่ข้าวเลจะซื้อเสื่อผ้าใหม่ให้ทุกคนในครอบครัว เพราะ
 เป็นธรรมเนียมของพวกเขาคือต้องสวมเสื่อผ้าใหม่ทุกคนในพิธีวันลอยเรือ และในกลางคืนของวัน
 ขึ้น 13 ค่ำนั้น พวกชาวเลจะเริ่มทำขนมไว้สำหรับพิธีในวันรุ่งขึ้น ขนมที่ชาวเลนิยมทำสำหรับพิธี
 ลอยเรือ ได้แก่ขนม "บลาก้า" ลักษณะคล้ายขนมโคของไทยที่ยังไม่ได้คลุกมะพร้าว มีไส้มะพร้าว
 เคี้ยวน้ำตาลแดง ขนม "นุยนุย" (ขนมอี๋ของชาวภูเก็ต) ทำด้วยแป้งข้าวเหนียวปั้นกลม ๆ ต้ม
 ในน้ำตาลใส่ขิง และขนม "จูโจย" (ขนมจูนของชาวภูเก็ต) (ประเพณีวัฒนธรรมชาวเลภูเก็ต.
 2528 : 16) ขนมเหล่านี้จะเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ หรือจะทำทุกชนิด สำหรับนำไป
 เชนไหว้ "คาโค๊ะ" ที่พวกเขานิยมนับถือ ซึ่งพวกชาวเลเรียกกันว่า "โค๊ะคามี" และนำไปเซ่นไหว้
 ผีบรรพบุรุษ โดยการนำไปเซ่นไหว้ที่ "หลา" ก็คือศาลาหรือศาลพระภูมิเจ้าที่ของชาวเลนั่นเอง

รุ่งเช้าของวันขึ้น 14 ค่ำ ซึ่งเป็นวันเริ่มพิธีลอยเรือ พวกผู้ชายชาวเลกลุ่มหนึ่ง
 จะเข้าป่าเพื่อหาไม้ประเภทไม้เนื้ออ่อน ไม้แฉะ ไม้ทองหลาง และไม้ระกำ ไว้สำหรับประกอบ
 เป็นลำเรือ เมื่อได้ไม้ที่ต้องการแล้ว พวกเขาจะขนมากองไว้นอกหมู่บ้าน และช่วยกันเลา
 ถาก และกลึงเลาไม้เหล่านั้นให้เป็นส่วนประกอบต่าง ๆ ของเรือ โดยใช้ไม้ทองหลางสำหรับ
 ทำเป็นโครงแกนท้องเรือ หัวเรือ ห้ายเรือ และจิงกูค นอกจากนั้นยังต้องแกะไม้ให้เป็นรูปคน
 สูงประมาณ 8 นิ้ว จำนวน 12 ตัว ไว้เป็นผีพายประจำเรือ เพื่อจะได้ช่วยกันพายเอาสิ่งที่เป็น
 อัปมงคลไปสู่ "เมืองออก" และ "เมืองพริก" ตามความเชื่อของเขา (ถนน สุลักษณ์. 2523
 : 146) เศษไม้ทองหลาง ชาวเลจะแกะเป็นเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น มีด จัก
 เคา หม้อ ครก สาก เป็นต้น ส่วนไม้ระกำ ชาวเลจะช่วยกันปอกเปลือกหึงเอาไส้ในผูกรวมไว้
 เป็นมัด ๆ และเตรียมเลาไม้ไผ่ให้แหลมเป็นซี่ไว้แทนตะปู เตรียมก้อนหินไว้คอกแทนค้อน
 เตรียมมีดเตรียมขวานเอาไว้ตัดไม้ให้ยาวตามที่ต้องการ อุปกรณ์ต่าง ๆ ก็มีพร้อมที่จะประกอบ
 เป็นลำเรือสำหรับพิธีได้แล้ว

ครั้นเวลาบ่ายประมาณ 15.30 - 16.00 น. โค๊ะหมอของชาวเลก็นำเครื่อง
 เชนไหว้ ประกอบด้วย ไถย่าง สุรา เปลือกหอย ข้าวคอก และกำยานไปที่หลา ส่วนชาวบ้าน
 ก็จะนำขนมที่เตรียมไว้ตั้งแตกลางคืน พร้อมด้วยหมากพลู ยาสูบ และเทียนนำไปร่วมพิธีด้วย
 โค๊ะหมอจะเริ่มทำพิธีเซ่นไหว้ที่หน้าหลา โดยการเชิญคาโค๊ะ (เทวดา) และผีบรรพบุรุษให้มา

รับของเช่นไต้หวัน พิธีกรรมช่วงนี้ สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ (2529 : 3) ได้อธิบายไว้ว่า โตะหมอซึ่งนั่งประกอบพิธีหน้าหลา จะเผาก่ายานในกะลา แล้วยื่นส่งให้ชาวเลที่อยู่รอบ ๆ หลา โตะหมอยื่นส่งให้ทางขวา ชาวเลที่ได้รับกะลาก่ายานก็จะส่งกันต่อ ๆ ไปจนครบสามรอบ จากนั้นโตะหมอก็จะจุดเทียนไปปักไว้บนหลา แล้วจะเปล่งเสียงโห่ ชาวเลที่อยู่รอบ ๆ หลาจะเปล่งเสียงรับว่า "เฮ้ว" โตะหมอก็จะโปรยและชักข้าวคอกไปที่หลาทั้งสี่ทิศ เมื่อโห่และโปรยข้าวคอกครบสามครั้งแล้ว ก็จะนำธงขาวไปปักไว้ที่หลาทั้งสี่ทิศเป็นอันเสร็จพิธีเช่นไต้หวัน ส่วนขนมและเครื่องเช่นไต้หวันต่าง ๆ ชาวเลจะแบ่งกันกิน และจะตักกินให้หมดที่บริเวณหลา จะนำกลับไปบ้านไม่ได้

เมื่อเสร็จพิธีเช่นไต้หวันที่หลาแล้ว ชาวเลทั้งหญิงและชายก็จะไปช่วยกันขนวัสดุและอุปกรณ์ ซึ่งกองเตรียมไว้นอกหมู่บ้านแต่เข้ามาในบริเวณพิธีกลางหมู่บ้าน โดยขบวนแห่จะแห่ไปตามชายหาดซึ่งมีคนครึ่งพื้นเมือง เช่น รวมะนา ของ ฉิ่ง บรรเลงนำหน้าขบวน จนกระทั่งเข้าไปใกล้หลาที่ทำพิธีในคอนเย็นแล้ว ขบวนแห่จึงจะแห่อุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าหมู่บ้านจนถึงบริเวณพิธี จากนั้นก็เริ่มนำไม้ต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ค่อลำเรือ โดยใช้ไม้ทองหลางเป็นโครงแกนของท้องเรือ พิธี หัวเรือ ห้ายเรือ และจิงตุก ซึ่งมีความยาวของลำเรือประมาณ 5 - 7 เมตร แล้วใช้ไม้ระกาค่อเป็นค้ำเรือกว้างประมาณ 1 เมตร ความสูงระหว่างท้องเรือถึงกราบขอบเรือประมาณ 70 เซนติเมตร คีคเสากระโคงเรือค้ำไม้ขนาดนิ้วหัวแม่มือ 3 เส้า สูงประมาณ 2 เมตร มีผ้าขาวเป็นใบเรือ (สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2529 : 2)

เมื่อค่อเรือเสร็จซึ่งใช้เวลาประมาณ 8 ชั่วโมง ชาวเลก็จะนำสิ่งที่แกะสลักเอาไว้จักวางในลำเรือ พร้อมทั้งจุดเทียนวางรายรอบลำเรือ ส่วนหัวหน้าครอบครัวแต่ละบ้านก็จะประภีษฐ์ทุกการอุปคนจากไม้ระกาค่อเท่ากับจำนวนคนในครอบครัวของตน นำไปใส่ในลำเรือพร้อมทั้งเล็บมือเล็บเท้า และผมที่จักเตรียมไว้ นอกจากนี้ยังนำของที่บริโภคในครัวเรือน เช่น เกลือกะปิ หอม กระเทียม หมาก พลุ อย่างละเล็กละน้อยใส่ไปค้ำย เพื่อว่า "ปากไต้" ญาติพี่น้องที่ล่องกลับไปแล้ว หลังจากนั้นก็เริ่มเร่งเรือแข่งวิ่งเรือจนสว่าง (กนก ชูลักษณ์. 2523 : 147)

ก่อนจะสว่างของวันขึ้น 15 ค่ำ ซึ่งเป็นวันที่จะล่องเรือ โตะหมอหรือหมอดีก็จะมาทำพิธีสวดคาถา เพื่อให้สิ่งที่ไม่ดีหรือเคราะห์กรรมของพวกชาวเลได้ล่องไปพร้อมเรือนี้ด้วย นอกจากนั้นชาวเลทั้งหลายจะมาพร้อมกันที่เรือพิธี โดยทุกคนจะมีข้าวคอกมาคนละ 1 กำมือ

ทุกคนจะกำข้าวตอกแล้ววักไปตามร่างกายจนทั่วทุกส่วน เพื่อขอให้เคราะห์กรรมและโรคภัยไข้เจ็บทั้งหลายออกจากตัว เสร็จแล้วทุกคนก็จะชักข้าวตอกไปที่เรือพิธี พอสว่างพวกผู้ชายชาวเล ก็จะยกเรือพิธีไปวางไว้บนเรือหางยาว คนอื่น ๆ ก็จะเดินตามไปส่งถึงริมน้ำ เรือหางยาวก็จะนำเรือพิธีออกจากฝั่งไปกลางทะเลลึก แล้วจึงปล่อยเรือพิธีลงน้ำไป ให้กระแสน้ำพาเรือออกไปสู่ท้องทะเล อย่าให้กระแสน้ำพาเรือกลับเข้ามาฝั่งอีก มิฉะนั้นชาวเลก็จะต้องทำพิธีกันใหม่ ดังนั้นผู้ที่นำเรือไปปล่อยจะต้องมีความรู้ในเรื่องกระแสน้ำเป็นอย่างดีด้วย

หลังจากที่ไ้กระทำการปล่อยเรือให้ลอยไปสู่ท้องทะเลลึกแล้ว พวกผู้ชายชาวเลจะพากันเข้าป่าอีกครั้งหนึ่ง เพื่อไปตัดไม้มาทำเป็นสิ่งที่ช่วยบักวังควาญ ซึ่งชาวเลเรียกว่า "กาอยู่ฮาคัก" เมื่อได้ไม้ตามที่ต้องการแล้วจะต้องตากเอาเปลือกนอกออก แล้วนำมาประกอบเป็นไม้กาอยู่ฮาคัก ลักษณะและวิธีการทำไม้กาอยู่ฮาคัก สมหมาย ปันพุทธศิลป์ (2529 : 5) ได้อธิบายไว้ว่า จะต้องใช้ไม้ขนาดก้นแขนยาวต้นละ 2.5 - 3 เมตร จำนวน 7 ต้น แล้วใช้ไม้ขนาดเดียวกันยาว 2 เมตร เป็นไม้ขวางเหมือนรูปไม้กางเขน ใช้ใบกระพ้อติดไว้ที่ปลายไม้กางเขนทั้ง 3 ปลาย

ไม้กาอยู่ฮาคักนี้ ชาวเลถือว่าเป็นไม้ที่ศักดิ์สิทธิ์ สามารถช่วยป้องกันและบักวังควาญสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ได้ ไม้ที่ติดทางขวางเปรียบเสมือนแขน ส่วนใบกระพ้อเปรียบเสมือนนิ้วมือคอยป้องกันใบพัดไม่ให้โรคภัยไข้เจ็บ และมีร้ายทั้งหลายเข้ามาวังควาญชาวม้าน

ในตอนเย็น ชาวเลทั้งหลายจะแห่ไม้กาอยู่ฮาคักทั้ง 7 ต้น นำมามากไว้ยังบริเวณที่เคยวางเรือพิธี โดยจะปักเป็นแนวตั้งจากบกออกสู่ทะเล จากนั้นก็มีการรื้อนเริงเต้นร้องแจ้งฉลองรอบ ๆ เสาไม้กาอยู่ฮาคัก ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์ทั้ง 7 ต้น อย่างสนุกสนานจนสว่างและพอรุ่งสางของวันแรม 1 ค่ำ ชาวเลจะนำไม้กาอยู่ฮาคักทั้ง 7 ต้น ไปปักเป็นแนวตลอดทั้งแก่งหัวจกท้ายหมู่บ้าน เพื่อให้ทำหน้าที่คุ้มครองพวกเขาตลอดไป จนกว่าจะถึงพิธีลอยเรืออีก 6 เดือนข้างหน้าจะเวียนมาถึงอีกหน จึงจะถอนไม้เก่าและปักไม้ศักดิ์สิทธิ์ต้นใหม่ต่อไป (ถนนสุลักษณ์. 2523 : 149)

สำหรับชุมชนชาวเลที่หาดราไวย์ ความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับการสะเคาะเคราะห์กรรมต่าง ๆ จะใช้พิธีการห่านำนครแทนพิธีการลอยเรือ ชาวเลกลุ่มนี้ถือว่ามีความสำคัญเทียบเท่ากับพิธีลอยเรือ ชาวเลที่หาดราไวย์จะมีพิธีห่านำนครปีละ 2 ครั้ง คือในเดือน 6 และ

เดือน 11 เหมือนพิธีลอยเรือเช่นกัน พิธีจะเริ่มตั้งแต่วันขึ้น 12 ค่ำ จนถึงเช้าตรู่ของวันขึ้น 14 ค่ำ ดังนั้นพวกเขาจะหยุดออกทะเลตั้งแต่วันขึ้น 12 ค่ำ เพื่อช่วยกันตระเตรียมการจัดงานต่าง ๆ เช่นช่วยกันทำเวทีร่าย เปรยไรเงินจากพวกชาวเลด้วยกันครอบครัวละ 20 - 30 บาท เพื่อสมทบทุนในการจัดงาน เตรียมเครื่องขยายเสียง เครื่องดนตรีสากล เป็นต้น และก็เป็นธรรมชาติของพวกเขามือจะมีงานการอะไร มักจะมีการฉลองกันก่อนพิธีเสมอ ดังนั้นในตอนค่ำ ชาวเลทั้งหนุ่มสาวเข้ามาก็จะจับกลุ่มสนุกสนานกัน มีการร่าย ร่มวงกุ่มสุรา หรือไม่ก็ร้องเพลงชาวเล โดยมีเครื่องดนตรีร้องแฉ่งประกอบ เป็นต้น

รุ่งเช้าของวันขึ้น 13 ค่ำ ชาวเลแต่ละบ้านจะนำโองน้ำซึ่งมีฝายปิมาเรียงไว้ที่ลานพิธี ชาวเลอีกกลุ่มหนึ่งจะแยกกันไปทำศาลพิธี โดยมีเด็ก ๆ ช่วยทำรั้วรอบศาลเพื่อให้มีบริเวณทำพิธี ส่วนพวกผู้หญิงแต่ละบ้านจะเตรียมทำขนมมบลากา ขนมอี หรือขนมจูน อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ พวกผู้ชายจะเตรียมย่างไก่ เตรียมข้าวเหลือง (นาธิญแย, นาธิ = ข้าว, ญแย = ชมื่น) เตรียมน้ำมันใส่ที่ลานพิธี ทำที่ประธานมนตร์ โดยการนำเอาดอกมะพร้าว ดอกหมาก ใบเงิน ใบทอง ใบหมากผู้หมากเมีย มามักรวมกัน (วิสิฎฐ์ มะยะเฉียว. 2532 : 236)

ในตอนเย็นของวันนั้นประมาณ 16.30 น. ชาวเลทั้งหลายก็เริ่มนำข้าวของที่จะทำพิธีซึ่งได้แก่ อาหารคาว - หวาน เสื้อ ธง (ป้าย) ของแต่ละครอบครัวไปยังศาลพิธี อาหารส่วนหนึ่งจะแบ่งให้คนที่คอยรับไปเป็นเครื่องเซ่นไหว้บนศาล ส่วนมากจะเป็นขนม ไก่ ข้าวตอก และเงินเล็ก ๆ น้อย ๆ ใครที่ไปถึงบริเวณพิธีก่อนจะปักธงใกล้ ๆ กับศาล แล้วปูเสื่อนั่งรวมกันแต่ละครอบครัว โดยวางอาหารต่าง ๆ ไว้ข้างหน้า เพื่อรอโต๊ะหมอมจะมาทำพิธีต่อไป

เมื่อโต๊ะหมอมมาถึงบริเวณศาลพิธีประมาณ 17.00 น. พิธีกรรมต่าง ๆ ก็เริ่มขึ้น วิสิฎฐ์ มะยะเฉียว (2532 : 241) ได้อธิบายพิธีกรรมช่วงนี้ไว้ว่า โต๊ะหมอเริ่มทำพิธีโดยการจุดเทียนและเผากำยาน พร้อมกับยกมือพนมท่องปริกรรมคาถาต่าง ๆ ซึ่งใช้เวลาประมาณ 20 นาที แล้วจึงส่งกำยานไปให้คนข้าง ๆ ส่งต่อ ๆ กัน วนรอบศาลพิธี 3 รอบ ค่อยจากนั้นผู้ช่วยโต๊ะหมอจะนำข้าวตอกเดินไปรอบ ๆ บริเวณที่ชาวเลนั่งชุมนุมกัน 3 รอบเช่นกัน ข้าวตอกที่ไปรอบบนพื้น ชาวเลจะแย่งกันนำมากินทันที ผู้ช่วยโต๊ะหมออีกคนหนึ่งจะชูธูปปักไว้ข้างวังอยู่บนศาลพิธี แล้วส่งสัญญาณให้ผู้มาร่วมงานมาแย่งกันไปกิน จากนั้นชาวเลที่บริเวณพิธีนั้น จะช่วยกันกินอาหารต่าง ๆ ของทุกคนที่นำมาร่วมพิธี ซึ่งจะตักกินให้หมดจะทำให้เหลือกลับ

บ้านไม่ได้ เมื่ออาหารหมดก็เป็นอันเสร็จพิธีที่ศาล ชาวเลจะนำธงและข้าวเหลืองกลับหมู่บ้าน ก่อนเดินทางกลับบ้านห้ามหันหลังกลับไปมองที่ศาลทำพิธี เมื่อถึงบ้านแล้วต้องนำธงไปปักไว้เหนือประตูทางเข้าบ้านไว้ป้องกันผี แล้วจะนำข้าวเหลืองไปชักรอย ๆ บ้านเพื่อไล่ผี

สำหรับพิธีที่ลานพิธีน่านครนั้น จะเริ่มประมาณ 2 ทุ่ม โดยโตะหมออีกคนหนึ่ง จะทำพิธีเสกบริกรรมคาถารอบบริเวณหมู่บ้านที่นำมาเรียงไว้ เสร็จแล้วโตะหมอจะร้องเพลง หรือขับบทสวดเฉพาะพิธีขึ้น 3 เพลง โดยมีเครื่องดนตรีของชาวเล เช่น รำมะนา ข้อง ฉิ่ง ไวโอลิน กรับไม้ คอยประโคมให้จังหวะ ขณะเดียวกันผู้หญิงชาวเลที่ยังไม่มีครอบครัว หรือที่เป็นสาวพรหมจรรย์จะออกมารำเบิกโรง โดยแต่งกายด้วยชุดสีเหลืองซึ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะหลังจากพิธีรำเบิกโรงทั้ง 3 เพลงแล้ว จะเป็นการร่วมดื่มเหล้า เต้นรำกันอย่างสนุกสนาน จนกระทั่งถึงเวลาประมาณ 4 - 5 ของวันขึ้น 14 ค่ำ โตะหมอจะเริ่มทำพิธีใหม่รอบหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านอีกครั้ง พิธีเสร็จสิ้นประมาณฟ้าสาง ทุก ๆ คนในครอบครัวจะพากันมาอาบน้ำ ดื่ม รกหัว กันเพื่อสะเดาะเคราะห์ และเอาใส่ชวดไปไว้ประจำบ้านด้วยก็ได้ พวกเขาถือว่าเป็นน่านคร อันศักดิ์สิทธิ์ ใชนสมน้ำดื่มเวลามีเคราะห์ ใช้ประพรมบุคคลที่ทุกข์ร้อนได้ทุกเวลา (ประเพณี วัฒนธรรมชาวเลภูเก็ต. 2528 : 19)

3. ศิลปะและการบันเทิง

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลทุกกลุ่ม มีความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ วัฒนธรรมทางศิลปะ ทุก ๆ ด้าน ก็ไม่มีอะไรที่จะให้สังคมภายนอกได้ชื่นชมกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านซีกเขียน วาด ปั้น ตกแต่ง แกะสลัก หรือสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ก็ไม่มี จะมีสิ่งประดิษฐ์และสิ่งแกะสลักที่พอจะให้เห็นบ้างก็ในช่วงเทศกาลพิธีลอยเรือ โดยชาวเลจะแกะสลักไม้เป็นรูปต่าง ๆ และการก่อเรือเพื่อการทำพิธีในการลอยเรือเท่านั้น ซึ่งดูแล้วแทบไม่เป็นศิลปะอันใดเลย แต่ชาวเลก็มีวัฒนธรรม ที่เกี่ยวกับการดนตรี และการบันเทิงมาทดแทนศิลปะด้านอื่นที่ไม่มี จึงทำให้ชาวเลทุกชุมชนมีนิสัยรักความสนุกสนาน ชอบร้องรำทำเพลง ไม่เกะกะเกรง รักความสงบไม่ก้าวร้าว จึงทำให้สังคมภายนอกได้รู้จักชาวเลมากยิ่งขึ้น

ชาวเลมีศิลปะด้านดนตรีและการบันเทิงในลักษณะของศิลปะพื้นบ้าน หรือการละเล่นพื้นบ้านอยู่ 2 - 3 อย่าง คือ โนราบายง รำร้องเงี้ยว และบทเพลงต่าง ๆ โดยเฉพาะการ

แสดงร้องแก๊งนั้น เมื่อก่อนนิยมรำหรือแสดงกันเฉพาะในหมู่ชาวเลด้วยกัน แต่ปัจจุบันชาวพื้นเมืองอื่น ๆ ก็ชอบดูกันบ้างแล้ว เพราะท่ารำของชาวเลรำไค้ค่อนข้างสวยงาม เนื้อเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงก็สนุกสนานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งคณะร้องแก๊งของชาวเลได้รับการคัดเลือกให้ออกไปแสดงที่จังหวัดใกล้เคียงกับบ่อยครั้ง

โนรากายง เป็นศิลปะพื้นบ้านที่ชาวเลเล่นกันมานานแล้ว ประเทือง เครือหงส์ (2519 : 106) ได้ศึกษาเรื่องของชาวเลกลุ่มต่าง ๆ ได้กล่าวถึงศิลปะพื้นบ้านประเภทนี้ไว้ว่า โนรากายง หรือมโนห์รากายง เป็นการละเล่นที่มีมานานตั้งแต่โบราณกาลของชาวเลสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลมาจากคนพื้นเมืองโดยเฉพาะจากอินโคนีเซีย ใช้คนรำ 2 คน เป็นผู้หญิง ร่ายอยู่กับที่ เพียงแต่ส่ายหน้าไปทางซ้ายขวา พร้อมกับยักคิ้วหลีวคา ยักย้ายส่ายสะโพกสลับกันไป แสดงเป็นเรื่องราวตำนานและเรื่องราวที่พวกเขาชอบ มีพรานที่สวมหน้ากากแสดงให้เกิดการคลอกขบขัน เครื่องดนตรีมีฆ้อง กลอง กรับ ฉิ่ง ที่เป็นจังหวะให้เข้ากับท่ารำ ที่แตกต่างกับมโนห์ราปักข์ไค้คือ ไม่มีการเจรจามากมาย บ้างไม่มีบทร้อง จึงไม่ค่อยชวนดู

สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ได้บันทึกเกี่ยวกับมโนห์รากายงเพิ่มเติมไว้ว่า ปัจจุบันมโนห์รากายงมีเล่นกันแถวเกาะสิเหร่ แต่ไม่เป็นที่สนใจของชาวเลหนุ่มสาวรุ่นใหม่ มีผู้นิยมรำอยู่บ้างที่มีอายุ 40 - 50 ปีขึ้นไป นอกจากว่าไม่ชวนดูแล้ว เวลาฝึกหัดก็มีพิธีกรรมมาก เช่น การบวงสรวง พิธีการยกครู เป็นต้น เชื่อว่าในไม่ช้าคงจะสูญไป (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 3. 2529 : 971) ศิลปะพื้นบ้านนี้ยังนิยมเล่นกันอยู่บ้างในชุมชนชาวเลเกาะอาดัง จังหวัดสตูล ส่วนที่เกาะอื่น ๆ นั้นได้เลิกไป เนื่องจากขาดตัวผู้ร่ายบ้าง ขาดพรานบ้าง บ้างก็กระจัดกระจายอยู่คนละแห่งสองแห่งรวมตัวกันได้ยาก คนเก่าคนแก่ผู้มีความชำนาญในด้านนี้ก็ตายไป

ร้องแก๊ง หรือหลอแห้ง เป็นศิลปะการละเล่นพื้นบ้านของชาวเลที่พวกเขานิยมกันมาก ชาวเลเรียกการละเล่นชนิดนี้ว่า "กูเงะ" หรือ "กูเจ็ก" ชาวภูเก็ตเรียกว่าร้องแก๊ง ส่วนชาวปักข์ไค้อื่น ๆ เรียกว่าหลอแห้ง การเล่นจะมีดนตรีบรรเลงเป็นทำนองและจังหวะต่าง ๆ แล้วแต่เพลงที่ร้อง เครื่องดนตรีประกอบด้วย ไวโอลิน ฆ้อง ฉิ่ง กรับไม้ และกลองรำมะนา ซึ่งเหมือนกับเครื่องดนตรีและการบรรเลงเพลงร้องแก๊งของชาวมลายูทั่วไป ผู้ที่ออก

มาร่ำว่าตามเสียงเพลงและดนตรีนั้นจะใช้ผู้หญิง ซึ่งมีการฝึกหัดกันตั้งแต่อายุน้อย ๆ บ้านใดที่มีลูกสาวพวกชาวเลจะฝึกหัดให้รำร้องแอ้งโห้งเป็นทุกคน เพราะการเล่นร้องแอ้งโห้งนั้นชาวเลถือว่าเป็นอาชีพของเขาอย่างหนึ่ง และจะถ่ายทอดให้รับช่วงกันมาเรื่อย ๆ จนถึงชั้นลูกชั้นหลาน

นอกเหนือจากการฝึกหัดร้องแอ้งโห้งเพื่อความสนุกสนานและเป็นอาชีพที่จะช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ความจำเป็นของการฝึกหัดร้องแอ้งโห้งอีกประการหนึ่งก็คือไว้สำหรับกระทำพิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะพิธีลอยเรือและพิธีทำนํ้ามนตร์เพื่อสะเดาะเคราะห์ของชาวเล จะขาดการเล่นร้องแอ้งโห้งในพิธีนี้ไม่ได้เช่นกัน สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ ได้อธิบายถึงการเต้นร้องแอ้งโห้งของชาวเลที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีลอยเรือไว้ว่า ชาวเลจะรำร้องแอ้งโห้งตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ ไปถึงคนชรา เด็กเล็ก ๆ ที่ยังเดินไม่ได้ชาวเลก็จะอุ้มขึ้นไปรำจนหลับบนบ่า ชาวเลจะเริ่มรำร้องแอ้งโห้งตั้งแต่คืนวันขึ้น 13 ค่ำ เดือน 6 และเดือน 11 บางส่วนจะรำวนรอบเรือพิธีตั้งแต่เริ่มวางแหนท้องเรือไปจนเรือพิธีเสร็จ เชื่อกันว่าชาวเลที่รำรอบเรือพิธีมากรอบที่สุด จะได้นุญมากเท่ากับจำนวนรอบที่รำ (สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2529 : 5)

ด้านการแต่งกาย นางรำที่ออกมารำรำในงานรื่นเริงต่าง ๆ จะแต่งตัวสวยงามเป็นพิเศษ นุ่งผ้าปาเต๊ะ สวมเสื้อแขนยาวโปร่งบางมีลูกไม้ประดับสีสวยงาม เรียกว่าเสื้อลูกไม้ คล้ายกับชุดยอหย้าของชาวพื้นเมือง ปัจจุบันสาววัยรุ่นชาวเลที่เต้นร้องแอ้งโห้งได้เปลี่ยนชุดดังกล่าวเป็นการสวมกระโปรง ใช้เสื้อริ้วทรงแทนชุดเดิม ซึ่งเป็นการยอมรับเอาวัฒนธรรมสังคมเมืองเข้าไปประยุกต์ตามสมัยนิยมนั่นเอง

สำหรับเพลงที่ขับร้องและจังหวะดนตรีที่บรรเลงนั้น มีอยู่หลายเพลงและหลายจังหวะ แต่เมื่อเริ่มต้นรำร้องแอ้งโห้งนั้น จะต้องร้องเพลงหรือบรรเลงเพลงไหว้ครู หรือเพลงรำเบิกโรงเสียก่อน ซึ่งมีอยู่ 3 เพลง เริ่มต้นด้วยเพลง วูกาลาถูควัว หรือลาถูควัว (เพลงจังหวะสอง) ตามด้วยเพลง ลากูมะอีนัง หรือมะอีนัง (เพลงจังหวะรำฟ้อน) และเพลง ลากูอะนะอิกัน หรืออะนะอิกัน (เพลงจังหวะลูกปลา) แต่ละเพลงจะมีท่ารำรำและบรรเลงดนตรีที่แตกต่างกัน หลังจากสามเพลงนี้แล้วจึงจะเป็นเพลงอื่น เช่น เพลงซิติปายัง (สาวร่ม) เพลงอาซิมบาย่า (ส้มมะขาม) เพลงลากูสะบันกาโยะ (จังหวะเรือแจว) และเพลงสะปาอิกู (ใครกันนั้น) เป็นต้น นอกจากนี้อาจจะเป็นเพลงร่ำว้าง หรือเพลงลูกทุ่งจังหวะต่าง ๆ ของเพลงไทยสากล ซึ่งชาวเลนิยมร้องและบรรเลงประกอบการเต้นร้องแอ้งโห้งเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อจบการบรรเลง

และร่ายรำเบิกโรงทั้ง 3 เพลงแล้ว ผู้ชายชาวเลจะขึ้นไปจับคู่กับนางรำ เต้นรำตามจังหวะต่าง ๆ เป็นที่สนุกสนานมาก

ปัจจุบันร้องเงี้ยวของชาวเลที่ถูกเกณฑ์นิยมมีอยู่ 2 คณะ คือที่หาดราไวย์ และที่แหลมตึกแก เกาะสิเหร่ ที่ชุมชนอื่น ๆ ไม่มีผู้ฝึกหัดสืบทอดเหมือนที่ราไวย์และเกาะสิเหร่ จึงทำให้ร้องเงี้ยวของชาวเลชุมชนอื่น ๆ แทบจะไม่มีให้ดู เวลามีกิจกรรมของชาวเลก็ต้องไปรับคณะร้องเงี้ยวจาก 2 ชุมชนดังกล่าวมาร่วมพิธี เพราะเห็นว่าได้สนุกสนานมากกว่าที่จะจัดกันเอง และบางครั้งความนิยมร้องเงี้ยวของชาวเลทั้ง 2 คณะนั้นออกไปถึงต่างจังหวัด มีการมารับคณะร้องเงี้ยวจากภูเก็ตไปแสดงต่างจังหวัดเป็นประจำเสมอ ทำให้ชาวเลมีรายได้เพิ่มขึ้นจนถึงเป็นอาชีพหนึ่งของชาวเล ตามที่กล่าวมาแล้ว

4. บทเพลงพื้นบ้าน

ชาวเลมีบทเพลงพื้นบ้านที่ใช้ร้องกันในหมู่ของพวกเขาน้อยมาก และผู้ที่ร้องได้ก็มักจะเป็นผู้สูงอายุ ส่วนชาวเลหนุ่มสาวปัจจุบันไม่ค่อยจะสนใจในวัฒนธรรมเก่าแก่ค่านี้อีก ได้รับอิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ รวมทั้งแหล่งบันเทิงต่าง ๆ ทำให้หนุ่มสาวชาวเลไปสนใจเพลงไทยสากลสมัยใหม่มากขึ้น

อย่างไรก็ตามบทเพลงพื้นบ้านของชาวเลนั้น เป็นสิ่งที่น่าศึกษาและควรสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเนื้อหาของเพลงได้สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนจิตใจเห็นวัฒนธรรมทั้งเกมและความเชื่อต่าง ๆ ให้คนภายนอกได้รับรู้อย่างประการ แม้เขาจะร้องออกมาเป็นภาษาชาวเล แต่ความหมายของเนื้อเพลงเมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้ว ข้อความต่าง ๆ จะทำให้ผู้ฟังพลอยมีอารมณ์รู้สึกคล้อยตามและเห็นใจชาวเลเป็นอย่างยิ่ง เช่น เพลงคิมังลมายา ซึ่งเป็นเพลงกล่อมเด็กของชาวเลที่ ประเทือง เครือหงส์ (2519 : 109) ได้รวบรวมไว้ มีเนื้อเพลงย่อถึงนี้

... คิมังลมายา ลายังลากังดานาคิลายัง ลายังนิลายคิ นุโหรงมลายัง คิมังลมายา
คิงาลากังดานา ละบะสาหรง ลิงะละบะสาหรง คิมะโหรงนะวะยัง คิมังลมายา อี
โปละกิงะกะเส ญินุกะกะเสไทย ปะปาทะสายัง เบะโอยคิมังลมายา อีตุละกิง ลานาคิปะปา
คิตุละกะปา คิยิวานะงิลา อิมังนิกิลมายา ...

ความหมายของเพลงนี้ เป็นไปในทำนองการรำพันและบรรยายของลูกที่มีชีวิตผูกพันอยู่กับพ่อแม่ ถ้าไม่ได้รับการเลี้ยงดูมรดกก็จะคงตาย พ่อแม่นั้นคงลำบากลำบนต่าง ๆ นานา มีมือที่อุ้มไปพลง ไกวเปลพลง บังถึงสภาพชีวิตที่ว่าเหวซาคที่พัง ชาวเลเล่ากันว่าบทเพลงนี้ ความหมายซึ้งมาก ถึงขนาดที่ไคยีนเพลงนี้กล่อมเด็ก บางคนถึงกับแอบไปร้องไห้ก็มี (ประเทือง เครือหงส์. 2519 : 109)

อีกเพลงหนึ่งที่ ประเทือง เครือหงส์ ได้รวบรวมเอาไว้ ซึ่งเป็นเพลงที่ใช้ในพิธี การลอยเรือประจำปี ร้องประกอบกับจังหวะดนตรีซึ่งมีรำมะนาประกอบ มีลูกคู่ 2 - 3 คน มีเนื้อหาโดยย่อดังนี้ (ประเทือง เครือหงส์. 2519 : 110)

... ซายังการี มาละงามังเอ กะเรมาซิคะกา โอะอะคา โอยซิงาละมานะมัง
กิมากังเอมายอ กิมากังมายอ เอโปลาละมานิ มาละงามังเอ มะเนมาซิคะกา
โออะคา ออกะนิละมะนิมา ละงะวังเอ มะเนมาซิปายังอะลอ ...

นอกจากนั้น เจน จรจักษ์ ก็ได้รวบรวมบทเพลงของชาวเลไว้อีกเพลงหนึ่ง คือ เพลง "ซิมบันกาโยธ" (เรือพาย) ความหมายของเพลงสะท้อนความรู้สึกจากส่วนลึกของชีวิต และสะท้อนจิตวิญญาณที่รักอิสระของพวกชาวเล มีเนื้อเพลงและคำแปล ดังนี้ (เจน จรจักษ์. 2525 : 53)

... คิงี คิงี มาคาอาวี่ คิงี ซียักัล กูวา รายาวี่ บาปา ยาไวส มูนง มาการี
บุรง ครีบกัล บาลิ ฮาวี่ กาโยธ กาโยธ ๆๆ ลิงะ เกะ ปูเลา กะธ ...
... สูงขึ้น สูงขึ้น กวงกะวัน สูงขึ้นหนึ่งคืบกับสองนิ้ว ไกลแค่ไหนด ไกลแค่ภูเขา
มะการี นกบินกลับในชั่ววัน พาย พาย ๆๆ จอกเรือที่เกาะแล้ว ...

ชาวเลในภูเก็ต

ความเป็นมาของชาวเลจังหวัดภูเก็ต

ภูเก็ตเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชาวเลอาศัยอยู่มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ชาวเลที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ตนี้ มีทั้งพวกอุรัก ลาโว้ย พวกมอเก็น หรือสิงห์ หรือมาซิง และพวกมอเกลิน พวกชาวเลเหล่านี้กระจายอยู่ตามเกาะและชายฝั่งทะเล โดยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเฉพาะพวกของตนเอง ภายหลังจึงมีชาวบ้านอื่น ๆ เข้าไปอาศัยรวมปะปนอยู่กับพวกชาวเลเหล่านี้ ความเป็นมาของชาวเลในจังหวัดภูเก็ตพอจะสรุปได้ว่าพวกเขาอพยพมาจาก 2 แหล่งใหญ่ด้วยกัน คือ กลุ่มแรกอ้างว่าบรรพบุรุษเดิมอพยพมาจากหมู่เกาะแถบประเทศมาเลเซีย ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งบอกว่ามาจากหมู่เกาะในเขตประเทศพม่า นอกนั้นอพยพมาจากหมู่เกาะที่อยู่ใกล้เคียงกับเกาะภูเก็ต

วิสิฐ มะยะเฉียว (2532 : 222) ได้ศึกษาเรื่องของชาวเลจังหวัดภูเก็ต และไต่ถามทักทายบอกเล่าของชาวเลกลุ่มต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นมาของแต่ละกลุ่มไว้ดังนี้

1. กลุ่มที่เกาะสิเหร่ อยู่ที่แหลมตุ๊กแกในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลสิเหร่ อำเภอเมืองภูเก็ต กลุ่มนี้เชื่อว่าบรรพบุรุษของพวกเขาอพยพมาจากหมู่เกาะบริเวณประเทศมาเลเซีย เป็นพวกอุรัก ลาโว้ย (Urak Lawoi) มาอยู่ที่เกาะสิเหร่สมัยรุ่นปู่ย่าตายายมาแล้ว (ประมาณ 150 - 200 ปี) ชาวเลเรียกเกาะสิเหร่ว่า "ปูเลาสิเหร่" แปลว่าเกาะพญ เพราะเกาะนี้มีพญามาก ซึ่งชาวเลใช้กินกับหมาก แต่เดิมพวกเขาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณแหลมร้าง ต่อมามีปัญหาเกี่ยวกับที่ดิน ทั้ง ๆ ที่พวกเขามาตั้งบ้านเรือนในพื้นที่บริเวณนั้นเป็นกลุ่มแรกก็ยังคงไล่ที่เลยต้องย้ายบ้านเรือนมาอยู่ที่แหลมตุ๊กแก แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องที่ดินมาจนทุกวันนี้

2. กลุ่มที่บ้านสะพาน อยู่ในเขตหมู่ที่ 3 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองภูเก็ต เป็นกลุ่มที่อพยพแยกออกมาจากกลุ่มที่เกาะสิเหร่ เพราะที่สะพานมีหอยแครงมาก แต่ก็ยังไปมาหาสู่กับชาวเลที่เกาะสิเหร่อยู่บ่อย ๆ

3. กลุ่มหาคราไว อยู่ในเขตหมู่ที่ 2 ตำบลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต มีอยู่ 2

สภาพและปัญหาของชุมชนชาวเลในภูเก็ต

สภาพทั่วไปของจังหวัดภูเก็ต

ภูเก็ต เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บนเกาะที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย อยู่ด้านฝั่งตะวันตกของภาคใต้ ในทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย ทิศตะวันออกจรดทะเลจีนใต้ 07 องศา 58 ลิปดาเหนือ และระยะเส้นแวงที่ 98 องศา 24 ลิปดาตะวันออก ตัวเกาะใหญ่ซึ่งเป็นที่ตั้งจังหวัดมีลักษณะยาวเรียวจากทิศเหนือไปทิศใต้ มีเกาะบริวารอีก 39 เกาะ พื้นที่ของจังหวัดทั้งหมดประมาณ 800 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ของส่วนที่เป็นดินรวมทั้งเกาะบริวาร 570 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ของตัวเกาะใหญ่มี 543 ตารางกิโลเมตร และเกาะบริวาร 39 เกาะมีพื้นที่รวม 27 ตารางกิโลเมตร ส่วนยาวที่สุดของตัวเกาะใหญ่จากเหนือถึงใต้ประมาณ 48.7 กิโลเมตร และส่วนกว้างที่สุดจากทิศตะวันออกถึงทิศตะวันตกประมาณ 21.3 กิโลเมตร จังหวัดภูเก็ต ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 867 กิโลเมตร (ภูเก็ต 33. 2533 : 146)

อาณาเขตของจังหวัดภูเก็ต ทิศเหนือจรดทะเลเขตจังหวัดพังงา ทิศใต้จรดทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย ทิศตะวันออกจรดทะเลเขตจังหวัดพังงาและกระบี่ ทิศตะวันตกจรดทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย เช่นกัน

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดภูเก็ต จะมีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาประมาณร้อยละ 77 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นเกาะที่มีความสวยงามตามธรรมชาติอันประกอบด้วย ทะเล หาดทราย เกาะเล็กเกาะน้อยอยู่รอบ ๆ มีปะการังและทัศนียภาพใต้ท้องทะเลที่สวยงาม ยอดเขาในเกาะภูเก็ตมีความสูงตั้งแต่ 200 - 500 เมตรจากระดับน้ำทะเล ยอดเขาที่สูงที่สุดคือ เขาไม้เท้าสิบสอง มีความสูงถึง 529 เมตร อยู่ในเขตอำเภอกะทู้ ใกล้กับหาดป่าตอง

ด้านภูมิอากาศ เนื่องจากภูเก็ตเป็นเกาะริมทวีปอยู่ในเขตร้อน จะมีลมพัดผ่านตลอดปี มี 2 ฤดู คือฤดูฝนกับฤดูร้อน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงปลายเดือนพฤศจิกายน ระยะที่ฝนตกชุกคือระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ฤดูร้อนเริ่มระหว่างเดือนธันวาคม

ถึงเดือนมีนาคม อุณหภูมิโดยเฉลี่ยจะสูงประมาณ 36.3 องศาเซลเซียสต่ำสุดประมาณ 18.8 องศาเซลเซียส ฝนตกเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 167 วัน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรวมทั้งปีประมาณ 2,474.72 มิลลิเมตร (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต. 2533)

จำนวนประชากรของจังหวัด สถิติเมื่อสิ้นเดือนธันวาคม 2533 มีประชากรรวมทั้งสิ้น 168,481 คน เป็นชาย 83,573 คน หญิง 84,908 คน ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเมืองภูเก็ตโดยเฉลี่ยประมาณ 4,028 คนต่อตารางกิโลเมตร และนอกเขตเทศบาลเฉลี่ยประมาณ 215 คนต่อตารางกิโลเมตร ประชากรของจังหวัดภูเก็ตมีหลายชาติหลายภาษา แต่เป็นไทยมากกว่าชาติอื่น และมีอิทธิพลทางด้านการเงินและการค้า นอกนั้นเป็นชาวมลายู ชกชิกซ์ ปาตานี กลิงค์ ญูรช่า และชาวยุโรปที่ทำงานอยู่ตามบริษัทเหมืองแร่ และกิจการการลงทุนด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีชนกลุ่มน้อยที่เรียกว่า "ชาวเล" หรือ "ชาวไทยใหม่" ซึ่งอาศัยอยู่ตามชายหาดที่เกาะสิเหร่ หาดราไวย์ บ้านสะพาน และที่บ้านเหนือ - บ้านแหลมหลา ซึ่งอยู่บริเวณท่าฉัตรไชย อีกจำนวนหนึ่ง (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต. 2533)

สำหรับด้านภาษาของชาวจังหวัดภูเก็ตนั้น นอกจากจะใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาทางการแล้ว ชาวภูเก็ตยังใช้ภาษาท้องถิ่นซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง คล้ายกับภาษาแม่ที่คนไทยทั่วไป แต่การออกเสียง สำเนียง และคำบางคำจะแตกต่างกับภาษาแม่ที่อื่น ๆ มาก

ประชาชนของจังหวัดภูเก็ตประกอบด้วยคนหลายชาติหลายภาษา ดังนั้นด้านการนับถือศาสนาจึงมีหลากหลายเช่นกัน ที่นับถือศาสนาพุทธมีประมาณร้อยละ 72 นับถือศาสนาอิสลามมีประมาณร้อยละ 25 นับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 2.70 และนับถือศาสนาพราหมณ์ ฮินดู ชกชิกซ์ ร้อยละ 0.30 (ภูเก็ต 33. 2533 : 154)

ส่วนสภาพทางการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตนั้น นับว่าเป็นจังหวัดที่มีสภาพทางการศึกษาค่อนข้างจะสมบูรณ์ เพราะมีสถานทางการศึกษาทุกระดับ จำนวนครูต่อนักเรียนที่อยู่ในอัตราส่วนที่ค่อนข้างจะดี คือ ระดับประถมศึกษา มีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 58 โรงเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 11 คน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองภูเก็ตมี 5 โรงเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 26 คน ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษามีจำนวน 6 โรงเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 16 คน โรงเรียนเอกชนสาย

สามัญที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและ
ตอนปลาย มีจำนวน 17 โรงเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 25 คน โรงเรียนเอกชนประเภท
อาชีวศึกษา ระดับ ปวช. ปวส. และปวท. มีจำนวน 2 โรงเรียน อัตราส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษา
1 : 3 คน โรงเรียนเอกชนประเภทอาชีวศึกษาหลักสูตรที่ได้รับการอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ
จำนวน 11 โรงเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 35 คน วิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษาสอนระดับ
ปวช. ปวส. และปวท. จำนวน 2 โรงเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1 : 26 คน วิทยาลัยครู
ภูเก็ต เปิดสอนระดับอนุปริญาและระดับปริญาตรี 1 แห่ง อัตราอาจารย์ต่อนักศึกษา 1 : 8
คน และวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เปิดสอนระดับ ปวท. อัตราอาจารย์ต่อ
นักศึกษา 1 : 28 คน (ภูเก็ต 33. 2533 : 153)

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาออกโรงเรียนอีก 1 แห่ง คือ ศูนย์
การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเปิดบริการแก่ประชาชนในด้านความรู้พื้นฐาน ด้านข่าว
สารข้อมูล และเพิ่มพูนทักษะด้านอาชีพ โดยบริการในลักษณะหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาผู้ใหญ่
สายสามัญประเภทชั้นเรียน ทางไกล และแบบตนเอง ซึ่งมีทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา
ตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย การสอนวิชาชีพในลักษณะหลักสูตรระยะสั้นประมาณ 200
ชั่วโมง กลุ่มสนใจที่เปิดสอนเกือบทุกหมวดวิชา หลักสูตรไม่เกิน 30 ชั่วโมง มีที่อ่านหนังสือ
ประจำหมู่บ้าน 63 แห่ง และมีห้องสมุดประชาชน 3 แห่ง

จังหวัดภูเก็ตแบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ 17 ตำบล 107 หมู่บ้าน คือ อำเภอ
เมืองภูเก็ต มี 8 ตำบล 43 หมู่บ้าน อำเภอดอนตาล มี 6 ตำบล 45 หมู่บ้าน และอำเภอกะทู้ มี
3 ตำบล 18 หมู่บ้าน สำหรับพื้นที่หมู่บ้านชาวเลซึ่งเป็นหมู่บ้านเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ อยู่
ใน 2 อำเภอ คือ อำเภอเมืองภูเก็ต และอำเภอดอนตาล

อำเภอเมืองภูเก็ต เป็นศูนย์กลางของกิจการที่สำคัญต่าง ๆ ของจังหวัด ทั้งด้านธุรกิจ
การค้าขาย การท่องเที่ยว การอุตสาหกรรม การประมง ตลอดจนหน่วยงานและองค์การที่สำคัญ
ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนมากจะตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต พื้นที่ของอำเภอเมืองภูเก็ต
มีประมาณ 224 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 8 ตำบล 43 หมู่บ้าน มีประชากร
101,909 คน เป็นชาย 50,027 คน หญิง 51,882 คน ประชากรเหล่านี้อาศัยอยู่หนาแน่นใน
เขตเทศบาลมากกว่านอกเขตเทศบาล คือประชากรในเขตเทศบาลซึ่งมีเพียง 2 ตำบล มีประชากร

รวม 48,340 คน เป็นชาย 22,952 คน หญิง 25,388 คน นอกนั้นจะกระจายอยู่นอกเขตเทศบาลซึ่งมีอยู่ถึง 6 ตำบล รวมประชากรนอกเขตเทศบาล 53,569 คน เป็นชาย 27,075 คน หญิง 26,494 คน (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต. 2533)

อำเภอถลาง เคยเป็นเมืองเก่าแก่ในประวัติศาสตร์ของไทยมาก่อน โดยเป็นเสมือนเมืองหน้าด่านหรือประตูของจังหวัดภูเก็ต เพราะเส้นทางออกสู่ภายนอกจังหวัดจะอยู่ที่สะพานสารสิน ซึ่งเชื่อมโยงติดต่อกับฝั่งของจังหวัดพังงา อำเภอถลางมีพื้นที่ประมาณ 252 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 6 ตำบล 45 หมู่บ้าน ประชากร 49,460 คน เป็นชาย 24,951 คน หญิง 24,509 คน อยู่ห่างจากตัวจังหวัด 18 กิโลเมตร มีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับจังหวัดและตำบลต่าง ๆ สะดวกสบาย (สำนักงานจังหวัดภูเก็ต. 2533)

เกือบทุกพื้นที่ของทั้ง 2 อำเภอ มีความสะดวกด้านคมนาคม สามารถติดต่อทุกพื้นที่ได้ในเวลาอันรวดเร็ว อีกทั้งมีไฟฟ้าใช้กันทุกหมู่บ้าน แต่อาจจะไม่ครบทุกครัวเรือน โดยเฉพาะในชุมชนของชาวเลที่อาศัยอยู่เป็นชุมชนในหมู่พวกของตนเอง แต่โดยสภาพส่วนรวมของจังหวัดภูเก็ตแล้ว นับว่าอยู่ในเกณฑ์เกือบทุกด้าน

สภาพของหมู่บ้านเป้าหมาย

หมู่บ้านที่ชาวเลอาศัยอยู่เป็นชุมชนในจังหวัดภูเก็ตนั้น มีอยู่ 4 หมู่บ้าน คือ

1. ชุมชนชาวเลบ้านราไวย์ หมู่ที่ 2 ตำบลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต
2. ชุมชนชาวเลบ้านแหลมตุ๊กแก เกาะสิเหร่ หมู่ที่ 4 ตำบลรัษฎา อำเภอเมือง

ภูเก็ต

3. ชุมชนชาวเลบ้านสะพาน หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองภูเก็ต

4. ชุมชนชาวเลบ้านท่าฉัตรไชย มีอยู่ 2 จุด คือที่บ้านเหนือและแหลมหลา อยู่ใน

หมู่ที่ 5 ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนเป้าหมายทั้ง 4 แห่ง แสดงในตาราง 5 ต่อไปนี้

ตาราง 5 ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านเป้าหมาย

ข้อมูล	บ้านแหลม ที่ถูกแก	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมหลา	รวม/เฉลี่ย
1. <u>ด้านประชากร</u>					
จำนวนครัวเรือน	175	133	21	68	397
จำนวนประชากร	605	878	116	380	1,979
ชาย (คน)	328	481	69	187	1,065
(ร้อยละ)	(54.21)	(54.78)	(59.48)	(49.21)	(53.82)
หญิง (คน)	277	397	47	193	914
(ร้อยละ)	(45.79)	(45.22)	(40.52)	(50.79)	(46.18)
เฉลี่ยจำนวนสมาชิกต่อ ครอบครัว	3.46	6.60	5.52	5.59	4.98
2. <u>ที่ดินและกรรมสิทธิ์ในที่ดิน</u>					
พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	30	50	6	42	128
พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)	-	-	-	-	-
กรรมสิทธิ์ในที่ดิน					
ครัวเรือนมีที่ดินของตนเอง	-	-	-	-	-
ครัวเรือนที่เช่าที่ดินอาศัย	-	-	-	-	-
ครัวเรือนอยู่ในที่ผู้อื่นโดย ไม่ต้องเช่า	175	133	21	68	397
3. <u>การคมนาคม ไฟฟ้า แหล่ง เชื้อเพลิง</u>					

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูล	บ้านแหลม ทุกถ้ำ	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมหลา	รวม/เฉลี่ย
ความยาวถนนถึงอำเภอ (กิโลเมตร)	7.5	17	7	23	54.5
มีรถรับจ้างวิ่งประจำทาง หรือไม่	มี	มี	มี	มี	4
การมีไฟฟ้าใช้					
ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ (ร้อยละ)	145 (82.86)	100 (75.19)	20 (95.24)	49 (72.06)	314 (79.09)
ครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ (ร้อยละ)	30 (17.14)	33 (24.81)	1 (4.76)	19 (27.94)	83 (20.91)
การใช้เชื้อเพลิงหุงต้ม					
ครัวเรือนที่ใช้ฟืน	52	-	20	12	84
ครัวเรือนที่ใช้ถ่าน	108	33	-	52	193
ครัวเรือนที่ใช้แก๊ส	15	100	1	4	120
แหล่งเชื้อเพลิง					
ฟืน	←	←	ป่าสงวนชายเลน	←	←
ถ่าน	←	←	ซื้อจากตลาด	←	←
แก๊ส	←	←	ซื้อจากตลาด	←	←
4. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า ลักษณะบ้าน แบบคั้งเกิม	50	110	9	65	234

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูล	บ้านแหลม ทุกแก	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมทลา	รวม/เฉลี่ย
แบบสมัยใหม่ผสมดั้งเดิม	117	19	12	3	151
แบบสมัยใหม่	8	4	-	-	12
จำนวนร้านค้า (ของชำ, อาหาร ฯลฯ)	5	1	-	2	8
ร้านจำหน่ายผลผลิตทาง ประมง	-	-	-	-	-
แหล่งรวมผลผลิตเพื่อจำหน่าย (ตลาดกลาง, สหกรณ์ ฯลฯ)	-	1	-	-	1
5. การประกอบอาชีพ					
จำนวนครัวเรือนที่ทำประมง (ร้อยละ)	175 (100)	133 (100)	21 (100)	68 (100)	397 (100)
รายได้เฉลี่ยจากการประมง ต่อปี	18,000	17,000	16,000	12,000	15,750
วิธีการประมง					
แบบดั้งเดิม	-	-	-	-	-
แบบสมัยใหม่	-	-	-	-	-
แบบดั้งเดิมผสมสมัยใหม่ (ร้อยละ)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูล	บ้านแหลม ทุกแก	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมทลา	รวม/เฉลี่ย
ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ รับจ้าง (ร้อยละ)	8 (4.57)	20 (15.04)	5 (23.81)	25 (36.76)	58 (14.61)
อัตราค่าจ้างในหมู่บ้าน (บาท/คน/วัน)	75	70	70	65	70
6. <u>ด้านสาธารณสุขและอนามัย</u>					
บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน					
คูยา กองทุนยา และ เวชภัณฑ์	ไม่มี	มี	ไม่มี	ไม่มี	1
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ศูนย์ โภชนาการ	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
บริการสาธารณสุขในตำบล					
สถานอนามัย	มี	มี	มี	มี	4
เด็กแรกเกิดใน 1 ปีที่ผ่านมา					
จำนวนเด็กแรกเกิด -					
1 ขวบ (คน)	30	27	1	-	58
เด็กแรกเกิด - 1 ขวบ					
ตาย (คน)	-	-	-	1	1
โรคที่พบในเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา					

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูล	บ้านแหลม ทุกแก	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมหลา	รวม/เฉลี่ย
โรคฟันและช่องปาก ป่วย	-	-	-	1	1
โรคหนองพยาธิ ป่วย	-	-	-	-	-
พิการปัญญาอ่อน ป่วย	1	-	-	-	1
โรคอุจจาระร่วง ทาย	-	-	3	-	3
ไข้เลือดออก ทาย	-	-	-	-	-
มาเลเรีย ทาย	-	-	-	-	-
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
โรคที่พบในผู้ใหญ่ (14 ปีขึ้นไป) ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา					
ผิวหนัง ป่วย (ร้อยละ)	(80.00)	(80.00)	(75.00)	(85.00)	(80.00)
พิการ ปัญญาอ่อน โรคจิต ป่วย	-	-	-	-	-
นิ้ว ป่วย	-	-	-	-	-
มาเลเรีย ป่วย	4	-	-	-	4
โรคอุจจาระร่วง ป่วย	-	-	5	-	5
วัณโรค ป่วย	-	-	-	3	3
อุบัติเหตุ ทาย	-	-	-	-	-
ฆาตกรรม ทาย	-	-	-	-	-
อื่น ๆ ทาย	-	-	-	-	-

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูล	บ้านแหลม ทุกแก	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมหลา	รวม/เฉลี่ย
บริการด้านสุขภาพในรอบ 1 ปี					
ผู้สมรสที่มีอายุ 15 - 44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิด (ร้อยละ)	(100)	(100)	(88.00)	(90.00)	(94.50)
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้ รับการฉีดวัคซีนครบ กำหนด (ร้อยละ)	(100)	(100)	(73.00)	(100)	(93.25)
เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย ชาว บ้านส่วนมากรักษาโดย ซื้อยาจาก อสม. หรือ กองทุนยา	-	-	-	-	-
รับบริการจากสถาน บริการสาธารณสุข	✓	✓	✓	✓	4
ซื้อยาของยาชุดกินเอง รักษาโดยวิธีดั้งเดิมที่สืบ ทอดกันมา (เช่น ใช้ยา กลางบ้าน ไสยศาสตร์ ฯลฯ)	✓	✓	✓	✓	4

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูล	บ้านแหลม ทุกถ	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมหลา	รวม/เฉลี่ย
เมื่อเจ็บป่วยรุนแรงชาวบ้าน สามารถไปรักษาจากโรง พยาบาลของรัฐ โดยใช้ เวลาเกินทาง ภายในครึ่งชั่วโมง	✓	✓	✓	✓	4
ภายใน 1 ชั่วโมง	-	-	-	-	-
ภายใน 2 ชั่วโมง	-	-	-	-	-
มากกว่า 2 ชั่วโมง	-	-	-	-	-
การมีส่วนร่วมใช้					
ครัวเรือนที่มีส่วนชม	10	83	-	6	99
(ร้อยละ)	(5.71)	(62.41)	-	(8.82)	(24.94)
ครัวเรือนที่มีส่วนหลุม	-	-	-	-	-
(ร้อยละ)	-	-	-	-	-
ครัวเรือนที่ไม่ใช้ส่วน	165	50	21	62	298
(ร้อยละ)	(94.29)	(37.59)	(100)	(91.18)	(75.06)
7. <u>ด้านการศึกษา</u>					
ระดับการศึกษาของประชาชน					
ไม่รู้นั่งสื่อ	382	738	55	208	1,383
(ร้อยละ)	(63.14)	(84.05)	(47.41)	(54.74)	(69.88)

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูล	บ้านแหลม ทุกแก	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมหลา	รวม/เฉลี่ย
เรียนแต่ไม่จบชั้นประถม ศึกษา	5	8	24	8	45
(ร้อยละ)	(0.83)	(0.91)	(20.69)	(2.11)	(2.27)
จบชั้นประถมศึกษาและไม่ ได้เรียนต่อ	115	100	37	76	328
(ร้อยละ)	(19.01)	(11.39)	(31.90)	(20.00)	(16.57)
จบชั้นมัธยมศึกษา	-	2	-	-	2
(ร้อยละ)	-	(0.23)	-	-	(0.23)
กำลังศึกษา ป.1 - ป.6	98	30	-	88	216
(ร้อยละ)	(16.20)	(3.42)	-	(23.16)	(10.91)
กำลังศึกษาระดับมัธยม	4	-	-	-	4
(ร้อยละ)	(0.66)	-	-	-	(0.66)
กำลังศึกษาสูงกว่าระดับ มัธยม	-	-	-	-	-
(ร้อยละ)	-	-	-	-	-
จบสูงกว่ามัธยมศึกษา	1	-	-	-	1
(ร้อยละ)	(0.17)	-	-	-	(0.17)
สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน					
โรงเรียนระดับประถม	1	1	1	1	4
โรงเรียนระดับมัธยม (ในตำบล)	-	-	-	-	-

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูล	บ้านแหลม ทุกแก	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมทลา	รวม/เฉลี่ย
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	-	-	-	-	-
ห้องหนังสือประจำหมู่บ้าน	1	1	-	1	3
หอกระจายข่าว	-	1	-	1	2
การฝึกอบรมและกิจกรรมในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (ครั้ง)					
ด้านอาชีพ (เช่น เกษตร, อุตสาหกรรมอื่น ๆ)	2	2	-	1	5
ด้านการศึกษา (เช่น กลุ่มสนใจ, การศึกษาแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน)	5	3	1	1	10
ด้านความมั่นคงของชาติ (เช่น อพป. ทส.ปช. กนช. ฯลฯ)	-	-	-	1	1
ด้านสุขภาพ (เช่น โภชนาการ, อนามัยแม่และเด็ก ฯลฯ)	10	12	6	6	34
8. ปัญหาที่ค้นพบ					
ในรอบ 2 ปีมีปัญหาที่ค้นพบและคิดต่าง ๆ (ครั้ง)					

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูล	บ้านแหลม ทุกแก	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมหลา	รวม/เฉลี่ย
ปล้นทรัพย์ ลักทรัพย์					
ฉ้อโกง	-	3	-	-	3
ฉ้อโกง	20	3	-	6	29
ฉ้อโกง	3	1	12	-	16
การพกพาอาวุธ	-	-	-	-	-
วัตถุระเบิด	-	-	-	-	-
ยาเสพติด	1	2	-	-	3
ทำร้ายร่างกาย	-	-	-	-	-
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
9. <u>การประเมินปัญหาและระดับ</u>					
<u>การพัฒนา</u>					
ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน					
การตั้งถิ่นฐาน (เอกสารสิทธิ์)					
	3	3	3	3	3.00
การคมนาคม	1	1	1	1	1.00
การมีไฟฟ้าใช้	2	1	3	2	2.00
การมีร้านค้า	2	1	1	1	1.25
บ้านเรือนที่พักอาศัย	3	3	3	3	3.00
แหล่งน้ำกินน้ำใช้	3	1	3	3	2.50
น้ำเพื่อการเกษตร	-	-	-	-	-

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูล	บ้านแหลม ทุกแก	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมหลา	รวม/เฉลี่ย
แหล่งไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง	2	2	3	1	2.00
ที่ดินทำกิน	3	3	3	3	3.00
ปัญหาการประกอบอาชีพ ผลผลิต - รายได้					
ผลผลิตจากการประมง	2	2	2	2	2.00
การมีงานทำ	2	2	1	2	1.75
อัตราค่าจ้าง	1	1	2	1	1.25
รายได้	3	2	3	3	2.75
อาณาเขตการประมง	3	3	3	1	2.50
ตลาดกลางจำหน่ายผลผลิตประมง					
ผลผลิตประมง	1	1	2	2	1.50
ราคาผลผลิต	2	1	2	2	1.75
ปัญหาคำนวณสาธารณสุขและอนามัย					
บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน	1	1	3	1	1.50
บริการสาธารณสุขในตำบล	1	1	2	1	1.25
สุขลักษณะในบ้าน	2	1	3	2	2.00
สุขภาพและอนามัย	2	1	3	2	2.00

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อมูล	บ้านแหลม ทุกแก	บ้านราไวย์	บ้านสะปำ	บ้านเหนือ/ แหลมหลา	รวม/เฉลี่ย
การรักษาพยาบาล	2	1	2	2	1.75
เด็กแรกเกิด - 1 ปี	1	1	1	1	1.00
บริการฉีดวัคซีน	1	1	2	1	1.25
การวางแผนครอบครัว	1	1	2	1	1.25
ความรู้ในการใช้ยา	2	1	2	2	1.75
ปัญหาค้นความรู้และการ ศึกษา					
ระดับการศึกษาของ ประชาชน	2	2	3	2	2.25
การให้บริการความรู้ ของรัฐ	2	2	2	2	2.00
ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม	1	1	2	1	1.25
สถานที่ให้ความรู้ในหมู่ บ้าน	1	1	1	1	1.00

(หมายเหตุ) ตัวเลขในตารางแทนระดับความรุนแรงของปัญหา ได้จากการประเมินของคณะกรรมการหมู่บ้าน ความหมายของตัวเลขคือ 1 หมายถึง ไม่มีปัญหา/มีปัญหาน้อย 2 หมายถึง มีปัญหาปานกลาง และ 3 หมายถึง มีปัญหารุนแรง)

ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านเป้าหมายที่มีชุมชนชาวเลทั้ง 4 แห่งในจังหวัดภูเก็ต จากตาราง 5 สรุปได้ดังนี้

1. บ้านแหลมตุ๊กแก เกาะสิเหร่ ตำบลรัษฎา อำเภอเมืองภูเก็ต

ชุมชนชาวเลบ้านแหลมตุ๊กแก อยู่บนเกาะสิเหร่ซึ่งเป็นเกาะเล็ก ๆ ที่มีพื้นที่เกือบจะเป็นผืนเดียวกับเกาะใหญ่ มีแต่เพียงคลองเล็ก ๆ ที่แบ่งแยกออกจากเกาะใหญ่ และมีสะพานคอนกรีตที่แข็งแรงเชื่อมติดคอเข้าด้วยกัน ชุมชนแหลมตุ๊กแกนั้นอยู่ในหมู่ที่ 4 ของตำบลรัษฎา ห่างจากตัวอำเภอเมือง 7.5 กิโลเมตร มีพื้นที่ 30 ไร่ มีประชากรซึ่งสำรวจจากทะเบียนราษฎรของอำเภอในเดือนเมษายน 2534 จำนวน 605 คน เป็นชาย 328 คน หญิง 277 คน จำนวนครัวเรือน 175 ครัวเรือน มีจำนวนสมาชิกต่อครัวเรือนโดยเฉลี่ยประมาณ 3.46 คน

ประชาชนในชุมชนนี้ไม่มีที่ดินสำหรับการเกษตร และไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินในการปลูกบ้านเรือนอาศัย เพราะที่ดินบริเวณที่ชุมชนของชาวเลทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น ซึ่งชาวเลเพียงแต่ได้รับอนุญาตให้มาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ได้โดยมีคอกเช่า แต่มีเงื่อนไขและข้อแม้บางประการที่ต้องแลกเปลี่ยนกับการปลูกบ้านเรือนอาศัยบนที่ดินบริเวณนี้ นั่นคือจะต้องนำสัตว์น้ำที่จับได้มาขายให้กับเจ้าของที่ดิน และจะต้องซื้อของกินของใช้ต่าง ๆ จากร้านขายของชำของเจ้าของที่ รวมทั้งต้องซื้อบริการอื่น ๆ ที่เจ้าของที่เห็นว่าได้ประโยชน์จากชุมชนชาวเลแห่งนี้ นับว่าเป็นการเอาเปรียบชาวเลเป็นอย่างยิ่ง

การคมนาคมระหว่างชุมชนกับตัวเมืองค่อนข้างสะดวกพอสมควร มีถนนจากหมู่บ้านซึ่งเป็นถนนลูกรังยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร ค่อยจากนั้นจะเป็นถนนลาดยางขนาดเล็ก ๆ ออกไปสู่ตัวเมือง วัฏระยะจากตัวอำเภอเมืองภูเก็ตถึงชุมชนชาวเลแห่งนี้ประมาณ 7.5 กิโลเมตร ชาวเลจะเดินทางเข้าสู่ตัวเมืองด้วยรถสองแถวรับจ้าง หรือไม่ก็เป็นรถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งมีอยู่เพียงสองหรือสามคันเท่านั้น

ในชุมชนแห่งนี้ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ปักเสาไฟฟ้าผ่านเข้าไปในหมู่บ้าน นับว่าสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนอีกระดับหนึ่ง แทบทุกบ้านมีไฟฟ้าใช้และอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ ได้อีกเป็นอันมาก มีอยู่เพียง 30 หลังคาเรือนที่ยังไม่ได้ใช้ไฟฟ้า ทั้งนี้เพราะว่ายังไม่มีทะเบียนบ้านที่ถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนด้านเชื้อเพลิงในการหุงต้มนั้น ชาวบ้านจะใช้ฟืนเป็น

หลัก โดยหาได้จากป่าชายเลนใกล้หมู่บ้าน แต่ปัจจุบันป่าชายเลนเหล่านั้นถูกหักล้างลงหมดแล้ว ชาวบ้านจึงหันมาใช้ถ่านโดยซื้อจากร้านขายของชำในหมู่บ้าน และมีอยู่เพียง 15 หลังคาเรือนเท่านั้นที่ใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้ม จากการสอบถามชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องเชื้อเพลิง ทุกคนอยากจะใช้แก๊สเพราะประหยัดมาก แต่ยังคงกลัวอุบัติเหตุไฟไหม้ ถึงระเบิด เพราะยังใช้ไม่เป็น อีกประการหนึ่งราคาคอนแรมเริ่มสูงมากเกินไป ไม่มีทุนซื้อ

ด้านสภาพบ้านเรือนของชุมชนชาวเลแห่งนี้ นับว่ามีสภาพที่ดีกว่าสมัยก่อน ๆ มาก มีบ้านเรือนที่ปลูกแบบดั้งเดิม คือใช้วัสดุแบบง่าย ๆ ในท้องถิ่น หลังคา ฝาเรือนมุงและกันด้วยใบจาก ยกจากพื้นสูง 1 เมตร หรือไม่ยกพื้นเลย มีอยู่จำนวน 50 หลัง ที่ปลูกสร้างเป็นแบบผสมใช้วัสดุที่ทนทานก่อสร้าง เช่นไม้กระดาน สังกะสี เป็นต้น มีอยู่จำนวนมากที่สุดจำนวน 117 หลัง ส่วนที่ปลูกเป็นแบบสมัยใหม่ตามบ้านเรือนของชาวท้องถิ่นถูกเก็บแบบก่ออิฐถือปูนนั้น มีอยู่เพียง 8 หลังเท่านั้น ในหมู่บ้านแห่งนี้มีร้านขายของชำอยู่เพียง 5 ร้าน ร้านจำหน่ายผลผลิตทางประมงและแหล่งรวมผลผลิตประเภทตลาดกลางหรือสหกรณ์ไม่มี เพราะผลผลิตทางทะเลทุกชนิดที่หามาได้ จะต้องนำมาขายราคาถูก ๆ ให้แก่เจ้าของที่ดิน เป็นการแลกเปลี่ยนกับที่ดินสำหรับปลูกบ้านเรือนพักพิงอาศัย

ชาวเลในชุมชนแหลมทุกแฉกนี้ ทุกครัวเรือนจะประกอบอาชีพหลักคือการประมงจับสัตว์น้ำ ร้อยละ 100 ซึ่งวิธีการประมงก็ใช้แบบสมัยเก่าผสมกับแบบสมัยใหม่ แล้วแต่สภาพและโอกาส ส่วนการประมงแบบสมัยเก่าไม่มีแล้วเพราะจับปลาได้น้อยมาก รายได้เฉลี่ยต่อปีจากการทำประมงนั้นประมาณ 18,000 บาท นอกจากนี้ยังมีบางคน บางครอบครัว ประกอบอาชีพด้วยการรับจ้างอย่างอื่น จากการสำรวจมีอยู่ 8 คน โดยได้ค่าจ้างวันละ 75 บาท ก็พอช่วยให้ชาวเลมีรายได้เพิ่มขึ้นบ้าง

บริการด้านสาธารณสุขในหมู่บ้านของชุมชนชาวเลแห่งนี้ไม่มีอะไรอื่น เพราะมีสถานีอนามัยตั้งอยู่ที่ปากทางเข้าหมู่บ้านห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1 กิโลเมตรคอยบริการอยู่แล้ว ยามเจ็บไข้ได้ป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ชาวบ้านจะมาใช้บริการของสถานีอนามัยแห่งนี้เป็นประจำร้อยละ 100 เพราะทุกครอบครัวมีบัตรสงเคราะห์ของทางราชการ อย่างไรก็ตามการชื้อยาชุดยาของซึ่งมีขายในหมู่บ้านก็มีประจำเสมอเช่นกัน เพราะสะดวกต่อการชื้อหา ส่วนการรักษาด้วยวิธีการดั้งเดิมของชาวเลก็ยังคงมีอยู่ ทั้งนี้เพราะเขายังมีความเชื่อในเรื่องของ

คุณไสยอยู่นั่นเอง สำหรับการเจ็บไข้ได้ป่วยที่มีอาการสาหัสและรุนแรง ชาวเลก็สามารถนำคนป่วยไปรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐในตัวเมืองซึ่งห่างจากชุมชนประมาณ 8 กิโลเมตร โดยใช้เวลาเดินทางภายในครึ่งชั่วโมงเท่านั้น นับว่าสะดวกมาก

สถิติด้านสาธารณสุขในปี พ.ศ. 2533 ที่ผ่านมา มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบ จำนวน 30 คน ส่วนเด็กในช่วงวัยนี้ที่เสียชีวิตไม่อาจทราบข้อมูลที่แน่นอน เพราะส่วนมากแล้วไม่มีการแจ้งตายพอที่จะเป็นหลักฐานได้ ชาวเลร้อยละ 80 ส่วนมากจะเป็นโรคฉี่หนู ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่ามีผู้ป่วยด้วยโรคมาเลเรีย จำนวน 4 คน โดยไปคิดเชื้อมาจากแหล่งหากินทางจังหวัดและจากประเทศพม่า ผู้สมรสอายุระหว่าง 15 - 44 ปี ร้อยละ 100 ใช้บริการคุมกำเนิดจากรัฐ และเด็กอายุต่ำกว่า 1 ขวบ ร้อยละ 100 ได้รับการฉีดวัคซีนครบตามกำหนด ทั้งนี้เพราะว่าสถานีนามัยอยู่ใกล้หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่เขาไปบริการได้อย่างสะดวก ด้านการมีสามีใช้ ปรากฏว่ามีเพียง 10 หลัง หรือร้อยละ 5.71 ที่มีสามีซิมในบ้าน นอกนั้นไม่มีสามีใช้ และต้องไปถ่ายตามชายทะเลและบริเวณใกล้ ๆ บ้าน

ด้านการศึกษา ประชาชน 5 คน หรือร้อยละ 0.83 ได้เรียนแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษา ผู้ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาแต่ไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 115 คน หรือร้อยละ 19.01 ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 98 คน หรือร้อยละ 16.20 ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 4 คน หรือร้อยละ 0.66 ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไม่มี ผู้ที่กำลังศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาขณะนี้ก็มี ส่วนผู้ที่จบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาขณะนี้ไม่มีอยู่เพียง 1 คน หรือร้อยละ 0.17 เท่านั้น นอกนั้นเป็นผู้ไม่รู้หนังสือ จำนวน 382 คน หรือร้อยละ 63.14

ส่วนสถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน มีโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 2 กิโลเมตร จำนวน 1 โรง มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอยู่ในชุมชน 1 แห่ง ด้านแหล่งบริการความรู้อื่น ๆ เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หอกระจายข่าว โรงเรียนมัธยมประจำตำบล ยังไม่มีในหมู่บ้านนี้

การฝึกอบรมและกิจกรรมในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา เคยมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาบริการให้ความรู้แก่ชุมชนแห่งนี้ ทั้งของรัฐและเอกชน ได้แก่ อบรมด้านเกษตร 2 ครั้ง ด้านสังคมซึ่งเป็นการช่วยสอนภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานให้แก่ชาวเล 5 ครั้ง หน่วยงานนี้เป็นพวกสอน

ศาสนาคริสต์ คำนวณสภาพและพลานามัยของสาขารวมสุขไม่ต่ำกว่า 10 ครั้ง

ปัญหาความกฎหมาย ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา มีคดีที่เกิดขึ้นในชุมชนน้อยมาก คดีที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด คือการพนัน ประมาณ 20 ครั้ง คดีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการประมง 3 ครั้ง คำนวณเสพทิก 1 ครั้ง ส่วนคดีอย่างอื่นไม่มี

สรุปปัญหาที่จับจั่วรุนแรงในทัศนะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่

- 1) ปัญหาการตั้งถิ่นฐาน (เอกสารสิทธิ์)
- 2) ปัญหาน้ำบริเวณที่พักอาศัย
- 3) ปัญหาแหล่งน้ำกินน้ำใช้
- 4) ปัญหาเนื้อที่กินทำกิน
- 5) ปัญหาเกี่ยวกับรายได้
- 6) ปัญหาอาณาเขตการประมง

2. บ้านราไวย์ ตำบลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต

ชุมชนชาวเลบ้านราไวย์ อยู่บริเวณหาคราไวย์ ในพื้นที่ของหมู่ที่ 2 ตำบลราไวย์ อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองภูเก็ต 17 กิโลเมตร พื้นที่ของชุมชนแห่งนี้มีประมาณ 50 ไร่ จำนวนครัวเรือนของชาวเล 133 ครัวเรือน ประชากรตามที่ได้สำรวจครั้งล่าสุดเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2534 จำนวน 878 คน เป็นชาย 481 คน หญิง 397 คน มีสมาชิกต่อครัวเรือนโดยเฉลี่ย 6.60 คน

ชาวเลที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ ก็มีสภาพเช่นเดียวกับชาวเลเกาะสิเหร่ คือ อาศัยที่กินปูบนปลูกันบ้านอาศัยอยู่ ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และที่ดินสำหรับทำการเกษตรหรือเพื่อทำกินอย่างอื่นก็ไม่มี เจ้าของที่อนุญาตให้อยู่ได้ แต่ต้องนำสัควัน้ำที่จับได้มาขายให้กับเจ้าของที่ ซึ่งเป็นพ่อค้าคนกลาง รวมทั้งการซื้อของชำต่าง ๆ จากร้านของเจ้าของที่ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่แลกเปลี่ยนกับการปลูกันบ้านอาศัย

ด้านการคมนาคม ชุมชนชาวเลหาคราไวย์นั้นมีความสะดวกมาก เพราะชุมชนอยู่ติดถนนใหญ่ที่ทอดไปสู่ตัวเมืองภูเก็ต ลากยาวทั้งสาย ยาวประมาณ 17 กิโลเมตร มีรถประจำทางวิ่งวันละหลายเที่ยว อีกทั้งหาคราไวย์ก็เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของจังหวัด แต่ละวันจึงมีรถยนต์สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งของชาวไทยและต่างประเทศ เข้ามาชมหาคราไวย์และหมู่

บ้านชาวเลถิ่นมากมาย

เนื่องจากชุมชนชาวเลแห่งนี้อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนของชาวพื้นเมืองภูเก็ต ด้านการใช้ไฟฟ้าจึงพลอยได้รับความสะดวกไปด้วย การไฟฟ้าภูมิภาคได้ปักเสาไฟฟ้าเข้ากลางหมู่บ้าน มีผู้ใช้ไฟฟ้า จำนวน 100 ครวเรือน คิดเป็นร้อยละ 75.19 ส่วนผู้ที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ซึ่งจะเป็นชาวเลสิงห์ (มอเกิน) เพราะไม่มีทะเบียนบ้าน เนื่องจากต้องโยกย้ายอยู่บ่อย ๆ จำนวน 33 ครวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.81 สำหรับเรื่องเชื้อเพลิงที่ใช้ในการหุงต้ม มีทั้งการใช้ถ่าน และแก๊ส ส่วนพื้นที่นั้นไม่มีแล้ว เนื่องจากป่าไม้ใกล้เคียงไม่มีจึงหาไม้ทำฟืนไคยาก ผู้ที่ใช้ถ่านมีจำนวน 33 ครบครว ที่ใช้แก๊สจำนวน 100 ครบครว เชื้อเพลิงทั้งสองชนิดนี้ ชาวเลจะซื้อจากร้านค้าในบริเวณใกล้เคียงทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

สภาพของบ้านเรือนของชาวเลในชุมชนแห่งนี้สร้างในลักษณะถาวร จะมีกลุ่มชาวเลสิงห์หรือมอเกินเท่านั้น ที่สร้างบ้านเรือนแบบคั้งเคิมพร้อมที่จะรื้อถอนได้ทันที รูปแบบของบ้านที่ปลูกแบบคั้งเคิมมีอยู่ถึง 110 หลัง ที่ปลูกแบบคั้งเคิมผสมแบบสมัยใหม่มีจำนวน 19 หลัง ส่วนที่ปลูกแบบทันสมัยเหมือนบ้านเรือนของชาวท้องถิ่น มีอยู่เพียง 4 หลังเท่านั้น ร้านค้าในหมู่บ้านมีจำนวน 1 ร้าน เป็นร้านของเจ้าของที่ ร้านที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ทะเลและเป็นตลาดกลางในการรวมผลผลิตไปในตัว เป็นของเจ้าของที่ดินอีกเจ้าหนึ่ง มี 1 แห่ง ชาวเลจะนำผลผลิตมาขายให้แก่เจ้าของที่ ณ จุดรวมแห่งนี้

อาชีพหลักของชาวเลทุกครอบครัวคือการประมง คิดเป็นร้อยละ 100 แต่รายได้เฉลี่ยต่อปีค่อนข้างจะต่ำมาก คือประมาณ 17,000 บาท/ปี เท่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าจำนวนปลาที่หาได้มีน้อยมาก ต้องออกไปจับปลาระยะทางไกลกว่าเคิม แต่มาขายให้เจ้าของที่ในราคาถูก วิธีการจับปลา ปัจจุบันจะใช้วิธีการคั้งเคิมผสมสมัยใหม่ทุกครอบครัว อาชีพรองของชาวเลกลุ่มนี้ คือการรับจ้าง แต่ก็มีเพียงไม่กี่ครอบครัวที่ไปรับจ้างภายนอกหลังจากที่เสร็จภารกิจจากการประกอบอาชีพหลักแล้ว เท่าที่สำรวจได้มีเพียง 20 ครอบครัว อัตราค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย วันละ 70 บาท ทำให้ชาวเลบางครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีฐานะดีกว่าเคิม

ในหมู่บ้านของชาวเลแห่งนี้มีกองทุนยา 1 แห่ง มีสถานอนามัยประจำตำบล อยู่ห่างจากหมู่บ้านชาวเลประมาณ 600 เมตร อีก 1 แห่ง คังนั้ยามเจ็บใช้ไคป่วย ชาวเลมักพึ่งสถานบริการทางสาธารณสุขทั้ง 2 แห่งนี้เป็นประจำร้อยละ 100 แต่การชื้อยาของและยา

จากร้านขายของในหมู่บ้านก็มีอยู่ประจำ เพราะสะดวกในการซื้อหาตลอดเวลา นอกจากนี้การ
รักษาคนป่วยด้วยวิธีการดั้งเดิมยังคงมีอยู่บ้างประปราย เพราะเป็นความเชื่อที่ฝังจิตฝังใจพวก
เขามานานแล้ว และถ้าหากมีผู้ป่วยอาการสาหัสมาก พวกเขาก็สามารถจะนำผู้ป่วยไปโรง
พยาบาลในตัวจังหวัดได้ภายในเวลาครึ่งชั่วโมงเท่านั้น นับว่ามีความสะดวกมาก

สถิติด้านสาธารณสุขในปี 2533 ที่ผ่านมามีเด็กแรกเกิดถึง 1 ชวบ จำนวน
27 คน เด็กแรกเกิดและมีอายุต่ำกว่า 1 ชวบที่เสียชีวิตไม่มีในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา ไม่ปรากฏ
ว่ามีโรคใด ๆ ที่รุนแรงแก่เด็กแรกเกิดถึงอายุ 14 ปี สำหรับผู้ใหญ่คืออายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป
นั้น ปรากฏว่าเป็นโรคผิวหนังกันมากประมาณร้อยละ 80 ส่วนโรคอื่น ๆ ไม่ปรากฏแก่ชาวเล
กลุ่มนี้หรือไม่อาจทราบข้อมูลที่แน่ชัด ส่วนเรื่องการคุมกำเนิด คู่สมรสชาวเลที่อายุระหว่าง 15
ถึง 44 ปี นิยมคุมกำเนิดกันร้อยละ 100 ที่เคย และการบริการฉีดวัคซีนให้แก่เด็กที่มีอายุต่ำ
กว่า 1 ปีตามกำหนด ก็สามารถบริการได้ร้อยละ 100 เช่นกัน จะมีปัญหาที่ขัดขวางการใช้ส่ว
เท่านั้น บ้านที่มีส้วมซึมใช้เพียง 83 หลัง นอกนั้นไม่ได้ใช้เลย ยังนิยมขับถ่ายตามชายหาดชาย
ทะเลและบริเวณรอบบ้านที่ใกล้เคียงเหมือนเดิม ทั้งนี้เพราะมีปัญหาในเรื่องน้ำ เรื่องราคาก่อ
สร้าง และเจ้าของที่ดินไม่อนุญาต เป็นต้น

ด้านการศึกษา ประชาชนได้เข้าเรียนในโรงเรียนแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษา
จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 0.91 ส่วนผู้ที่จบชั้นประถมศึกษามาแล้วแต่ไม่ได้เรียนต่อจำนวน
100 คน หรือร้อยละ 11.39 ผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 2 คน หรือร้อยละ 0.23 ผู้ที่กำลัง
ศึกษา ป.1 - ป.6 ในขณะนี้จำนวน 30 คน หรือร้อยละ 3.42 ผู้ที่กำลังศึกษาชั้นระดับมัธยม
ศึกษาไม่มี และผู้ที่จบสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาที่ไม่มีเช่นกัน นอกนั้นเป็นผู้ไม่รู้หนังสือจำนวน 738
คน หรือร้อยละ 84.05

สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน มีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ 1 แห่ง ห่างจากหมู่บ้าน
เพียงครึ่งกิโลเมตรเท่านั้น ส่วนโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาของตำบลไม่มี นักเรียนจะต้อง
ไปเรียนที่ตัวเมืองซึ่งห่างออกไปเพียง 17 กิโลเมตร แต่การคมนาคมก็สะดวกมาก นอกจากนี้
ในหมู่บ้านยังมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอีก 1 แห่ง บริการเสียงตามสายในหมู่บ้านซึ่งเป็น
แหล่งกระจายข่าวสารให้ความรู้แก่ประชาชน มีอยู่บ้านผู้ใหญ่บ้าน 1 แห่ง ส่วนหอกระจาย
ข่าวแบบหมู่บ้านทั่ว ๆ ไปไม่มี

ด้านการฝึกอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่าได้เคยมีการอบรมเกี่ยวกับด้านอาชีพการเกษตร 2 ครั้ง การให้ความรู้ในลักษณะกลุ่มสนใจจากหน่วยงานด้านการศึกษา 3 ครั้ง และทางฝ่ายสาธารณสุขเข้าไปบริการอบรมให้ความรู้ด้านโภชนาการอนามัย รวม 12 ครั้งด้วยกัน

ปัญหาคำถามกฎหมายที่เคยเกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา มีคดีด้านหลักทรัพย์ นอโงเพียง 3 ครั้ง ถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการพนัน 3 ครั้ง ผิดกฎหมายประมง 1 ครั้ง และถูกจับกุมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด 2 ครั้งด้วยกัน คดีอย่างอื่นนอกเหนือจากนี้ไม่มี

สรุปปัญหาที่จี้กว่ารุนแรงในทัศนะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน มีอยู่ 4 ประการ คือ

- 1) ปัญหาการตั้งถิ่นฐาน (เอกสารสิทธิ์)
 - 2) ปัญหาคำถามบ้านเรือนที่พักอาศัย
 - 3) ปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกิน
 - 4) ปัญหาคำถามอาชญากรรมและการประมง
3. บ้านสะปำ ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองภูเก็ต

ชุมชนชาวเลบ้านสะปำ เป็นชุมชนชาวเลที่อพยพมาจากแหลมตึกแก เกาะสิเหร่ ชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมืองภูเก็ต ชาวเลจะปลูกบ้านเรือนอาศัยอยู่แถบบริเวณชายทะเลโคลน ติดต่อกับชุมชนของชาวบ้านทั่วไป ทั้งนี้เพราะบริเวณดังกล่าวมีหอยแครงมากพอที่จะจับเป็นอาชีพได้ บริเวณพื้นที่เฉพาะที่ชาวเลอาศัยอยู่มีประมาณ 6 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนเพียง 21 ครัวเรือน ประชากรชาวเลจากการสำรวจตามทะเบียนบ้านเมื่อเดือนเมษายน 2534 มีจำนวน 116 คน เป็นชาย 69 คน หญิง 47 คน จำนวนสมาชิกคือครอบครัวเฉลี่ย 5.52 คน

บริเวณที่ดินซึ่งชาวเลอาศัยเป็นที่ทำมาหากินนั้น เป็นของผู้อื่นที่อนุญาตให้อยู่ได้ แต่ต้องนำผลผลิตทางประมงมาจำหน่ายให้แก่เจ้าของที่ดิน เช่นเดียวกับที่แหลมตึกแก ชาวเลไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินใด ๆ ทั้งสิ้น ดังนั้นพื้นที่ดินที่อาศัยอยู่จึงไม่สามารถจะทำการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมได้ ทั้ง ๆ ที่บริเวณนั้นมีลักษณะเหมาะสมด้านการเกษตรทุกประการ

การคมนาคมระหว่างหมู่บ้านชาวเลกับตัวเมืองค่อนข้างสะดวกมาก เพราะกลุ่ม

ชาวเลอาศัยอยู่ติดจากกลุ่มชาวบ้านทั่วไป ซึ่งห่างจากถนนใหญ่ที่ทอดเข้าสู่ตัวเมืองเพียงครึ่ง กิโลเมตรเท่านั้น และชุมชนบ้านสะปำก็ห่างจากตัวเมืองเพียง 7 กิโลเมตร มีรถรับจ้าง รถประจำทางวิ่งผ่านตลอดเวลา ชาวเลกลุ่มนี้จึงสามารถติดต่อกับกลุ่มชาวเมืองในจังหวัดได้ อย่างสะดวกทีเดียว

ด้านการมีไฟฟ้าใช้ เห็นจากการสำรวจด้วยตนเอง ครอบครัวของชาวเล ยังมีปัญหาในเรื่องนี้มาก ในจำนวน 21 ครอบครัว ชาวเลจะมีไฟฟ้าใช้ถึง 20 ครอบครัว แต่เป็นลักษณะที่เป็นการท่อกว้างจากบ้านหนึ่งไปอีกบ้านหนึ่ง สายไฟฟ้าระโยงระยางไปหมด เป็นอันตรายที่จะเกิดอุบัติเหตุไฟไหม้ได้ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะว่าการลงทุนติดตั้งไฟฟ้าสูงมาก อีกประการหนึ่งไม่มีผู้ใดที่จะช่วยติดต่อบริการงานกับทางราชการ ชาวเลเองก็ขาดความรู้ จึงปล่อยเลยตามเลยมาตลอด ส่วนด้านการใช้เชื้อเพลิงต่าง ๆ นั้น ปรากฏว่ายังมีผู้ใช้ฟันในการหุงต้มถึง 20 ครอบครัว โดยสามารถหาฟันจากป่าชายเลนบริเวณนั้นมาเป็นเชื้อเพลิงได้ ครอบครัวที่โชคร้ายไม่มี ส่วนผู้ที่โชก้วก็ยังสามารถซื้อหาจากตลาดในชุมชนชาวบ้านทั่วไป มีเพียงครอบครัวเดียวเท่านั้น

สภาพบ้านเรือนของชาวเลกลุ่มนี้ คงเหมือนสภาพบ้านเรือนของชาวเลทั่วไป คือมีทั้งบ้านเรือนที่ปลูกแบบดั้งเดิมซึ่งมีอยู่จำนวน 9 หลัง และปลูกลักษณะแบบสมัยใหม่ผสมดั้งเดิม มีอยู่จำนวน 12 หลัง ที่ปลูกแบบสมัยใหม่ทั้งหมดไม่มี เพราะสภาพทางเศรษฐกิจไม่อำนวย อีกทั้งที่ดินก็เป็นของผู้อื่น เจ้าของที่ไม่ยินยอมให้ปลูกในลักษณะถาวร ดังนั้นแม้ว่าจะมีบางครอบครัวจะสามารถจะปลูกบ้านเรือนถาวรได้ก็ตาม แต่ก็พร้อมที่จะรื้อถอนได้เมื่อเจ้าของที่ดินต้องการที่ดินคืน ด้านอาคารร้านค้าและแหล่งรวมผลผลิตด้านการประมงต่าง ๆ ไม่มีในชุมชนแห่งนี้ เพราะชุมชนชาวเลอยู่ติดกับชุมชนชาวบ้านทั่วไป ดังนั้นเมื่อจะหาซื้อของใช้ที่จำเป็นก็ไปซื้อในตลาดของหมู่บ้านได้ ส่วนการขายผลผลิตก็นำไปจำหน่ายให้แก่เจ้าของที่ในราคาที่ต่ำกว่าปกติ ซึ่งชาวเลก็ไม่เคยสนใจในเรื่องสิ่งเหล่านี้มากนัก

ในเรื่องของการประกอบอาชีพ ทุกครอบครัวยึดอาชีพการประมงเป็นหลัก ร้อยละ 100 แต่รายได้ของชาวเลกลุ่มนี้ยังคงต่ำมาก เฉลี่ยรายได้อัตว์ต่อหัวต่อปีเพียง 16,000 บาท เท่านั้น วิธีการประมงก็คงใช้วิธีการดั้งเดิมผสมแบบสมัยใหม่ทุกครอบครัว ไม่มีครอบครัวใดที่ใช้วิธีการดั้งเดิมหรือแบบสมัยใหม่ได้เต็มที่ นอกจากนี้บางครอบครัวยังรู้จักหารายได้พิเศษโดย

การประกอบอาชีพรับจ้าง เท่าที่สำรวจพบมีจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 23.81 แต่อัตราค่าจ้างสำหรับแรงงานชาวเลค่อนข้างต่ำเพียงวันละ 70 บาท ซึ่งชาวเลก็พอใจแล้ว

ด้านการสาธารณสุขและอนามัยต่าง ๆ ในหมู่บ้านชาวเลเองไม่มีศูนย์ยา กองทุนยา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือศูนย์อื่นใดทั้งสิ้น เพราะว่าชุมชนชาวเลอยู่ใกล้กับสถานีอนามัยตำบลเพียง 400 เมตรเท่านั้น จึงไปใช้บริการที่สถานีแห่งนี้ได้สะดวก สำหรับสถิติด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยมีดังนี้ ใน 1 ปีที่ผ่านมา มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบเพียง 1 คน ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา โรคภัยต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กแรกเกิดถึงอายุ 14 ปี มีผู้ป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคอุจจาระร่วงจำนวน 3 ราย นอกนั้นไม่ปรากฏว่ามีโรคอื่นใด ส่วนโรคที่พบในผู้ใหญ่ที่มีอายุ 14 ปีขึ้นไปในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบผู้ป่วยที่เป็นโรคผิวหนังถึงร้อยละ 75 ที่ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง 5 ราย นอกนั้นไม่ปรากฏว่าพบโรคอื่นใดอีก

ด้านการบริการด้านสุขภาพในรอบ 1 ปี ของชาวเลกลุ่มนี้ ผู้สมรสที่มีอายุ 15 - 44 ปี นิยมการวางแผนครอบครัวโดยวิธีการคุมกำเนิดเพียงร้อยละ 88 ทั้งนี้เพราะว่าชาวเลส่วนหนึ่งต้องเดินทางไปมาหาสู่กับชาวเลกลุ่มอื่นบ่อย ๆ ทำให้ไม่สามารถบริการทั่วถึงได้ เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ก็ได้รับการฉีดวัคซีนตามกำหนดเพียงร้อยละ 73 ด้วยเหตุผลการเคลื่อนย้ายครอบครัวเช่นเดียวกัน เรื่องที่เป็นปัญหาที่ค่อนข้างหนักด้านสุขภาพของหมู่บ้านนี้คือเรื่องการมีสามีใช้ ปรากฏว่าทั้งหมู่บ้าน 21 ครอบครัว ไม่มีสามีใช้ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100 ปัญหาเรื่องนี้เกิดจากต้นทุนในการสร้าง ชาคน้ำที่ใช้ราคา เจ้าของที่ไม่ยอมให้สร้าง รวมทั้งความไม่เคยชินในการใช้สามีของชาวเลด้วย ชาวเลจึงยังคงใช้นิสัยในการขับถ่ายตามแบบเดิม ส่วนเมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ชาวเลก็มักจะรักษากันเองด้วยวิธีไปซื้อยาชุดยาของมากิน บางรายก็ใช้วิธีการรักษาแบบวิธีการดั้งเดิมด้วยการใช้ยากลางบ้าน ยาผีบอก รศน้ำมนตร์ และไสยศาสตร์ต่าง ๆ แต่ก็ยังมีชาวเลส่วนใหญ่ที่ไปใช้บริการจากสถานีอนามัยตำบล ซึ่งห่างจากหมู่บ้านเพียง 400 เมตรเท่านั้น และถ้าเกิดการเจ็บป่วยอย่างรุนแรง ชาวเลก็จะนำคนป่วยไปโรงพยาบาลในเมืองไคภายในครึ่งชั่วโมง นับว่าสะดวกและปลอดภัยเป็นอย่างมาก

สำหรับสถิติด้านการศึกษาของชาวเลกลุ่มนี้ ปรากฏว่ามีผู้เรียนแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษาจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 20.69 ผู้จบชั้นประถมศึกษาแต่ไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 31.90 การศึกษาระดับอื่น ๆ ไม่มี ที่เหลือเป็นผู้ไม่รู้หนังสือและเด็ก

เด็ก รวม 55 คน คิดเป็นร้อยละ 47.41 บ้านสถานที่ให้บริการด้านความรู้ในหมู่บ้าน มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 โรง ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1 กิโลเมตร โรงเรียนมัธยมในตำบลไม่มี นอกจากนี้แหล่งบริการความรู้อื่น ๆ ในหมู่บ้าน เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หอกระจายข่าว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ไม่มีในชุมชนของชาวเลกลุ่มนี้

ส่วนการฝึกอบรมและกิจกรรมในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา มีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในรูปกลุ่มสนใจ 1 ครั้ง การอบรมให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลโกชนาการอนามัย สุขนิสัยต่าง ๆ จำนวน 6 ครั้ง นับว่าการบริการลักษณะนี้ของรัฐทุกหน่วยงานยังน้อยมาก เท่าที่สัมภาษณ์ชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้อง ทราบว่าชาวบ้านไม่ค่อยจะอยู่กับท้องที่ ถ้าไม่ออกทะเลมาหากิน ก็โยกย้ายถิ่นไปมาหาสู่ชาวเลกลุ่มอื่นเสมอมา เจ้าหน้าที่จึงเข้าไปบริการได้ยาก

ด้านปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย ชาวเลกลุ่มนี้มีคดีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการประมง จำนวน 12 ครั้ง คดีเกิดในลักษณะไปทำการประมงในสถานที่ที่ทางราชการหวงห้าม เพราะบริเวณนั้นจะมีสัตว์น้ำชุมกว่าบริเวณอื่น ๆ เมื่อเข้าไปจับสัตว์น้ำจึงถูกดำเนินคดี ส่วนคดีอื่น ๆ ไม่ปรากฏแก่ชาวเลกลุ่มนี้

สรุปปัญหาในทัศนะของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่จัดว่ารุนแรงมีอยู่ 12 ประการด้วยกัน คือ

- 1) ปัญหาการตั้งถิ่นฐาน (เอกสารสิทธิ์)
- 2) ปัญหาการมีไฟฟ้าใช้
- 3) ปัญหาบ้านเรือนที่พักอาศัย
- 4) ปัญหาแหล่งน้ำกินน้ำใช้
- 5) ปัญหาแหล่งไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง
- 6) ปัญหาที่ดินทำกิน
- 7) ปัญหาเรื่องรายได้
- 8) ปัญหาอาณาเขตการประมง
- 9) ปัญหาการบริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน
- 10) ปัญหาสุขภาพลักษณะในบ้าน

11) ปัญหาสุขภาพและอนามัย

12) ปัญหาการศึกษาของประชาชน

4. บ้านท่าฉัตรไชย (บ้านเหนือและแหลมหลา) ตำบลไม้ขาว อำเภอดง

ชุมชนชาวเลบ้านท่าฉัตรไชยนี้ มีกลุ่มชาวเลอยู่ 2 จุดด้วยกัน คือที่บ้านเหนือกลุ่มหนึ่ง กับบ้านแหลมหลาอีกกลุ่มหนึ่ง ทั้ง 2 กลุ่มตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 ของตำบลไม้ขาว อำเภอดง จุดที่ชาวเลทั้ง 2 กลุ่มอาศัยอยู่ห่างจากกันประมาณเกือบกิโลเมตรตามระยะทางชายฝั่งทะเล ซึ่งเดินทางไปมาหาสู่กันลำบาก เพราะมีป่าชายเลนคั่นขวางกัน ถ้าจะให้สะดวกต้องไปตามถนนทางหลวงโคยรถยนต์หรือรถมอเตอร์ไซด์ แต่ระยะทางห่างกันประมาณ 5 กิโลเมตร ชุมชนชาวเลบ้านแหลมหลาจะมีชาวเลอาศัยอยู่มากกว่าที่บ้านเหนือ คือ ที่แหลมหลามีจำนวนครัวเรือน 55 ครัวเรือน ส่วนที่บ้านเหนือมีเพียง 13 ครัวเรือน รวมกันเป็น 68 ครัวเรือน มีประชากรรวมกัน 380 คน อาศัยอยู่ที่แหลมหลา 319 คน เป็นชาย 157 คน หญิง 162 คน ส่วนที่บ้านเหนือมีประชากรเพียง 61 คน เป็นชาย 30 คน หญิง 31 คน ประชากรเฉลี่ยต่อครอบครัวรวมทั้ง 2 แห่ง 5.59 คน

บริเวณที่ดินที่ชาวเลอาศัยอยู่ทั้ง 2 จุดรวมกันประมาณ 42 ไร่ ใช้เป็นที่พักอาศัย ไม่มีพื้นที่สำหรับการเกษตรใด ๆ ทุกคนไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ใช้อาศัยอยู่ในที่ดินของผู้อื่นโดยไม่ต้องเช่าทุกครอบครัว ที่แหลมหลานั้นได้รับอนุญาตจากกรมทางหลวงซึ่งเป็นผู้ครอบครองที่ดิน แปลงนั้น ส่วนที่บ้านเหนือชาวเลได้รับอนุญาตจากเจ้าของที่ดินให้ปลูกอาศัยอยู่ได้ ซึ่งเจ้าของที่ดินก็เป็นชาวเลที่มาอาศัยอยู่ก่อนนั่นเอง

ด้านการคมนาคมติดต่อกับสังคมภายนอก ชุมชนชาวเลทั้ง 2 จุดก็สะดวกพอควร ชุมชนชาวเลบ้านแหลมหลาห่างจากถนนใหญ่เพียง 300 เมตร มีรถประจำทางจากชุมชนเข้าสู่ตัวเมืองวันละหลายเที่ยว ส่วนที่บ้านเหนือชุมชนชาวเลห่างจากถนนใหญ่ประมาณ 800 เมตร ชาวเลส่วนมากต้องเดินเท้ามาคอยรถประจำทางซึ่งวิ่งมาจากแหลมหลาเพื่อเข้าสู่ตัวอำเภอดงที่อยู่ห่างจากชุมชนทั้ง 2 แห่งประมาณ 24 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 42 กิโลเมตร

ส่วนเรื่องการมีไฟฟ้าใช้นั้น ที่ชุมชนชาวเลแหลมหลามีไฟฟ้าใช้ 49 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 72.06 ของครัวเรือนทั้งหมดรวมทั้ง 2 จุด ครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้จำนวน

6 ครัวเรือน ส่วนที่บ้านเหนือทั้ง 13 ครัวเรือนยังไม่มีไฟฟ้าใช้ รวมเป็น 19 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.94 ด้านการใช้พลังงานในการหุงต้ม ชาวเลทั้ง 2 จุดนี้ยังคงใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิง 12 ครัวเรือน โดยหาได้จากป่าชายเลนบริเวณนั้น ผู้ที่ใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิงมี 52 ครัวเรือน ซึ่งหาซื้อได้จากร้านค้าของชาวบ้านใกล้เคียงชุมชน และที่ใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิงมี 4 ครัวเรือนเท่านั้น โดยซื้อจากร้านค้าบริเวณใกล้เคียงนั่นเอง

สภาพบ้านเรือนของชาวเลบริเวณท่าฉัตรไชยนี้ เห็นจากการสำรวจ ยังคงปลูกสร้างด้วยลักษณะดั้งเดิมมีจำนวน 65 หลัง ส่วนแบบดั้งเดิมสมัยใหม่มีเพียง 3 หลังเท่านั้น อาคารที่สร้างแบบสมัยใหม่ไม่มี ร้านค้าในหมู่บ้านก็มีเพียง 2 ร้าน เป็นของชาวพื้นเมืองที่เข้าไปค้าขายอยู่ในกลุ่มของชาวเลที่แหลมหลา ส่วนที่บ้านเหนือไม่มีร้านค้าใด ๆ หากชาวเลจะซื้อของที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตประจำวัน ก็ต้องเดินเท้าไปซื้อที่ปากทางเข้าหมู่บ้าน ซึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ 800 เมตร สำหรับร้านจำหน่ายผลผลิตทางประมงและแหล่งรวมผลผลิตเพื่อจำหน่ายต่าง ๆ ก็ไม่มีเช่นเดียวกัน

ชาวเลบริเวณท่าฉัตรไชยทั้ง 68 ครัวเรือน มีอาชีพหลักคือการประมง มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี ประมาณ 12,000 บาท นับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับชาวเลกลุ่มอื่น ๆ โดยที่ชาวเลกลุ่มนี้ใช้วิธีการประมงแบบดั้งเดิมสมัยใหม่เหมือนกลุ่มอื่น ๆ แต่อาพาเซกในการประมงของชาวเลกลุ่มนี้ต้องออกไปไกลกว่ากลุ่มอื่นมาก บางครั้งต้องไปไกลถึงอาพาเซกของประเทศพม่าที่เดียว ด้านอาชีพรอง มีชาวเลบางครอบครัวประกอบอาชีพด้วยการขายแรงงานรับจ้าง ซึ่งมีอยู่จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 36.76 โดยที่ได้รับค่าจ้างประมาณวันละ 65 บาท ซึ่งพวกเขาถินยอมรับค่าจ้างดังกล่าว ก็พอจะช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง

ด้านสาธารณสุขและอนามัย ในหมู่บ้านไม่มีกองทุนยา ตู้ยา หรือศูนย์ใด ๆ แต่มีสถานีอนามัยประจำตำบล ซึ่งอยู่ห่างไกลจากชุมชนประมาณ 12 กิโลเมตร นับว่าไกลมาก สถิติด้านสุขภาพอนามัยเกี่ยวกับเด็กแรกเกิดใน 1 ปีที่ผ่านมา คือ มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบตายเพียง 1 คน ส่วนจำนวนเด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบ ไม่ทราบข้อมูลที่แน่นอน เพราะชาวเลไม่ไ้แจ้งเกิดเป็นทางการ นอกจากนั้นด้านโรคภัยไข้เจ็บของเด็กแรกเกิดถึงอายุ 14 ปี ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา เท่าที่พบมีเด็กป่วยเป็นโรคฟันและช่องปากเพียง 1 ราย นอกนั้นไม่พบโรค

อื่นใด ส่วนโรคของผู้ใหญ่ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่าผู้ใหญ่ของชาวเลกลุ่มนี้เป็นโรคผิวหนังถึงร้อยละ 85 บ่อยเป็นวัณโรค 3 ราย นอกนั้นไม่ปรากฏว่าเป็นโรคอื่นใด

การรับบริการด้านสาธารณสุข ในรอบปีที่แล้ว ผู้สมรสที่มีอายุ 15 - 44 ปี ได้รับบริการด้านวางแผนครอบครัวโดยการคุมกำเนิดถึงร้อยละ 90 ส่วนการบริการฉีดวัคซีนให้แก่วัยต่ำกว่า 1 ปี สามารถบริการได้ร้อยละ 100 เมื่อยามชาวบ้านเจ็บไข้ได้ป่วยเล็กน้อย ๆ ชาวบ้านยังนิยมหาซื้อยากินเองตามร้านขายของชำในหมู่บ้าน หรือไม่ก็ยังใช้วิธีการรักษาแบบดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติมา คือใช้ยากลางบ้าน รศน์นมนตร์ รักษาด้วยไสยศาสตร์ แต่ส่วนมากชาวเลรู้จักใช้บริการของสถานอนามัยประจำตำบลซึ่งรักษาให้ฟรี เพราะชาวเลมักประสบเคราะห์ภัยจากจนของทางราชการ และเมื่อเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างรุนแรง ชาวเลก็พากันป่วยไปโรงพยาบาลที่อำเภอกลาง ซึ่งสามารถไปถึงโรงพยาบาลได้ในเวลาครึ่งชั่วโมง และถ้านำไปรักษาที่โรงพยาบาลในจังหวัด ก็ใช้เวลาในการเดินทางภายใน 1 ชั่วโมงเท่านั้น

ปัญหาด้านสุขลักษณะที่น่าเป็นห่วงของชาวเลกลุ่มนี้คือการมีส้วมใช้ ชาวเลทั้ง 2 จุด ทั้งที่แหลมหลาและบ้านเหนือมีส้วมใช้เพียง 6 ครัวเรือนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 8.82 นอกนั้นอีกจำนวน 62 ครัวเรือน หรือร้อยละ 91.18 ยังไม่มีส้วมใช้ ทั้งนี้เพราะการก่อสร้างต้องใช้ทุนมาก ชาวเลส่วนใหญ่ใช้รดก ชาวเลไม่เคยชินกับการใช้ส้วม จึงยังคงถ่ายตามชายหาดชายฝั่งและรอบบริเวณบ้านทั่วไป ก่อให้เกิดความสกปรกแก่สภาพหมู่บ้านเป็นอย่างมาก

สำหรับด้านการศึกษานั้น ชาวเลที่ตำบลไชยทั้งที่แหลมหลาและบ้านเหนือ มีผู้เรียนแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษาจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.11 ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาแต่ไม่ได้เรียนต่อจำนวน 76 คน หรือร้อยละ 20.00 ผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาไม่มี ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับ ป.1 - ป.6 จำนวน 88 คน หรือร้อยละ 23.16 ส่วนผู้ที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยม และจบการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาไม่มี นอกนั้นเหลือเป็นจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือและเด็กเล็กจำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 54.74

ในชุมชนของชาวเลบ้านท่าฉัตรไชยนี้ มีสถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้านที่ชาวเลได้รับบริการ คือ มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง อยู่ใกล้กับชุมชนชาวเลแหลมหลาประมาณ 500 เมตร แต่สำหรับชุมชนชาวเลบ้านเหนือมีระยะทางห่างไกลประมาณ 5 กิโลเมตร เด็กต้องอาศัยเดินเท้าหรือไม่ก็อาศัยรถยนต์ของกรมทางหลวง ซึ่งวิ่งผ่านมาและช่วยอนุเคราะห์

รับเด็กชาวเลไปโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอยู่ที่บ้านแหลมหลา 1 แห่ง และหอกระจายข่าวของบ้านแหลมหลาอีก 1 แห่ง ซึ่งพอจะช่วยให้ชาวเลได้รับข่าวสารข้อมูลพอสมควร

ด้านการฝึกอบรมและกิจกรรม ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ชุมชนแห่งนี้ได้รับบริการด้านฝึกอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร 1 ครั้ง ได้รับบริการด้านการศึกษาโดยจัดในรูปแบบการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ สอนให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้ 1 ครั้ง ได้รับการฝึกเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติกลุ่ม ทส.ปช. 1 ครั้ง และอบรมเพื่อสุขภาพในลักษณะเกี่ยวกับโภชนาการ อนามัยแม่และเด็ก รวม 6 ครั้ง ซึ่งเป็นความพยายามของทางราชการที่ต้องการช่วยเหลือให้ชาวเลได้รับการศึกษาอย่างแท้จริง

สำหรับปัญหาด้านกฎหมายต่าง ๆ ชาวเลที่บ้านท่าฉัตรไชยเคยถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการพนันเพียง 6 ครั้ง นอกนั้นไม่เคยมีคดีอื่นใดในกลุ่มของชาวเลในชุมชนนี้ ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงนิสัยรักความสงบและไม่สนใจกับเรื่องราวภายนอกของชาวเลได้อย่างชัดเจน

สรุปปัญหาในทัศนะของกรรมการหมู่บ้าน ที่จกว่ารุนแรงมีดังนี้

- 1) ปัญหาการตั้งถิ่นฐาน (เอกสารสิทธิ์)
- 2) ปัญหามันเรือนที่พักอาศัย
- 3) ปัญหาแหล่งน้ำกินน้ำใช้
- 4) ปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน
- 5) ปัญหาอัตราค่าจ้างแรงงาน

สภาพและปัญหาโดยสรุปของหมู่บ้านเป้าหมาย 4 แห่ง

จากตาราง 5 เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่แสดงถึงสภาพและปัญหาในหมู่บ้านเป้าหมายแต่ละแห่ง สำหรับการพิจารณาสภาพและปัญหาของหมู่บ้านเป้าหมายโดยส่วนรวมทั้ง 4 แห่ง มีดังนี้

1. หมู่บ้านชาวเลทั้ง 4 หมู่บ้าน มีครัวเรือนทั้งหมด 397 ครัวเรือน มีประชากร 1,979 คน แยกเป็นชาย 1,065 คน และหญิง 914 คน เฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเท่ากับ 4.98 คน

2. บ้านที่กินทำกิน ชาวเลทุกครัวเรือนไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง ต้องอาศัยอยู่ในที่ดินของผู้อื่นโดยไม่ต้องเช่า แต่ต้องนำสัตว์น้ำและสิ่งที่หาได้จากทะเลมาขายให้แก่เจ้าของที่ดินในราคาถูก แลกกับการได้อยู่ในที่ดินตามเงื่อนไขข้างต้น

3. หมู่บ้านชาวเลทั้ง 4 แห่ง สามารถติดต่อกับตัวเมืองได้สะดวกพอสมควร เพราะมีรถรับจ้างหรือรถประจำทางวิ่งระหว่างหมู่บ้านหรือผ่านหมู่บ้านทุกแห่ง

สำหรับด้านการมีไฟฟ้าใช้ ครัวเรือนของชาวเลมีไฟฟ้าใช้คิดเป็นร้อยละ 79.09 ส่วนครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้คิดเป็นร้อยละ 20.91 ชุมชนชาวเลที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ร้อยละ 100 ได้แก่ชุมชนชาวเลบ้านเหนือ ซึ่งอยู่ในบริเวณบ้านท่าฉัตรไชย ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง

ด้านการใช้เชื้อเพลิงในการหุงต้มนั้น มีทั้งการใช้ฟืน ถ่าน และแก๊ส แล้วแต่ความสะดวกในการหาและสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ผู้ที่ใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงซึ่งหาได้จากป่าสงวนป่าชายเลนมีจำนวน 84 ครัวเรือน ผู้ที่ใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิงโดยซื้อจากตลาดหรือร้านค้าในหมู่บ้าน มีจำนวน 193 ครัวเรือน ส่วนอีก 120 ครัวเรือนใช้แก๊สหุงต้มโดยซื้อมาจากตลาด

4. บ้านที่อยู่อาศัย ในจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 397 ครัวเรือน เป็นลักษณะบ้านที่ปลูกแบบดั้งเดิม 234 ครัวเรือน ที่ปลูกแบบสมัยใหม่ผสมดั้งเดิมมี 151 ครัวเรือน ส่วนที่ปลูกแบบสมัยใหม่มีเพียง 12 ครัวเรือนเท่านั้น และในหมู่บ้านชาวเลทั้ง 4 แห่ง มีร้านค้าที่ขายของชำเพียง 8 ร้าน และมีแหล่งรวมผลผลิตเพื่อจำหน่ายเพียง 1 แห่ง

5. การประกอบอาชีพ ทุกครัวเรือนมีอาชีพหลักทำการประมงคิดเป็นร้อยละ 100 โดยทำการประมงแบบดั้งเดิมผสมสมัยใหม่ทั้งหมด มีชาวเลบางคนใช้เวลาว่างจากการทำประมงไปประกอบอาชีพภายนอกด้วยการรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 14.61 ชาวเลทั้งหมดยังมีรายได้ต่ำมาก เฉลี่ยรายได้ต่อครอบครัวต่อปี ทั้ง 4 หมู่บ้านเพียง 63,000 บาท

6. ด้านสาธารณสุข บริการด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน มีกองทุนยาที่ชุมชนชาวเลบ้านราไวย์เพียงแห่งเดียว แต่บริการด้านสาธารณสุขในตำบลมีสถานอนามัยครบทั้ง 4 ตำบล ชาวเลได้รับบริการจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เข้าไปบริการถึงในหมู่บ้านเป็นประจำเสมอ

จำนวนเด็กแรกเกิดในรอบ 1 ปี มี 58 คน ตาย 1 คน

โรคที่พบในเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่ามีโรคฟันและช่องปาก 1 ราย พิกัดปัญหาอื่น 1 ราย และตายด้วยโรคอุจจาระร่วง 3 ราย

โรคที่พบในผู้ใหญ่ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา คือ ป่วยเป็นโรคผิวหนังถึงร้อยละ 80.00 ป่วยเป็นมาเลเรีย 4 ราย โดยไปติดเชื้อมาจากจังหวัดอื่น เป็นโรคอุจจาระร่วง 5 ราย และป่วยเป็นวัณโรค 3 ราย

บริการด้านสุขภาพในรอบ 1 ปี กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 15 - 44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิดร้อยละ 94.50 และเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนตามกำหนดคือเป็นร้อยละ 93.25

สำหรับกรณีเจ็บป่วยเล็กน้อย ชาวบ้านมักใช้วิธีการรักษาทั้งรับบริการจากสถานีนามัย ไปซื้อยาชุดมากินเอง รักษาด้วยการกินยากลางบ้าน รวมทั้งรักษาด้วยพิธีไสยศาสตร์ตามที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา

บ้านสุขนิสัย บ้านที่มีส่วนผสมไขมัน 99 ครวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.94 นอกนั้นไม่มีส่วนผสม ทั้งนี้เพราะปัญหาเกี่ยวกับราคาค่าก่อสร้าง เจ้าของที่ดินไม่อนุญาตให้ขุดหลุม และปัญหาน้ำทะเลซึมเข้าเติมหลุมได้ง่าย

7. ด้านการศึกษา ในจำนวนประชากรชาวเลทั้งหมด 1,979 คน ยังมีผู้ที่ไม่รู้หนังสืออีก 1,383 คน คิดเป็นร้อยละ 69.88 ที่ได้เรียนแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษาจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 2.27 ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาแต่ไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 328 คน คิดเป็นร้อยละ 16.57 ผู้ที่จบชั้นมัธยมศึกษาแล้วมีเพียง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.23 ผู้ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาจำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 10.91 กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.66 ที่กำลังศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาขณะนี้ไม่มี แต่จบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.17

สถานที่ให้ความรู้ในหมู่บ้าน มีโรงเรียนประถมศึกษาใกล้กับหมู่บ้านชาวเลทั้ง 4 หมู่บ้าน มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 3 แห่ง หอกระจายข่าว 2 แห่ง ส่วนโรงเรียนมัธยมประจำตำบล ไม่มี

การฝึกอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา มีการฝึกด้านอาชีพ 5 ครั้ง กิจกรรมด้านการศึกษานอกโรงเรียน 10 ครั้ง ด้านความมั่นคงของชาติ 1 ครั้ง และด้านสุขภาพต่าง ๆ 34 ครั้ง

8. ปัญหาความกฎหมายและคดีต่าง ๆ ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา มีคดีเกี่ยวกับการปล้น

ทรัพย์ ลักทรัพย์ ฉ้อโกง 3 ครั้ง คำนวณพินัน 29 ครั้ง คำนวณการประมงรูด้าเชกสงวนการ
จับสัตว์น้ำ 16 ครั้ง และคดียาเสพติด 3 ครั้ง

9. ปัญหาที่อยู่ในระดับรุนแรงจากการประเมินของคณะกรรมการหมู่บ้าน เมื่อพิจารณา
ผลเฉลี่ยโดยส่วนรวมจาก 4 หมู่บ้าน มีดังนี้

- 9.1 ปัญหาเอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน
- 9.2 ปัญหาสภาพบ้านเรือนที่พักอาศัย
- 9.3 ปัญหาแหล่งน้ำกินน้ำใช้
- 9.4 ปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน
- 9.5 ปัญหาเรื่องรายได้ของประชากร
- 9.6 ปัญหาเกี่ยวกับอาณาเขตการประมง

ความคิดเห็นของประชาชน

ข้อมูลที่น่าเสนอต่อไปนี้ ได้จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาในหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 4 หมู่บ้านด้วยตนเอง ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็น คำนึงถึง ๖ ข้อควรพิจารณาถึงสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปสู่การพิจารณารูปแบบและแนวทางในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่เหมาะสม สำหรับชาวเลในจังหวัดภูเก็ตต่อไป

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือแบบสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียนของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต (ได้นำเสนอในภาคผนวกท้ายเล่ม) เป็นเพียงแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์เท่านั้น เมื่อนำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม และได้ขยายคำถามบางประเด็นให้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น บางข้อก็ต้องข้ามคำถามนั้นไปตามความเหมาะสมกับลักษณะและสภาพของผู้ตอบคำถามแต่ละคน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่การแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละของค่าตอบ ซึ่งในการคำนวณค่าร้อยละนี้ บางหัวข้อก็ถือตามจำนวนเต็มของกลุ่มตัวอย่าง และบางหัวข้อถือตามจำนวนค่าตอบในแต่ละข้อเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้เพราะคำถามบางข้อมีผู้ตอบไม่ครบ และบางข้อผู้ตอบอาจจะตอบได้หลายค่าตอบ ทำให้จำนวนเต็มของค่าตอบในแต่ละข้อไม่เท่ากัน ซึ่งผู้วิจัยได้หมายเหตุกำกับไว้ในข้อนั้น ๆ

ข้อมูลส่วนตัวของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 60 คน ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์ เสนอในตาราง 6 ต่อไปนี้

ตาราง 6 ข้อมูลส่วนตัวของประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสัมภาษณ์

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	60	100.00
1. เพศ		
ชาย	32	53.33
หญิง	28	46.67
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	9	15.00
21 - 30 ปี	11	18.33
31 - 40 ปี	22	36.67
41 - 50 ปี	9	15.00
51 ปีขึ้นไป	9	15.00
3. สถานภาพสมรส		
โสด	16	26.67
แต่งงาน	44	73.33
4. จำนวนบุตร		
ไม่มี	20	33.33
1 - 2 คน	20	33.33
3 - 4 คน	14	23.34
5 - 6 คน	6	10.00
7 คนขึ้นไป	-	-
5. ภูมิสำเนาเดิม		
อยู่มาตั้งแต่เดิม	50	83.33

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
อพยพมาจากชุมชนอื่น ในจังหวัดภูเก็ต	6	10.00
อพยพมาจากจังหวัดอื่น	4	6.67
6. <u>พื้นฐานการศึกษา</u>		
ไม่เคยเรียน	39	65.00
เคยเรียน แต่ไม่จบ ป.4	5	8.33
จบชั้น ป.4	10	16.67
จบชั้น ป.6	6	10.00
จบสูงกว่าชั้น ป.6	-	-
7. <u>อาชีพหลัก</u>		
ประมง	60	100.00
เกษตรกรรม	-	-
ประกอบอาชีพอื่น	-	-

ข้อมูลในตาราง 6 สรุปได้ดังนี้

การศึกษาคครั้งนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย 4 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 15 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน แยกเป็นชาย 32 คน และหญิง 28 คน

ช่วงอายุของผู้ถูกสัมภาษณ์อยู่ระหว่าง 14 - 70 ปี โดยแยกตามกลุ่มอายุได้ดังนี้ คือ กลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 แยกเป็นชาย 3 คน หญิง 6 คน กลุ่มอายุระหว่าง 21 - 30 ปี มีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 18.33 แยกเป็นชาย 5 คน หญิง 6 คน กลุ่มอายุระหว่าง 31 - 40 ปี มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 แยกเป็นชาย 14 คน หญิง 8 คน กลุ่มอายุระหว่าง 41 - 50 ปี มีจำนวน 9 คน คิดเป็น

ร้อยละ 15.00 แยกเป็นชาย 4 คน หญิง 5 คน และกลุ่มที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 แยกเป็นชาย 6 คน หญิง 3 คน

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 73.33 มีครอบครัวแล้ว ที่เหลือร้อยละ 26.67 ยังเป็นโสด
 จำนวนบุตร ผู้ที่ไม่มีบุตรและผู้ที่มีบุตร 1 - 2 คน มีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาได้แก่ผู้ที่มีบุตร 3 - 4 คน คิดเป็นร้อยละ 23.34 และผู้ที่มีบุตร 5 - 6 คน มีน้อยที่สุด มีเพียงร้อยละ 10.00 เท่านั้น

สำหรับเรื่องของภูมิตำแหน่งเดิม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 83.33 เป็นคนท้องถิ่นที่อยู่มาแต่เดิม ร้อยละ 10.00 อพยพมาจากชุมชนชาวเลอื่นในจังหวัดภูเก็ต และที่เหลือร้อยละ 6.67 อพยพมาจากจังหวัดอื่น

ด้านพื้นฐานการศึกษานั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 65.00 ไม่เคยเรียนหนังสือ ร้อยละ 8.33 เคยเรียนแต่ไม่จบชั้น ป.4 ร้อยละ 16.67 เรียนจบชั้น ป.4 ร้อยละ 10.00 ที่ได้เรียนจนจบชั้น ป.6 และไม่มีผู้ที่เรียนจบชั้นสูงกว่าชั้น ป.6

เรื่องอาชีพหลักของประชาชนกลุ่มตัวอย่างนั้น ร้อยละ 100.00 จะมีอาชีพหลักเพียงอย่างเดียวคือการประมง อาชีพอื่น ๆ ชาวเลไม่มีความรู้พอที่จะประกอบเป็นอาชีพหลัก หรือแม้แต่นึกเป็นอาชีพรองได้ นอกจากจะมีเพียงบางรายพอที่จะรับจ้างทำแรงงานเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น

ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษาของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษาของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง แสดงในตาราง 7
 ต่อไปนี้

ตาราง 7 ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษาระหว่างประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
1. <u>ความสามารถด้านการอ่านออกเขียนได้</u>		
อ่าน - เขียนได้ในระดับดี	6	10.00
พออ่านออกเขียนได้	8	13.33
อ่านออก แต่เขียนไม่ได้	4	6.67
อ่านและเขียนไม่ได้	42	70.00
2. <u>การมีโอกาสด้าน - เขียน</u>		
อ่าน - เขียนเป็นประจำเสมอ	1	1.67
อ่านบ่อย แต่ไม่ค่อยได้เขียน	7	11.66
ไม่ค่อยจะได้อ่านและเขียน	10	16.67
ไม่ค่อย/อ่าน - เขียนไม่ได้	42	70.00
3. <u>การเห็นความจำเป็นของการอ่าน - เขียน</u>		
เห็นว่ามีความจำเป็น	38	63.33
เพราะ ทำให้ทราบข่าวสารข้อมูลและทันเหตุการณ์	17	28.33
ทำให้รู้เพิ่มขึ้นและฉลาด	15	25.00
นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	6	10.00
เห็นว่าไม่จำเป็น	18	30.00
เพราะ ใช้ประโยชน์แก่ตนเองไม่ได้	8	13.33
ตนเองมีอายุมากแล้ว	7	11.67
อยากรู้อะไรถามผู้อื่นก็ได้	1	1.67
ไม่ทราบ	2	3.33
ไม่ค่อย/ไม่แน่ใจ	4	6.67

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
4. <u>ต้องการเรียนหนังสือเพิ่มเติมหรือไม่</u>		
ต้องการ	38	63.33
เพราะ		
อยากอ่านออกเขียนได้	21	35.00
อยากมีความรู้เพิ่มขึ้น	14	23.33
อยากมีวุฒิเพิ่มขึ้น	3	5.00
ไม่ต้องการ	18	30.00
เพราะ		
ไม่มีเวลา	8	13.33
อายุมากแล้ว	7	11.67
ไม่แน่ใจว่าจะได้ประโยชน์	3	5.00
ไม่ตอบ/ไม่แน่ใจ	4	6.67
5. <u>ถ้ามีโอกาสเรียนจะเรียนได้คอนไหนและจะเรียนอย่างไร</u>		
เวลาเรียน		
ตอนเช้า	-	-
ตอนบ่าย	4	6.67
ตอนกลางคืน	41	68.33
ไม่ตอบ/ไม่แน่ใจ	15	25.00
วิธีเรียน		
เรียนแบบการศึกษาออกโรงเรียนแบบชั้นเรียน	37	61.67
เรียนแบบช่วยสอนกันเอง	7	11.66
ไม่มีความเห็น/ไม่ตอบ	16	26.67

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
6. <u>สนับสนุนให้บุตรได้เรียนหนังสือหรือไม่</u>		
สนับสนุน	37	61.67
เพราะ อยากให้ลูกสบายกว่าพ่อแม่	16	26.67
อยากให้ลูกมีงานทำที่ดี	12	20.00
อยากให้ลูกมีรายได้สูง	9	15.00
อื่น ๆ /ไม่มีความเห็น	-	-
ไม่สนับสนุน	21	35.00
เพราะ ไม่มีเงินซื้อเสื้อผ้าให้ลูก	12	20.00
ขาดคนช่วยทำงาน/ช่วยทำมาหากิน	4	6.67
กลัวครูดุถ้าเขียนผิดลูก	3	5.00
กลัวเพื่อนรังแกลูก	2	3.33
อื่น ๆ /ไม่ตอบ	-	-
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ/ไม่แน่ใจ	2	3.33

สรุปข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษาศึกษาของประชาชนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 หมู่บ้าน ที่ได้รับการสัมภาษณ์ ดังแสดงในตาราง 7 มีดังนี้

1. ความสามารถด้านการอ่าน - เขียน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10.00 มีความสามารถในการอ่าน - เขียนอยู่ในระดับดี ที่พออ่านออกเขียนได้ คิดเป็นร้อยละ 13.33 ที่อ่านออกแต่เขียนไม่ได้ คิดเป็นร้อยละ 6.67 ส่วนที่อ่านและเขียนไม่ได้ มีจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 70.00

2. โอกาสในการอ่าน - เขียน กลุ่มตัวอย่างที่มีโอกาสอ่าน - เขียนเป็นประจำ เสนอมีเพียง 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.67 ที่มีโอกาสอ่านบ่อยแต่ไม่ค่อยได้เขียนมี 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.66 ที่ไม่ค่อยจะมีโอกาสทั้งอ่านและเขียนมี 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 ที่เหลืออีกนั้น 42 ราย หรือร้อยละ 70.00 คือผู้ที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

3. การเห็นความจำเป็นของการอ่าน - เขียน กลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าเห็นความจำเป็นของการอ่าน - เขียน มีอยู่ 38 ราย คิดเป็นร้อยละ 63.33 โดยให้เหตุผลว่า ทำให้ทราบข่าวสารข้อมูล ทันโลกทันเหตุการณ์ ทำให้รู้เพิ่มขึ้นและฉลาด และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ส่วนผู้ที่ตอบว่าการอ่าน - เขียน ไม่มีความจำเป็นมี 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.00 โดยให้เหตุผลในเรื่องไม่ได้ประโยชน์กับตนเอง ตนเองมีอายุมากแล้ว และถ้าต้องการรู้เรื่องอะไรก็สามารถถามผู้อื่นได้

สำหรับผู้ที่ไม่ตอบคำถามและไม่แน่ใจเกี่ยวกับเรื่องนี้มีเพียง 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.67 เท่านั้น

4. ความต้องการเรียนหนังสือเพิ่มเติม กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 63.33 ตอบว่า ต้องการเรียนเพิ่มเติม โดยให้เหตุผลว่า อยากอ่านออกเขียนได้ อยากมีความรู้เพิ่มขึ้น และอยากมีวุฒิเพิ่มขึ้น ส่วนผู้ที่ตอบว่าไม่ต้องการเรียนเพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละ 30.00 โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลา ตนเองมีอายุมากแล้ว และไม่แน่ใจว่าจะได้ประโยชน์จากการเรียนหนังสือ

ส่วนผู้ที่ไม่ตอบคำถามข้อนี้ และไม่แน่ใจต่อคำถามมีร้อยละ 6.67 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

5. เวลาเรียนและวิธีเรียนที่เหมาะสม ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.33 ตอบว่าสามารถจะเรียนได้ในตอนกลางวัน ที่จะเรียนได้ในตอนบ่ายมีเพียงร้อยละ 6.67 ส่วนในตอนเช้าไม่มีผู้ใดมีเวลาจะเรียนในช่วงเวลานี้ได้ และที่ไม่แน่ใจหรือไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 25.00

สำหรับด้านวิธีเรียน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 61.67 ต้องการจะเรียนแบบการศึกษาออกโรงเรียนแบบชั้นเรียน ที่ต้องการเรียนแบบช่วยสอนกันเองมีเพียงร้อยละ 11.66 นอกนั้นไม่มีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้

6. การสนับสนุนการศึกษาของบุตร ที่อยากสนับสนุนให้บุตรได้รับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 61.67 โดยให้เหตุผลว่า อยากให้ลูกสบายกว่าพ่อแม่ อยากให้ลูกได้งานทำที่ดี มีรายได้สูง ส่วนที่ไม่สนับสนุนเพราะ ไม่มีเงินซื้อเสื้อผ้าให้ลูก ชาคคนช่วยทำงานหรือช่วยทำมาหากิน กลัวครููกค้าเขินที่ลูก และกลัวเพื่อนรังแกลูก รวมกันแล้วคิดเป็นร้อยละ 35.00 นอกนั้นไม่ตอบคำถามข้อนี้

ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากการอ่าน

การหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากการอ่านนั้น กลุ่มตัวอย่างจะมีโอกาสได้อ่านจากหนังสือพิมพ์รายวัน วารสาร และเอกสารสิ่งตีพิมพ์ หรือหนังสือเล่มต่าง ๆ ซึ่งสามารถหาอ่านได้จากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หรือไม่ก็จากบ้านใกล้เคียง ตามร้านค้าต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านนั่นเอง

ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านการอ่านของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง แสลงในตาราง 8 ต่อไปนี้

ตาราง 8 ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากการอ่าน

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
1. <u>การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน</u>		
ไปใช้บริการที่อ่านหนังสือ ฯ	4	6.67
บริจาควัสดุ - อุปกรณ์ให้ที่อ่านหนังสือ ฯ	2	3.33
เป็นกรรมการที่อ่านหนังสือ ฯ	1	1.67
ไม่ตอบ/ไม่มีส่วนร่วม	53	88.33

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
2. <u>การใช้บริการที่อ่านหนังสือ</u> ๖		
ใช้เป็นประจำ	4	6.67
นาน ๆ ครั้ง	3	5.00
ไม่เคยใช้	42	70.00
ไม่ตอบ	11	18.33
3. <u>ความคิดเห็นเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือ</u> ๖		
ให้หนังสืออ่านสุภาพอนามัยให้มาก	12	20.00
มีประโยชน์สำหรับให้ข่าวสารข้อมูล	11	18.33
ให้หนังสือการ์ตูนสำหรับเด็กให้มาก	10	16.67
หนังสือพิมพ์บ้างไม่มีบ้าง	8	13.33
ไม่รู้จัดที่อ่านหนังสือ ๖	5	8.34
ควรมีผู้ดูแลทำความสะอาดและจัดหนังสือทุกวัน	3	5.00
อย่าให้ชาวบ้านไปนอนในที่อ่านหนังสือ ๖ ตอนกลางวัน	2	3.33
ไม่มีความเห็น/ไม่ตอบ	9	15.00
4. <u>อ่านหนังสือพิมพ์บ่อยเพียงใด</u>		
อ่านทุกวัน	4	6.67
อ่านบ้างแต่ไม่ทุกวัน	7	11.67
ไม่เคยอ่าน	36	60.00
ไม่ตอบ	13	21.66
5. <u>อ่านหนังสือพิมพ์จากที่ใด</u>		
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	8	13.33

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อมูล/ความถี่เห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
ร้านค้าในหมู่บ้าน	2	3.33
บ้านเพื่อน	1	1.67
ไม่ได้อ่าน/อ่านไม่ออก	49	81.67
6. <u>เรื่องที่สนใจอ่านจากหนังสือพิมพ์</u>		
ข่าวทั่วไป	3	5.00
อ่านทุกอย่าง	3	5.00
อาชีพ - การประมง	2	3.33
การเมือง	1	1.67
กีฬา	1	1.67
ข่าวบันเทิง	1	1.67
ไม่ได้อ่าน/อ่านไม่ออก	49	81.66
7. <u>เรื่องที่สนใจจากเอกสาร/นิตยสาร/หนังสืออื่น ๆ</u>		
เรื่องทั่วไป/ไม่เจาะจง	5	8.33
ความรู้ด้านอาชีพ	2	3.33
ข่าววงการบันเทิง	1	1.67
ข่าวกีฬา	1	1.67
ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย	1	1.67
ความรู้ด้านกฎหมาย	1	1.67
ไม่ได้อ่าน/อ่านไม่ออก	49	81.66

ข้อมูลและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจากการาง 8 สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลและความคิดเห็นด้านกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หมู่บ้านเป้าหมาย ทั้ง 4 หมู่บ้าน มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเพียง 3 แห่ง คือที่ชุมชนชาวเลบ้านราไวย์ ที่บ้านแหลมกุกแก และที่บ้านท่าฉัตรไชย ส่วนชุมชนชาวเลบ้านสะปำไม่มีที่อ่านหนังสือ ๑ จึงทำให้คำทอมเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือ ๑ ในประเด็นคำถามไม่เคยใช้ ไม่รู้จัก ไม่ทอม หรือไม่มีความเห็น มีจำนวนร้อยละสูงกว่าประเด็นอื่น ๆ มาก ดังนี้คือ

1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือ ๑ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 6.67 ทอมว่าไปใช้บริการที่อ่านหนังสือ ๑ ร้อยละ 3.33 มีส่วนร่วมโดยการบริจาควัสดุ - อุปกรณ์ให้ที่อ่านหนังสือ ๑ และร้อยละ 1.67 มีส่วนร่วมโดยการเป็นกรรมการที่อ่านหนังสือ ๑ ส่วนผู้ไม่ทอมหรือไม่มีส่วนร่วมมีจำนวนร้อยละ 88.33

2) คำถามการไปใช้บริการที่อ่านหนังสือ ๑ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 6.67 ใช้ที่อ่านหนังสือ ๑ เป็นประจำ ร้อยละ 5.00 เป็นผู้ต้นาน ๆ ไปใช้สักครั้ง และร้อยละ 70.00 คือผู้ที่ไม่เคยไปใช้เลย ส่วนที่เหลือร้อยละ 18.33 ไม่ทอมคำถามข้อนี้

3) คำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือ ๑ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20.00 เห็นว่าที่อ่านหนังสือ ๑ ควรมีหนังสือด้านสุขภาพอนามัยให้มาก ร้อยละ 18.33 เห็นว่ามีประโยชน์สำหรับให้ข่าวสารข้อมูล ร้อยละ 16.67 เสนอให้มีหนังสือการ์ตูนสำหรับเด็กให้มาก ร้อยละ 13.33 แจ้งว่าหนังสือพิมพ์มีบ้างไม่มีบ้าง ร้อยละ 8.34 ทอมว่าไม่รู้จักที่อ่านหนังสือ ๑ ร้อยละ 5.00 เสนอให้มีผู้ดูแลทำความสะอาดและจัดหนังสือทุกวัน และร้อยละ 3.33 เสนอว่าอย่าให้ชาวบ้านไปนอนในที่อ่านหนังสือ ๑ ตอนกลางวัน ส่วนที่เหลือร้อยละ 15.00 ไม่มีความเห็นหรือไม่ทอม

2. อ่านหนังสือพิมพ์บ่อยเพียงใด กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 6.67 ทอมว่าอ่านทุกวัน ร้อยละ 11.67 ทอมว่าอ่านบ้างแต่ไม่ทุกวัน และร้อยละ 60.00 ทอมว่าไม่เคยอ่าน ส่วนอีกร้อยละ 21.66 ไม่ทอมคำถามข้อนี้

3. สถานที่ที่ได้อ่านหนังสือพิมพ์ คำทอมที่ได้มี 3 แหล่งด้วยกัน คือ ร้อยละ 13.33 อ่านจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 3.33 อ่านจากร้านค้าในหมู่บ้าน และร้อยละ 1.67 อ่านจากบ้านเพื่อน นอกนั้นร้อยละ 81.67 เป็นผู้ที่ไม่ได้อ่านหรืออ่านไม่ออก

4. เรื่องที่สนใจอ่านจากหนังสือพิมพ์ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5.00 ทบว่าสนใจข่าวทั่วไป ร้อยละ 5.00 เช่นกันสนใจทุกอย่างในหนังสือพิมพ์ รองลงมาร้อยละ 3.33 สนใจเรื่องเกี่ยวกับอาชีพประมง นอกนั้นคิดเป็นร้อยละ 1.67 สนใจเรื่องการเมือง กีฬา และชาวบ้านเหิง ทั้ง 3 เรื่องนี้มีผู้สนใจเท่ากัน ที่เหลือเป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 81.66 เป็นผู้ไม่ได้อ่านหรืออ่านไม่ออก

5. เรื่องที่สนใจจากหนังสืออื่น ๆ เอกสาร นิตยสาร กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 8.33 สนใจเรื่องทั่ว ๆ ไปโดยไม่เจาะจง รองลงมาร้อยละ 3.33 สนใจเกี่ยวกับความรู้ด้านอาชีพ นอกนั้นคิดเป็นร้อยละ 1.67 สนใจเรื่องข่าววงการบันเทิง ข่าวกีฬา ความรู้ด้านสุขภาพและอนามัย ความรู้ด้านกฎหมาย ทั้ง 4 เรื่องนี้มีผู้สนใจเท่ากัน และที่เหลือส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 81.66 เป็นผู้ที่ไม่ได้อ่านหรืออ่านไม่ออก

การหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากทางวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์

แม้ว่าชุมชนชาวเลถึง 3 หมู่บ้านจะมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แต่จากข้อมูลที่สำคัญจะเห็นได้ว่าประชาชนไปใช้บริการที่อ่านหนังสือ น้อยมาก เพราะส่วนมากจะเป็นผู้ไม่รู้หนังสือ ดังนั้นข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการอ่านของประชาชนจึงมีน้อยเช่นกัน

สิ่งที่ทดแทนหนังสือพิมพ์หรือเอกสารสิ่งพิมพ์ ที่ทำให้ชาวเลได้รับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ โดยเฉพาะวิทยุ นั้น หลายครัวเรือนมีเป็นของตนเอง เพราะสามารถซื้อหาได้ในราคาถูก ๆ ส่วนโทรทัศน์นั้นมีเพียงบางครัวเรือนเท่านั้นที่สามารถซื้อหาไว้ดูได้ แต่ชาวเลก็สามารถจะไปดูรายการโทรทัศน์ได้จากของเพื่อนบ้านหรือร้านค้าในหมู่บ้านนั่นเอง

สำหรับภาพยนตร์ ชาวเลก็ชอบดูเช่นกัน ส่วนมากจะเป็นภาพยนตร์ของหน่วยงานทางราชการที่นาน ๆ ครั้งเข้าไปฉายให้ประชาชนชม ปัจจุบันมีภาพยนตร์ให้ดูน้อย ส่วนมากจึงนิยมชมภาพยนตร์และละครทางโทรทัศน์เสียมากกว่า

ข้อมูลและความคิดเห็นที่น่าสนใจในการวาง 9 นี้ เป็นข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับความรู้และข่าวสารข้อมูลของประชาชน จากสื่อมวลชนประเภท วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์

ตาราง 9 ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
1. <u>รับฟังวิทยุบ่อยเพียงใด</u>		
ฟังทุกวันเป็นประจำ	24	40.00
นาน ๆ ฟังครั้ง	11	18.33
ไม่ไ้ฟัง	16	26.67
อื่น ๆ /ไม่ค่อย	9	15.00
2. <u>รายการที่ชอบฟังจากวิทยุ</u>		
รายการเพลง	31	51.67
ข่าวประจำวัน/ข่าวท้องถิ่น	8	13.33
นวนิยาย	3	5.00
อื่น ๆ ไม่เฉพาะเจาะจง	2	3.33
ไม่ไ้ฟัง	16	26.67
3. <u>ดูโทรทัศน์บ่อยเพียงใด</u>		
ดูทุกวัน	22	36.67
นาน ๆ ดูครั้ง	19	31.66
ไม่เคยดู	4	6.67
อื่น ๆ /ไม่ค่อย	15	25.00
4. <u>รายการโทรทัศน์ที่ชอบ</u>		
ละคร	18	30.00
ภาพยนตร์	13	21.67
รายการกีฬา/มวย	8	13.33

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
เพลง	6	10.00
ข่าวประจำวัน	4	6.67
อื่น ๆ /ไม่แน่นอน/ไม่ตอบ	11	18.33
5. <u>ภาพยนตร์บอยเพียงใจ</u>		
ดูบ่อย ๆ	-	-
นาน ๆ ดูครั้ง	4	6.67
ไม่ได้ดูเลย	56	93.33

ข้อมูลที่น่าสนใจในตาราง 9 สรุปได้ดังนี้

1. การรับฟังวิทยุ ประชาชนที่ตอบว่าฟังวิทยุเป็นประจำทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ที่ตอบว่านาน ๆ ฟังครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.33 ส่วนที่ไม่ได้ฟังนั้นคิดเป็นร้อยละ 26.67

สำหรับรายการวิทยุที่ประชาชนชอบมากที่สุด ได้แก่รายการเพลง คิดเป็นร้อยละ 51.67 รองลงมาได้แก่รายการข่าวประจำวันประเภทข่าวท้องถิ่น มีร้อยละ 13.33 ที่ชอบฟังนิยายหรือละครวิทยุ มีร้อยละ 5.00 ที่ฟังรายการอื่นโดยไม่เฉพาะเจาะจง มีร้อยละ 3.33 นอกนั้นเป็นผู้ที่ไม่ได้ฟัง คิดเป็นร้อยละ 26.67

จากการสังเกตของผู้วิจัย วิทยุรุ่นของชาวเลทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ชอบฟังรายการเพลง กันมาก ส่วนผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ ผู้ชายจะชอบฟังข่าว โดยเฉพาะข่าวประเภทที่วิพากษ์วิจารณ์จากผู้อ่านข่าวในท้องถิ่น ส่วนผู้หญิงชอบฟังรายการละครวิทยุและนวนิยายต่าง ๆ รวมทั้งรายการเพลง รายการบันเทิงอื่น ๆ และเป็นกลุ่มที่ฟังรายการวิทยุมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ เช่นกัน เพราะกลุ่มนี้เป็นพวกแม่บ้านที่มีเวลาอยู่กับบ้านมากกว่าผู้ชายนั่นเอง

2. การดูโทรทัศน์ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ดูโทรทัศน์ทุกวัน มีร้อยละ 36.67 ที่นาน ๗ ชั่วโมง มีร้อยละ 31.66 ที่ไม่เคยดูเลย มีร้อยละ 6.67 และที่ไม่ตอบคำถามข้อนี้ มีร้อยละ 25.00

ส่วนรายการที่ชอบดู ส่วนใหญ่ชอบดูรายการละคร คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาชอบดูภาพยนตร์ คิดเป็นร้อยละ 21.67 ที่ชอบดูรายการกีฬาโดยเฉพาะมวย มีร้อยละ 13.33 ชอบดูรายการเพลง มีร้อยละ 10.00 ชอบดูข่าวประจำวัน เพียงร้อยละ 6.67 นอกนั้นตอบว่าไม่แน่นอนและไม่ตอบคำถามข้อนี้

3. การดูภาพยนตร์ กลุ่มตัวอย่างที่นาน ๆ ใ้ดูภาพยนตร์สักครั้ง มีเพียงร้อยละ 6.67 ส่วนใหญ่ไม่ใ้ดูเลยมีมากถึงร้อยละ 93.33 ส่วนที่ตอบว่าดูบ่อย ๆ ไม่มี

ผู้วิจัยใ้สอบถามประชาชนในหมู่บ้านเกี่ยวกับการชมภาพยนตร์ ทราบว่าภาพยนตร์ที่นำไปฉายในหมู่บ้านนั้น เป็นของหน่วยงานทางราชการ เช่น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน สำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นต้น ซึ่งนาน ๆ จึงจะนำไปฉายสักครั้ง ส่วนภาพยนตร์เรื่องเอกชนก็ต้องเสียเงินเข้าชมแพง จึงไม่ค่อยจะใ้ดู นอกจากนั้นบางครั้งก็ต้องออกทะเลนานวัน จึงหาโอกาสชมภาพยนตร์ใ้ยากมาก

ความคิดเห็นด้านสุขภาพอนามัย

สุขภาพอนามัยของประชาชน นับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง ซึ่งทางราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา จะต้องนำมาพิจารณาควบคู่กับการพัฒนาอื่น ๆ ดังนั้นการช่วยเหลือประชาชนใ้ใ้รับบริการ การส่งเสริมใ้ประชาชนมีความรู้ รับข่าวสารข้อมูล มีทัศนคติที่ดี และสร้างสุขนิสัยที่ดี จึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก การศึกษาออกโรงเรียนสามารถที่จะช่วยเหลือประชาชนโดยร่วมมือ ประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงใ้ข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชนในค้ำสุขภาพอนามัย และบริการสาธารณสุข จึงเป็นสิ่งจำเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาจัดบริการการศึกษาใ้แก่ชุมชน

ข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ในค้ำสุขภาพอนามัย แสดงในตาราง 10 ต่อไปนี้

ตาราง 10 ข้อมูลและความคิดเห็นด้านสุขภาพ อนามัย ในหมู่บ้าน

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
1. <u>ความเห็นต่อสุขภาพของ เกือบส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน</u>		
แข็งแรงดี/เจ็บป่วยน้อยมาก	52	86.67
ปานกลาง/เจ็บป่วยบ้างแต่ไม่บ่อย	8	13.33
ไม่แข็งแรง/เจ็บป่วยเสมอ	-	-
2. <u>ความเห็นต่อสุขภาพของตนเอง</u>		
แข็งแรงดี/เจ็บป่วยน้อยมาก	47	78.33
ปานกลาง/เจ็บป่วยบ้างแต่ไม่บ่อย	12	20.00
ไม่แข็งแรง/เจ็บป่วยเสมอ	1	1.67
3. <u>การได้รับการบริการและความรู้ด้านสาธารณสุข</u>		
เคยได้รับ	58	96.66
ไม่เคยได้รับ	1	1.67
ไม่แน่ใจ	1	1.67
4. <u>ความต้องการความรู้ด้านสุขภาพ อนามัย</u>		
ต้องการ	59	98.33
ไม่ต้องการ	-	-
ไม่แน่ใจ	1	1.67
5. <u>เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยส่วนมากรักษาโดยวิธีใด</u>		
ซื้อ - หายยามากินเอง	46	76.66
ไปสถานอนามัย/โรงพยาบาล	12	20.00
โดยหมอกกลางบ้าน	1	1.67
ปล่อยให้หายเอง	1	1.67

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
6. <u>จำนวนบุตรที่คิดว่าเหมาะสมของครอบครัว</u>		
1 - 2 คน	8	13.33
3 - 4 คน	39	65.00
5 - 6 คน	4	6.67
กี่คนก็ได้	6	10.00
ไม่ตอบ/ไม่ทราบ/ไม่มีความเห็น	3	5.00
7. <u>เมื่อมีบุตรครบตามต้องการแล้วจะทำอย่างไร</u>		
คุมกำเนิด	54	90.00
ปล่อยให้ไปเรื่อย ๆ	-	-
ไม่ตอบ/ไม่ทราบ	6	10.00
8. <u>ใช้วิธีการคุมกำเนิดหรือไม่</u>		
คุมกำเนิด	29	48.33
โดยวิธี ฉีดยา	-	-
ทำหมันหญิง	12	20.00
ทำหมันชาย	7	11.66
ใส่ห่วง	4	6.67
กินยาคุม	3	5.00
อื่น ๆ /ไม่ระบุวิธี	3	5.00
ไม่ได้คุมกำเนิด	31	51.67
เพราะ ยังไม่แต่งงาน/หม้าย	16	26.67
อายุมากแล้ว	10	16.67

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
ยังมีบุตรน้อย	2	3.33
กลัวมีผลเสียต่อสุขภาพ	1	1.67
อื่น ๆ/ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ	2	3.33
9. ทราบหรือเข้าใจเรื่องวางแผนครอบครัวจากที่ใด		
จากเจ้าหน้าที่อนามัยในท้องถิ่น	58	96.67
จากเพื่อนบ้าน	-	-
จากโรงพยาบาล	-	-
จากการอบรม	-	-
จากหน่วยประชาสัมพันธ์	-	-
อ่านจากเอกสาร	-	-
ไม่ตอบ/ไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ	2	3.33

ข้อมูลและความคิดเห็นจากตาราง 10 สรุปได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นทั่วไปด้านสุขภาพ อนามัย

ในเรื่องสุขภาพอนามัยของเด็ก กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 86.67 เห็นว่าเด็ก ๆ ในหมู่บ้านมีความแข็งแรงดีมาก อีกร้อยละ 13.33 ให้ความเห็นว่าเป็นเด็กในหมู่บ้านมีการเจ็บป่วยบ้างแต่ไม่บ่อยมากนัก ส่วนที่ตอบว่าเด็กค่อนข้างจะอ่อนแอหรือเจ็บป่วยเสมอไม่มี

ด้านสุขภาพอนามัยของตนเองก็เช่นกัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.33 เห็นว่าตนเองแข็งแรงดีมีการเจ็บป่วยน้อยมาก รองลงมาร้อยละ 20.00 มีความเห็นว่าตนเองเจ็บป่วยบ้างแต่ไม่บ่อยเกินไป นอกนั้นมีร้อยละ 1.67 ที่ตอบว่าตนเองไม่ค่อยจะแข็งแรงและเจ็บป่วยเสมอ

เกี่ยวกับการให้บริการและรับความรู้ด้านสาธารณสุขนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือร้อยละ 96.66 ตอบว่าได้รับการมาแล้ว ส่วนที่เหลือตอบว่าไม่เคยได้รับและไม่แน่ใจ ทั้ง 2 คำตอบนี้คิดเป็นร้อยละ 1.67 เท่ากัน

ความถี่ของการที่จะรับความรู้ด้านสุขภาพอนามัย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 98.33 ตอบว่าต้องการจะรับความรู้ด้านนี้ ที่เหลือร้อยละ 1.67 ตอบว่าไม่แน่ใจ

ส่วนเรื่องของการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ส่วนมากคิดเป็นร้อยละ 76.66 จะรักษาโดยวิธีไปซื้อ - หายาจากร้านขายยาใกล้เคียงมากินเอง รองลงมาคิดเป็นร้อยละ 20.00 ไปรักษาจากสถานอนามัยหรือโรงพยาบาล นอกนั้นตอบว่าปล่อยให้หายเองบ้าง หรือรักษาโดยวิธีอื่น ๆ เช่น วิถีไสยศาสตร์ รศน์มนตร์ เป็นต้น จำนวนที่รักษาโดยวิธีนี้ คิดเป็นร้อยละ 3.34

2. ความคิดเห็นด้านการวางแผนครอบครัว

เรื่องของจำนวนบุตรที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าเหมาะสมกับครอบครัว ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.00 เห็นว่าแต่ละครอบครัวควรมีบุตร 3 - 4 คน รองลงมาร้อยละ 13.33 เห็นว่าควรมีบุตร 1 - 2 คน อีกร้อยละ 6.67 เห็นว่าควรมี 5 - 6 คน อีกร้อยละ 10.00 เห็นว่าจะมีกี่คนก็ได้ นอกนั้นร้อยละ 5.00 ไม่มีความเห็นและไม่ตอบคำถามข้อนี้

ตอบคำถามที่ว่าเมื่อมีบุตรครบตามที่ต้องการแล้วจะทำอย่างไร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 90.00 ตอบว่าจะคุมกำเนิด ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 10.00 ไม่ตอบคำถามการใช้บริการคุมกำเนิด กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 48.33 ใช้บริการคุมกำเนิด อีกร้อยละ 51.67 ไม่ใช้การคุมกำเนิด

สำหรับวิธีการคุมกำเนิดที่นิยมกัน เรียงตามลำดับความนิยมจากมากไปน้อยคือ ทำหมันหญิง ร้อยละ 20.00 ทำหมันชาย ร้อยละ 11.67 ใส่วาง ร้อยละ 6.67 กินยาคุม ร้อยละ 5.00 ซึ่งเท่ากับผู้ที่คุมโดยไม่ระบุนวิธี

ส่วนผู้ที่ไม่ใช้การคุมกำเนิด เพราะ ยังไม่ไ้แต่งงาน เป็นหม้าย มีอายุมากแล้ว ยังมีบุตรน้อยไป และกลัวจะมีผลเสียต่อสุขภาพ เป็นต้น

ด้านแหล่งความรู้ที่ได้รับในเรื่องของการวางแผนครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 96.67 ตอบว่าได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่อนามัยในท้องถิ่น ซึ่งเข้าไป

อบรมให้ความรู้ในหมู่บ้าน นอกนั้นไม่ยอมหรือไม่ทราบหรือไม่แน่ใจ

ข้อมูลและความคิดเห็นด้านสุขลักษณะในครัวเรือน

ข้อมูลในตาราง 11 ต่อไปนี้ เป็นข้อสรุปเกี่ยวกับสุขลักษณะในครัวเรือนของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตเองในหมู่บ้าน รวมกับการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน จาก 60 ครอบครั

ตาราง 11 ข้อมูลและความคิดเห็นด้านสุขลักษณะในครัวเรือนของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
1. <u>ด้านสุขลักษณะของครัวเรือน</u>		
บริเวณบ้าน		
ไม่มีน้ำโสโครกขังเฉอะแฉะ	58	96.67
มีการกำจัดขยะมูลฝอย	54	90.00
มีการเก็บกวาดเศษวัสดุที่นำมาจากทะเล	54	90.00
จัดวัสดุอื่น ๆ เป็นระเบียบ	48	80.00
ภายในบ้าน		
เก็บข้าวของเป็นระเบียบเรียบร้อย	48	80.00
เก็บอุปกรณ์หุงต้มเป็นระเบียบและเก็บอาหาร		
มิดชิด	42	70.00
เก็บสารพิษรวมทั้งยารักษาโรคไว้ในที่ปลอดภัย	39	65.00
เก็บเครื่องมือเครื่องใช้ไว้อย่างปลอดภัย	38	63.33
มีฝาปิดภาชนะใส่น้ำดื่มมิดชิด	37	61.67

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
2. <u>ใช้ส้วมในการขับถ่ายหรือไม่</u>		
ใช้ส้วม	6	10.00
เพราะ เห็นความสำคัญและจำเป็น	6	10.00
ทางราชการบังคับให้ใช้	-	-
คิดว่าการมีส้วมใช้ถือว่ามีหน้ามีตา	-	-
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	-	-
ไม่ใช้ส้วม	54	90.00
เพราะ ไม่มีเงินสร้าง	54	90.00
ไม่คุ้นเคยกับการใช้	54	90.00
สร้างไม่ได้เพราะน้ำทะเลซึมถึง	54	90.00
เจ้าของที่ดินไม่ให้สร้าง	32	53.33
ไม่มีความจำเป็น	-	-
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	-	-

(หมายเหตุ คำตอบแต่ละข้อตามตารางนี้เป็นอิสระแก่กัน กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้หลายกรณี นั่นคือแต่ละข้อจะคิดจากจำนวน 60 ถือเป็นร้อยละ 100)

สรุปข้อมูลและความคิดเห็นด้านสุขลักษณะในครัวเรือนของประชาชนกลุ่มตัวอย่างตามตาราง 11 ได้ดังนี้

1. สุขลักษณะบริเวณรอบบ้าน

จากการสังเกตขณะผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านทั้ง

4 แห่ง ได้พบว่าบริเวณรอบบ้านของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 96.67 ไม่มีน้ำโสโครกซึ่งเฉอะแฉะ ร้อยละ 90.00 มีการกำจัดขยะมูลฝอย ร้อยละ 90.00 เช่นกันมีการเก็บกวาดพวกเศษวัสดุ ที่นำมาจากทะเล เช่นเปลือกหอยต่าง ๆ ก็เก็บกวาดกองไว้เป็นระเบียบ และร้อยละ 80.00 ประชาชนเหล่านี้ก็รู้จักจักวัสดูอื่น ๆ ให้เป็นระเบียบเช่นกัน

2. สุขลักษณะภายในบ้าน

สำหรับภายในบ้านของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสัมภาษณ์นั้น เท่าที่เห็น ร้อยละ 80.00 มีการเก็บข้าวของเป็นระเบียบเรียบร้อยพอสมควร ร้อยละ 70.00 รู้จักเก็บอุปกรณ์ หุงต้มเป็นระเบียบและเก็บอาหารมิดชิด ร้อยละ 65.00 มีการเก็บสารพิษรวมทั้งยารักษาโรค ไว้ในที่ปลอดภัย ร้อยละ 63.33 รู้จักเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ไว้อย่างปลอดภัย และร้อยละ 61.67 รู้จักใช้ฝาปิดภาชนะใส่น้ำดื่มอย่างมิดชิด

3. การใช้ส้วมในการขับถ่าย

จากการสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการใช้ส้วมในการขับถ่ายนี้ ปรากฏว่ามีผู้ใช้ส้วมเพียงร้อยละ 10.00 เท่านั้น โดยได้รับเหตุผลว่าเพราะเห็นความจำเป็น และเห็นความสำคัญของสุขลักษณะภายในเป็นอย่างดี ส่วนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 90.00 ไม่ได้ใช้ส้วมในการขับถ่าย โดยให้เหตุผลว่าไม่มีเงินสร้าง ไม่คุ้นเคยกับการใช้ สร้างไม่ได้ เพราะน้ำทะเลซึมถึง และเจ้าของที่ดินไม่ให้สร้าง เป็นต้น

ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในหมู่บ้านและปัญหาส่วนตัว

ข้อมูลที่เสนอตามตาราง 12 ต่อไปนี้ เป็นการระบุนัยหรือประเภทของปัญหา อย่างกว้าง ๆ ในหมู่บ้านเป้าหมายและปัญหาในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชน ชาวเลทั้ง 4 หมู่บ้าน จำนวน 60 คน

ตาราง 12 ข้อมูลและความคิดเห็นต่อปัญหาในหมู่บ้าน และปัญหาส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
1. ปัญหาในครอบครัว		
จับปลาลำบากถูกเจ้าหน้าที่จำกัดพื้นที่	18	30.00
ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	15	25.00
รายได้น้อย	14	23.33
น้ำคิมน้ำใช้ไม่เพียงพอ	13	21.67
ประกอบอาชีพอย่างอื่นไม่เป็น	-	-
ไม่มีความรู้/ขาดผู้ชี้แนะความรู้	-	-
อื่น ๆ /ไม่มีปัญหา/ไม่ตอบ	-	-
2. ปัญหาของคนในหมู่บ้าน		
ยากจน/เศรษฐกิจไม่ดี	18	30.00
ขาดที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	14	23.34
ขาดน้ำคิมน้ำใช้	13	21.67
ถูกจำกัดบริเวณที่ทำมาหากิน	8	13.33
ไม่รู้หนังสือ	3	5.00
ขาดสาธารณสุขโรค	2	3.33
ไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นปัญหา	2	3.33
เป็นหนี้สิน	-	-
ไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นได้	-	-
โรคภัยไข้เจ็บ	-	-

จากตาราง 12 สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาในครอบครัว

คำถามเกี่ยวกับปัญหาในครอบครัวนี้ กลุ่มตัวอย่างได้ตอบหรือได้แสดงความคิดเห็นไว้หลายประการ แต่ที่มีผู้ตอบมากหรือมีความถี่สูงสุดได้แก่ การที่ถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจำกัดพื้นที่ในการจับปลาประกอบอาชีพ มีผู้ตอบคิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาคือการที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง มีผู้ตอบคิดเป็นร้อยละ 25.00 การมีรายได้ไม่เพียงพอ มีผู้ตอบร้อยละ 23.33 และขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ ผู้ตอบคิดเป็นร้อยละ 21.67

2. ปัญหาของคนในหมู่บ้าน

คำถามปัญหาของคนในหมู่บ้านโดยส่วนรวมนั้น กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นโดยได้เรียงลำดับคำตอบจากมากไปน้อยดังนี้คือ ปัญหาความยากจน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ขาดที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 23.34 ขาดน้ำกินน้ำใช้ คิดเป็นร้อยละ 21.67 ถูกจำกัดพื้นที่ทำมาหากิน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ไม่รู้หนังสือ คิดเป็นร้อยละ 5.00 ขาดการบริการด้านสาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ 3.33 และไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นปัญหา คิดเป็นร้อยละ 3.33

ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน

คำถามต่อไปนี้ ต้องการทราบทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองว่าเป็นอย่างไร ซึ่งมีผลต่อการพิจารณาแนวทางแก้ปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมาก ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างเสนอในตาราง 13 ต่อไปนี้

ตาราง 13 ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน

ข้อมูล/ความคิดเห็น		จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
1. <u>สนใจการเป็นกรรมการหมู่บ้านหรือไม่</u>			
สนใจ		4	6.67
เพราะ	ต้องการพัฒนาหมู่บ้าน	2	3.33
	ถือว่าเป็นหน้าที่ของประชาชน	1	1.67
	อยากรับใช้สังคม	1	1.67
	อยากมีหน้ามีตา/เป็นที่ไว้วางใจ	-	-
ไม่สนใจ		51	85.00
เพราะ	ไม่มีความรู้	42	70.00
	ไม่มีเวลา	4	6.67
	อายุมากเกินไป	3	5.00
	อายุน้อยเกินไป	-	-
	ไม่อยากรุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น	-	-
	ไม่ทราบ	2	3.33
ไม่แน่ใจ/ไม่ตอบ		5	8.33
2. <u>ต้องการให้มีกลุ่ม/องค์กรอะไรในหมู่บ้าน</u>			
กลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มสตรี		3	5.00
กลุ่มเยาวชน		2	3.33
ไม่ทราบจะให้มีกลุ่มอะไร		41	68.34
ไม่ต้องการ/ไม่ตอบ		14	23.33
3. <u>ไปใช้สิทธิ์เลือกกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน หรือไม่</u>			
ไปเลือก		42	70.00

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น		จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
เพราะ	ไปตามคนอื่น	13	21.67
	ต้องการใครคนก็เป็นผู้นำ	9	15.00
	มีผู้จ้างให้ไป	8	13.33
	มีผู้บังคับให้ไป/ใช้ให้ไป	6	10.00
	ต้องการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย	6	10.00
ไม่ไป		12	20.00
เพราะ	ไม่มีเวลา	6	10.00
	ไม่รู้เรื่อง/ไม่เข้าใจ	4	6.67
	ไม่ได้ประโยชน์อะไร	2	3.33
ไม่แน่ใจ/ไม่ทราบ		6	10.00
4. <u>การเลือกกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน พิจารณาอย่างไร</u>			
	เลือกตามที่เขาใช้/จ้างให้เลือก	42	70.00
	เลือกตามคนอื่น	13	21.67
	พิจารณาผู้ที่มีความรู้ความสามารถ	3	5.00
	เลือกใครก็ได้โดยไม่มีหลักเกณฑ์	2	3.33

จากทัศนะของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง 13 สรุปได้ดังนี้

1. ความสนใจต่อการเป็นกรรมการหมู่บ้าน

มีผู้ตอบว่าสนใจการเป็นกรรมการหมู่บ้านเพียงร้อยละ 6.67 โดยให้เหตุผลว่า
ต้องการที่จะช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ถือว่าเป็นหน้าที่ของประชาชน และอยากรับใช้สังคม

สำหรับผู้ตอบว่าไม่สนใจ คิดเป็นร้อยละ 85.00 โดยให้เหตุผลในการตอบ

เรียงลำดับจากจำนวนผู้ตอบมากไปน้อยดังนี้คือ ไม่มีความรู้ ไม่มีเวลา อายุมากเกินไป และไม่ทราบ

ส่วนผู้ที่ไม่ตอบหรือไม่แน่ใจว่าตนเองสนใจหรือไม่นั้น มีจำนวนร้อยละ 8.33

2. ต้องการให้มีกลุ่มอะไรเพิ่มขึ้นในหมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นต่อคำถามประเด็นนี้ค่อนข้างน้อยมาก โดยมีผู้เสนอว่าควรให้มีกลุ่มแม่บ้านหรือกลุ่มสตรี ร้อยละ 5.00 เสนอให้มีกลุ่มเยาวชน คิดเป็นร้อยละ 3.33 นอกนั้นไม่ทราบว่าควรให้มีกลุ่มอะไร คิดเป็นร้อยละ 68.34 และที่ไม่ต้องการและไม่ตอบ คิดเป็นร้อยละ 23.33

3. การไปใช้สิทธิ์เลือกกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าไปใช้สิทธิ์หรือไปเลือกผู้นำนั้น มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 70.00 โดยให้เหตุผลของการไปเลือกเรียงลำดับจากจำนวนผู้ตอบมากไปน้อย คือ ไปตามคนอื่น ๆ ต้องการได้ผู้นำที่เป็นคนดี มีผู้จ้างให้ไป มีผู้บังคับหรือใช้ให้ไป และต้องการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าไม่ไป มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 20.00 โดยให้เหตุผลเรียงลำดับจากจำนวนผู้ตอบมากไปน้อย คือ ไม่มีเวลา ไม่รู้เรื่องหรือไม่เข้าใจ และไม่ได้ประโยชน์อะไร

นอกนั้นอีกร้อยละ 10.00 ตอบว่าไม่แน่ใจหรือไม่ทราบ

4. การพิจารณาการเลือกกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน

กลุ่มตัวอย่างได้ตอบคำถามประเด็นนี้ว่า ตนเองเลือกตามที่ถูกจ้างหรือเลือกคนที่มิใช่ให้เลือก คิดเป็นร้อยละ 70.00 ตอบว่าเลือกตามคนอื่น คิดเป็นร้อยละ 21.67 ตอบว่าพิจารณาผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ร้อยละ 5.00 และตอบว่าเลือกใครก็ได้โดยไม่มีหลักเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 3.33

ความต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการ

สำหรับความคิดเห็นตามหัวข้อนี้ ได้แยกถามเป็น 5 ประเด็น แต่ละประเด็นเป็น

คำถามปลายเปิด ให้กลุ่มตัวอย่างตอบได้หลาย ๆ อย่างว่าต้องการความช่วยเหลือด้านใดบ้าง จากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ก็แสดงตามตาราง 14 ต่อไปนี้

ตาราง 14 ความต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการ

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
1. <u>เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองช่วยเหลือโดยทั่วไป</u>		
จัดบ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง	12	20.00
จัดแบ่งที่ดินทำกินให้มีสิทธิของตนเอง	12	20.00
จัดหาน้ำกินน้ำใช้	9	15.00
อนุญาตให้จับปลาได้อิสระ	7	11.67
ให้ความรู้ด้านอาชีพ/ด้านการศึกษา	7	11.67
บริการสาธารณสุขในหมู่บ้าน/ไฟฟ้า	6	10.00
บริการด้านสาธารณสุข	4	6.66
จัดหาอาชีพรองเพื่อเพิ่มรายได้	-	-
ควบคุมสินค้าให้ราคาถูกลง	-	-
อื่น ๆ /ไม่ทราบ	3	5.00
2. <u>ต้องการให้พัฒนากรช่วยเหลือเรื่องอะไร</u>		
แนะนำส่งเสริมอาชีพ	21	35.00
พัฒนาหมู่บ้าน	18	30.00
การรวมกลุ่ม/ตั้งกลุ่มอาชีพ	2	3.33
อื่น ๆ /ไม่ทราบ/ช่วยเหลือเรื่องอะไรก็ได้	19	31.67
3. <u>ต้องการให้เจ้าหน้าที่เกษตรช่วยเหลือเรื่องอะไร</u>		
ให้ความรู้เรื่องเกษตร/ประมง	48	80.00

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
ช่วยเหลือกันแหล่งน้ำ	5	8.33
อื่น ๆ /ไม่ทราบ	7	11.67
4. <u>ต้องการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองช่วยเหลือเรื่องอะไร</u>		
จัดที่อยู่อาศัย	17	28.34
จัดที่ทำมาหากิน	15	25.00
อนุญาตให้จับปลาได้สะดวก	14	23.34
จัดหาแหล่งน้ำกินน้ำใช้	8	13.33
อำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการ	2	3.33
พัฒนาหมู่บ้าน/บริการด้านสาธารณสุขโลก	2	3.33
อื่น ๆ /ไม่ทราบ	2	3.33
5. <u>ต้องการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาช่วยเหลือเรื่องอะไร</u>		
สอนหนังสือและแนะนำการประกอบอาชีพ	21	35.00
แนะนำ/ให้ความรู้ในการพัฒนาหมู่บ้าน	19	31.67
แนะนำความรู้ทั่วไป	13	21.67
อื่น ๆ /ไม่ทราบ	7	11.67

ความต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง 14
สรุปได้ดังนี้

1. เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองช่วยเหลือโดยทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างได้ตอบคำถามเรื่องนี้ ซึ่งแต่ละคนตอบหลายอย่าง ได้เรียงลำดับ
ของความต้องการที่กลุ่มตัวอย่างต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการจากมากไปน้อยดังนี้

คือ จัดให้มีบ้านที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จัดแบ่งที่ดินทำกินให้มีสิทธิของตนเอง จัดหาแหล่งน้ำ คั้นน้ำใช้ อนุญาตให้จับปลาได้อย่างอิสระ จัดอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพและด้านการศึกษา จัด บริการสาธารณสุขโลกในหมู่บ้านโดยเฉพาะเรื่องไฟฟ้า และบริการด้านสาธารณสุข

2. เรื่องที่ต้องการให้พัฒนาช่วยเหลือ

กลุ่มตัวอย่างต้องการความช่วยเหลือเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ช่วยแนะนำ ส่งเสริมด้านอาชีพ ช่วยพัฒนาหมู่บ้าน และช่วยเหลือในการรวมกลุ่มทั้งกลุ่มอาชีพ

3. เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่เกษตรช่วยเหลือ

กลุ่มตัวอย่างต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ในเรื่อง ช่วยอบรมให้ความรู้ในเรื่องการประมง และช่วยเหลือด้านแหล่งน้ำ

4. เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองช่วยเหลือ

ความต้องการของกลุ่มตัวอย่างให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือเรียงลำดับจากมากไป น้อย ได้แก่ เรื่องของการจัดที่อยู่อาศัย การจัดที่ทำมาหากิน การอนุญาตให้จับปลาได้สะดวก ช่วยจัดหาแหล่งน้ำคั้นน้ำใช้ อำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการ ช่วยพัฒนาหมู่บ้าน และ บริการด้านสาธารณสุขโลก

5. เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาช่วยเหลือ

กลุ่มตัวอย่างต้องการความช่วยเหลือเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ช่วยจัด สอนให้ประชาชนมีความรู้ อ่านออกเขียนได้ พร้อมทั้งการแนะนำด้านการประกอบอาชีพ ช่วย แนะนำหรือให้ความรู้ในการพัฒนาหมู่บ้าน และช่วยอบรมแนะนำให้ความรู้ในเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ จำเป็น

ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านวิชาชีพ

ข้อมูลในส่วนนี้ แบ่งคำถามเป็น 2 ประเด็นคือ (1) การเคยฝึกอบรมวิชาชีพ และ (2) วิชาชีพที่ต้องการเรียน ความคิดเห็นต่าง ๆ แสดงในตาราง 15 ต่อไปนี้

ตาราง 15 ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
1. การเคยฝึกอบรบด้านวิชาชีพจากหน่วยงานต่าง ๆ		
เคยฝึกอบรบ	4	6.68
ตัดเย็บเสื้อผ้า	1	1.67
คัลคัม - เสริมสวย	-	-
อาหาร - ขนม	1	1.67
จักสาน/หัตถกรรม	1	1.67
ช่างซ่อมเครื่องยนต์	1	1.67
อื่น ๆ	-	-
ไม่เคยฝึกอบรบ	56	93.32
2. วิชาชีพที่ต้องการเรียน		
ตัดเย็บเสื้อผ้า	14	23.34
คัลคัม - เสริมสวย	12	20.00
เครื่องยนต์เล็ก	8	13.33
อาหาร - ขนม	7	11.67
ศิลปหัตถกรรม	6	10.00
ช่างคัลคัม	3	5.00
ช่างไฟฟ้า - วิทย์	2	3.33
อื่น ๆ/ไม่มีความเห็น	8	13.33

สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพของกลุ่มตัวอย่างจากตาราง 15 ได้ดังนี้

1. เคยได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพจากหน่วยงานต่าง ๆ หรือไม่

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบว่าเคยได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว มีเพียงร้อยละ 6.68 วิชา
ชีพที่เคยฝึกอบรม คือ ตักเย็บเสื้อผ้า การทำอาหาร - ขนม การจักสานหรือหัตถกรรม และ
วิชาช่างซ่อมเครื่องยนต์ ส่วนผู้ที่ไม่เคยฝึกอบรมมาก่อน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 93.32

2. วิชาชีพที่ต้องการเรียน

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการที่จะเรียนวิชาชีพหลายสาขาวิชาด้วยกัน ได้เรียง
ลำดับคำตอบจากความต้องการมากไปน้อย ได้แก่ ตักเย็บเสื้อผ้า ตักเย็บเสริมสวย ช่างเครื่อง
ยนต์เล็ก อาหาร - ขนม ศิลปหัตถกรรม ช่างตักเย็บ และช่างไฟฟ้า - วิทยุ

ความคิดเห็นด้านการศึกษานอกโรงเรียน

หมู่บ้านกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 แห่ง มีหน่วยงานของทางราชการบางหน่วย เข้าไปบริการ
แก่ประชาชน จนประชาชนรู้จักและเข้าใจกิจกรรมของหน่วยงานนั้น ๆ เป็นอย่างดี สำหรับหน่วย
งานที่จัดบริการด้านการศึกษานอกโรงเรียน ค่อนข้างจะเข้าไปบริการในหมู่บ้านเป้าหมายน้อย
ดังนั้นคำถามตามตาราง 16 ต่อไปนี้ เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและงานของศูนย์การ
ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดโคกเคียน

ตาราง 16 ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษานอกโรงเรียน

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
1. <u>รู้จักศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดหรือไม่</u>		
รู้จัก	32	53.33
ไม่รู้จัก	21	35.00
ไม่แน่ใจ	7	11.67
2. <u>ต้องการให้ศูนย์ ฯ จังหวัด บริการกิจกรรมต่อไปนี้</u>		
จัดดนตรี/นันทนาการ	22	36.67
ฉายภาพยนตร์	11	18.34
สอนวิชาชีพ	8	13.33
จัดกิจกรรมกลุ่มสนใจที่เป็นประโยชน์	6	10.00
จัดชมรม/ให้ความรู้เรื่องอะไรก็ได้	5	8.33
สอนหนังสือ	4	6.67
จัดและปรับปรุงที่อ่านหนังสือ ฯ	2	3.33
ไม่ทราบ	2	3.33
3. <u>วิชาชีพที่ต้องการให้ศูนย์ ฯ จังหวัด จัดสอน</u>		
ตัดเย็บเสื้อผ้า	17	28.33
กักตม - เสริมสวย	16	26.67
ซ่อมเครื่องยนต์เล็ก	11	18.33
อาหาร - ขนม/โภชนาการ	6	10.00
จักสาน/ศิลปประดิษฐ์/หัตถกรรม	4	6.67
อื่น ๆ/อะไรก็ได้/ไม่ทราบ	6	10.00

ตาราง 16 (ต่อ)

ข้อมูล/ความคิดเห็น	จำนวน (N = 60)	ร้อยละ
4. <u>ความรู้ทั่ว ๆ ไปที่ต้องการให้ศูนย์ ฯ จังหวัดจันทบุรี</u>		
ดนตรี	17	28.34
กีฬา	12	20.00
การรักษาพยาบาล	11	18.33
กฎหมายที่จำเป็นสำหรับชาวบ้าน	8	13.33
การจัดการ	-	-
การจัดสหกรณ์	-	-
ศาสนา	-	-
การเมือง/ประชาธิปไตย	-	-
อื่น ๆ/อะไรก็ได้/ไม่ทราบ	12	20.00
5. <u>ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์ ฯ จังหวัด</u>		
แนะนำ/ให้ความรู้ด้านอาชีพเสริมให้มาก	15	25.00
ควรเข้าไปพร้อมกับหน่วยงานอื่น ๆ	9	15.00
จัดแสดงดนตรีบ้าง	9	15.00
ควรเข้าไปจัดกิจกรรมบ่อย ๆ	8	13.33
นำภาพยนตร์ใหม่ ๆ ไปฉาย	8	13.33
ไปร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ บ้าง	5	8.34
อื่น ๆ/ไม่มีความเห็น	6	10.00

สรุปความคิดเห็นด้านการศึกษานอกโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง จากตาราง 16
ได้ดังนี้

1. การรู้จักศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 53.33 ทอมว่ารู้จัก ร้อยละ 35.00 ทอมว่าไม่รู้จัก ส่วน
อีกร้อยละ 11.67 ทอมว่าไม่แน่ใจ
2. ความถี่ของการที่ให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดบริการกิจกรรมต่าง ๆ
กลุ่มตัวอย่างได้เสนอค่าตอบด้านความต้องการที่จะให้ศูนย์ ฯ จังหวัด ช่วยจัด
กิจกรรม เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ให้มีกิจกรรมดนตรีหรือนันทนาการ จัดฉายภาพยนตร์
จัดสอนวิชาชีพ จัดกลุ่มสนใจที่เป็นประโยชน์ ให้ความรู้เรื่องอะไรก็ได้ จัดสอนหนังสือ จัดและ
ปรับปรุงที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
3. วิชาชีพที่ต้องการให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจัดสอน
กลุ่มตัวอย่างได้เสนอความต้องการที่จะเรียนวิชาชีพจากศูนย์ ฯ จังหวัด เรียง
ลำดับจากมากไปน้อย คือ ต้องการเรียนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างคัณม - เสริมสวย ช่างซ่อม
เครื่องยนต์เล็ก การทำอาหาร - ขนม และศิลปประดิษฐ์งานจักสาน
4. ความรู้ทั่ว ๆ ไปที่ต้องการให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดบริการ
กลุ่มตัวอย่างต้องการให้ศูนย์ ฯ จังหวัด ช่วยอบรมหรือให้ความรู้เกี่ยวกับความรู้
ทั่ว ๆ ไป ค่าตอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ จัดอบรมเกี่ยวกับการดนตรี การกีฬา การ
รักษาพยาบาล และกฎหมายที่จำเป็นสำหรับชาวบ้าน
5. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
กลุ่มตัวอย่างได้แสดงทัศนะที่แตกต่างกันหลายประการ สรุปค่าตอบของกลุ่ม
ตัวอย่างเรียงจากมากไปน้อยดังนี้ คือ ศูนย์ ฯ จังหวัดควรมีการแนะนำหรือให้ความรู้ด้านอาชีพ
เสริมให้มาก ควรมีการจัดแสดงดนตรีบ้าง เวลาเข้าไปบริการในหมู่บ้านควรเข้าไปพร้อมกับ
หน่วยงานอื่น ควรมีนำภาพยนตร์และเข้าไปจัดกิจกรรมบ่อย ๆ และให้ศูนย์ ฯ จังหวัดส่งเจ้า
หน้าที่ไปร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในพิธีกรรมต่าง ๆ

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่

ข้อมูลที่น่าเสนอในที่นี้ ได้จากแบบสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการศึกษานอกโรงเรียนที่ดำเนินการอยู่ในชุมชนชาวเล โดยผู้วิจัยได้เข้าไปสอบถามสนทนากับเจ้าหน้าที่ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่เป้าหมายด้วยตนเอง กรณีที่ไม่พบเจ้าหน้าที่ ผู้วิจัยก็ได้ติดตามไปสอบถามสนทนาถึงสำนักงานที่อยู่ในตัวอำเภอหรือตำบล จนได้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ครบทุกคน สำหรับรายละเอียดของแบบสอบถามได้นำเสนอไว้ในภาคผนวกท้ายเล่ม

มีข้อสังเกตเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้จากการสอบถามหรือสนทนากับเจ้าหน้าที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้บางประการ กล่าวคือ ถ้าเจ้าหน้าที่ได้เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในหมู่บ้าน ได้สัมผัสคลุกคลีกับกลุ่มชาวเล จนได้รู้สภาพความเป็นอยู่และเข้าใจวิถีชีวิตของชาวเลในแง่มุมต่าง ๆ ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามสนทนาก่อนข้างจะสมบูรณ์และชัดเจนกว่า แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบหมู่บ้านเป้าหมายไม่ค่อยจะลงไปคลุกคลีกับชาวบ้าน หรือนาน ๆ ใกล้เคียงไปในหมู่บ้านเพียงครั้งคราว ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามหรือสนทนา ก็ยังคงคลุมเครือไม่สมบูรณ์ชัดเจนเท่าที่ควร

ประเด็นคำถามในการสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ในครั้งนี้ มีลักษณะ เป็นคำถามกว้าง ๆ ใช้เป็นแนวทางในการสนทนาเพื่อให้ได้ข้อมูลเท่านั้น บางคำถามอาจข้ามไป หรือบางคำถามอาจขยายความให้กว้างออกไป หรือเพิ่มคำถามที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ขึ้น

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่การแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ โดยบางข้อจะถือตามจำนวนเต็มของกลุ่มตัวอย่าง และบางข้อก็ถือตามจำนวนค่าตอบของแต่ละข้อเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคำถามแต่ละข้อ ซึ่งอาจจะมีผู้ตอบไม่ครบทุกคน หรือผู้ตอบอาจจะตอบได้หลายค่าตอบ ทำให้จำนวนเต็มแต่ละข้อไม่เท่ากัน ซึ่งผู้วิจัยได้หมายเหตุกำกับที่ข้อมูลนั้น ๆ ไว้แล้ว

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่

ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ตอบคำถามในแบบสำรวจความคิดเห็น
เสนอในตาราง 17 ต่อไปนี้

ตาราง 17 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เป้าหมาย

ข้อมูล	จำนวน (N = 20)	ร้อยละ
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	20	100.00
1. <u>เพศ</u>		
ชาย	13	65.00
หญิง	7	35.00
2. <u>อายุ</u>		
ต่ำกว่า 20 ปี	-	-
21 - 30 ปี	7	35.00
31 - 40 ปี	10	50.00
41 - 50 ปี	2	10.00
51 - 60 ปี	1	5.00
3. <u>สถานภาพการสมรส</u>		
โสด	6	30.00
แต่งงาน	14	70.00
หม้าย/หย่าร้าง	-	-
4. <u>ภูมิลำเนา</u>		
เป็นคนในจังหวัดภูเก็ต	7	35.00
จากจังหวัดอื่นในภาคใต้	13	65.00
จากภาคอื่น	-	-

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (N = 20)	ร้อยละ
5. <u>ระดับการศึกษา</u>		
ต่ำกว่าอนุปริญญา	4	20.00
อนุปริญญา	11	55.00
ปริญญาตรี	5	25.00
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
6. <u>สังกัด/ตำแหน่งของเจ้าหน้าที่</u>		
เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน	4	20.00
เจ้าพนักงานเกษตร	4	20.00
เจ้าหน้าที่บริการสาธารณสุข	4	20.00
ปลัดอำเภอ รับผิดชอบตำบล	4	20.00
ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน	4	20.00
7. <u>อายุการปฏิบัติงานในตำแหน่งของเจ้าหน้าที่</u>		
ต่ำกว่า 5 ปี	8	40.00
5 - 10 ปี	6	30.00
10 ปีขึ้นไป	6	30.00

สรุปข้อมูลของเจ้าหน้าที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในตาราง 17 ได้ดังนี้

เจ้าหน้าที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้ปฏิบัติงานอยู่ในหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 4 หมู่บ้าน มี

จำนวนทั้งหมด 20 คน เป็นชาย 13 คน หญิง 7 คน

เจ้าหน้าที่เหล่านี้ ร้อยละ 35.00 มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี ร้อยละ 50.00 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ร้อยละ 10.00 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี และร้อยละ 5.00

มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี ส่วนสถานภาพการสมรส ร้อยละ 30.00 ยังโสด จำนวนที่เหลือ ร้อยละ 70.00 เป็นผู้ที่แต่งงานมีครอบครัวแล้ว สำหรับค่านิยมค่าเน่า ร้อยละ 35.00 เป็นคนในจังหวัดภูเก็ต และอีกร้อยละ 65.00 ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด เป็นคนมาจากจังหวัดอื่นในภาคใต้

สำหรับค่านิยมระดับการศึกษาของเจ้าหน้าที่กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 20.00 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอนุปริญญา ร้อยละ 55.00 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา และอีกร้อยละ 25.00 ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี ไม่มี

ค่านิยมหรือตำแหน่งของเจ้าหน้าที่กลุ่มตัวอย่างนั้น เป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ 5 หน่วยงานด้วยกันคือ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่งานเกษตร เจ้าหน้าที่บริการสาธารณสุข ปลัดอำเภอรับผิดชอบตำบล และครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน แต่ละหน่วยงานมีผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่เป้าหมายหน่วยงานละ 4 คน เจ้าหน้าที่ดังกล่าวมีอายุการปฏิบัติงานในตำแหน่งมากน้อยต่างกันดังนี้ คือ ร้อยละ 40.00 มีอายุการปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 30.00 มีอายุการปฏิบัติงานระหว่าง 5 - 10 ปี ซึ่งมีจำนวนเท่ากับผู้ที่มีการปฏิบัติงาน 10 ปีขึ้นไป

ความมุ่งหมายและลักษณะการจัดกิจกรรม

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าไปจัดกิจกรรมบริการแก่ชุมชนชาวเล ย่อมมีความมุ่งหมายและช่วยกันที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละหน่วยงาน และรูปแบบของกิจกรรมที่บริการในลักษณะการศึกษาออกโรงเรียนก็มีอยู่หลายรูปแบบ แล้วแต่ว่าหน่วยงานนั้น ๆ มีความพร้อมในด้านปัจจัยสนับสนุนเพียงใด

ข้อมูลด้านความมุ่งหมายและลักษณะการจัดกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษาออกโรงเรียน แสดงในตาราง 18 ต่อไปนี้

ตาราง 18 ข้อมูลด้านความมุ่งหมายและลักษณะการจัดกิจกรรมด้านศึกษานอกโรงเรียน
ของหน่วยงานต่าง ๆ

ข้อมูล	จำนวน (N = 20)	ร้อยละ
1. <u>หน่วยงานมีโครงการที่จัดลักษณะการศึกษา</u> <u>นอกโรงเรียนหรือไม่</u>		
มี	14	70.00
ไม่มี	6	30.00
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	-	-
2. <u>เจ้าหน้าที่เข้าใจรายละเอียดของโครงการหรือไม่</u>		
เข้าใจ	13	65.00
ไม่เข้าใจ	3	15.00
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	4	20.00
3. <u>เจ้าหน้าที่เข้าใจนโยบายของหน่วยงานด้านการศึกษา</u> <u>นอกโรงเรียนหรือไม่</u>		
เข้าใจ	17	85.00
ไม่เข้าใจ	2	10.00
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	1	5.00
4. <u>ความมุ่งหมายของหน่วยงานในการจัดการศึกษา</u> <u>นอกโรงเรียนสำหรับบริการกลุ่มชาวเล</u>		
ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ยู่ดีกินดี	7	35.00
ให้รู้จักพึ่งตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	6	30.00
ให้ชาวบ้านมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง และรับบริการ ด้านสาธารณสุข	4	20.00

ตาราง 18 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (N = 20)	ร้อยละ
ช่วยให้มีงานทำ มีรายได้ มีอาชีพ	3	15.00
สอนชาวบ้านให้ได้รับความรู้	3	15.00
ให้รู้จักทำงานโดยร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ	1	5.00
เพื่อบริการประชาชน	1	5.00
5. ลักษณะการจัดกิจกรรม		
ประชุม สัมมนา รวมกลุ่ม	11	55.00
จัดนิทรรศการ แจกเอกสาร แนะนำให้ความรู้	4	20.00
จัดหน่วยบริการเคลื่อนที่	3	15.00
สาธิต ฝึกอบรม และให้ปฏิบัติ	3	15.00
จัดสอนเป็นแบบชั้นเรียน	1	5.00
จัดสอนเป็นรายบุคคล	1	5.00
ไม่มีกิจกรรม/ไม่ตอบ	3	15.00
6. การประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรม		
มีการประเมินผล	11	55.00
ไม่มีการประเมินผล	8	40.00
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	1	5.00

(หมายเหตุ ข้อ 4 และข้อ 5 สามารถตอบได้หลายคำตอบ การคำนวณค่าร้อยละคิดจากจำนวนรวมของทุกคำตอบ)

ค่าตอบจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในชุมชนชาวเลตามที่เสนอในตาราง 18 สรุปได้ดังนี้

1. ร้อยละ 70.00 ของเจ้าหน้าที่ตอบว่าหน่วยงานที่เขาสังกัด มีโครงการเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนในชุมชนชาวเล ร้อยละ 65.00 เข้าใจรายละเอียดของโครงการนั้น ๆ และร้อยละ 85.00 เข้าใจนโยบายของหน่วยงานด้านการศึกษานอกโรงเรียน
2. ความมุ่งหมายของหน่วยงานในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชุมชนชาวเล เรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ คือ พัฒนาคุณภาพชีวิต ให้รู้จักพึ่งตนเอง ให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี ช่วยให้มีงานทำมีอาชีพ ให้ได้รับความรู้ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ และเพื่อบริการประชาชน
3. ลักษณะการจัดกิจกรรม เรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ ประชุม สัมมนา รวมกลุ่ม จัดนิทรรศการ แจกเอกสาร แนะนำให้ความรู้ จัดหน่วยบริการเคลื่อนที่ สาธิต ฝึกอบรมและให้ปฏิบัติ จัดสอนเป็นแบบชั้นเรียน และจัดสอนเป็นรายบุคคล
4. การประเมินผลการดำเนินงาน ร้อยละ 55.00 ตอบว่ามีการประเมินผล ร้อยละ 40.00 ตอบว่าไม่มีการประเมินผล และที่เหลือร้อยละ 5.00 ตอบว่าไม่ทราบ

ปัจจัยที่เกื้อหนุนและอุปสรรคในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน

ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ย่อมมีทั้งสิ่งที่เกื้อหนุนและอุปสรรคต่าง ๆ กันนั้น คำถามในประเด็นนี้จึงเป็นคำถามในเชิงบริหาร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนการทำงาน ได้แก่ เรื่องของคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ การประสานงาน ช่วงเวลาการจัดกิจกรรม และการสนับสนุนของบุคคลในท้องถิ่น รวมทั้งอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ นอกเหนือจากปัจจัยข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว สภาพทางภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ก็อาจเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานได้เช่นเดียวกัน

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยเกื้อหนุน และอุปสรรคในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน แสดงในตาราง 19 ต่อไปนี้

ตาราง 19 ข้อมูลด้านปัจจัยที่เกื้อหนุน และอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่

ข้อมูล	จำนวน (N = 20)	ร้อยละ
1. <u>ความเพียงพอของจำนวนบุคลากร</u>		
เพียงพอ	13	65.00
ไม่เพียงพอ	7	35.00
อื่น ๆ/ไม่ตอบ	-	-
2. <u>ความเหมาะสมด้านวัสดุ และประสิทธิภาพของบุคลากร</u>		
เหมาะสม	7	35.00
ไม่เหมาะสม	13	65.00
อื่น ๆ/ไม่ตอบ	-	-
3. <u>ปัจจัยเกื้อหนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะ</u>		
เพียงพอ	6	30.00
ไม่เพียงพอ	13	65.00
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ	1	5.00
4. <u>การประสานงานกับหน่วยงานอื่น</u>		
ราบรื่น	16	80.00
ไม่ราบรื่น	4	20.00
ไม่ตอบ/ไม่มีความเห็น	-	-
5. <u>ปัญหา อุปสรรคด้านวัฒนธรรม ประเพณีของกลุ่มเป้าหมาย</u>		
เป็นปัญหา	5	25.00
ไม่เป็นปัญหา	14	70.00
ไม่ทราบ/ไม่ตอบ/ไม่แน่ใจ	1	5.00

ตาราง 19 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (N = 20)	ร้อยละ
6. <u>การสนับสนุนของบุคคลในท้องถิ่น</u>		
คือ	19	95.00
ไม่คือ/ไม่ค่อยจะคือ	1	5.00
อื่น ๆ/ไม่ตอบ	-	-
7. <u>ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม</u>		
<u>เดือนที่เหมาะสม</u>		
พฤษภาคม ถึง สิงหาคม	8	40.00
มกราคม ถึง เมษายน	6	30.00
กันยายน ถึง ธันวาคม	1	5.00
อื่น ๆ/ไม่ตอบ	5	25.00
<u>วันที่เหมาะสม</u>		
เสาร์ ถึง อาทิตย์	8	40.00
จันทร์ ถึง ศุกร์	3	15.00
จันทร์ ถึง อังคาร	1	5.00
อื่น ๆ/ไม่ตอบ	8	40.00
<u>เวลาที่เหมาะสม</u>		
13.00 น. ถึง 16.00 น.	6	30.00
17.00 น. ถึง 20.00 น.	4	20.00
15.00 น. ถึง 18.00 น.	2	10.00
16.00 น. ถึง 19.00 น.	1	5.00
อื่น ๆ/ไม่ตอบ	7	35.00

ตาราง 19 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (N = 20)	ร้อยละ
8. สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนชาวเล		
เป็นปัญหา	8	40.00
ไม่เป็นปัญหา	12	60.00
อื่น ๆ/ไม่ตอบ	-	-

ข้อมูลในตาราง 19 เกี่ยวกับปัจจัยที่เกื้อหนุน และอุปสรรคในการดำเนินงานการศึกษาของโรงเรียนของเจ้าหน้าที่ สรุปได้ดังนี้

ด้านจำนวนบุคลากรของหน่วยงาน เจ้าหน้าที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 65.00 ทอบว่าเพียงพอ ร้อยละ 35.00 ทอบว่าไม่เพียงพอ เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านวุฒิ และประสบการณ์ของบุคลากร ร้อยละ 35.00 ทอบว่าเหมาะสม และส่วนใหญ่ร้อยละ 65.00 ทอบว่ายังไม่เหมาะสม เรื่องปัจจัยเกื้อหนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และยานพาหนะ ร้อยละ 30.00 เห็นว่าเพียงพอแล้ว และส่วนใหญ่ร้อยละ 65.00 มีความเห็นว่ายังไม่เพียงพอ ที่เหลือเพียง 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.00 ไม่ตอบคำถามข้อนี้ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ร้อยละ 80.00 ทอบว่าราบรื่นดี ที่เหลือร้อยละ 20.00 ทอบว่าไม่ราบรื่นเท่าที่ควร

เรื่องของวัฒนธรรม ประเพณีของชาวเล เจ้าหน้าที่ร้อยละ 25.00 เห็นว่าเป็นปัญหาในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.00 เห็นว่าไม่เป็นปัญหา และมีผู้ไม่ตอบ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.00

ด้านการสนับสนุนของบุคคลในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 95.00 ทอบว่าได้รับการสนับสนุนอย่างดี มีเพียง 1 คน หรือร้อยละ 5.00 ที่ทอบว่าไม่ได้รับการสนับสนุน

เกี่ยวกับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม ร้อยละ 40.00 เห็นว่าควรเป็นเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม ร้อยละ 30.00 เห็นว่าควรเป็นเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน

ร้อยละ 5.00 เห็นว่าควรเป็นเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม ที่เหลือร้อยละ 25.00 ไม่ชอบ
 เกี่ยวกับวันที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม ผู้ตอบร้อยละ 40.00 เห็นว่าควรจัดในวันเสาร์และ
 วันอาทิตย์ ร้อยละ 15.00 เห็นว่าควรจัดในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ร้อยละ 5.00 เห็นว่าควรจัด
 ในวันจันทร์กับวันอังคาร ส่วนที่เหลือร้อยละ 40.00 ไม่ออกความเห็น สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสม
 ในการจัดกิจกรรม ร้อยละ 30.00 เห็นว่าควรจัดระหว่างเวลา 13.00 น. ถึง 16.00 น.
 ร้อยละ 20.00 เห็นว่าควรจัดระหว่างเวลา 17.00 น. ถึง 20.00 น. ร้อยละ 10.00
 เห็นว่าควรจัดระหว่างเวลา 15.00 น. ถึง 18.00 น. ร้อยละ 5.00 เห็นว่าควรจัดระหว่าง
 เวลา 16.00 น. ถึง 19.00 น. ที่เหลือร้อยละ 35.00 ไม่ชอบ

ความเห็นเกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนชาวเล เจ้าหน้าที่ร้อยละ 40.00
 ทอมว่าเป็นปัญหาต่อการดำเนินงาน ในขณะที่ส่วนใหญ่คือร้อยละ 60.00 ทอมว่าไม่เป็นปัญหา
 แก่ประการใด

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้ให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม
 การศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชุมชนชาวเล ดังเสนอในตาราง 20 ต่อไปนี้

ตาราง 20 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับชุมชนชาวเล

ความคิดเห็น	ความถี่	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่จะต้องไปคลุกคลีเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้าน	4	20.00
ควรจัดวิชาชีพที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที	4	20.00
ควรจัดการศึกษาให้แก่ชาวเลทุก ๆ บ้าน	3	15.00
ควรจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพให้แก่ชุมชนโดยเฉพาะเกี่ยวกับการประมง	3	15.00
ต้องสร้างความศรัทธาและความเชื่อถือต่อชาวบ้านจึงจัดกิจกรรมได้ง่าย	2	10.00
การบริการต้องจัดในลักษณะให้เปล่าเพราะชาวเลยากจนมาก	2	10.00
ต้องประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหน่วยงานให้ชาวเลเข้าใจมากขึ้น	2	10.00
ทุกหน่วยงานต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างจริงจัง	1	5.00
ต้องช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเลทุก ๆ บ้าน	1	5.00
ควรจัดสิ่งจูงใจ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ ไปบริการให้มาก	1	5.00
เจ้าหน้าที่ต้องปรับสภาพตัวเองให้เข้ากับชาวเล	1	5.00
การออกบริการต้องกระทำอย่างต่อเนื่องอย่าให้ขาดตอน	1	5.00
ไม่เสนอความเห็น/ไม่ตอบ	1	5.00

จากการวาง 20 สรุปได้ดังนี้

เจ้าหน้าที่กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น เรียงตามลำดับความถี่ ดังนี้ มี 4 รายที่เสนอว่า เจ้าหน้าที่จะต้องลงไปคลุกคลีเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้าน ซึ่งเท่ากับอีก 4 รายที่เสนอว่า ควรจัดวิชาชีพที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที อย่างละ 3 ราย ที่เสนอแนะว่าควรจัดการศึกษาให้แก่ชาวเลทุก ๆ คำน ควรจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพให้แก่ชุมชน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการประมง อย่างละ 2 รายที่เห็นว่าต้องสร้างความศรัทธาและความเชื่อถือต่อชาวบ้านจึงจักกิจกรรมได้ง่าย ต้องประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหน่วยงานให้ชาวเลเข้าใจมากกว่านี้ และการบริการต้องจัดในลักษณะให้เปล่าเพราะชาวเลยากจนมาก อย่างละ 1 รายที่เสนอให้ทุกหน่วยงานต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหากลุ่มชนอย่างจริงจัง ต้องช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเลทุก ๆ คำน ควรจัดสิ่งรุ้งใจ เช่น ภาพยนตร์ วิดีโอ ไปบริการให้มาก เจ้าหน้าที่ต้องปรับสภาพตัวเองให้เข้ากับชาวเล และการออกบริการต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง อย่าให้ขาดตอน สำหรับผู้ที่ไม่เสนอความคิดเห็นในประเด็นนี้มีเพียง 1 ราย เท่านั้น

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ชาวเลเป็นชนกลุ่มน้อยของจังหวัดภูเก็ต อาศัยอยู่ตามชายหาดและฝั่งทะเลบางจุดของเกาะ ดำรงชีพอยู่ด้วยการจับปลาและนำผลผลิตจากทะเลไปขายให้แก่รายทุน ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินที่อนุญาตให้พวกตนอาศัยในราคาถูก สภาพความเป็นอยู่ของชาวเลต่ำกว่าชุมชนอื่นในท้องถิ่นทุกด้าน ประชาชนส่วนใหญ่อ่านเขียนไม่ได้ ทั้งไม่สนใจการศึกษา และไม่ค่อยสนับสนุนให้บุตรหลานไปเข้าเรียนในโรงเรียน ดังนั้นแม้ว่าจะมีหน่วยงานหรือองค์กรทั้งของรัฐและเอกชน ใฝ่พยายามเข้าไปช่วยเหลือและช่วยพัฒนาชุมชนชาวเลในคานต่าง ๆ หลายครั้งแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

การให้การศึกษาแก่ประชาชนในลักษณะการศึกษานอกโรงเรียน จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาชุมชนของชาวเลเป็นอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาประเภทนี้ สามารถบริการประชาชนที่อยู่ห่างไกลได้ง่าย และมีความยืดหยุ่นตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น แต่การจะจัดให้ได้ผล จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อจะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบการวางแผนในการจัดการศึกษาและแนวทางพัฒนา ให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของชุมชน แนวความคิดดังกล่าวจึงเป็น เป้าหมายสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพและแนวทางพัฒนาสำหรับชุมชนชาวเลในจังหวัดภูเก็ต โดยใช้กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน และได้ตั้งความมุ่งหมายเฉพาะเป็น 5 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของชุมชนชาวเลในจังหวัดภูเก็ต ที่เป็นข้อมูลจำเป็นต่อการวางแผนจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชนกลุ่มนี้
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างค่านิยม วัฒนธรรม และความเชื่อของชาวเลใน

จังหวัดภูเก็ต ที่อาจเป็นปัจจัยเกื้อหนุนหรืออุปสรรคต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของชาวเลเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนที่เหมาะสมในชุมชนของตน และความต้องการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

4. เพื่อศึกษากิจกรรมและโครงการเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน และโครงการพัฒนาที่ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐบาล และองค์กรต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่ในชุมชนชาวเลจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน

5. เพื่อนำข้อมูลที่นำมาสังเคราะห์หารูปแบบ และแนวทางในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่เหมาะสม สำหรับชุมชนชาวเลในจังหวัดภูเก็ต

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยที่ใช้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้การเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณประกอบกัน เพื่อทำการศึกษามุมชนชาวเล 4 แห่งในจังหวัดภูเก็ต วิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้ มีดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร โดยศึกษาจากบันทึก รายงาน สถิติ และโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชนเป้าหมาย

2. การใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นของประชาชน การวิจัยครั้งนี้ได้สอบถามประชาชนใน 4 หมู่บ้าน จำนวน 60 คน

3. การใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในชุมชน ได้สอบถามเจ้าหน้าที่จำนวน 20 คน จาก 5 หน่วยงาน คือ พัฒนาการประจำตำบล 4 คน เจ้าหน้าที่อนามัยในตำบล 4 คน เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล 4 คน ปลัดอำเภอประจำตำบล 4 คน และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน 4 คน

4. การสังเกตและจดบันทึก เป็นการจดบันทึกข้อสังเกตต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยเข้าไปพบเห็นในชุมชน นอกเหนือจากการใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจต่าง ๆ ข้างต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

จัดทำโดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาประมวลเข้าด้วยกัน ข้อมูลเชิงปริมาณหรือจำนวนต่าง ๆ ให้ทำการวิเคราะห์ในรูปของความถี่และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลในเชิงคุณภาพ เช่น ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆให้นำรวบรวมแล้วจำแนกออกตามหมวดหมู่ ความเนื้อหา และเสนอความถี่กับข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการประกอบกัน เพื่อให้มีความสมบูรณ์และชัดเจนยิ่งขึ้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำเสนอในหัวข้อต่อไปนี้ คือ (1) สภาพของหมู่บ้าน เป้าหมาย (2) ปัญหาของหมู่บ้านเป้าหมาย (3) ข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชน (4) ข้อมูลและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และ (5) ข้อเสนอแนะและแนวทางในการจัดการศึกษา นอกโรงเรียนสำหรับชุมชนชาวเล

1. สภาพของชุมชนเป้าหมาย

ชุมชนชาวเลทั้ง 4 หมู่บ้าน มี 397 ครัวเรือน มีประชากร 1,979 คน เป็นชาย 1,065 คน (ร้อยละ 53.82) เป็นหญิง 914 คน (ร้อยละ 46.18) เฉลี่ยจำนวนสมาชิกต่อครัวเรือนเท่ากับ 5 คน ทุกครัวเรือนไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน อาศัยปลูกบ้านในที่ดินของนายทุนโดยไม่ต้องเช่า แต่ต้องนำสัตว์น้ำและสิ่งที่หาได้จากทะเลมาขายแก่เจ้าของที่ดินราคาถูก

การคมนาคมระหว่างหมู่บ้านชาวเลทั้ง 4 หมู่บ้านกับตัวเมืองสะทกพอสมควร เพราะมีรถรับจ้างหรือรถประจำทางวิ่งผ่าน ครัวเรือนของชาวเลร้อยละ 80.00 มีไฟฟ้าใช้ มีแห่งเดียวที่ไม่มีไฟฟ้าใช้คือ ชุมชนชาวเลบ้านเหนือ ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง ซึ่งมี 15 ครัวเรือน

การใช้เชื้อเพลิงหุงต้ม พบว่า 84 ครัวเรือน (ร้อยละ 21.16) ใช้ฟืน ซึ่งหาได้จากป่าชายเลน 193 ครัวเรือน (ร้อยละ 48.61) ใช้ถ่าน ซึ่งซื้อจากตลาด และที่เหลือ 120 ครัวเรือน (ร้อยละ 30.23) ใช้แก๊สหุงต้ม โดยซื้อจากตลาดในเมือง

บ้านที่อยู่อาศัย มี 234 ครัวเรือน (ร้อยละ 58.94) ที่ปลูกสร้างในลักษณะแบบกึ่งเคม 151 ครัวเรือน (ร้อยละ 38.04) ปลูกสร้างแบบกึ่งสมัยใหม่กึ่งกึ่งเคม และมีเพียง 12 ครัวเรือน (ร้อยละ 3.02) เท่านั้นที่ปลูกสร้างแบบสมัยใหม่ ในหมู่บ้านชาวเลทั้ง 4 แห่ง มีร้านค้าขายของชำเพียง 8 ร้าน มีแหล่งรวมผลผลิตลักษณะตลาดกลางเพื่อจำหน่ายสินค้าทางทะเล 1 แห่ง

การประกอบอาชีพ ชาวเลทุกครัวเรือนประกอบอาชีพประมง และนำผลิตภัณฑ์จากทะเลไปขายให้แก่นายทุนเจ้าของที่ดินที่พวกตนอาศัยอยู่ในราคาที่ถูกลง นอกจากนี้มีชาวเลบางคน (ร้อยละ 14.61) มีอาชีพเสริมด้วยการออกไปรับจ้างภายนอกชุมชน รายได้ของชาวเลทุกครอบครัวนั้นว่ายังต่ำมาก เฉลี่ยรายได้ต่อครอบครัวต่อปี ประมาณ 15,750.00 บาท

ด้านสาธารณสุข ในชุมชนชาวเลทั้ง 4 แห่ง มีกองทุนยาเพียงแห่งเดียว คือที่ชุมชนชาวเลบ้านราไวย์ แก่บริการด้านสาธารณสุขในตำบล มีสถานอนามัยครบทั้ง 4 ตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้เข้าไปให้บริการในชุมชนเป็นประจำเสมอ

จำนวนเด็กเกิดในรอบ 1 ปี (พ.ศ.2532) มี 58 คน ตาย 1 คน

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2531) เด็กแรกเกิดถึงอายุ 14 ปี พบเด็กที่เป็นโรคฟันและช่องปาก 1 ราย เด็กพิการปัญญาอ่อน 1 ราย และตายด้วยโรคอุจจาระร่วง 3 ราย ส่วนผู้ใหญ่จะพบผู้ที่ป่วยเป็นโรคผิวหนังมากถึงร้อยละ 80.00 ที่ป่วยเป็นมาเลเรียมมี 4 ราย ซึ่งไปติดเชื้อมาจากต่างจังหวัด โรคอุจจาระร่วง 5 ราย และป่วยเป็นวัณโรค 3 ราย

บริการด้านสุขภาพในรอบ 1 ปี ปรากฏว่าผู้สมรสที่มีอายุระหว่าง 15 - 44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิดถึงร้อยละ 94.50 และเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับบริการฉีดวัคซีนตามกำหนด มีถึงร้อยละ 93.25

กรณีที่ชาวบ้านเจ็บป่วยเล็กน้อย ชาวบ้านจะรักษาด้วยวิธีการไปรับบริการจากสถานอนามัย บางครั้งก็ไปซื้อยาซุกมากินเอง และบางคนรักษาด้วยวิธีดั้งเดิมด้วยการกินยากลางบ้าน หรือไม่ก็รักษาด้วยการทำพิธีทางไสยศาสตร์ตามที่เคยปฏิบัติกันมา แต่ถ้ามมีการเจ็บป่วยรุนแรงชาวเลก็ไปรับบริการจากโรงพยาบาลในเมือง ซึ่งสามารถนำคนป่วยไปถึงโรงพยาบาลได้ภายในเวลาครึ่งชั่วโมงทั้ง 4 หมู่บ้าน

ด้านสุขนิสัย มีบ้านที่ใช้ส้วมในการขับถ่ายเพียง 99 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ

24.94 นอกนั้นไม่มีส่วนใช้ สาเหตุที่ไม่มีส่วนใช้เพราะราคาค่าก่อสร้างสูง เจ้าของที่ดินไม่ยอมให้ขุดหลุม และปัญหาน้ำทะเลซึมเข้าเต็มหลุมได้ง่าย

ด้านการศึกษามีชาวเลที่ไม่รู้หนังสือ 1,383 คน คิดเป็นร้อยละ 68.88 ผู้ที่ไ้เรียนแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษา มีจำนวน 45 คน หรือร้อยละ 2.27 ผู้ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาแต่ไม่ไ้เรียนต่อมี 328 คน คิดเป็นร้อยละ 16.57 จบชั้นมัธยมศึกษา มี 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.23 ที่กำลังเรียนระดับประถมศึกษา มีจำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 10.91 กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.66 ที่กำลังศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาขณะนี้ไม่มี ส่วนที่จบสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาคือระดับปริญญาตรี มีเพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.17 ของประชากร

สถานที่บริการความรู้ในหมู่บ้าน มีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ใกล้กับชุมชนชาวเลทั้ง 4 แห่ง ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมี 3 แห่ง หอกระจายข่าว 2 แห่ง ส่วนโรงเรียนมัธยมประจำตำบล ไม่มี

ด้านการฝึกอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา มีการฝึกค้ำอชีพ 5 ครั้ง กิจกรรมด้านการศึกษานอกโรงเรียน 10 ครั้ง ด้านความมั่นคงของชาติ 1 ครั้ง และด้านสุขภาพต่าง ๆ 34 ครั้ง

ปัญหาค้นกฎหมายและคดีต่าง ๆ ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา มีคดีเกี่ยวกับการปล้นทรัพย์ ลักทรัพย์ ฉ้อโกง 3 ครั้ง ด้านการพนัน 29 ครั้ง ด้านการประมงรุกล้ำเขตสงวนการจับสัตว์น้ำ 16 ครั้ง และคดียาเสพติด 3 ครั้ง

2. สรุปปัญหาของหมู่บ้านเป้าหมาย

ปัญหาของหมู่บ้านชาวเลทั้ง 4 หมู่บ้าน ที่จัดว่าอยู่ในระดับรุนแรง จากการประเมินของคณะกรรมการหมู่บ้าน มี 6 ประการดังนี้

1) ปัญหาเอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน ที่ดินที่ชาวเลปลูกบ้านอาศัยอยู่นั้นเป็นของผู้อื่น เจ้าของที่ดินอนุญาตให้ชาวเลปลูกบ้านพักอาศัยได้ แต่ต้องแลกกับการจับปลาหรือหาของจากทะเลมาขายให้เจ้าของที่ดินราคาถูก และต้องซื้อน้ำ ชื้อของบางอย่างจากร้านขายของชำของเจ้าของที่ดิน นอกจากนั้นห้ามชาวเลเลี้ยงสุกร ซึ่งจะทำความสกปรกให้แก่บริเวณ

และห้ามขุดหลุมสร้างส้วมซึม เพราะน้ำทะเลเข้าถึงจะทำให้บริเวณสกปรก ยกเว้นให้สร้างได้ ถ้าหากทำหลุมกันน้ำทะเลซึมอย่างก็ ซึ่งชาวเลก็ไม่มีทุนพอที่จะทำได้

2) ปัญหาสภาพบ้านเรือนที่หักอาศัย เนื่องจากไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ถูกจำกัดบริเวณให้อยู่ ชาวเลจึงปลูกบ้านแบบคามใจชอบ ไม่มีบริเวณ ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้สภาพโดยทั่วไปสกปรก มีเศษขยะมูลฝอย รวมทั้งบริเวณทั่วไปมีน้ำครำซึ่งอยู่อันเป็นบ่อเกิดการแพร่เชื้อโรค อีกประการหนึ่งลักษณะบ้านของชาวเลนั้น ส่วนใหญ่ 234 ครีวเรือน หรือร้อยละ 58.94 จะสร้างเป็นแบบคั้งเดิมด้วยการใช้วัสดุที่หาได้จากบริเวณใกล้เคียงมาปลูกสร้างอย่างง่าย ๆ พื้นทำด้วยฟากไม้ไผ่ คามไม้ต้นนั้นก็มีเศษขยะต่าง ๆ ตกลงไปกองสะสมอยู่เป็นจำนวนมาก ยากแก่การทำความสะอาด

3) ปัญหาแหล่งน้ำกินน้ำใช้ หมู่บ้านชาวเลไม่สามารถขุดบ่อน้ำได้ เพราะน้ำทะเลซึมเข้าถึง ชาวเลต้องออกไปหาน้ำจืดนอกหมู่บ้าน ขออาศัยน้ำจากชาวพื้นเมืองและมักจะถูกรังเกียจ เพราะไปทำความสะอาดสกปรกให้แก่บ่อน้ำ ด้วยเหตุนี้ชาวเลจึงต้องซื้อน้ำจืดไว้ดื่มกินเป็นช่องทางให้นายทุนเจ้าของที่สามารถกักตวงผลประโยชน์ ด้วยการขายน้ำให้แก่ชาวเลได้ตลอดปี

4) ปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน นอกจากจะไม่มีการมสิทธิ์ในเรื่องที่อยู่อาศัยแล้ว ในเรื่องที่ดินทำกินสำหรับเพาะปลูกหรือการเกษตรอย่างอื่น ชาวเลก็ไม่มีโอกาสครอบครองหรือมีสิทธิ์เป็นของตนเอง แม้ว่าตามหลักฐานชาวเลได้เคยมาอาศัยอยู่ในบริเวณที่ดินที่ควรจะมีสิทธิ์ก่อนชาวพื้นเมือง แต่การที่ไม่รู้หนังสือ ไม่เข้าใจกฎหมาย และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงทำให้ชาวพื้นเมืองที่มาทีหลังใช้เล่ห์เหลี่ยมยึดที่ดินทั้งหมดเป็นของตน และเอาโรคเอาเปรียบชาวเลทุกวิถีทาง ปัจจุบันชาวเลมีความต้องการเรื่องที่ดินทำกินเป็นของตนเองมาก เพราะเริ่มรู้จักคุณค่าของการเกษตร หลังจากที่ได้มีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้น

5) ปัญหาเรื่องรายได้ ชาวเลมีอาชีพหลักและรายได้จากการประกอบอาชีพประมง มีรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี เพียง 15,750.00 บาท ทั้งนี้เพราะว่าชาวเลไม่ได้ประกอบอาชีพอย่างอื่น หาปลามาได้ก็ต้องขายให้แก่เจ้าของที่ในราคาถูก โดยที่ไม่มีสิทธิ์เรียกร้องหรือต่อรองใด ๆ ทั้งสิ้น

6) ปัญหาเกี่ยวกับอาณาเขตการประมง เนื่องจากชาวเลประกอบอาชีพ

ประมงอย่างเคียว โดยใช้เครื่องมือและวิธีการดั้งเดิม ไม่สามารถออกไปจับปลาบริเวณไกล ๆ ได้ จึงได้แต่จับปลาอยู่ในบริเวณรอบ ๆ เกวียนเกิดและในเขตหวงห้าม จึงถูกเจ้าหน้าที่จับกุมอยู่เป็นประจำ นับเป็นปัญหาต่อการประกอบอาชีพของชาวเลเป็นอย่างยิ่ง

3. ข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชน

จากการสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน จาก 4 หมู่บ้าน แยกเป็นชาย 32 คน หญิง 28 คน สรุปข้อมูลและความคิดเห็นได้ดังนี้

3.1 ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการศึกษา

1) ความสามารถด้านการอ่านเขียนของประชาชน จากผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้งหมดมีเพียงร้อยละ 10.00 ที่อ่านเขียนได้เป็นอย่างดี ร้อยละ 13.33 พออ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 6.61 อ่านออกแต่เขียนไม่ได้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.00 คือผู้ที่อ่านและเขียนไม่ได้

2) การมีโอกาสอ่าน - เขียน ในจำนวนผู้อ่านออกเขียนได้มีเพียงร้อยละ 1.67 ที่อ่านและเขียนเป็นประจำ ร้อยละ 11.66 อ่านบ่อยแต่ไม่ค่อยได้เขียน ร้อยละ 16.67 ไม่ค่อยได้อ่านและเขียน ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.00 คือผู้ที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

3) การเห็นความจำเป็นของการอ่าน - เขียน ร้อยละ 63.33 เห็นว่าการอ่าน - เขียน มีความจำเป็น โดยให้เหตุผลว่าการอ่าน - เขียน ช่วยทำให้ทราบข่าวสารข้อมูลและทันเหตุการณ์ ทำให้รู้เพิ่มขึ้นและฉลาด และนำไปใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ร้อยละ 30.00 เห็นว่าไม่จำเป็น โดยให้เหตุผลว่า ไม่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง มีอายุมากแล้ว อยากรู้อะไรก็ไปถามผู้อื่นได้ มีร้อยละ 6.67 ไม่แสดงความคิดเห็นข้อนี้เพราะไม่แน่ใจ

4) ความต้องการเรียนหนังสือเพิ่มเติม ร้อยละ 63.33 ต้องการเรียนเพิ่มเติม โดยให้เหตุผลว่า เพราะอยากอ่านออกเขียนได้ อยากมีความรู้เพิ่มขึ้น และอยากมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ร้อยละ 30.00 ทอบว่าไม่ต้องการเรียนเพิ่มเติม โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลา มีอายุมากแล้ว และไม่แน่ใจว่าเรียนแล้วจะได้ประโยชน์ นอกนั้นร้อยละ 6.67 ไม่ตอบคำถาม

5) เวลาเรียนและวิธีเรียน ร้อยละ 68.33 ทอบว่าสามารถเรียนในเวลาว่างคืน ร้อยละ 6.67 เรียนในเวลาบ่าย นอกนั้นไม่แน่ใจว่าจะเรียนที่ไหนดี

สำหรับวิธีเรียน ที่มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 61.67 ต้องการเรียนแบบชั้นเรียนของการศึกษา
นอกโรงเรียน ร้อยละ 11.66 เรียนแบบที่จะให้ช่วยสอนกันเอง นอกนั้นไม่มีความเห็น

6) การสนับสนุนครูให้ไ้เรียนหนังสือ ร้อยละ 61.67 ของกลุ่ม
ตัวอย่างตอบว่าสนับสนุน โดยให้เหตุผลว่า อยากให้ลูกสมายกว่าพ่อแม่ อยากให้ลูกมีงานทำที่
ดี และอยากให้ลูกมีรายได้สูง ร้อยละ 35.00 ของกลุ่มตัวอย่างไม่สนับสนุน โดยให้เหตุผลว่า
ไม่มีเงินซื้อเสื้อผ้าให้ลูก ชาคคนช่วยทำงานหรือชาคคนช่วยทำมาหากิน กลัวครูดูค่าเขียนที่ลูก
และกลัวเพื่อนรังแกลูก อีกร้อยละ 3.33 ไม่ตอบคำถามข้อนี้

3.2 ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากการอ่าน

1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่าง
ร้อยละ 6.67 ไปใช้กิจกรรมที่อ่านหนังสือ ๗ ร้อยละ 3.33 ร่วมกิจกรรมโดยบริจาควัสดุ
อุปกรณ์ให้ที่อ่านหนังสือ ๗ และร้อยละ 1.67 ร่วมเป็นกรรมการที่อ่านหนังสือ ๗ นอกนั้นไม่
ตอบคำถามหรือไม่มีส่วนร่วม ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 88.33

2) การใช้บริการที่อ่านหนังสือ ๗ ร้อยละ 6.67 ไปใช้เป็นประจำ
ร้อยละ 5.00 นาน ๆ ไปใช้สักครั้ง ร้อยละ 70.00 ไม่เคยไปใช้เลย และร้อยละ 18.33
ไม่ตอบคำถามข้อนี้

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือ ๗ กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความ
คิดเห็นและเสนอปัญหาไว้หลายประการ ได้แก่ ควรให้มีหนังสือค่านสุภาพอนามัยให้มาก ที่
อ่านหนังสือ ๗ มีประโยชน์สำหรับให้ข่าวสารข้อมูล ให้มีหนังสือการ์ตูนสำหรับเด็กให้มาก
หนังสือพิมพ์มีอยู่ในที่อ่านหนังสือ ๗ บ้างไม่มีบ้าง ไม่รู้จักที่อ่านหนังสือ ๗ ควรมีผู้ดูแลทำความสะอาด
และจัดหนังสือทุกวัน และอย่าให้ชาวบ้านไปนอนในที่อ่านหนังสือ ๗ ตอนกลางวัน

4) อ่านหนังสือพิมพ์บ่อยเพียงใด ร้อยละ 6.67 อ่านทุกวัน ร้อยละ
11.67 ตอบว่าอ่านบ้างแต่ไม่ทุกวัน ร้อยละ 60.00 ไม่เคยอ่าน และร้อยละ 21.66 ไม่ตอบ
คำถามนี้

5) อ่านหนังสือพิมพ์จากที่ใด ร้อยละ 13.33 ตอบว่าอ่านจากที่อ่าน
หนังสือประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 3.33 อ่านจากร้านค้าในหมู่บ้าน ร้อยละ 1.67 อ่านจากบ้าน
เพื่อน ที่เหลือซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 81.67 ไม่ได้อ่านและอ่านไม่ออก

6) เรื่องที่สนใจอ่านจากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 5.00 สนใจข่าวทั่วไป และอ่านทุกอย่าง รองลงมาร้อยละ 3.33 สนใจเกี่ยวกับอาชีพประมง ร้อยละ 1.67 สนใจเรื่องเกี่ยวกับการเมือง กีฬา ข่าวกันเหิง ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.66 เป็นผู้ที่ไม่อ่านและไม่ได้อ่าน

7) เรื่องที่สนใจจากหนังสืออื่น ๆ เอกสาร นิตยสาร ร้อยละ 8.33 สนใจเรื่องทั่ว ๆ ไปไม่เจาะจง รองลงมาร้อยละ 3.33 ใ้แก่ความรู้ด้านอาชีพ ร้อยละ 1.67 สนใจข่าวกันเหิง ข่าวกีฬา ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยและความรู้ด้านกฎหมาย ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 81.66 คือผู้ที่ไม่อ่านและไม่ได้อ่าน

3.3 ข้อมูลและความคิดเห็นด้านการหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากวิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์

1) การรับฟังวิทยุ ร้อยละ 40.00 รับฟังวิทยุเป็นประจำ ร้อยละ 18.33 นาน ๆ ฟังครั้ง ร้อยละ 26.67 ไม่ได้รับฟัง นอกนั้นไม่ตอบคำถามข้อนี้

สำหรับรายการที่กลุ่มตัวอย่างชอบฟังจากวิทยุคือ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 51.67 ชอบรายการเพลง รองลงมาร้อยละ 13.33 ชอบฟังข่าวประจำวันประเภทข่าวท้องถิ่น ร้อยละ 5.00 ชอบนวนิยาย ร้อยละ 3.33 ไม่เจาะจงรายการ ที่เหลือร้อยละ 26.67 เป็นผู้ที่ไม่ได้รับฟังรายการใด ๆ ทั้งสิ้น

2) การดูโทรทัศน์ ร้อยละ 36.67 ดูโทรทัศน์ทุกวัน ร้อยละ 31.66 นาน ๆ ดูครั้ง ร้อยละ 6.67 ไม่เคยดูเลย นอกนั้นไม่ตอบคำถามข้อนี้

สำหรับรายการโทรทัศน์ที่ชอบดู มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 30.00 ตอบว่า ชอบละคร รองลงมาคือภาพยนตร์ รายการกีฬา/มวย เพลง และข่าวประจำวัน ตามลำดับ ที่เหลือร้อยละ 18.33 ไม่ตอบคำถามและไม่เจาะจงว่าเป็นรายการใด

3) การดูภาพยนตร์ กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด ร้อยละ 93.33 ไม่ได้อ่านภาพยนตร์ ร้อยละ 6.67 ตอบว่านาน ๆ ใ้ดูสักครั้ง ทั้งนี้เพราะว่าหน่วยงานทางราชการไม่ค่อยจะนำเข้าไปบริการ อีกประการหนึ่งภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ก็มิให้ดูเป็นประจำ ผู้คนจึงไม่ค่อยจะสนใจเท่าที่ควร

3.4 ความคิดเห็นด้านสุขภาพอนามัยในหมู่บ้าน

1) เกี่ยวกับสุขภาพของเด็ก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 86.67 มีความเห็นว่าเด็กในหมู่บ้านมีสุขภาพแข็งแรงดี เจ็บไข้อยู่บ้างเล็กน้อย ที่เหลือร้อยละ 13.33 เห็นว่าเด็กในหมู่บ้านมีสุขภาพปานกลาง เจ็บป่วยบ้างแต่ไม่บ่อยนัก ส่วนด้านสุขภาพของตนเอง ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.33 เห็นว่าตนเองแข็งแรงดี เจ็บป่วยเล็กน้อย อีกร้อยละ 20.00 เห็นว่าตนเองมีสุขภาพปานกลาง เจ็บป่วยบ้างแต่ไม่บ่อย ส่วนที่เหลือร้อยละ 1.67 ทบว่าตนเองไม่ค่อยแข็งแรง เจ็บป่วยอยู่เสมอ

ด้านการรับบริการและความรู้ด้านสาธารณสุข ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.66 เคยได้รับบริการ อีกร้อยละ 1.67 ไม่เคยได้รับบริการมาก่อน ซึ่งเท่ากับจำนวนผู้ที่ตอบว่าไม่แน่ใจต่อคำถามข้อนี้ ส่วนเรื่องความต้องการความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ส่วนใหญ่ร้อยละ 98.33 ทบว่าต้องการ ที่เหลือร้อยละ 1.67 ทบว่าไม่แน่ใจ

ด้านการรักษายาเมื่อเจ็บไข้อยู่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 76.66 ยังคงใช้วิธีหาซื้อยากินเอง รองลงมาร้อยละ 20.00 ไปสถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล อีกร้อยละ 1.67 เท่ากัน รักษาโดยหมอกกลางบ้านและปล่อยให้หายเอง

2) เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.00 เห็นว่าควรมีนุตร 3 - 4 คน รองลงมาร้อยละ 13.33 เห็นว่าควรมีนุตร 1 - 2 คน ร้อยละ 10.00 เห็นว่ามีกี่คนก็ได้ ร้อยละ 6.67 เห็นว่าควรมี 5 - 6 คน ส่วนที่เหลือร้อยละ 5.00 ไม่มีความเห็น และเมื่อมีบุตรครบตามต้องการแล้ว ร้อยละ 90.00 ทบว่าต้องคุมกำเนิด อีกร้อยละ 10.00 ไม่ตอบคำถามข้อนี้

สำหรับการใช้บริการคุมกำเนิด ร้อยละ 48.33 ทบว่าใช้บริการ โดยใช้การคุมเรียงลำดับวิธีจากมากไปน้อยคือ แบบทำหมันหญิง ทำหมันชาย ใส่ห่วง และกินยาคุม ซึ่งเท่ากับการคุมโดยไม่ระบุนิติ ที่เหลือร้อยละ 51.67 ทบว่าไม่ใช้บริการ โดยให้เหตุผลว่ายังไม่แต่งงานหรือเป็นหม้าย มีอายุมากแล้ว มีบุตรน้อยเกินไป และกลัวมีผลเสียต่อสุขภาพ

ด้านแหล่งความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัว ส่วนใหญ่ร้อยละ 96.67 ได้รับความรู้ความเข้าใจจากเจ้าหน้าที่อนามัยในท้องถิ่นที่เข้าไปแนะนำถึงหมู่บ้าน อีกร้อยละ 3.33 ไม่ตอบหรือไม่แน่ใจ

3.5 ความคึกเห็นค่านสุทธลักษณะในครัวเรือน

1) สุทธลักษณะ รอบบริเวณบ้าน บ้านของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.67 ไม่มีน้ำโสโครกขังเฉอะแฉะรอบ ๆ บริเวณ อย่างละร้อยละ 90.00 มีการกำจัดขยะมูลฝอย มีการเก็บกวาดเศษวัสดุที่นำมาจากทะเล และร้อยละ 80.00 มีการกำจัดวัชพุ่มรอบบริเวณบ้านเป็นระเบียบพอสมควร ส่วนสุทธลักษณะภายในบ้าน ร้อยละ 80.00 เก็บข้าวของเป็นระเบียบเรียบร้อย ร้อยละ 70.00 เก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นระเบียบและเก็บอาหารมิดชิด ร้อยละ 65.00 เก็บสารพิษรวมทั้งยาฆ่าโรคไว้ในที่ปลอดภัย ร้อยละ 63.33 เก็บเครื่องมือเครื่องใช้ไว้อย่างปลอดภัย และร้อยละ 61.67 มีฝาปิดภาชนะใส่น้ำดื่มอย่างมิดชิด

2) การใช้สวมนในการรับถ่าย ร้อยละ 10.00 มีสวมนใช้ในการรับถ่าย ทั้งนี้เพราะเห็นความสำคัญและความจำเป็น แต่ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.00 ไม่มีสวมนใช้ เพราะไม่มีเงินค่าก่อสร้าง ไม่คุ้นเคยกับการใช้ สร้างไม่ได้เพราะน้ำทะเลซึมถึง และเจ้าของที่ดินไม่ให้สร้าง

3.6 ความคึกเห็นข้อปัญหาในหมู่บ้านและปัญหาส่วนตัว

1) ปัญหาในครอบครัว ร้อยละ 30.00 มีปัญหาเพราะถูกเจ้าหน้าที่จำกัดบริเวณหาปลา ร้อยละ 25.00 มีปัญหาเรื่องไม่มีที่ดินทำกิน ร้อยละ 23.33 มีรายได้ไม่เพียงพอ และร้อยละ 21.67 มีน้ำคือน้ำใช้ไม่เพียงพอ

2) ปัญหาของคนในหมู่บ้าน ร้อยละ 30.00 ทบว่าเป็นเรื่องความยากจน ร้อยละ 23.34 ทบว่าชาวที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ร้อยละ 21.67 ทบว่าชาคน้ำคือน้ำใช้ ร้อยละ 13.33 ทบว่าเป็นเรื่องถูกจำกัดบริเวณที่ทำมาหากิน ร้อยละ 5.00 ทบว่าการไม่รู้หนังสือ และร้อยละ 3.33 ทบว่าขาดสาธารณูปโภค ที่เหลือร้อยละ 3.33 เป็นผู้ที่ไม่รู้ว่าจะไรเป็นปัญหา

3.7 ความคึกเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน

1) ความสนใจการเป็นกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 6.67 สนใจเป็นกรรมการหมู่บ้าน เพราะต้องการพัฒนาหมู่บ้าน ถือว่าเป็นหน้าที่ของประชาชน และอยากรับใช้สังคม อีกร้อยละ 85.00 ไม่สนใจ เพราะไม่มีความรู้ ไม่มีเวลา อายุมากเกินไป ที่เหลือไม่ตอบคำถามข้อนี้

2) ความต้องการให้มีกลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.34
ตอบว่าไม่ทราบจะให้มีกลุ่มอะไร เพราะไม่มีความรู้ความเข้าใจ รองลงมาร้อยละ 5.00
ต้องการให้มีกลุ่มแม่บ้านหรือกลุ่มสตรี อีกร้อยละ 3.33 ต้องการให้มีกลุ่มเยาวชน ที่เหลือร้อย
ละ 23.33 ไม่ต้องการหรือไม่ตอบ

3) การไปใช้สิทธิเลือกตั้งกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 70.00 ตอบว่า
ไปเลือก โดยให้เหตุผลว่า ไปตามคนอื่น ต้องการได้คนที่เป็นอย่างนั้น มีผู้จ้างให้ไป มีผู้บังคับหรือ
ใช้ให้ไป และต้องการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อีกร้อยละ 20.00 ตอบว่าไม่ไป โดยให้
เหตุผลว่า ไม่มีเวลา ไม่รู้เรื่องหรือไม่เข้าใจ และไม่ไ้ประโยชน์อะไร ที่เหลือร้อยละ 10.00
ไม่ตอบหรือไม่แน่ใจต่อคำถาม

4) การพิจารณาการเลือกกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.00
ตอบว่าเลือกตามที่เขาใช้หรือจ้างให้เลือก รองลงมาร้อยละ 21.67 เลือกตามคนอื่น ร้อยละ
5.00 พิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และอีกร้อยละ 3.33 เลือกใครก็ได้โดยไม่ม
หลักเกณฑ์

3.8 ความต้องการความช่วยเหลือทางราชการ

1) เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองช่วยเหลือโดยทั่วไป เรียง
ตามลำดับตามค่าความถี่ดังนี้ คือ (1) จัดบ้านที่อยู่อาศัยให้เป็นของตนเอง (2) จัดแบ่งที่ดิน
ทำกินให้มีสิทธิของตนเอง (3) จัดหาน้ำกินน้ำใช้ (4) อนุญาตให้จับปลาได้อิสระ (5) ให้
ความรู้ด้านอาชีพ/ด้านการศึกษา (6) บริการด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน/ไฟฟ้า และ (7)
บริการด้านสาธารณสุข

2) เรื่องที่ต้องการให้พัฒนากรช่วยเหลือ เรียงลำดับจากมากไปน้อย
คือ (1) แนะนำส่งเสริมอาชีพ (2) ช่วยพัฒนาหมู่บ้าน และ (3) ช่วยเหลือด้านการรวมกลุ่ม
จัดตั้งกลุ่มอาชีพ

3) เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่เกษตรช่วยเหลือ เรียงลำดับจากมาก
ไปน้อย คือ (1) ให้ความรู้เรื่องการเกษตรด้านการประมง และ (2) ช่วยเหลือด้านแหล่งน้ำ

4) เรื่องที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองช่วยเหลือ เรียงตาม
ลำดับดังนี้ (1) ช่วยจัดที่อยู่อาศัย (2) ช่วยจัดที่ทำมาหากิน (3) อนุญาตให้จับปลาได้สะดวก

- (4) ช่วยจัดหาแหล่งน้ำกินน้ำใช้ (5) ช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการ และ
(6) ช่วยพัฒนาหมู่บ้าน บริการด้านสาธารณสุขโลก

5) เรื่องที่ทองการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาช่วยเหลือ เรียงตามลำดับดังนี้ (1) ช่วยสอนหนังสือและแนะนำการประกอบอาชีพ (2) ช่วยแนะนำหรือให้ความรู้ในการพัฒนาหมู่บ้าน และ (3) ช่วยแนะนำด้านความรู้ทั่ว ๆ ไป

3.9 ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพ

1) การฝึกอบรมด้านวิชาชีพจากหน่วยงานต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 6.68 เคยฝึกอบรมด้านวิชาชีพมาแล้ว คือ วิชาตัดเย็บเสื้อผ้า ทำอาหาร - ขนม จักสานหรือหัตถกรรม และช่างเครื่องยนต์ ที่เหลือส่วนใหญ่ร้อยละ 93.32 ไม่เคยฝึกอบรมมาก่อน

2) วิชาชีพที่ทองการเรียน เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปน้อย ดังนี้ คือ (1) ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า (2) ช่างคัณม - เสริมสวย (3) ช่างเครื่องยนต์เล็ก (4) อาหาร - ขนม (5) ศิลปหัตถกรรม (6) ช่างคัณม และ (7) ช่างไฟฟ้า - วิทยุ

3.10 ความคิดเห็นด้านการศึกษาออกโรงเรียน

1) การรู้จักศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ร้อยละ 53.33 ตอบว่ารู้จัก อีกร้อยละ 35.00 ตอบว่าไม่รู้จัก ที่เหลือร้อยละ 11.67 ตอบว่าไม่แน่ใจ

2) กิจกรรมที่ทองการให้ศูนย์ ฯ จังหวัดวิทยากร เรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ (1) จักคนตรีหรือนันทนาการ (2) ฉายภาพยนตร์ (3) สอนวิชาชีพ (4) จักกิจกรรมกลุ่มสนใจที่เป็นประโยชน์ (5) จักอบรมหรือให้ความรู้เรื่องอะไรก็ได้ (6) จักสอนหนังสือ และ (7) จักและปรับปรุงที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

3) วิชาชีพที่ทองการให้ศูนย์ ฯ จังหวัดจักสอน เรียงตามลำดับความทองการจากมากไปน้อย คือ (1) ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า (2) ช่างคัณม - เสริมสวย (3) ช่างซ่อมเครื่องยนต์เล็ก (4) อาหาร - ขนมหรือโภชนาการ และ (5) การจักสาน ศิลปประดิษฐ์หรือหัตถกรรม

4) ความรู้ทั่วไปที่ทองการให้ศูนย์ ฯ จังหวัดจักวิทยากร เรียงตามลำดับความทองการจากมากไปน้อย ได้แก่ (1) คนตรี (2) กีฬา (3) การรักษาพยาบาล และ (4) กฎหมายที่จำเป็นสำหรับชาวบ้าน

5) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์ ฯ จังหวัด กลุ่มตัวอย่างได้เสนอความคิดเห็นต่าง ๆ หลายประการ เรียงตามลำดับความถี่ที่เสนอ ดังนี้ (1) ควรแนะนำหรือให้ความรู้ด้านอาชีพเสริมให้มาก (2) ควรเข้าไปบริการพร้อม ๆ กับหน่วยงานอื่น (3) จัดแสดงดนตรีให้ชมบ้าง (4) ควรเข้าไปจัดกิจกรรมในหมู่บ้านบ่อย ๆ (5) ให้นำภาพยนตร์เรื่องใหม่ ๆ ไปฉาย และ (6) ให้ไปร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในพิธีต่าง ๆ บ้าง

4. ข้อมูลและความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่

การวิจัยครั้งนี้ ได้สอบถามเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและรับผิดชอบพื้นที่เป้าหมายจากหน่วยงานต่าง ๆ 5 หน่วยงาน รวมเจ้าหน้าที่ 20 คน สรุปข้อมูลและความคิดเห็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

4.1 ด้านความมุ่งหมายและลักษณะการจัดกิจกรรมของหน่วยงาน

1) ร้อยละ 70.00 ของเจ้าหน้าที่ ตอบว่าหน่วยงานของตนมีโครงการที่จัดลักษณะการศึกษานอกโรงเรียน ร้อยละ 65.00 เข้าใจรายละเอียดของโครงการ ร้อยละ 85.00 เข้าใจนโยบายด้านการศึกษานอกโรงเรียนของหน่วยงาน

2) ความมุ่งหมายของหน่วยงานในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับชุมชนชาวเล เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปน้อยดังนี้ คือ พัฒนาคุณภาพชีวิต ให้รู้จักพึ่งตนเอง ให้มีสุขภาพอนามัยดี ช่วยให้มีงานทำมีอาชีพ ให้ได้รับความรู้ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ และเพื่อบริการประชาชน

3) ลักษณะการจัดกิจกรรม เรียงตามลำดับความถี่ดังนี้ ประชุมสัมมนา รวมกลุ่ม จัดนิทรรศการ - แจกเอกสาร - แนะนำให้ความรู้ จัดหน่วยบริการเคลื่อนที่ สาธิตฝึกอบรม - ให้ปฏิบัติ จัดสอนเป็นแบบชั้นเรียน และจัดสอนเป็นรายบุคคล

4) การประเมินผลการดำเนินงาน ร้อยละ 55.00 ตอบว่ามีการประเมินผล ร้อยละ 40.00 ตอบว่าไม่มีการประเมินผล และที่เหลือร้อยละ 5.00 ตอบว่าไม่ทราบ

4.2 ด้านปัจจัยที่เกื้อหนุนและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ด้านจำนวนบุคลากร ร้อยละ 65.00 ตอบว่าเพียงพอ อีกร้อยละ 35.00

ตอบว่าไม่เพียงพอ ส่วนค่าน้ำดื่มและประสมการของบุคลากร ร้อยละ 35.00 ตอบว่าเหมาะสม และส่วนใหญ่ร้อยละ 65.00 ตอบว่ายังไม่เหมาะสม สำหรับปัจจัยเกื้อหนุนค่านางบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และยานพาหนะ ร้อยละ 30.00 เห็นว่าเพียงพอแล้ว และส่วนใหญ่ร้อยละ 65.00 เห็นว่ายังไม่เพียงพอ ที่เหลือเพียงร้อยละ 5.00 ไม่ตอบคำถามข้อนี้

ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ร้อยละ 80.00 ตอบว่าราบรื่นดี ที่เหลือร้อยละ 20.00 ตอบว่าไม่ราบรื่นเท่าที่ควร

เรื่องของวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน เจ้าหน้าที่ร้อยละ 25.00 เห็นว่าเป็นปัญหาในการดำเนินงาน ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.00 เห็นว่าไม่เป็นปัญหา ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 5.00 ไม่ตอบ

ด้านการสนับสนุนของบุคคลในท้องถิ่น ส่วนใหญ่ร้อยละ 95.00 ตอบว่า ได้รับการสนับสนุนอย่างดี ที่เหลือเพียงร้อยละ 5.00 ตอบว่าไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร

เกี่ยวกับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม ร้อยละ 40.00 เห็นว่าควรจัดระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม ร้อยละ 30.00 เห็นว่าควรเป็นเดือน มกราคมถึงเดือนเมษายน ร้อยละ 5.00 เห็นว่าควรเป็นเดือนกันยายนถึงเดือนธันวาคม ที่เหลืออีกร้อยละ 25.00 ไม่ตอบ เกี่ยวกับวันที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม ร้อยละ 40.00 เห็นว่าควรจัดในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ร้อยละ 15.00 เห็นว่าควรจัดในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ร้อยละ 5.00 เห็นว่าควรจัดในวันจันทร์กับวันอังคาร ที่เหลือร้อยละ 40.00 ไม่ออกความเห็น สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม ร้อยละ 30.00 เห็นว่าควรจัดในระหว่างเวลา 13.00 น. ถึง 16.00 น. ร้อยละ 20.00 เห็นว่าควรจัดระหว่างเวลา 17.00 น. ถึง 20.00 น. ร้อยละ 10.00 เห็นว่าควรจัดระหว่างเวลา 15.00 น. ถึง 18.00 น. และ ร้อยละ 5.00 เห็นว่าควรจัดระหว่างเวลา 16.00 น. ถึง 19.00 น. ที่เหลือร้อยละ 35.00 ไม่ตอบ

ความเห็นเกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนชาวเล เจ้าหน้าที่ร้อยละ 40.00 ตอบว่าเป็นปัญหาต่อการดำเนินงาน แต่ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.00 ตอบว่าไม่เป็น ปัญหาแก่ประการใด

5. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานและรับผิดชอบในพื้นที่เป้าหมายทุกหน่วยงาน ได้เสนอแนะและให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับชุมชนชาวเล เวียงตามลำดับความถ่วงนี้ คือ อย่างละ 4 รายเสนอว่า เจ้าหน้าที่จะต้องไปคลุกคลีเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้าน กับควรจัดวิชาชีพที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที อย่างละ 3 รายเสนอว่า ควรจัดการศึกษาให้แก่ชาวเลทุก ๆ ท่าน กับควรจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพให้แก่ชุมชนโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการประมง อย่างละ 2 ราย ให้ความเห็นว่า ต้องสร้างความศรัทธาและความเชื่อถือต่อชาวบ้านจึงจัดกิจกรรมได้ง่าย การบริการต้องจัดในลักษณะให้เปล่าเพราะชาวเลยากจนมาก และต้องประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหน่วยงานให้ชาวเลเข้าใจมากกว่านี้ และอย่างละ 1 รายเสนอแนะว่า ทุกหน่วยงานต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาแก่ชุมชนอย่างจริงจัง ต้องช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเลทุก ๆ ท่าน ควรจัดสิ่งสูงใจเช่น ภาพยนตร์ วิดีโอ ไปบริการให้มาก เจ้าหน้าที่ต้องปรับสภาพตัวเองให้เข้ากับชาวเล และการบริการต้องกระทำอย่างต่อเนื่องอย่าให้ขาดตอน ส่วนอีก 1 ราย ไม่เสนอความเห็น

อภิปรายและเสนอแนวความคิด

ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการพิจารณาข้อมูลจากเอกสาร รายงาน สถิติของทางราชการที่มีอยู่ พร้อมทั้งการสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง การสอบถามสนทนากับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบหรือปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย รวมกับการสังเกตและจับบันทึกเพิ่มเติมของผู้วิจัยที่ได้เข้าไปสัมผัสกับชุมชนชาวเลโดยตรง แล้วนำข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าวมาประมวลเข้าด้วยกันเพื่อวิเคราะห์ และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่เป็นสภาพ ปัญหา และความต้องการของชุมชน รวมทั้งส่วนที่เป็นความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านและของเจ้าหน้าที่ ผลที่ได้ถือเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับประกอบการพิจารณาในการวางแผนการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชนชาวเลในจังหวัดภูเก็ต

จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยขอเสนอแนวความคิดในการจัดบริการการศึกษา

นอกโรงเรียนในหมู่บ้านชาวเลของจังหวัดภูเก็ต โดยแยกเสนอเพื่อการศึกษาเป็น 9 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การพัฒนาความรู้พื้นฐาน
2. การพัฒนาข่าวสารข้อมูล
3. การพัฒนาอาชีพ
4. ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน
5. การพัฒนาองค์กรท้องถิ่น
6. การส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา
7. การร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ
8. การพัฒนากลุ่มส่งเสริมคุณภาพชีวิต
9. การพัฒนาเทคโนโลยีชนบทและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1. การพัฒนาความรู้พื้นฐาน

ประชากรในชุมชนชาวเลจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมด้านความรู้หนังสือชั้นอ่านออกเขียนได้ รวมทั้งทักษะการพูดภาษาไทยเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนยังไม่รู้หนังสือ และยังใช้ภาษาพูดในการสื่อสารกับสังคมภายนอกไม่ค่อยจะเข้าใจเท่าที่ควร การช่วยให้ประชาชนในชุมชนได้รู้หนังสือและมีทักษะในการใช้ภาษาไทย จะช่วยให้ประชากรชาวเลสามารถจะรับรู้ เรียนรู้ เข้าใจสิ่งต่าง ๆ จากข่าวสารข้อมูลที่ทางราชการหรือหน่วยงานองค์การนำไปให้แก่ประชาชนในชุมชน รวมทั้งข่าวสารข้อมูลจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การจัดกิจกรรมเพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชากรชาวเล ต้องพิจารณาองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านควบคู่กันไปด้วย เช่น เวลาที่เหมาะสม ความพร้อมของผู้เรียน เนื้อหาสาระ และนิสัยใจคอของผู้เรียน เป็นต้น โดยเฉพาะค่านิสัยใจคานั้น จะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาการจัดรูปแบบกิจกรรมการศึกษาของชาวเลเป็นอย่างดี นิสัยของชาวเลไม่ว่าจะทำอะไร ไม่ชอบอยู่ ไม่ชอบทำคนเดียว ชอบรวมกลุ่ม สนุกสนาน ร่าเริง ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อให้ความรู้พื้นฐานแก่ชุมชน จึงควรให้มีการรวมกลุ่มเป็น

แบบชั้นเรียน ในลักษณะการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐานจะเหมาะสมมากที่สุด เพราะการจัดการศึกษาแบบนี้มีกิจกรรมหลากหลาย ทั้งสนุกสนาน เสริมความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่หาค้นหาหลาย ๆ อย่าง จึงไม่ควรจะใช่วิธีสอนแบบตัวต่อตัวกับชาวเล

ค่านครูผู้สอน จะต้องเป็นบุคคลที่เข้าใจวัฒนธรรม ประเพณี นิสัยใจคอของชาวเลเป็นอย่างดีด้วย จึงจะทำให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูปผู้สอนจะต้องมีนิสัยร่าเริง ชอบสนุกสนาน ร้องรำทำเพลงเช่นเดียวกับชาวเล และต้องทำตัวเป็นกันเองคลุกคลีกับชาวเลให้มากที่สุด ความไม่ถนัดตัวของครู จะได้รับการไว้วางใจและยอมรับนับถือจากชาวเล ครูจะแนะนำอย่างไร สร้างทัศนคติที่ดียังไรก็ย่อมจะง่ายขึ้น ดังนั้นตัวครูหรือผู้ที่สอนชาวเลซึ่งอาจจะเป็นครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน จึงต้องได้รับการพิจารณาคุณสมบัติเฉพาะตัวในร้านค้า ๆ เหล่านี้ด้วย

2. การพัฒนาบ้านชาวสารข้อมูล

ประชากรของชาวเลมีโอกาสได้รับข่าวสารข้อมูลที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตประจำวันน้อยมาก เพราะข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตประจำวันนั้น ส่วนใหญ่จะออกมาในรูปเอกสาร จุลสาร สิ่งพิมพ์ หรือคำร่ำต่าง ๆ แต่เมื่อประชากรส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือถึงแม้จะมีสื่อในลักษณะสิ่งพิมพ์ดังกล่าวก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด ชาวเลในปัจจุบันจึงได้รับข่าวสารข้อมูลจากสื่อมวลชนอย่างอื่นแทน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ซึ่งส่วนมากก็เป็นการรับรู้ในบ้านสนุกสนานบันเทิงเสียมากกว่า

ดังนั้นเมื่อพัฒนาความรู้ขั้นพื้นฐานแก่ชาวเลแล้ว จะต้องพัฒนาการให้ความรู้ด้านข่าวสารข้อมูลแก่ชาวเลพร้อม ๆ กันไปด้วย โดยจัดกิจกรรมในลักษณะเสริมการอ่าน ป้องกันการลืมหนังสือของประชาชน เช่น จัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แหล่งความรู้ประจำหมู่บ้าน หรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในสถานที่เหล่านี้จะมีทั้งหนังสือพิมพ์รายวัน เอกสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ฝ่ายนี้ หนังสือบันเทิงต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนหูตากว้างไกล ทันโลก ทันเหตุการณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การให้ความรู้ในรูปแบบหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านก็มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากชาวเลจะได้รับความรู้จากเนื้อหาสาระที่เสนอทางหอกระจายข่าวแล้ว

ชาวเลยังได้รับทักษะในการฟังภาษาไทย และช่วยเสริมทักษะในการพูดให้ดีขึ้นด้วย ผู้ที่ทำหน้าที่อ่านข่าวทางหอกระจายข่าวจึงควรเป็นบุคคลที่มีความสามารถพูดได้ทั้งภาษาไทยและภาษาชาวเล เพราะบางครั้งจำเป็นต้องใช้ภาษาชาวเลอธิบายชี้แจงแก่ชาวบ้าน จึงจะสื่อสารเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจึงควรที่จะจัดอบรมชาวเล ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้อ่านข่าวของหอกระจายข่าว ให้มีความรู้ความสามารถในด้านการประชาสัมพันธ์ จะได้เป็นตัวแทนของหน่วยงานราชการและองค์กรต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการให้ความรู้ด้านข่าวสารข้อมูลเป็นอย่างยิ่ง

ด้านรายการวิทยุ ขณะนี้มีหลายหน่วยงานที่ให้ความรู้แก่ประชาชนทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในท้องถิ่น เช่น สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานเกษตร ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 4 เป็นต้น แต่ละหน่วยงานก็จัดรายการได้คิดและสนุกสนานพอสมควร ถ้าได้ร่วมมือกันจัดรายการให้มีเรื่องที่เกี่ยวกับชาวเล เรื่องของการประมง การอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับการประมงที่ชาวเลควรรู้ กฎหมายแรงงาน หรือที่เป็นประโยชน์อย่างอื่น โดยกระจายเสียงทั้งภาษาไทยควบคู่กับภาษาชาวเล คิดว่าจะเป็นประโยชน์ทำให้ชนกลุ่มนี้ได้รับข่าวสารข้อมูลเพิ่มขึ้น

3. การพัฒนาบ้านอาศัย

อาชีพหลักของชาวเลคือการประมง ซึ่งเป็นการจับปลาจับสัตว์น้ำตามวิธีการดั้งเดิมสมัยใหม่ ปลาหรือสัตว์น้ำที่จับมาได้ก็นำไปขายให้แก่นายทุนเจ้าของที่กิน ที่อนุญาตให้ชาวเลปลูกบ้านอาศัย โดยต้องขายในราคาที่นายทุนกำหนด ชาวเลจึงยากจนมีรายได้น้อยเกือบทุกครัวเรือน การประกอบอาชีพจับปลาของชาวเลขณะนี้มีปัญหามาก เพราะปลาและสัตว์น้ำในบริเวณใกล้เคียงไม่มี ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการประมงรายใหญ่ที่มีเครื่องมือทันสมัยได้จับไปเกือบหมด ชาวเลจะต้องออกไปหาในที่ไกล ๆ ที่บริเวณไกล ๆ เคียงที่ปลาชุมก็เป็นบริเวณต้องห้ามของทางราชการ เป็นที่สงวนเพื่อเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ โดยเหตุที่ชาวเลไม่รู้หนังสือ ไม่รู้กฎหมาย จึงได้ล่องลำเข้าไปจับปลาในบริเวณดังกล่าวบ่อย ๆ จนถูกดำเนินคดีหลายครั้ง นอกจากนี้ชาวเลเคยเก็บปะการัง วัสดุจากท้องทะเลมาขายได้ แต่ปัจจุบันทางราชการได้กำหนดโทษเกี่ยวกับการทำลายสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเหล่านี้ ถือเป็นความผิด

ชาวเลจึงมีปัญหาค้นหาประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นการพัฒนาค้นหาอาชีพให้แก่ชาวเลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แนวทางในการพัฒนาเรื่องนี้ควรพิจารณาเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) การพัฒนาอาชีพหลัก ได้แก่การส่งเสริมหาวิธีการให้ชาวเลได้ทำการประมงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกองค์ตามกฎหมาย มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยใช้หลักวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยเหลือชาวเล หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรงคือประมงจังหวัดร่วมมือกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ต้องให้ความรู้แก่ชาวเลในเรื่องของวิธีการจับสัตว์น้ำ การเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องแนะนำหรือสอนให้ชาวเลรู้จักเลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงปลาในกะชัง ต้องสอนให้ชาวเลรู้จักการจัดการแก่งผลิตที่เขาหาได้มา เป็นการขจัดปัญหาถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน ซึ่งเป็นการสอนให้ชาวเลรู้จักประกอบอาชีพครบวงจรนั่นเอง

2) การพัฒนาอาชีพเสริมหรืออาชีพรอง ชาวเลจำนวนน้อยที่รู้จักประกอบอาชีพค้าอื่นเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ดังนั้นอาชีพเสริมหรืออาชีพรองจึงมีความจำเป็นต่อชาวเลมาก ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจึงควรเป็นแกนนำร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ จัดสอนวิชาชีพให้แก่ชุมชนชาวเล วิชาชีพที่จัดสอนหรือจัดอบรม จะต้องเลือกวิชาที่ชาวเลสามารถดำเนินการด้วยตัวเขาเองได้ หาวัสดุได้ง่ายในท้องถิ่น ต้นทุนต่ำ มีตลาดรองรับหรือจำหน่ายได้สะดวก การจัดสอน ควรจัดสอนหรืออบรมในลักษณะวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น กลุ่มสนใจ จะเหมาะสมกับสภาพของชาวเลมากที่สุด วิชาชีพที่ชาวเลควรจะได้รับสนับสนุนได้แก่ การประดิษฐ์วัสดุที่ไถจากทะเลเป็นเครื่องประดับ เป็นของที่ระลึก การจัดสานวัสดุจากก้ามมะพร้าว เปลือกมะพร้าว ซึ่งวัสดุในท้องถิ่นมีจำนวนมากและเพียงพอต่อการผลิตอยู่แล้ว นอกจากนั้นควรจะสอนวิชาชีพที่รองรับความต้องการของสังคมปัจจุบันให้แก่ชาวเลบ้าง เพื่อให้พวกเขารู้จักช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรืออาจจะถือเป็นอาชีพที่มีรายได้เสริมครอบครัวอีกทางหนึ่งได้แก่ ช่างซ่อมเครื่องยนต์เล็ก ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างเสริมสวย ช่างตัดผม เป็นต้น

4. ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

โอกาสที่ชาวเลจะอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันมากที่สุด คือในฤดูที่ลมมรสุมรุนแรง

ทะเลมีคลื่นจัด ชาวเลจะออกไปทำมาหากินไม่ได้ ช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้เหมาะที่จะจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน จัดอบรมให้ความรู้ข่าวสารข้อมูลแก่ชาวเลเป็นอย่างดี ส่วนฤดูกาลอื่น ๆ อาจจะจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ก็ขึ้นอยู่กับความพร้อมของกลุ่มเป้าหมายเสียก่อน เช่น กลุ่มสตรีอาจจะจัดได้ในตอนกลางวันหรือตอนบ่ายของทุกวัน เพราะกลุ่มนี้จะมีเวลาว่างมาก ส่วนกลุ่มผู้ชายอาจจัดได้ในช่วงตอนเย็นหรือตอนค่ำหลังเลิกงาน เพราะตอนกลางวันกลุ่มนี้ต้องออกทะเลทุกวัน นอกจากนี้อาจจะมีช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะบริการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ชาวเล เช่น เทศกาลที่ชาวเลมารวมกลุ่มตามประเพณีของตนเองหรือของท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านนี้จะต้องรอบรู้และใช้โอกาสนี้จัดกิจกรรมบริการแก่เป้าหมายให้มากที่สุด

5. การพัฒนาองค์กรท้องถิ่น

ในชุมชนชาวเลทั้ง 4 หมู่บ้าน ขณะนี้ยังไม่มีองค์กรหรือกลุ่มใด ๆ ทั้งสิ้น ควรที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและหน่วยงานอื่นของ 6 กระทรวงหลัก ได้ร่วมมือกันจัดตั้งให้มีองค์กรของหมู่บ้านหรือกลุ่มต่าง ๆ ของชาวเล เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้องค์กรเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ตลอดจนช่วยงานการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชนชาวเล การที่จะช่วยพัฒนาองค์กรท้องถิ่นให้เกิดความสำนึกช่วยรับผิดชอบต่อหมู่บ้านของตนเองนั้น ทุกหน่วยงานต้องร่วมกันวางแผน ประสานงาน แบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบจัดให้มีการฝึกอบรม ประชุมสัมมนา ตลอดจนการสนับสนุนด้านต่าง ๆ กันอย่างต่อเนื่อง จะทำให้องค์กรท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นเกิดความกระตือรือร้น เห็นความสำคัญของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจ และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของทางราชการในที่สุด

6. การส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา

ชาวเลเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิศาสนา แตกต่างกับชนในท้องถิ่น เมื่อทางราชการยอมรับว่าชาวเลเป็นประชากรของประเทศ ไทย ดังนั้นวัฒนธรรม ประเพณีที่งามของชาวเล จึงควรที่จะได้มีการส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ ส่วนลัทธิและความเชื่อกันศาสนาที่เห็นว่าไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าของชุมชน ก็จะต้องหาวิธีการเปลี่ยนทัศนคติของพวกเขาให้ยอมรับสิ่งที่ถูกต้อง

และถึงถามว่า แม้ว่าจะทำได้ยากและต้องใช้เวลานานก็ตาม

วัฒนธรรม ประเพณีที่งดงามของชาวเลที่ควรส่งเสริมและอนุรักษ์ไว้ให้คนภายนอกได้ศึกษา มีอยู่หลายด้านด้วยกัน เช่น ภาษา พิธีลอยเรือสะเคาะเคราะห์ พิธีอาบนํ้ามนต์ สะเคาะเคราะห์ การแต่งงาน ประเพณีงานศพ พิธีทำบุญกลางบ้าน ศิลปบันเทิงต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แม้ว่าจะมีหน่วยงานบางหน่วยได้ศึกษารวบรวมกันไว้บ้าง แต่ยังไม่เป็นขั้นเป็นอัน ควรที่การศึกษานอกโรงเรียนจะเข้าไปมีบทบาท โดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมอย่างจริงจัง เช่นด้านภาษา ให้มีการจัดทำพจนานุกรมภาษาชาวเล - ไทย ให้สมบูรณ์แบบ ด้านอื่น ๆ ก็ให้มีการส่งเสริมในลักษณะกิจกรรมให้เห็นเป็นรูปธรรม สามารถให้บุคคลภายนอกเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนชาวเล ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการศึกษานอกโรงเรียนต่อไป

เรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งคือ เรื่องของลัทธิ ความเชื่อ และศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องของสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ขณะนี้ชาวเลยังมีความเชื่อเกี่ยวกับผีสงฆ์ ไสยศาสตร์ ยังไม่มีศาสนาที่แน่นอน แม้ว่าศาสนาพุทธหรือศาสนาอื่น ๆ จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับบ้าง ก็เพียงแค่ว่าเข้าไปสัมผัสอย่างผิวเผิน โดยที่ไม่รู้ว่าอะไรคือศาสนานั้น ๆ ในเรื่องของการนับถือศาสนาของชาวเลนี้ การศึกษานอกโรงเรียนควรที่จะเข้าไปมีบทบาทให้มาก เพราะสามารถแทรกคุณธรรม จริยธรรมของศาสนาเข้ากับกิจกรรมอื่นได้ทุกขั้นตอน หรืออาจจัดกิจกรรมโดยตรงโดยการประสานกับองค์กรด้านศาสนา เข้าไปจัดกิจกรรมบ่อย ๆ เชื่อแน่ว่าชาวเลคงเข้าใจและปฏิบัติตามหลักของศาสนาต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ผู้ที่จะเป็นแกนนำในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดีก็คือเจ้าของที่ดินที่อนุญาตให้ชาวเลอาศัยอยู่ และผู้นำท้องถิ่นซึ่งพร้อมที่จะช่วยเหลือทางราชการอยู่แล้ว

7. การร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาหมู่บ้านเป้าหมายต่าง ๆ ขณะนี้ คือ เจ้าหน้าที่ของ 6 กระทรวงหลัก ได้แก่ พัฒนาการ ปลัดอำเภอประจำตำบล ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากกระทรวงมหาดไทย เกษตรตำบล จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยประจำตำบล จากกระทรวงสาธารณสุข และครูในโรงเรียนประถมศึกษา เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด จากกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนเจ้าหน้าที่ของอีก 2 กระทรวงหลัก ซึ่งเพิ่งจะเข้ามา

ส่วนเกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชนบทในคอนหลักคือ จากกระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์ ขณะนี้ยังไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใด ๆ ทั้งสิ้น

แม้ว่าจะมีเจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบไปบริการกันต่าง ๆ แก่ ชาวเลอยู่แล้ว แต่เป็นไปในลักษณะที่ต่างคนต่างทำ และคนละโอกาส แทนที่จะเป็นผลดีแก่ทางราชการโดยรวม กลับเป็นข้อบกพร่องหรือจุดค้อยของทางราชการ เพราะงานบางอย่าง กิจกรรมบางอย่าง น่าจะเข้าไปดำเนินการพร้อมกันที่เกี่ยวได้ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน ได้รับความรู้และเข้าใจพร้อมกันและตรงกัน ไม่ต้องเสียเวลาทำมาหากินของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น ในประเด็นนี้ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดควรจะประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านนโยบาย แนวความคิดด้านการศึกษานอกโรงเรียนของหน่วยงานนั้น รวมทั้งการประสานแผนในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ทรัพยากรร่วมกัน อันจะก่อให้เกิด ประสิทธิภาพและคุณภาพประโยชน์แก่ทางราชการโดยรวมมากที่สุด

8. การพัฒนากลุ่มส่งเสริมคุณภาพชีวิต

เนื่องจากประชากรชาวเลส่วนใหญ่ยังไร้การศึกษา ความรู้สัณนิคคิตตลอดจน ทักษะชีวิตที่มีต่อสิ่งที่ได้รับจากประสบการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าวสารข้อมูลจากสื่อมวลชน หรือ การที่ใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อมภายนอก ก็ไม่อาจช่วยให้ชาวเลมีความคิดกว้างไกล ไม่ทันโลกไม่ทันเหตุการณ์ ไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ ไม่เข้าใจสิ่งต่าง ๆ จมอยู่กับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ของชุมชนตนเอง การจัดกิจกรรมด้านการศึกษานอกโรงเรียนของหน่วยงานต่าง ๆ แม้ว่าจะ ช่วยให้ชาวเลได้รับประสบการณ์และทักษะชีวิตที่เพิ่มขึ้น ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้คุณภาพชีวิต ของชาวเลดีขึ้นเท่าที่ควร ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดซึ่งรับผิดชอบด้านการศึกษานอก โรงเรียนโดยตรง จึงควรที่จะหาวิธีการช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ด้วย กิจกรรมหนึ่งที่เหมาะสมที่สุด คือการรวมกลุ่มของชาวบ้าน แล้วจัดกิจกรรมด้านส่งเสริม คุณภาพชีวิตให้แก่ชาวเลตามโครงการ สคช. (โครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อชาวชนบท) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดต้องระดมเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ออกพบปะ จัก อบรมเนื้อหาวิชาการที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมาย เช่น ให้ความรู้ด้านกฎหมายประมง การปกครองระบอบประชาธิปไตย กระบวนการพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การ

อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย จักคนตรี นันทนาการ กีฬา ฯลฯ ความรู้
ต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องอบรมกันอย่างต่อเนื่อง จนชาวเลเกิดความเคยชิน สามารถนำไป
ปฏิบัติและเกิดความคิดสร้างสรรค์ สามารถจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม

9. การพัฒนาเทคโนโลยีชนบทและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

แม้ว่าในปัจจุบันชาวเลจะยอมคบหาสมาคมกับบุคคลภายนอก และยอมรับเอา
วัฒนธรรมใหม่ ๆ บ้างแล้วก็ตาม แต่ชีวิตความเป็นอยู่ส่วนใหญ่ก็ยังคงดำเนินไปตามแบบดั้งเดิม
วิทยาการสมัยใหม่ไม่อาจจะช่วยเหลือให้ชาวเลเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมากนัก ดังนั้นกิจกรรมหรือ
ภารกิจการทำงานในชีวิตประจำวันของชาวเลจึงยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นการต่อเรือ
สำหรับหาปลาเลี้ยงชีพ การสร้างอุปกรณ์จับปลา การปลูกบ้านเรือนอาศัย และภารกิจการทำงาน
บางอย่างก็ยังเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยที่ชาวเลรู้เท่าไม่ถึงการณ์
เช่น การค้าหาปะการังไปขายเลี้ยงชีพ การตัดไม้จากป่าชายเลนไปทำพื้นหุงต้ม เป็นต้น
ดังนั้นหน้าที่ของการศึกษานอกโรงเรียนจะต้องหาวิธีการช่วยเหลือชาวเล ทั้งด้านวิทยาการ
เทคโนโลยี ให้เขารู้จักใช้เครื่องทุ่นแรงหรือเครื่องอำนวยความสะดวกในการประกอบภารกิจ
ต่าง ๆ ให้สามารถทำงานได้รวดเร็ว ง่าย และประหยัดค่าใช้จ่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้จะต้อง
สอนให้พวกเขาเห็นโทษของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งหาวิธีการ
ช่วยเหลือในเรื่องของการขาดแคลนเชื้อเพลิงหุงต้ม ซึ่งอาจจะใช้เตาหุงต้มที่ใช้เศษวัสดุต่าง ๆ
เป็นเชื้อเพลิงแทนฟืนก็ได้ ทั้งนี้ทุกหน่วยงานควรจะต้องถือเป็นภารกิจและหน้าที่ของคนที่จะต้องช่วย
เหลือชุมชนชาวเล ให้ได้รับการพัฒนาตามนโยบายของรัฐ

បរិយាកាស

บรรณานุกรม

กนก ชูลักษณ์. "การแต่งงานของชาวเล," ใน ประเพณีเกาะภูเก็ต. บรรณาธิการโดย สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. หน้า 83 - 88. ภูเก็ต : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต, 2531.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. แผนพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนฉบับที่ 6 (2530 - 2534).

กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2529.

การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดภูเก็ต, ศูนย์. ชาวไทยใหม่ (ชาวเล) ชนกลุ่มน้อยในภูเก็ต.

ภูเก็ต : ฝ่ายวิชาการ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดภูเก็ต, 2530.

เชมชาติ เทพไชย. "ชาวเล : ชนเผ่าพื้นเมืองทางชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้," ใน รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์กลาง. หน้า 246 - 252. กรุงเทพฯ : องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต, 2528.

/ เชมชาติ เทพไชย และวิสิษฐ์ มะยะเจียว. "ชาวเล," สุสมิต. 8(2) : 54 - 63 ; มกราคม - เมษายน 2528.

/ คณิตา เลชะกุล. "เล่าเพื่องเรื่องเกาะกลาง," อนุสาร อ.ส.ท. 27(2) : 32 - 40 ; กันยายน 2529.

"จากุน," ใน สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 8. หน้า 4875 - 4876.

กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2509.

/ เจน จรจิก. "อุรัก ลาไวย์ วิญญาณอิสระแห่งท้องทะเล," อ.ส.ท. 22(8) : 47 - 53 ; มีนาคม 2525.

ฉันทส ทองช่วย. "ชาวเลและภาษาชาวเลเกาะสิเหร่," ใน รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์กลาง. หน้า 254 - 261. กรุงเทพฯ : องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต, 2528.

"ชาวน้ำ," ใน สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 10. หน้า 6225 - 6226.

กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2512.

"ชาวเล," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 3. หน้า 963 - 973. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2529.

ทองปลิว ชมชื่น และยิ่ง กิริยิรณะ. "การบริการข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนระดับหมู่บ้านในประเทศไทย," ใน รวมบทความการศึกษานอกโรงเรียน เล่ม 6. หน้า 244 - 267. กรุงเทพฯ : กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2529.

ทิพย์พรพร นพวงศ์. "คุณภาพประชากรกับการศึกษาอบรม," ใน รวมบทความการศึกษานอกโรงเรียน เล่ม 6. หน้า 2 - 22. กรุงเทพฯ : กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2529.

ปฐม นิคมานนท์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ทิพย์อักษร, 2528.

ประทีป ชุมพล. "ชาวเล, ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับสังคมชีวิตและการศึกษา," แลใต้. 5(2) : 25 ; กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2524.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. "วัฒนธรรมชาวเล," อ.ส.ท. 18(7) : 14 - 17, 72 - 79 ; กุมภาพันธ์ 2521.

ประเทือง เครือหงส์. ชาวน้ำ (ชาวทะเล) ในเมืองไทย. กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรคกิ้ง, 2519.

_____. "โลกชาวเล," อ.ส.ท. 20(8) : 59 - 63 ; มีนาคม 2523.

ประพนธ์ เรืองณรงค์. "ชาวน้ำที่เกาะอาดัง," รุสมิแล. 3(2) : 75 - 80 ; พฤษภาคม - มิถุนายน 2517.

"ประเพณีวัฒนธรรมชาวเลภูเก็ต," เอกสารประชาสัมพันธ์งานฉลอง 200 ปี วีรศรีเมืองกลาง. ภูเก็ต : จังหวัดภูเก็ต, 2528. อักสำเนา.

พิมพ์ไฉ่ กิ่งเมฆากุล. การผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวเลเกาะสิเหร่ ตำบลรัษฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. สารนิพนธ์ ศศ.บ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529. อักสำเนา.

ไพโรจน์ พรพันธุ์นวงศ์. การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชาวเล. ปรินซ์ตันพินซ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527. อักสำเนา.

"ยิปซีสมุทร," ใน พังงา 28. หน้า 37 - 40. กรุงเทพฯ : องค์การบริหารส่วนจังหวัด
พังงา, 2528.

"รูปลักษณะภูเก็ต," ใน ภูเก็ต 33. หน้า 145 - 158. ภูเก็ต : กองประชาสัมพันธ์การ
แข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 6 จังหวัดภูเก็ต, 2533.

ไวอัน, เอ็ม. เจ. การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์. แปลจาก The Making of
Modern Malaysia and Singapore โดย น.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข.
กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์, 2526.

วิสิษฐ์ มะยะเจียว. "สภาพปัจจุบันของชาวเลภูเก็ต," ใน รายงานการสัมมนาประวัติ
ศาสตร์กลาง. หน้า 262 - 271. กรุงเทพฯ : องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต,
2528.

_____. "ชีวิตชาวเลภูเก็ต," ใน กลาง ภูเก็ตและชายฝั่งทะเลอันดามัน โบราณคดี
ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์และเศรษฐกิจ. บรรณาธิการโดย วิสันต์ โปธิสุนทร.
หน้า 217 - 254. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2532.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการสำรวจความต้องการและปัญหาเศรษฐกิจและสังคม
ของชาวเขา พ.ศ. 2526. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2526.

สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. ประเพณีลอยเรือชาวเล. ภูเก็ต : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัย
ครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต, 2529. อักสำเนา.

สาธารณสุขอำเภอถลาง, สำนักงาน. สถิติประชากรสถานอนามัยตำบลไม้ขาว. สำนักงาน
สาธารณสุขอำเภอถลาง, 2532.

สาธารณสุขอำเภอเมืองภูเก็ต, สำนักงาน. สถิติประชากรสถานอนามัยตำบลราไวย์ รัชฎา
และเกาะแก้ว. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองภูเก็ต, 2532.

"หม่อมภูเก็ต" (นามแฝง). "ชาวเล (ไทยใหม่) ที่ภูเก็ต," พัฒนาชุมชน. 26(9) : 51 - 60 ;
กันยายน 2530.

- อภิรักษ์ บัวหนัก. "มอแกน...ชาวเลกลุ่มสุดท้าย," อนุสาร อ.ส.ท. 28(11) : 92 - 105 ; มิถุนายน 2531.
- อาภรณ์ อุคคณ. "ชาวเล ยิปซีทะเลแห่งอันกัม," สารคดี. 2(23) : 85 - 99 ; มกราคม 2530.
- อุทัย ทิรัญโก. "เรื่องของชาวน้ำ," เทศาภิบาล. 20(4) : 339 - 344 ; เมษายน 2516.
- Court, Christopher. "A Fleeting Encounter with The Moken (The Sea Gypsies) in Southern Thailand : Some Linguistic and General Notes," Journal of The Siam Society. 59(1) : 83 - 95 ; January 1971.
- Hogan, David W. "Men of The Sea : Coastal Tribes of South Thailand's West Coasts," Journal of The Siam Society. 60(1) : 205 - 235 ; January 1972.
- Warren, William. A Guide to Phuket. Bangkok : Pacific Rim Press Company, 1978.

ពាក្យស្នើសុំ

แบบสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียน
ของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต

เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ - สกุล.....อายุ.....ปี
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ชื่อบ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....
สภาพสมรส () โสด () แต่งงาน () อื่น ๆ.....
จำนวนบุตร.....คน อพยพมาจาก.....

2. ข้อมูลด้านอาชีพและเศรษฐกิจ

อาชีพหลักคือ.....รายได้เฉลี่ยปีละ.....บาท

อาชีพรองคือ.....รายได้เฉลี่ยปีละ.....บาท

มีการเลี้ยงสัตว์น้ำในการประกอบอาชีพหรือไม่ () เลี้ยง () ไม่เลี้ยง

ถ้าเลี้ยง เคยได้รับคำแนะนำหรือสนับสนุนจากทางราชการหรือไม่ () ได้รับ
() ไม่ได้รับ

ครอบครัวย้ายถิ่นปลูกพืชผักสวนครัวหรือไม่ () ปลูก () ไม่ปลูก

ถ้าปลูก มีการใช้ปุ๋ยในพื้นที่เพาะปลูกหรือไม่ () ใช่ () ไม่ใช่

ใช้พันธุ์พืชของทางราชการหรือไม่ () ใช่ () ไม่ใช่

ใช้ยากำจัดศัตรูพืชหรือไม่ () ใช่ () ไม่ใช่

ครอบครัวย้ายถิ่นเลี้ยงสัตว์เลี้ยงหรือไม่ () เป็ด - ไก่ () หมู () สัตว์เลี้ยง

อื่น ๆ.....() ไม่ได้เลี้ยง

ถ้าเลี้ยง เคยได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคหรือไม่ () ได้รับ () ไม่ได้รับ

ท่านใช้พันธุ์สัตว์ที่ทางราชการส่งเสริมหรือไม่ () ใช่ () ไม่ใช่

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ.....

.....

ต้องการความช่วยเหลืออย่างไรในค่านาชีพ.....

.....

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ เพิ่มเติม (ถ้ามี).....

.....

3. ข้อมูลด้านการศึกษา

ท่านเคยเรียนหนังสือหรือไม่ () ไม่เคยเรียน () เคยเรียน จบชั้น.....

ท่านสามารถอ่านเขียนหนังสือได้เพียงใด () ได้อย่างดี () พออ่านออกเขียนได้

() อ่านออก - เขียนไม่ได้ () อ่าน - เขียนไม่ได้ () อื่น ๆ.....

ท่านมีโอกาอ่าน - เขียนบ่อยเพียงใด ในโอกาสไหน (เล่าสภาพย่อ ๆ).....

.....

ท่านเห็นว่าการอ่าน - เขียน มีความจำเป็นต่อท่านหรือไม่

() จำเป็นเพราะ.....

() ไม่จำเป็นเพราะ.....

() ไม่ทราบ

ท่านต้องการเรียนหนังสือเพิ่มเติมหรือไม่

() ต้องการเพราะ.....

() มีโอกาสไหนที่ท่านจะเรียนได้ และต้องการให้ทำอย่างไร.....

.....

() ไม่ต้องการเพราะ.....

() ไม่แน่ใจ

ถ้าท่านมีบุตร ท่านจะสนับสนุนให้บุตรเรียนหนังสือหรือไม่

() สนับสนุนเพราะ.....

() ไม่สนับสนุนเพราะ.....

4. การพัฒนาอาชีพ

ท่านเคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับอาชีพหรือไม่

() ไม่เคย

- () เคย ได้แก่เรื่องเกี่ยวกับ.....
 จักโดย.....ใช้เวลา.....
 เล่าย่อ ๆ เกี่ยวกับการอบรมนี้ (เช่น ชอบ ไม่ชอบ ได้ประโยชน์ไหม
 ใช้วิธีการอย่างไร ฯลฯ).....

ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมในเรื่องที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพใน
 หมู่บ้าน คือ.....

เคยมีเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำด้านอาชีพในหมู่บ้านอย่างไรบ้าง (เช่น มีใครมาบ้าง
 แนะนำเรื่องอะไร บ่อยเพียงใด คิดว่าได้ผลไหม มีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง).....

5. กิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

ในหมู่บ้านมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือไม่ () มี () ไม่มี

ท่านมีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง (เป็นกรรมการหรือไม่ ใช้บริการบ่อยเพียงใด ฯลฯ).....

ข้อคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน.....

6. การได้รับข่าวสารข้อมูล

6.1 การอ่านหนังสือพิมพ์ () อ่านไม่ได้ () อ่านได้

ถ้าอ่านได้ อ่านบ่อยเพียงใด หนังสือพิมพ์อะไร อ่านที่ไหน เวลาใด ชอบอ่านเกี่ยวกับเรื่องอะไร เช่น ข่าวการเมือง ข่าวต่างประเทศ บทความ ความรู้ การแนะนำอาชีพ ข่าวพัฒนาชนบท การตุณ นิยาย โฆษณา ฯลฯ (บอกมา 3 เรื่องที่ชอบที่สุด)

ท่านมีข้อคิดเห็นอะไรเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์บ้าง.....

6.2 การฟังวิทยุ () มีเครื่องรับวิทยุ () ไม่มีเครื่องรับวิทยุ

- ถ้ามี พังวิญญ์น้อยเพียงใด.....ชอบรายการหรือสถานี.....
เวลาใด.....ฟังจากที่ใด.....
 ได้รับประโยชน์อะไรบ้าง.....
 มีข้อคิดเห็นอะไรบ้างเกี่ยวกับรายการวิทยุ.....

- 6.3 การดูรายการโทรทัศน์ () มีเครื่องรับของตนเอง () ไม่มี
 ถ้ามี มีโอกาสดูรายการโทรทัศน์น้อยเพียงใด.....รายการที่ชอบ
 มากที่สุดหรือดูบ่อยที่สุดมีอะไรบ้าง.....
 ดูรายการจากที่ใด.....มีข้อคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับรายการ
 โทรทัศน์.....
- 6.4 การดูภาพยนตร์ มีโอกาสดูภาพยนตร์น้อยเพียงใด.....ดูที่ไหน.....
มีใครหรือหน่วยงานใดนำภาพยนตร์มาฉายในหมู่บ้านบ้าง.....
เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร.....
 มีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการดูภาพยนตร์.....

- 6.5 การอ่านหนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ ท่านมีโอกาสอ่านหนังสืออื่นหรือเอกสารที่
 หน่วยงานต่าง ๆ นำมาแจกให้หรือไม่ บ่อยเพียงใด ชอบอ่านเกี่ยวกับเรื่องอะไร
 และมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร.....

7. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน
 ท่านเคยเป็นหรือเป็นกรรมการหมู่บ้านหรือไม่ () ไม่เป็น () เป็น ฝ่ายใด.....
 ท่านสนใจที่จะร่วมเป็นกรรมการหมู่บ้านเพียงใด
 () สนใจมากเพราะ.....
 () ไม่สนใจเพราะ.....
 () ไม่แน่ใจ
 ท่านไปใช้สิทธิในการเลือกกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านของท่านหรือไม่

- () ไปเพราะ.....
- () ไม่ไปเพราะ.....
- ท่านพิจารณาอย่างไรว่าจะเลือกใคร.....
-
8. การร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์การ
- ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์การอะไรบ้าง
- () กลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ฯลฯ
- () กองทุนพัฒนาหมู่บ้านหรือกองทุนเฉพาะกิจ เช่น กองทุนยา ธนาคารข้าว ฯลฯ
- () กลุ่มพัฒนาหมู่บ้าน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ
- ท่านมีความคิดเห็นต่อกลุ่มหรือองค์การนั้นอย่างไรบ้าง (เช่น สภาพทั่ว ๆ ไป ประโยชน์ที่ได้รับ การปรับปรุงให้ดีขึ้น ปัญหาอุปสรรค ฯลฯ).....
-
9. ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
- ถ้าท่านมีครอบครัวแล้ว คิดว่าควรจะมีลูกกี่คนจึงพอเหมาะ ควรมี.....คน
- เพราะ.....
- เมื่อมีลูกครบตามที่ต้องการแล้ว จะทำอย่างไรต่อไป
- () คุมกำเนิด () ปล่อยให้มันเรื่อย ๆ () ไม่ทราบ
- ท่านเคยใช้ หรือกำลังใช้ หรือคิดจะใช้วิธีคุมกำเนิดหรือไม่
- () ไม่ใช่เพราะ.....
- () ใช้ วิธีต่อไปนี้
- () ทำหมันชาย () ทำหมันหญิง () ใส่ห่วง
- () กินยา () ฉีดยา () อื่น ๆ
- () ไม่ทราบ
- ท่านรู้จักหรือเข้าใจวิธีคุมกำเนิดแบบใดบ้าง.....
- ท่านทราบเรื่องการวางแผนครอบครัวหรือคุมกำเนิดจากที่ไหน ต้องการทราบเพิ่มเติมหรือไม่.....

10. ^๓คำถามสุขภาพอนามัย

เกิด ๆ ในหมู่บ้านของท่านมีสุขภาพเป็นอย่างไร

- () แข็งแรงดี ไม่เคยเจ็บป่วย () พอปานกลาง เจ็บป่วยบ้างแต่ไม่บ่อย
() ไม่แข็งแรง (ส่วนใหญ่เป็นโรคอะไร ระบุด้วย).....

สุขภาพของท่านโดยทั่วไปเป็นอย่างไร

- () แข็งแรงดี ไม่เคยเจ็บป่วย () พอปานกลาง เจ็บป่วยบ้างแต่ไม่บ่อย
() ไม่แข็งแรง (ส่วนใหญ่เป็นโรคอะไร ระบุด้วย).....

ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับคำแนะนำและได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บบ้างหรือไม่

- () เคย จากที่ไหน.....บ่อยเพียงใด.....
() ไม่เคย () ไม่แน่ใจ

ท่านต้องการได้รับคำแนะนำและความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บหรือไม่

- () ต้องการเพราะ.....
() ไม่ต้องการเพราะ.....
() ไม่แน่ใจ

เมื่อท่านเกิดมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยหรือมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ ส่วนมากท่านรักษาคด้วยวิธีใด

- () โดยหมอกลางบ้าน () ซ้ำ - หายามากินเอง
() ไปสถานอนามัยหรือโรงพยาบาล () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ท่านใช้ส้วมหรือไม่

- () ใช้ เพราะ.....
() ไม่ใช้ เพราะ.....

แต่ละครอบครัวในหมู่บ้านของท่านควรมีส้วมใช้หรือไม่

- () ควร เพราะ.....
() ไม่ควร เพราะ.....
() ไม่ทราบ

11. คำนวณนิสัยภายในครัวเรือน

มีการจัดบริเวณภายในบ้านหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

11.1 บริเวณภายใน

- () มีการกำจัดขยะมูลฝอยรอบบริเวณบ้าน
- () ไม่มีน้ำโสโครกขังเฉอะแฉะบริเวณครัวเรือน
- () มีการเก็บกวาดเศษวัสดุที่นำมาจากทะเลหลังจากเสร็จภารกิจ

11.2 ภายในบ้าน

- () มีการเก็บข้าวของเป็นระเบียบ เสื้อผ้า พื้นนอนไม่รกรุงรัง
- () มีฝาปิดภาชนะใส่น้ำดื่มมิดชิด
- () ในครัวมีการเก็บของใช้ เช่น มีด จาน เครื่องหุงต้ม ฯลฯ ไว้เป็นระเบียบ และเก็บอาหารไว้มิดชิด
- () มีการเก็บสารพิษ เช่น ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช ยาอันตราย ยารักษาโรค หรือวัสดุอันตรายอย่างอื่นไว้อย่างปลอดภัย
- () มีการเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น มีด ขวาน ปืน ฯลฯ ไว้อย่างปลอดภัย

12. ปัญหาที่สำคัญของท่านหรือครอบครัวท่านขณะนี้คืออะไร.....

.....

13. ปัญหาที่สำคัญที่สุดในหมู่บ้านของท่านขณะนี้คืออะไร.....

.....

14. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองช่วยเหลือในเรื่องใดบ้าง (เรียงตามลำดับความสำคัญ) 1).....2).....

3).....

15. ท่านอยากเปลี่ยนอาชีพหรืองานที่ทำอยู่ในปัจจุบันหรือไม่

() ไม่เปลี่ยน เพราะ.....

() เปลี่ยนอาชีพเป็น.....

16. ท่านต้องการให้หมู่บ้านจัดตั้งกลุ่มอะไรขึ้นมาอีกบ้างหรือไม่ (เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มสหกรณ์ ฯลฯ) เพราะอะไร.....

17. ท่านรู้จักพัฒนากรหรือไม่
 () รู้จัก () ไม่รู้จัก () ไม่แน่ใจ
 ท่านอยากให้พัฒนากรช่วยเหลือหมู่บ้านท่านอย่างไรบ้าง.....

18. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่คานเกษตรช่วยเหลือหมู่บ้านในเรื่องอะไร อย่างไร

19. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ช่วยเหลือในเรื่อง
 อะไรบ้าง.....
20. ท่านต้องการให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา ช่วยเหลือในเรื่องอะไรบ้าง.....

21. ท่านรู้จักศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดภูเก็ตหรือไม่
 () ไม่รู้จัก () ไม่แน่ใจ () รู้จัก เพราะ.....
 ท่านต้องการให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดภูเก็ต บริการจัดการศึกษานอก
 โรงเรียนอะไรให้บ้าง.....
22. หากท่านมีโอกาสฝึกอาชีพหรือเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ ท่านต้องการเรียนเรื่องอะไร
 1)
 2)
 3)
23. ความรู้ทั่ว ๆ ไปที่ท่านต้องการทราบ.....

24. ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน คือ

สัมภาษณ์เสร็จเมื่อเวลา.....น.

(ลงชื่อ).....ผู้สัมภาษณ์

แบบสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับบริการ
ค่านักศึกษานอกโรงเรียนในชุมชนชาวเล

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น. ถึงเวลา.....น.
ผู้สัมภาษณ์.....

1. ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่
ตำแหน่งของท่านในปัจจุบัน.....สถานที่ทำงาน.....
สังกัด.....ทำงานในตำแหน่งนี้มาแล้ว.....ปี
2. โครงการของหน่วยงานที่จัดในลักษณะการศึกษานอกโรงเรียน
ก. หน่วยงานท่านมีโครงการจัดบริการในชุมชนชาวเลในลักษณะการศึกษานอกโรงเรียนหรือไม่
() ไม่มี
() มี
ข. ท่านเข้าใจรายละเอียดของโครงการดังกล่าวหรือไม่
() ไม่เข้าใจ
() เข้าใจ
3. ความมุ่งหมายและลักษณะการจัดกิจกรรม
ก. ท่านเข้าใจนโยบายของหน่วยงานของท่านที่เกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อบริการชุมชนชาวเลหรือไม่
() เข้าใจ
() ไม่เข้าใจ
ข. จุดมุ่งหมายในการจัดบริการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชาวเลของหน่วยงานท่านเป็นอย่างไร.....
.....
.....

- ค. กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชาวเลของหน่วยงานท่านมีลักษณะอย่างไร

- ง. มีการประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรมที่ผ่านมาหรือไม่
 () มี
 () ไม่มี
4. ปัจจัยที่เกื้อหนุนและที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน
- ก. ท่านคิดว่าจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษานอกโรงเรียนของหน่วยงานของท่านเพียงพอหรือไม่ และควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
 () เพียงพอ
 () ไม่เพียงพอ
 วิธีการแก้ไข.....
- ข. คำนวณและประมาณการของบุคลากรที่ดำเนินงานด้านการศึกษานอกโรงเรียนในหน่วยงานของท่านเหมาะสมหรือไม่ และควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
 () เหมาะสม
 () ไม่เหมาะสม
 วิธีการแก้ไข.....
- ค. คำนวณงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และยานพาหนะ หน่วยงานของท่านได้รับการสนับสนุนเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนเพียงพอหรือไม่ และควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
 () เพียงพอ
 () ไม่เพียงพอ
 วิธีการแก้ไข.....
- ง. การประสานงานกับหน่วยงานอื่นเป็นอย่างไร ควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
 () รวบรวม
 () ไม่รวบรวม
 วิธีการแก้ไข.....

- จ. วัฒนธรรม ประเพณีของกลุ่มเป้าหมาย ก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานของท่านหรือไม่ และควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
- () ไม่เป็นปัญหา
- () เป็นปัญหา
- วิธีการแก้ไข.....
- ฉ. มุคคลินีท้องถิ่นให้การสนับสนุนในการทำงานของท่านหรือไม่ ควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
- () คื
- () ไม่คื
- วิธีการแก้ไข.....
- ช. ท่านคิดว่าการจัดกิจกรรมบริการแก่กลุ่มเป้าหมาย ควรจัดในช่วงเวลาใด
- () ช่วง เชื้อน.....ถึง เชื้อน.....
- () ทั้งแคว้น.....ถึงวัน.....
- () ช่วงเวลา.....น.ถึงเวลา.....น.
- () อื่น ๆ.....
- ซ. สภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนชาวเล ก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานของหน่วยงานของท่านหรือไม่ และมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
- () ไม่เป็นปัญหา
- () เป็นปัญหา
- วิธีการแก้ไข.....
5. ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชุมชนชาวเล
-
-

แบบสำรวจชุมชนชาวเล จังหวัดภูเก็ต

ชื่อหมู่บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
 วัน เดือน ปี ที่สำรวจ.....ชื่อผู้สำรวจ.....

<u>รายการสำรวจ</u>	<u>ข้อเสนอแนะ</u>
1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน - ชาวบ้านเริ่มมาตั้งถิ่นฐานในชุมชนนี้เมื่อใด - กลุ่มแรก ๆ อพยพมาจากที่ใด - เหตุการณ์สำคัญในชุมชน - ข้อสังเกตทั่วไป	- อาจมีการบันทึกไว้แล้ว - สอบถามจากชาวบ้าน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ
2. สภาพทางภูมิศาสตร์ - ที่ตั้ง ขนาด - ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป - สภาพของดิน แหล่งน้ำตามธรรมชาติ - ทะเล ภูเขา ป่าไม้ พืชและทรัพยากรประจำท้องถิ่น - ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิศาสตร์ - มีความพยายามใฝ่ใถ้ในการขจัดปัญหาคังกล่าว	- อาจมีการจดบันทึกไว้แล้ว - สอบถามจากเจ้าหน้าที่เกษตร พัฒนาการ ครู ฯลฯ - ได้จากการสังเกตของผู้สำรวจ
3. สภาพการคมนาคม - การสื่อสาร - เส้นทางเข้าออกชุมชนมีสภาพเป็นอย่างไร - หมู่บ้านใกล้เคียงและการติดต่อสัมพันธ์กัน - การติดต่อกับอำเภอ จังหวัด และบริการอื่น เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ศูนย์บริการทางเกษตร ฯลฯ	- ใช้การสังเกต - สอบถามชาวบ้านหรือเจ้าหน้าที่

รายการสำรวจ	ข้อเสนอแนะ
- การรับข่าวสาร ประกาศ สิ่งพิมพ์ของทางราชการ - การติดต่อข่าวสารภายในหมู่บ้าน เช่น การนัดประชุม นัดรวมทำบุญ ทำงานพัฒนา ฯลฯ	- ข้อมูลพื้นฐานนี้มีในแบบสำรวจชุดอื่น
4. ข้อมูลด้านประชากร - สถิติประชากร จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา ฯลฯ - สถิติการเกิด ตาย แต่งงาน หย่าร้าง ย้ายเข้า - ออก ฯลฯ - ลักษณะนิสัยใจคอของชาวบ้านจากการสังเกตของผู้สำรวจ	- ได้จากแบบสอบถามชุดอื่น โดยการนำมาสรุปรวมกันทั้งหมู่บ้าน หรือจากสถิติของอำเภอ หรือการรวบรวมของท้องถิ่น
5. สภาพครอบครัว - จำนวนครัวเรือน - ลักษณะบ้านเรือนและบริเวณ - สภาพที่อยู่อาศัยโดยทั่วไป - ปัญหาที่อาศัยอยู่ที่สักระยะที่สังเกตเห็น	- ข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากแบบสำรวจครอบครัว
6. สภาพทางเศรษฐกิจและอาชีพ - อาชีพหลักในท้องถิ่นและแหล่งรายได้ที่สำคัญของหมู่บ้าน - อาชีพรอง รวมทั้งระยะเวลาในการประกอบอาชีพ - รายได้รวมของหมู่บ้าน (หากสามารถคำนวณได้) และรายได้เฉลี่ยของครอบครัว - กรรมสิทธิ์ที่ดินและเนื้อที่การเพาะปลูก	- ส่วนใหญ่จะถามในแบบสอบถามชุดอื่นแล้ว - การพูดคุยกับชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ จะช่วยให้เข้าใจสภาพเหล่านั้นได้ชัดเจนขึ้น

รายการสำรวจ	ข้อเสนอแนะ
- การจำแนกฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอย่างกว้าง ๆ เช่น จำนวนครอบครัวที่จัดว่า ร่ำรวย ปานกลาง ยากจน - เลี้ยงตัวไม่ได้ - การผลิตและการจำหน่ายผลผลิต - การประกันราคาสผลผลิต - สถาบันสินเชื่อ สถาบันออมทรัพย์ในหมู่บ้าน - ภาวะหนี้สิน - ปัญหาความเศรษฐกิจและอาชีพทั่วไป	
7. ข้อมูลทางอนามัยและสาธารณสุข - สภาพน้ำดื่ม น้ำใช้ - โรคภัยไข้เจ็บที่เป็นกันมาก และวิธีการรักษาป้องกัน - ส่วนและการใช้ - การกำจัดขยะ สิ่งปฏิกูลและสัตว์ที่เป็นพาหะโรค - แหล่งบริการสาธารณสุขในชุมชน - สภาพทางโภชนาการทั่วไป - การวางแผนครอบครัว	- ส่วนใหญ่มีในแบบสอบถามชุดอื่นแล้ว
8. ข้อมูลด้านวัฒนธรรม - กิจกรรมด้านวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น - ภาษาพูด - การละเล่นพื้นเมืองและการละเล่นตามฤดูกาล - อาชีพหัตถกรรมในท้องถิ่น - ปัญหาด้านวัฒนธรรม ประเพณี	- ได้จากแบบสอบถามชุดอื่น ๆ เช่นกัน

<u>รายการสำรวจ</u>	<u>ข้อเสนอแนะ</u>
9. สภาพทางสังคมและการรวมกลุ่มของประชาชน - ความสัมพันธ์ทางเครือญาติของสมาชิกในชุมชน - ผู้นำในชุมชนมีใครบ้าง มีบทบาทอย่างไร - การรวมกลุ่มของประชาชน เช่น มีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรอะไรบ้าง (กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพ ฯลฯ) - การร่วมมือกันทำงานหรือแก้ปัญหาของชุมชน เช่น การลงแขกกันเกี่ยวข้าว การทำบุญ กิจกรรมการพัฒนา - การร่วมมือกับทางราชการ	- ส่วนใหญ่จะได้จากแบบสอบถามชุดอื่น
10. สภาพทางการศึกษา - จำนวนโรงเรียน สถิติการศึกษา เช่น จำนวนนักเรียน ครู ผู้จบการศึกษา - สภาพของโรงเรียนโดยทั่วไป - ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า - ปัญหาการศึกษาของท้องถิ่น - ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	- สอบถามจากโรงเรียน - จากการสังเกต - พูดคุยกับครูและชาวบ้าน
11. การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน - กิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียนที่จัดในหมู่บ้าน มีอะไรบ้าง มีสภาพอย่างไร - มีการฝึกอบรมอะไรให้ชาวบ้านบ้าง ใครจัดอย่างไร - วิทยากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ความชำนาญด้านต่าง ๆ มีใครบ้าง	- ถามจากอาจารย์ สำรวจ ถามเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เกษตร พัฒนาการ - ถามจากผู้ใหญ่บ้าน - ได้จากแบบสำรวจชุดอื่น

รายการสำรวจ	ข้อเสนอแนะ
- ปัญหาและข้อสังเกตทั่วไปเกี่ยวกับบริการค่านนี้	
12. ข้อมูลด้านศาสนา	
- สถิติด้านศาสนา	- ตามผู้ใหญ่บ้าน วัด
- ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางศาสนากับชุมชน	- สังเกต พูดคุยกับพระ ชาวบ้าน
13. สถาบันและบริการทางสังคม	
- หน่วยงานและตัวแทนของรัฐที่มีในชุมชน	- ตามผู้ใหญ่บ้านและการสังเกต
- องค์การต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชุมชน	
- สถานที่ประชุมพบปะหารือหรือจัดงานในชุมชน	
- ที่อ่านหนังสือ ฯ ที่พักผ่อนหย่อนใจ แหล่งบันเทิง	
- อื่น ๆ	
14. โครงการต่าง ๆ ในหมู่บ้าน	
- โครงการของรัฐ องค์การเอกชน รวมทั้งของชาวบ้านเอง มีอะไรบ้าง	- ตามผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น
- โครงการตามนโยบายพัฒนาชนบท	
- สภาพทั่วไปของโครงการดังกล่าว	
15. สวัสดิภาพและความปลอดภัย	
- ข้อมูลด้านอาชญากรรม อันธพาล สัตว์ร้าย	- ตามผู้ใหญ่บ้าน
- ความรู้สึกปลอดภัยด้านชีวิต ทรัพย์สิน	- ได้จากการสังเกตและสนทนากับชาวบ้าน
- การพนัน อบายมุข สิ่งเสพติดต่าง ๆ ในชุมชน	
16. ปัญหาและความต้องการของชุมชน	
- ปัญหาที่สำคัญของชุมชนมีอะไรบ้าง	- ได้จากการสนทนากับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและชาวบ้าน
- ความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านมีหรือไม่	
- ปัญหาด้านการพัฒนา	- การสังเกตและพูดคุยกับชาวบ้าน
- ปัญหาด้านลักษณะนิสัยของชาวบ้านเอง	

รายการสำรวจ	ข้อเสนอแนะ
- ปัญหาการเรียน - ต้องการความช่วยเหลืออะไรจากทางราชการ หรือองค์การภายนอกบ้าง 17. ปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนา - มีปัจจัยในท้องถิ่นอะไรบ้างที่เอื้อต่อการพัฒนา - จุดท่างในการพัฒนาเท่าที่สังเกตและพอสรุปได้	- ประมวลจากข้อมูลทั่วไปและการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่และชาวบ้าน

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นายจรัส ทองจีน
เกิดวันที่	1 เดือนเมษายน พุทธศักราช 2489
สถานที่เกิด	อำเภอสะเคา จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 10/7 หมู่ 1 ซอยพิทักษ์ทวีป ถนนแม่หลวน ตำบลลาลาคใหญ่ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต 83000
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ สงขลา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2500	ป.4 โรงเรียนบ้านท่าพรุ ตำบลสะเคา อำเภอสะเคา จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2505	ม.6 โรงเรียนสะเคา "ขรรค์ชัยกัมพลานนท์ อนุสรณ์" สงขลา อำเภอสะเคา จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2508	ปวช. (ไฟฟ้ากำลัง) วิทยาลัยเทคนิคภาคใต้ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2510	ปวส. (ไฟฟ้ากำลัง) วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2511	ป.ม. วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2525	ค.บ. (การบริหารโรงเรียน) วิทยาลัยครูภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
พ.ศ. 2535	กศ.ม. (การศึกษานักใหญ่) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชาวเลในจังหวัดภูเก็ต : การศึกษาสภาพชุมชนเพื่อหาแนวทาง
จัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชนกลุ่มน้อย

บทคัดย่อ
ของ
จรัส ทองจีน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

มกราคม 2536

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาชุมชนชาวเลซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในจังหวัดภูเก็ต เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการวางแผนจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประเด็นหลักของการศึกษามี 3 ประการ คือ (1) ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน (2) ความคิดเห็นของประชาชน และ (3) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

ชุมชนเป้าหมายของการวิจัย คือ ชุมชนชาวเล 4 แห่งในจังหวัดภูเก็ต ใช้วิธีเก็บข้อมูล 4 วิธี คือ การวิเคราะห์เอกสาร, สัมภาษณ์สมาชิกในหมู่บ้าน, สอดถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ และการสังเกตและจดบันทึกสภาพการต่าง ๆ จากการเข้าเยี่ยมชุมชน ข้อมูลที่ได้จึงเป็นทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์ตามลักษณะของข้อมูลแต่ละชนิด แล้วนำมาประมวลเข้าด้วยกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพของชุมชน ชุมชนชาวเลทั้ง 4 หมู่บ้าน มี 397 ครัวเรือน มีประชากร 1,979 คน ร้อยละ 54 เป็นชาย และร้อยละ 46 เป็นหญิง เฉลี่ยจำนวนสมาชิกต่อครัวเรือนเท่ากับ 5 คน ทุกครัวเรือนไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง อาศัยปลูกบ้านเรือนง่าย ๆ ในที่ดินของนายทุนเจ้าของที่ อาชีพหลักของชุมชนคือจับสัตว์น้ำหรือหาของทะเล แล้วนำมาขายให้เจ้าของที่ในราคาถูกเป็นการทดแทนการจ่ายค่าเช่าที่ ร้อยละ 90 ของครัวเรือนไม่มีส่วนใช้ สุขภาพของประชาชนโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์แข็งแรง ร้อยละ 80 ของประชาชนวัยผู้ใหญ่เป็นโรคผิวหนัง เพราะขาดการรักษาความสะอาด ปัญหาของหมู่บ้านที่จึกว่ารุนแรงจากการประเมินของคณะกรรมการหมู่บ้าน มี 6 ประการ เรียงตามลำดับ คือ ปัญหาเอกสารสิทธิ์เกี่ยวกับที่ดิน, สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย, แหล่งน้ำกินน้ำใช้, เรื่องที่ดินทำกิน, เรื่องรายได้ และปัญหาเกี่ยวกับเขตการทำประมง

2. ความคิดเห็นของประชาชน

2.1 ด้านการศึกษา กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 70 ไม่รู้หนังสือ ร้อยละ 63 เห็นว่าการอ่านและเขียนมีความจำเป็นและสนใจอยากอ่านเขียนได้ ร้อยละ 62 ยินดีสนับสนุนให้บุตรเรียนหนังสือ กลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 7 ไปใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นประจำ ปัญหาเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน คือ หนังสือพิมพ์มีบ้างไม่มีบ้าง และชาวบ้านบางคน

ชอบไปนอนในที่อ่านหนังสือ ฯ ในเวลากลางวัน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 40 พังวิทยุเป็นประจำ รายการที่ชอบฟัง คือ รายการเพลง ข่าวท้องถิ่น และนิยาย ร้อยละ 37 ใ้ดูโทรทัศน์ทุกวัน รายการที่ชอบไ้แก่ ละคร ภาพยนตร์ กีฬา/มวย เพลง และข่าว ตามลำดับ

2.2 ด้านสุขภาพอนามัย กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 87 เห็นว่าเด็กในหมู่บ้าน แข็งแรงดี ร้อยละ 78 เห็นว่าตนเองมีสุขภาพแข็งแรง ร้อยละ 97 เคยได้รับการคำแนะนำจากสาธารณสุข ร้อยละ 98 ทอว่าสนใจอยากไ้รับความรู้ด้านอนามัย สำหรับการรักษาเมื่อเจ็บป่วย ร้อยละ 77 ซ้อยามากินเอง ร้อยละ 20 ไปสถานอนามัยหรือโรงพยาบาล เกี่ยวกับขนาดของครอบครัว ส่วนใหญ่คือร้อยละ 65 เห็นว่าควรมีบุตร 3 - 4 คน

2.3 ปัญหาในหมู่บ้านและในครอบครัว ปัญหาในครอบครัวตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ไ้แก่ ถูกจำกัดบริเวณจับปลา, ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง, มีรายได้น้อย และขาดน้ำกินน้ำใช้ ส่วนปัญหาของหมู่บ้านโดยส่วนรวม ไ้แก่ ประชาชนมีรายได้น้อย, ประชาชนไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง, ขาดน้ำกินน้ำใช้, ถูกจำกัดบริเวณจับปลา, ประชาชนไม่รู้หนังสือ และขาดบริการสาธารณสุขโลก

2.4 ความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ เรื่องที่ต้องการไ้บ้านเมืองช่วยเหลือ คือ จัดบ้านที่อยู่อาศัยไ้เป็นของตนเอง, จัดแบ่งที่ดินทำกินไ้, จัดหาน้ำกินน้ำใช้ และอนุญาตไ้จับปลาไ้อิสระ เรื่องที่ต้องการไ้หน่วยงานทางการศึกษาช่วยเหลือ คือ ช่วยสอนหนังสือและแนะนำการประกอบอาชีพ, ช่วยแนะนำหรือไ้ความรู้ในการพัฒนาหมู่บ้าน และช่วยแนะนำความรู้ทั่วไป กิจกรรมที่ต้องการไ้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจัด คือ คนตรี หรือนันทนาการ, ฉายภาพยนตร์, สอนวิชาชีพ, จัดกลุ่มสนใจ และอบรมไ้ความรู้ด้านต่าง ๆ วิชาชีพที่ต้องการเรียน คือ ตักเย็บเสื้อผ้า, ตักผม - เสริมสวย, ช่างซ่อมเครื่องยนต์เล็ก, อาหาร - ขนม, จัดสวนและงานหัตถกรรม

3. ความกึกเห็นของเจ้าหน้าที่ ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียน คือ เจ้าหน้าที่ต้องคลุกคลีและสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านมากขึ้น, ควรจัดวิชาชีพที่นำไปใช้ไ้ทันที, ควรไ้การศึกษาแก่ประชาชนทุกคานที่จำเป็น, ควรจัดตั้งกลุ่มอาชีพการประมง และต้องสร้างศรัทธาและความเชื่อถือต่อชาวบ้าน

CHAO - LE COMMUNITIES IN PHUKET : A COMMUNITY SURVEY
FOR NONFORMAL EDUCATION PROMOTION FOR MINORITY
GROUPS OF THAILAND

AN ABSTRACT

BY

CHARAT THONGCHIN

Presented in partial fulfilment of the requirements for the master
degree of Education in Adult Education
at Srinakharinwirot University

January 1993

The purposes of this research were (1) to collect the information on the local villagers who lived at the sea in Phuket Province, and (2) to survey the opinions of these villagers and (3) the opinions of the community workers. The data would be useful in the planning and implementing of the nonformal education programs.

The sample consisted of "sea people" from 4 communities in Phuket. Four techniques were employed in the data collection : literature study, nonstructured interviews of 60 villagers, opinion surveying of 20 community workers, and observing and visiting the communities. The data, both qualitative and quantitative, were finally analyzed and synthesized.

The findings were as follow :

1. Community Conditions. There were 397 families in all the 4 fishing villages, with the total population of 1979, 54 per cent male and 46 female. The average members of each family were 5. No single family had their own land. They, therefore, built their simple homes on the land belongs to the landlords. They earned their living by fishing and then sold their catches to the landlords in low price in order compensate for the rents. About 90% of the households had no toilet. 80% of the adults exhibited some forms of skin infection due to insufficient skin care.

The problems occurred among these villages considered as serious by the village committee were acquiring land title deeds, the conditions of their homes, the sources of fresh water, making a living, and limited waters for fishing, respectively.

2. The Villagers Opinions.

2.1 Education. The following figures reflected their opinions on education : 70% illiterate, 63% viewing reading and writing as an essential part of life and showing their interest in reading and writing, 62% showing interest in sending their children to school. About 7% of the subjects visited the village reading centers regularly. The problems of the reading centers included the fact that the newspapers were not available and some villagers often took the reading centers for the afternoon naps. Approximately 40% of the subjects listened to the radio regularly. Their favorite programs were songs, local news and stories. For T.V. viewing, 37% watched T.V. daily. The T.V. programs favoured by these people included long stories, movies, sports/boxing, songs and news respectively.

2.2 Health. 87% reported that the children in the villages were in good health ; 78% viewed themselves as in good health ; 97% used to receive health services ; 98% reported to have interest in learning about health. When they were sick, 77% reported to take their own medication while 20% went to health stations or hospitals. For family size, 65% reported that each family should have 3 - 4 children.

2.3 Problems in their Village and Family. Their problems were ranked according to the frequency as follow : restriction in fishing waters, unownership of the land, low incomes and lack of fresh water. The villagers collectively showed the following problems : lower incomes, unownership of

the land, lack of fresh water, restricted territorial waters for fishing, illiteracy among the villagers and lack of public utilities.

2.4 The Needs for Aids from Government. These included provision of living quarters, land appropriation, fresh water and freedom in fishing.

They would like the Provincial Nonformal Education Center to provide them the programs in music or recreation, moving pictures, vocational training, organization of interest groups and other training programs. The vocational training programs to be organized by the center for them included dress making, hair dressing, beauty making, small engine repair, cooking, wood craft and handicraft.

3. Opinions of the Working Staff. The following activities were suggested by the community workers : government workers getting to know more about these villagers, vocational training programs having market value locally, villagers being educated in all essential aspects, interest groups in fishing be organized, and trust being created for the villagers.